

ДМИТРИЙ ГЛУХОВСКИ ЗДРАЧ

Превод от руски: Антоанета Бежанска, 2008

chitanka.info

САРÍТУЛО II^[1]

Въпрос с повишена трудност: къде в Москва се намира улица „Ицамна“?

Разсъждавайки разумно, в този град нямат място булеварди, площади и улици, наречени в чест на боговете на маите. Обаче бележката с адреса ул. „Ицамна“ 23 беше в ръцете ми и мен там ме очакваха. От това, доколко бързо ще успея да намеря тази улица, зависеше нещо много по-важно от моята собствена съдба.

Глупаво е да се смята, че на картите и в автомобилните атласи на Москва са означени всички съществуващи улички и сгради: тайни места тук има предостатъчно. Обаче надеждата да открия улицата с име на главния от боговете на маите не ме напуснаше и аз продължавах да пълзя с лупата по огромната топографска карта на града.

* * *

Просто не биваше да се хващам с тази поръчка. Трябваше да продължа спокойно да си превеждам устава на фирми, инструкции за използване на битова техника, договори за доставка на дървесина... Онова, с което винаги съм си изкарвал хляба. При това испанският никога не ми е бил най-силният език. Но през онзи ден нищо друго не ми оставаше: когато сложих на тъмнокафявото полирано бюро хванатите с ластици тънки папки с преведените договори, служителят ми отброи хонорара и разпери ръце.

— Засега това е всичко. Няма други поръчки. След почивните дни наминете пак... — и се извърна към компютъра, надявайки се да продължи недовършения си пореден пасианс.

Познавах го вече от три години, още от момента, когато беше започнал работа в бюро за преводи. И досега нито веднъж не се

реших да настоявам, когато той, ето така, равнодушно ми съобщаваше, че поне за седмица оставам без пари. Но този път нещо ме подтикна да кажа:

— Ама съвсем нищичко ли няма? Хайде погледнете, моля ви? Разбирате ли, тъкмо получих сметките и нямам представа как ще ги платя...

Той се откъсна от екрана, учуден от моята настойчивост, и като потърка ниското си чело, със съмнение изрече:

— Е да, ама вие нали не работите с испански?

Сметката наистина беше на бюрото ми и четиризначната цифра ме накара да рискувам. Три години учене на испански в университета, завършен преди петнайсетина години... Огромните аудитории с мътни стъкла, задушаваният тебеширен прах, който се вдигаше от изписаната дъска, безсмислените архаични учебници, които обучаваха на езика на Сервантес с примери за официални контакти на съветските граждани Иванов и Петров със сеньорите Санчес и Родригес. *Me gustas tú*^[2]. И май, това е. Нищо, вкъщи си имам речник...

— Работя — свенливо излъгах аз. — Наскоро започнах.

Той още веднъж ме измери с подозрителен поглед, но все пак стана от стола, затътри се до съседната стая, където се пазеха документите и се върна с тежка кожена папка с полуизтрит златен монограм в ъгъла. Подобни тук не ми се беше случвало да видя.

— Ето — той почтително сложи папката пред мен на бюрото. — Нашият „испанец“ нещо закъснява с първата част на превода, а вече донесоха втората. Изоставаме, страхувам се да не загубим клиента. Така че вие не се бавете.

— А какво е? — аз внимателно взех папката в ръце и я претеглих колко е тежка.

— Някакви книжа... Архивни, май. Не съм ги гледал и без това съм затънал в работа.

Той хвърли поглед към монитора, където го очакваха наредените карти и неумолимо продължаваше да се отмерва времето.

Поръчката се заплащаше три пъти повече от обичайното и аз побързах да се махна, докато служителят не е размислил. Папката имаше такъв разкошен, аристократичен вид, че не се реших да я прибера в ожулената си чанта — кой знае защо си спомних историята

на вечно гладния Тим Галер, който бе повърнал, когато за първи път опитал торта с крем.

Изгубеното в лабиринта на арбатските улички бюро за преводи се помещаваше в стара дървена постройка, в която по-рано се намиреше детска библиотека. Бях идвал тук още като малък, заедно с баба, за книги с околосветски пътешествия или за измъчвани от фашистите пионери герои, затова сега ежеседмичните ми посещения в бюрото бяха някак носталгични, както е изоставеният и ръждясал лунапарк за възрастния човек, когото родителите му са водили тук преди трийсет години. Попилият в тапетите и дървените стени аромат на старите книги надделяваше над резкия мирис на делови документи и сладникавия лъх на затоплена пластмаса от компютрите. За мен това бюро си оставаше детска библиотека... Сигурно затова отначало не се учудих особено, когато започнах да превеждам листовете от кожената папка.

Един поглед върху тях стигаше, да се разбере, че са извадени от книга, не изтръгнати, а именно внимателно извадени; разрезите на краищата бяха направени с хирургична точност, направо си представяш ръката в гумена ръкавица, която прокарва скалпела по отворения на операционната маса том. Този пиетет бе напълно понятен — разфасованата с неизвестна цел книга вероятно беше истинско съкровище. На око страниците бяха на не по-малко от двеста години. Плътната хартия, оцветена на места в пясъчни багри от времето, но без да има намерение да изтлява, бе покрита с едва забележимо неравни редове готически букви. Те изглеждаха напечатани, но някои бяха различни от останалите.

Страниците нямаха номера, но на най-горната бе изписано: *Sarítulo II*. Първата глава очевидно се намиреше у онзи преводач, който бе започнал работата преди мен, но се бе забавил. Причината за това закъснение ми беше ясна: след като бегло се запознах с предстоящия за превод ръкопис, вече не бях сигурен, че и самият аз ще успея да го предам в срок. Няколко часа ми бяха нужни, за да свикна с непривичния шрифт, още половин час, за да подхвана първия абзац на неподатливия, изсушен от изтеклото време текст.

Навън вече се беше съвсем стъмнило. Напоследък аз все повече работех нощем, заспивайки на разсъмване и събуждайки се през втората половина на деня. Когато жилището ми потъваше в тъмнина, включвах само две лампи — на бюрото си и в кухнята, и цяла нощ живеех, сновейки между тези две светлини. При уютната жълта светлина на четиридесетватовата крушка мислех много по-добре: дневната светлина дразнеше очите ми и тормозеше черепната ми кутия — в главата ми изобщо не оставаха мисли, те се криеха някъде и там чакаха настъпването на вечерта.

След като работех цяла нощ, обикновено си лягах в пет сутринта. Дръпвах плътните завеси и оставяйки първите лъчи на слънцето да дращят отвън, се гмурвах под дебелия пухен юрган и моментално заспивах.

Сънищата ми в последно време бяха странни: кой знае защо често сънувах любимото си куче, умряло преди десет години. Насън кучето, разбира се, дори не подозираше, с изключение на някои редки случаи, че е умряло, и се държеше абсолютно като живо. А това значеше, че трябва да го разхождам. По време на разходките то понякога избягваше нанякъде (още докато беше живо, аз много рядко го водех на каишка, само колкото да го преведа през улица с коли) и тогава през голямата част от съня си аз трябваше да го търся, като с всички сили виках името му. Надявам се, че съседите ми не чуваха. Да намеря кучето си, преди да се събудя, ми се удаваше рядко, но това не беше и важно: на следващата сутрин то само откриваше пътя към къщи и вече нетърпеливо ме чакаше на прага между съня и реалността, игриво стиснало в зъби донесената каишка. Така свикнах с това, че ако изведнъж в някой от сънищата ми кучето го нямаше, след като се събудех, започвах да се тревожа — дали не му се е случило нещо.

Да се вникне в смисъла на десетте начални реда беше сложно. Поне една пета от думите ги нямаше в речника, а без негова помощ успявах да разбера едва две-три от всяко изречение. При това кой знае защо всеки нов абзац задължително започваше с думата „Че“. Като от време на време се отвличах от чудноватия жълтеникав рисунък, с

който столетията бяха покрили листовите на книгата, аз прилежно изписвах разбраните от мен думи. После някои се наложи да ги заменя, тъй като първият вариант на предлагания превод се оказваше неверен; изобщо, нужното значение най-често се оказваше със съкратената забележка „*остар*“.

Още от първия абзац ставаше ясно — и тази хипотеза се потвърди по-късно, когато започнах да затъвам в разказваната от автора удивителна история — че текстът представлява летопис на някаква експедиция в гористите долини на Юкатан, предприета от малоброен испански отряд. Датите открих на следващите страници: описваните събития са се случили почти преди пет столетия. Средата на шестнайсети век... Покоряването на Южна Америка от конкистадорите, спомних си аз.

Текстът в този вид, в който го цитирам тук и по-нататък, естествено, е плод на старателното прочистване и на няколко редакции. Онова, което се получаваше в началото, беше прекалено сурово и неясно, за да се реша да го покажа на някого, без да стана за смях.

„Че по указание на брат Диего де Ланда, настоятел на манастира в Исамал и глава на францисканския орден в Юкатан, се насочихме към една от отдалечените от Мани провинции, за да съберем и докараме обратно в Мани всички манускрипти и книги от двата храма, разположени в тази местност.

Че с мене тръгнаха благородните сеньори Васко де Агилар и Херонимо Нунес де Балбоа от Кордоба и под наше подчинение до четирийсет пеши и десет конни войни, и с нас още две каруци, запрегнати с коне, в които трябваше да докараме в Мани всички манускрипти и книги, и водачи от покръстените индианци, които трябваше да ни покажат къде се намират храмовете, а също и брат Хоакин, монах, известен със светското си име Хоакин Хереро, когото присъедини към нас брат Де Ланда.

Че пътят ни вървеше на югозапад, в местност, зле изследвана, и че достоверни карти още нямаше съставени,

заради което брат Диего де Ланда беше се разпоредил да тръгнат с нас толкова войници, рискувайки даже отбраната на Мани. И че водачи той беше изпратил най-надеждни, от своите собствени тълмачи; и тримата брат Диего де Ланда беше кръстил сам; и че първият се казваше Гаспар Чу, вторият — Хуан Начи Коком, а третият — Ернан Гонсалес; двамата от народа на маите, който живееше в Юкатан, а третият — Ернан Гонсалес — мелез, баща му — испанец, а майка му — от маите.

Че преди нашият отряд да тръгне от Мани, покани ме при себе си брат Де Ланда и ми обясни моята мисия и важността ѝ, и че нашият отряд е само един от многото, които бе разпратил брат Де Ланда във всички краища от Мани с наредбата да се намерят и съберат всички книги и манускрипти, написани от индианците и съхранявани в различни места. И че брат Де Ланда провери после, не стои ли някой зад вратата, подслушвайки нашия разговор, и тихо ми каза, че на нашия отряд се възлага най-отговорното поръчение; че верни хора му донесли за слухове, че даже покръстените индианци продължават в отдалечените места да се кланят на своите стари божества и техните книги ги подбуждали да се отвърщат от Христос. И затова, каза брат Де Ланда, той взел решение да отнеме от индианците всичките им манускрипти, а след това и идоли, тъй като чрез тях дяволът душите им съблазнява. И че ако сега не се възпрепятства това, скоро разпокъсаните май отново могат да се сплотят и като отхвърлят Христа, да се обърнат пак към своите сатанински идоли. И че тогава всички испанци ги чака нова война, в сравнение с която всичките немногобройни схватки при покоряването на Юкатан — са нищожни. И че са безмерни хранилищата на манускриптите на северозапад и североизток, в изоставените градове на маите, ала по съобщения на верни хора най-важните се намират на няколко седмици път на север от Мани, каза брат Диего де Ланда.

Че натам ме праща брат Де Ланда, мене и сеньорите Васко де Агилар и Херонимо Нунес Балбоа, и с нас и брат

Хоакин. И понеже местността още не е разучена, сложи да ни съпровождат онези най-верни хора, които му бяха разказали за храмовете на югозапад.

Че нашият отряд излезе от Мани в отбелязания ден, 3 април 1562 година от Рождество Христово, и се отправи на север, без да знае за това, какво ще му поднесе съдбата, и как малцина от петдесетте човека ще успеят да се върнат от похода живи.“

Аз се откъснах от листовете и сложих един молив в непрекъснатото готовия да се затвори речник. В черното огледало на прозоречното стъкло се отразяваше лицето ми: рошава коса (като се стараех да подбера точната дума, аз всеки път прокарвах пръсти през нея), мек и доста безформен нос, закръглени бузи, вече ясно очертана двойна брадичка... Колко пъти, след като бях пресякъл трийсетгодишната граница, си бях давал дума да не занемарявам външността си! Но на тази възраст става все по-трудно да следиш килограмите си, тялото започва да изпълнява заложената в него програма, чиито цели определено се разминават с твоите, и всяка изядена троха гледа да се намърда в стремително увеличаващите се тлъсти гънки, вероятно подготвяйки те за очакваните някъде в бъдеще черни дни. А след развода аз съвсем се бях запуснал...

Чертите на лицето си вече отдавна бях изучил и с удоволствие бих ги заменил с нечии чужди, до такава степен ми бяха омръзнали. На трийсет и пет върху човешкото лице се появяват първите намеци за това, как ще изглежда то на стари години. Започващото редееие на косата от челото назад нахвърля ескиза на бъдещото оплешивяване; бръчките вече не се разглаждат, когато намръщената гримаса се сменя с умиротворено изражение или с усмивка; кожата загрубява и на руменината ѝ става все по-трудно да избие върху нея. На трийсет и пет собственото ви лице започва да се превръща в *memento mori*, напомняне за смъртта, което винаги е с вас.

Лично на мен непрестанно ми се налага да съзерцавам лицето си. В това няма никакво самолюбуване — просто бюрото ми е точно пред

прозореца, където обикновено сядам да работя, след като навън е вече тъмно. Измитото стъкло отразява огледално, като повърхност на тъмно горско езеро, предавайки контурите, но поглъщайки цветовете. А на мен ми се струва, че очертанията на лицето ми, което се вижда ясно поради близката настолна лампа, и вече само загатнатите очертания на мебелите, на украсения с релефни изображения гипсов таван и тежкия бронзов полилей, се отразяват в гъстия нощен въздух. А може и действително да съществуват там, зад прозореца, толкова по-ярки и ясни, колкото по-силна е светлината в стаята ми. Но нощем аз обикновено загасявам навсякъде, като оставям само лампите на бюрото и в кухнята.

Лампата в кухнята ми стои запалена даже когато съм в стаята и я гася едва когато през прозореца влезе бледото утринно слънце. Правя това един вид за уют, но в това жилище по друг начин не става.

Просторен, стар, с много високи тавани — без стълба никога не можеш да смениш изгоряла крушка — с разсъхнали се антикварни мебели от карелска бреза, които не можеш да реставрираш с никакви пари, а да ги продадеш ти е жал — този апартамент ми бе останал като наследство от моята баба. Тя често ме взимаше да поживея при нея, докато бях малък, затова, когато си отиде и получих апартамента, аз сякаш се нанесох обратно в детството си.

Още преди това, докато баба беше жива и аз ѝ гостувах, оставайки да нощувам, не ме напускаше усещането, че домът ѝ е просмукан от някакво дихание; по-рано си мислех, че баба го изпълва със същността си, със силата си, с мислите си. Сега ми се струва, че жилището просто живее свой собствен спокоен живот. Прозорците ми са на две противоположни страни на сградата и заради това в коридора често става течение, а неплътнотатварящите се врати изведнъж посред нощ започват да се блъскат. Случва се и сложеният преди стотина години паркет да започне да скърца, сякаш някой стъпва по него. Паркетът, разбира се, може да се смаже със специален препарат, а дограмата да сменя със стъклопакет, и тогава всички призраци ще изчезнат, но на мен това жилище ми харесва точно такава... Живо.

Преди отново да потъна в превеждания текст, още веднъж погледнах към прозореца. Нещо ме сепна... Озадачен, известно време

се вглеждах в очертанията на лицето си, потопено в гладката повърхност на нощния въздух, преди да мога да разбера каква е работата. Човекът в огледалния свят неуловимо се различаваше от онзи, който унило ме гледаше от другата страна едва вчера.

Разликата беше в очите. Обикновено угаснали, одремани и излъчващи стъклен блясък като у препарираните глигани и мечки в известния арбатски зоомагазин, днес те сякаш сами излъчваха светлина. Нищо чудно: за първи път през последните години имах работа, която ме бе заинтригувала.

„Че пътят ни вървеше през зелени и доста живописни ливади, които после се сменяха с непроходима селва; и че единствено благодарение на нашите водачи успяхме да си пробием път през храсталаците, които се изпречваха пред нас. И че двама от индианците винаги вървяха пред отряда и когато се налагаше, със своите дълги ножове изсичаха стъблата, разчиствайки пътека, а след тях вървяха няколко войници, охраняващи ги от диви зверове или врагове. И че третият водач обикновено вървеше редом с мен, със сеньор Васко де Агилар и с Херонимо Нунес де Балбоа.

Че походът ни съвпадна с края на сухия период на годината, след който в Юкатан и в други части на тази земя започват месеците на дъждовете. И че даже далеч от индианските селища във въздуха плуваше мирисът на пожарища, и слънцето беше мътно заради дима от изгорелите дървета и храсти, защото през април и май, преди да започне сезонът на дъждовете, индианците изгарят обширни участъци от селвата и гъсталака, подготвяйки ги за обработване през следващата година. И че всички равнинни области в земите на майте по това време са обвити в дим, и след това цели шест месеца тук се сипят порои, и към декември в наторената от пепелта и полятата от дъждовете земя индианците садят кукуруз, който расте необикновено добре, така че един земеделец може да изхрани двайсет човека.

Че по нареждане на брат Диего де Ланда ние избягвахме познатите пътища и затова се придвижвахме все по-бавно. И че отначало искахме да изоставим каруците, като разпоредим на част от отряда да се върне с тях обратно, ала после водачите ни изведоха на старинен широк път, скрит от погледа заради разрасналите се корони на дърветата; и че покрай пътя стояха каменни статуи, изобразяващи приказни чудовища, каквито бях видял в Мани покрай храмовете на маите. И че също така минавахме край стели, покрити с миниатюрни знаци, за които брат Де Ланда в една от беседите ни ми казваше, че тия знакове са букви на юкатанския език и че той може да ги разчете.

Че първите дни нашето пътешествие протичаше без препятствия и сложности. Индиански села срещаме по пътя си все по-рядко; и че след като навлязохме в селвата, повече не видяхме нито един човек; и че не ни безпокояха и диви зверове, само веднъж от гъсталака наблизко патрулиращият през нощта бе чул рев на ягуар, ала макар да имахме коне, звярът не ни нападна. И че съпровождащите ни индианци казаха, че това е добър знак.

Че прехраната за нас и за войниците, и за водачите стигаше: карахме с нас сушено месо и сухи питки и понякога водачите събираха за нас в гората ядливи плодове, няколко пъти отиваха на лов и ни носеха убити маймуни-ревачи, а на четвъртия ден убиха със стрела елен, чието месо ние справедливо разделихме между войниците, а ловците получиха два пъти повече.

Че на петия ден от пътуването ни, когато отрядът ни спря за почивка, при мене дойде и седна един от водачите, Гаспар Чу, и шепнешком ме попита знам ли аз, защо брат Диего де Ланда ни изпрати в този поход. И че помнейки за предпазливостта, аз отговорих, че ни е наредено да намерим някакви книги и да ги докараме с нас в Мани, а за друго аз не знам. И че Гаспар Чу дълго ме гледа, а после си отиде, и на мене ми се стори тогава, че той ми няма вяра.

Че на другия ден, когато пътувах на опашката на отряда, последен, и следях каруците, към мене се обърна друг водач, мелезът Ернан Гонсалес, и като ме помоли да поизостана, така че другите да не ни чуват, ми съобщи, че в някои области на маите, в частност в Майяпан, Яшун и Тулум, испанските войници горят индианските книги и идоли. И че този Ернан Гонсалес ме попита защо те постъпват така, и дали нямам и аз подобно нареждане. И макар аз и да се досещах сега защо брат Диего де Ланда ни изпрати в този поход, все пак отвърнах на втория водач така, както и на първия, като му казах, че да паля манускрипти и статуи брат Де Ланда не е искал от мене, а само ми нареди да ги докарам цели и невредими в Мани, а защо, на мене не ми е известно.

Че на следващия ден, беседвайки с моите компаньони, сеньорите Де Агилар и Нунес де Балбоа, аз открих, че нашите индиански водачи са питали същото и всеки от тях, ала нито единият, нито другият знаели за целите на нашата експедиция повече от мене; аз пък, като следвах нареждането на брат Де Ланда и се вслушах в гласа на моя ангел хранител, не започнах да им разказвам за своите догадки. И че по-късно се изясни, че моите догадки са били верни само частично, истината се оказа много по-невероятна и мрачна, отколкото смеех да си помисля...”

Отместих настрана листовете и речника и погледнах часовника: стрелките показваха един и половина през нощта. Гърлото ми беше пресъхнало; в средата на работната вечер, някъде към единайсет, аз обикновено пия чай. Станах от бюрото и заплувах през полумрака на жилището си към кухнята.

Вечерният чай за мен е цял ритуал, който освен всичко друго, ми дава възможност двайсетина минути да забравя за тайнствата в устройството на пералните и за неустойките при срив в доставките на пилешки бутчета.

Водата слагам да заври на газовата печка. Чайникът ми съответства на апартамента — също стар, невероятно уютен — червен с бели петънца, емайлиран, с широк чучур, на който, преди да сложиш водата да кипне, трябва да нахлузиш блестяща свирка. За да го свалиш от котлона и да вдигнеш капака, си има специална тегелирана кухненска ръкавица — също червена. Чаените листенца ги гребвам от хартиения пакет със сребърна лъжичка с усукана на спирала дръжка и ги изсипвам в донесения от Ташкент още преди войната от някого тъмносин порцеланов чайник за запарка, украсен с хитроумни златни орнаменти, ръчна изработка.

Слагат се две лъжички нарязани чаени листенца в измития и идеално подсушен чайник, заливат се отгоре с вряща вода, поставя се капачето и се чака десет минути. Изпод капачето и от чучура започва да излиза благоуханна пара, тя гъделичка ноздрите, но не бива да се бърза: чаят още не се е запарил.

Обикновено правя по-поносимо чакането, като прелиствам купените през деня вестници, но днес всичко беше различно. По навик отворих вече вчерашния „Известия“ и механично се взрях в една от статиите, но напечатаните с дребен вестникарски шрифт букви не можаха да задържат погледа ми; той се плъзгаше и се залутваше между редовете. Не успях да се зачета; смисълът на прочетеното се замъгляваше от призрачно преплетените клонки и лиани на онази селва, през която си проправяше път отрядът на Васко де Агилар, Херонимо Нунес де Балбоа и самият безименен разказвач, описал похода им. След няколко минути се усетих, че втрещено гледам в пространството между заглавието и снимката към материала за грандиозното цунами в Югоизточната Азия. Без особен интерес прехвърлих статията и сгънах вестника.

Много повече ме заинтригува това, защо човекът, който притежаваше този странен текст, го е дал в банална преводаческа агенция. За всичките години на работа в това бюро нито веднъж не ми бе попадало нищо подобно; доколкото разбирам, с подобни книги се занимават съвсем други хора... Вероятно някакви доценти, които изсмукват докторските си дисертации от поредния изчерпателно изучен епизод на завоевателната експедиция на Кортес. Едва ли такива издания изобщо напускат пределите на архивите на университетските или академичните библиотеки, където се съхраняват зад стъклени

витрини при особен микроклимат. Може, разбира се, да се допусне, че някои ще се окажат затрупани в складовете на частни антикварни магазини, където е възможно да ги изнамери някой колекционер... Но ако на такъв колекционер му стигнат средствата, за да си набави подобна книга, защо да я дава в ръцете на неизвестни преводачи, които могат да я загубят или да повредят безценното издание? Защо да не покани един от онези университетски доценти вкъщи, за да има той възможност там с полагащата се почит да преобръща крехките стари страници и не просто да ги преведе, но и да ги снабди с необходимите коментари? Защо да се поверява такава работа на някой профан?

И вече изобщо пък не е ясно как може този хипотетичен колекционер безжалостно да разчлени такъв екземпляр. Дали не преувеличавах неговата ценност? Или притежателят на книгата се е сдобил с нея в този ѝ вид? А може би просто не е искал тя да се озове в ръцете на прекалено любопитен читател?

Чаят най-сетне се запари; прецедих го през цедка в любимата си керамична чаша, направена във формата на гърненце (така изстива побавно), сложих я върху чинийка и бързо се върнах в стаята, където под приличащата светлина на настолната лампа се поклащаше в скърцащото кожено седло така и не представилият ми се благороден сеньор, който очакваше с достойнство да свърша заниманието си и отново се присъединя към него, за да доизслушам разказа му.

„Че по пътя нататък, на югозапад отрядът ни срещаше все по-големи трудности; и макар че продоволствието ни засега стигаше за всички, войниците започнаха да роптаят. И че разпитвайки един от недоволните, аз узнах, че мнозина вече са разбрали за целта на похода ни и бяха недоволни от нея. И че и аз, и сеньор Васко де Агилар, и сеньор Херонимо Нунес де Балбоа бяхме учудени, тъй като всички изпратени с нас войници по-рано изпълняваха и по-сериозни поръчения; сред тях бяха и онези, с които лично аз изгорих няколко метежни села.

Че разпитаният от нас войник не криеше нищо и призна, че причината на неговото недоволство и на неговите другари е в пръснатите от някого слухове, че всеки от нас ще бъде прокълнат от индианските богове, ако ние сложим ръка върху техните свещени книги. И че макар аз и да подозирах кой нашепва тези слухове, реших засега да не наказвам тези хора, да не наказвам и роптаещите войници; и че пуснах разпитвания човек. И че брат Хоакин само му каза, че не бива да се страхува от дървените и каменните идоли, а по-добре да помни за гнева Господен, страшен за всички, дето са го забравили, който остава във всички времена истинският, и че Пресветата Дева ще ни защити от дяволските коварни кроежи, ако Сатаната чрез индианските божества посмее да посегне на християните.

Че когато този войник, засрамен, си отиде, брат Хоакин настояваше да го набият за наказание, а пусналите тези богохулни клевети да бъдат намерени и обесени. Ала че аз, както и сеньорите Де Агилар и Нунес де Балбоа не се съгласихме с него, тъй като се опасявахме от бунт и не желяехме да губим водач, след като бяхме навлезли толкова дълбоко в гората. И че вместо това привечер аз викнах при себе си мелеза Ернан Гонсалес и му казах, че той и другите водачи трябва да престанат да говорят, че нас ни очакват зли козни от индианските богове и че и на него, и на Гаспар Чу, и на Хуан Начи Коком като покръстени християни не подобава да вярват в такова нещо, и го заплаших с клада. И че той ме увери, че той самият никога не е вярвал в боговете на маите и не се е боял от тях, а винаги е оставал верен на Господа наш Иисус Христос и на Пресветата Богородица, но като си тръгна от мене, се обърна и шепнешком ми каза, че аз сам не зная какво върша.

Че на следващия ден злословията престанаха, ала на тяхно място дойде нова напаст. Че широкият път, по който се движеше нашият отряд, започна да се стеснява, докато не стана обикновена пътека, по която може да мине един кон с ездач, но каруца не можеше да мине. И че след като

се съвещавахме, решихме отначало да сечем храстите и дърветата от двете страни на пътеката, за да могат запрегнатите с коне каруци все пак да преминат напред, но за това губехме прекалено много време, и даже когато сечаха и войниците заедно с индианците, не можахме да се придвижим повече, отколкото на половин лига до залез-слънце.

Че затова на следващия ден решихме да оставим каруците с охрана и с един водач на място, като разчистихме наоколо необходимото пространство за отбрана в случай на неочаквано нападение, и като взехме двайсет и пет човека и двама индианци, за да продължим нататък, и да разузнаем местността и да видим скоро ли ще свършат шубраците. И че за място за техния престой бяхме избрали поляна, на която стояха няколко каменни идола, тъй като на нея дърветата бяха редки и работата с разчистването на дърветата беше по-малко. И че на тази поляна под командата на сеньор Херонимо Нунес де Балбоа с каруците останаха десет арбалетчика и трима войни с аркебузи, и двама конни, а също така и индианецът Гаспар Чу, останалите тръгнаха с мене и със сеньор Васко де Агилар.

Че ние се уговорихме да се върнем след три дена или по-рано, а всички те трябваше да ни чакат не по-малко от седмица, след което да се върнат обратно в Мани. И че брат Хоакин, като даде благословията си на оставащите, реши да тръгне заедно с нас. И че като направихме лагера и се сбогувахме с нашите другари, ние поехме на път в утрото на следващия ден.

И че оттогава аз повече никога не видях благородния и юначен сеньор Херонимо Нунес де Балбоа, и никого от останалите с него войници, живи или мъртви.“

Отново погледнах часовника: вече минаваше четири. Макар че приблизително по това време ставам и отивам в кухнята, за да си

направя вечеря, не чувствах обичайния глад; единственото, което ми се искаше, бе да разбера какво става по-нататък.

Вече много по-късно схванах замисъла на човека, написал тези страници: разказваната от него история преднамерено напомняше бласто. Стига да стъпиш в нея — при това, както се оказва, изобщо не беше задължително да четеш книгата отначало — и вече ставаше невъзможно да прекъснеш, докато все още остават непрочетени страници. Авторът сякаш слагаше капани между редовете, примамвайки непредпазливия читател с обещания за предстоящи тайни, намеквайки за изключителност на случилото се с него и едновременно с това не позволявайки нито за секунда да се усъмниш в реалността на описваните събития.

Все повече ми идеше да се откажа да превеждам по абзаци този разказ и веднага да го прочета докрай. Обикновено постъпвам точно така, за да схвана първо общия смисъл на текста. Но тук езикът бе прекалено сложен и се страхувах, че ако започна да прескачам непознатите думи, които бяха повече от половината, може да ми се изплъзне някой скъпоценен детайл, който дава ключа към разбирането на бъдещите загадки.

И колкото повече четях, толкова повече ми се струваше, че съм имал невероятния случай да се сблъскам с крайно необичаен документ. Кой знае защо бях съвършено сигурен, че не превеждам, да речем, известен приключенски роман от осемнайсети или даже от деветнайсети век, пробутан ми от някой познат шегаджия. В тези листове, в тези букви, в тези изречения всичко бе истинско: и неравно отрязаните по краищата страници, и забележимите с лупа различия между печатните знаци, и сухия, точен, офицерски език на повествованието.

Докато размишлявах дали си струва да ходя в кухнята, за да сложа вода за макарони, погледът ми, сякаш притеглен от магнит, сам се върна на онова място, където бях свършил превода. Въпросът бе решен.

„Че ние достигнахме онова място, където селвата свършваше, още преди настъпването на здрача. И че когато излязохме от гората, видяхме, че стоим на висок бряг на

непозната река, не много широка, но бърза, с непрозрачна вода със зелен цвят; и че на полегатия бряг местността се простира открита, и по земята там расте само висока трева, а в далечината се виждат планини с отвесни скалисти краища.

Че след като се посъветвахме със сеньор Васко де Агилар, искахме да се връщаме вечерта на същия ден, като пренощуваме там, където ни свари нощта. И че по време на нашата с него беседа от североизток, откъдето дойдохме, се чу далечен грохот; и че като го взехме за изстрел от аркебуза, ние си помислихме, че това е сигнал за тревога, който е подаден от нашите другари, останали с каруците. Ала че когато един от водачите се качи на дърво, за да погледне не се ли вижда нещо, той съобщи, че от онази страна, откъдето се чу звукът, към нас идва буря.

И че и двамата индианци и онези от войниците, които служеха в Юкатан вече не една година, бяха много учудени от това, тъй като до сезона на дъждовете оставаха още няколко седмици и да се развали времето беше невероятно.

И че след известно време от североизток отново се чу грохот, ала сега той напомняше гръм по-отчетливо, защото източникът му беше по-близо. И че за по-малко от половин час черните облаци застлаха небето и над онова място, където стояхме ние, и започна порой, а след него и буря.

Че заради бурята в онзи ден ние не можахме да тръгнем по обратния път, а решихме да останем да нощуваме там, където бяхме. И че направихме лагер, като се дръпнахме от дърветата. И че бурята бушува цяла нощ, и мълниите святкаха направо над главите ни; и че в един войник, скрил се въпреки нареждането под дърво, попадна мълния, и той умря. И че от това голям страх обхвана индианците и останалите войници.

Че на следващия ден времето беше отново ясно и слънцето печеше силно. И че загиналия войник го погребяхме по християнския обичай, а брат Хоакин го опя и се помоли за опрощение на греховете му. И че докато се

върщахме към мястото, където оставихме каруците и охраната, войниците отново говореха за индианските богове, и за попадналата в другаря им мълния; и за да им попреча да поддържат тези сплетни, аз през цялото време държах двамата водачи при себе си, обаче войниците все пак продължиха да говорят за това.

Че пътя към лагера ние намерихме без затруднения, макар земята да беше набъбнала от дъжда; ала че когато излязохме на онази поляна, където оставихме каруците и охраната, там нямаше жива душа; и че като наредих на всички войници да ни чакат на място, аз със сеньор Васко де Агилар и с двама индианци изследвах и поляната, и пътя, който вървеше от нея в обратна посока. И че не открих нито следи от борба, нито захвърлени вещи, нито оставени знакове, нито дири от колелата на каруците и от конските подкови; и че препуснах по-нататък по пътя, като се надявах да намеря поне някого от отряда или някакви следи, но като яздих половин час, никого не намерих и се върнах.

Че за времето на нашето търсене водачите намериха онова, което ние не бяхме видели в началото: една от каменните статуи на божествата, която беше вече сред дърветата и под листака им, се оказа цялата залята със засъхнала кръв, която не бе отмита от дъжда, защото идолът беше скрит под листата на дърветата. И че се усъмних в индианеца Гаспар Чу, като го заподозрях в предателство, и исках да наредя да хванат и другите двама, но преди да успея да направя това, ме повика сеньор Васко де Агилар, застанал на една поляна, малко по-нататък от главната.

И че на тази поляна имаше голям квадратен камък с вдлъбнатина в средата и с жлеbove, които отвеждаха от нея към краищата му; и че на този камък лежеше нашият водач Гаспар Чу, и дрехите му бяха свалени, и гръдния му кош беше разсечен и отворен, и сърцето му бе извадено и изчезнало.

Че като се договорихме нищо да не разказваме на войниците, забранихме да правят това и на водачите под заплахата от бесило, и набързо напуснахме това място, и без да се обръщаме към него, поехме отново на югозапад.“

Навън плющеше дъжд, но за разлика от сухия сезон на Юкатан за октомврийска Москва в това нямаше нищо необичайно. С надежда обърнах последния лист, търсейки началото на следващата глава. Напразно: там само бе нарисувано, май на ръка и доста неумело, с една линия, странно същество. Това беше уродливо човече с дълъг нос, седнало с изпънати крака и опряно на тях с една ръка. Другата бе протегната напред и обърната с дланта нагоре; от шията му висеше наниз със завързан на него талисман. Под картинката имаше надпис „Спас“. Тази дума не можах да намеря в нито един речник, нито тази нощ, нито на следващия ден, когато оглаждах и редактирах текста в библиотеката, преди да го предам в бюрото.

Когато всичко беше готово, аз отбелязах рисунката в превода със схематичната ѝ пародия, снабдена с оправдателния надпис „Рис. 1“, като така и оставих названието непреведено. Внимателно сложих листата в папката и още веднъж хвърлих поглед на последния от тях, преди да я затворя. Уродчето на картинката тържествуващо се хилеше. Побързах да щракна месинговата закопчалка и започнах да се обличам.

На бюрото ми лежах две еднакви купчини листа: два екземпляра от преписания на чисто и набран превод на втора глава, чието заглавие засега не знаех, но имах намерение да го разбера в най-близко време. Едната купчина сложих в найлонов плик заедно с кожената папка. В моя договор никъде не се казваше, че нямам право да си оставя копие.

---

[1] Глава II (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Ти ми харесваш (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

LA TAREA^[1]

Дъждът плющеше по прозорците и шибаше по шлифера ми и през този ден, и през следващия, когато се връщах от преводаческата кантора, надявайки се да получа нова глава от книгата. Полагащият ми се хонорар беше изплатен изцяло веднага, щом предадох папката. Обаче, когато попитах за втората част на поръчката, служителят поклати глава.

— Засега не са ми донесли повече. Ето, тъкмо имам тук няколко договора за доставка на шоколадови бонбони и пури — той извади отнякъде изпод бюрото си пластмасови папки „джобове“ с бели листове със стандартен размер и косо ми хвърли поглед, очаквайки лицето ми да се разтегне в обичайната признателна усмивка.

— Договори ли? А, да... Благодаря — сепнах се аз и взех папките, но разочарованието, което се промъкна в гласа ми, не остана незабелязано.

— Няма все да превеждате поръчки по тройна тарифа на заплащане — сопна се той хладно.

— Разбира се... Просто се бях замислил, извинете — постарях се отговорът ми да прозвучи виновно, но си мислех само за това, че взимайки сега тези договори за превод, ще имам оправдание да се отбия още веднъж след няколко дни и да разбере дали не е донесена и трета глава.

— Да, между другото... Какво имаше в тая папка? Не ми се занимава да ровя, а сега ми стана любопитно — омекна служителят и в гласа му се прокрадна интонация отдалеч напомняща човешката.

— В папката ли? Бяхте прав, свършено прав. Архивни документи — най-сетне успях да се взема в ръце и да сложа на лицето си любезна усмивка.

— Е, да, е, да... — кимна служителят. — Знаете ли — неуверено ми подвикна той, когато аз вече се бях обърнал да излизам — „испанецът“ ни така и не върна поръчката... И телефона си дори не вдига.

Проломотих нещо успокоително, тичешком се спуснах по стълбите и изхвърчах на улицата. Вътрешно усещах това, което примерно чувства дете, на което за Нова година са обещали пожарна кола със святкаща лампичка и сирена, а са му подарили някакъв жалък комплект с пластилини.

Макар че от къде на къде бях решил, че продължението изобщо съществува или че притежателят на ръкописа ще поиска да занесе останалата част в същото бюро за преводи, където поради небрежността на някакъв преводач е изгубил цяла глава от съкровището си? Ако бях на мястото на този човек, със сигурност кракът ми повече нямаше да стъпи в тази агенция. Затова трябваше да свикна с мисълта, че макар и работата над книгата да беше увлекателна, животът си продължава и без нея. В края на краищата щом като светът на индианците май и хрониките на експедициите на конкистадорите се оказват толкова интересна за мен тема, защо просто да не си купя една-две исторически книги за Кортес или летописи на народите на Южна Америка?

Обаче за голямо мое учудване открих, че в нито една от солидните книжарници не може да се намери някаква малко по-сериозна книга за завоеванията от конкистадорите на полуостров Юкатан. Имаше разни калпави издания като „Загадките на тайнствената цивилизация на майите“ от перото на Райнхард Кюмерлинг, но за самата цивилизация там нямаше и дума. Авторът се ограничаваше с лошокачествени снимки на някакви чирепи, развалини на величествени пирамиди и игрови площадки, наполовина погълнати от джунглите, а също така с подробно изброяване на това, в кой от изоставените градове кои от тези снимки и археологически находки са били направени.

Намери се обаче нещо, което все пак ме накара да купя тази книга. В увода бегло се споменаваха епископът францисканец Диего де Ланда, който действително се оказа историческа личност и наистина по онова време е бил настоятел на манастира на своя орден в юкатанския град Исамал. Също така накратко ставаше дума и за

някаква история с аутодафе в Мани, заради която този Де Ланда бил привикан в Испания, където неговото дело било разглеждано от висши духовни санове. Но после постъпките му били признати за обосновани и Де Ланда се завърнал в станалия му роден Юкатан, за да заеме справедливо на стари години епископски пост.

За съжаление, по-подробно за интригата около настоятеля на францисканския манастир там не се разказваше, макар името на брат Диего де Ланда да изплуваше на още няколко места, основно когато ставаше дума за разшифроването на знаците, с които пишели индианците от цивилизацията на майите. Той бил първият европейец, който смятал, че е разбрал как се разчитат те.

Наистина, по-късно станало ясно, че онази схема на разшифровка, която предложил Де Ланда, се е оказала погрешна. Старецът бил изкушен от азбучната система и решил, че цял свят трябва да я използва, в това число и обитателите на Юкатан. Той разработил изключително подробна система на фонетично съответствие между „буквите“ на юкатекския език и звуковете, достъпни за испанското ухо. Книгата „Тайните на загадъчната цивилизация на майите“ представяше тази система в пълния ѝ вид върху вложка от две страници — явно, за да се запълни мястото. Вече на следващата страница системата на Де Ланда се дискредитираше от съвременните учени лингвисти. Буквите на юкатекския език се оказаха йероглифи и всеки от тях носеше определено значение, а не предаваше звук.

Сетих се за покритите със странни знаци стели, покрай които пътуваше отрядът на конкистадорите в прочетената глава на старинната книга. Авторът на отчета твърдеше, че лично е познавал Де Ланда и той даже бил твърдял, че знае да чете на юкатекски... Цялото книжле на Кюмерлинг за загадките на майите беше, разбира се, безполезна, празна работа, поредният опит да се продадат на ловците на НЛО и на лохнеското чудовище скучни археологически дирения, опаковани в ярка обложка. Но под тази безполезна черупка аз открих онова безценно ядро, онази сладка сърцевина, която именно се надявах да намеря там: потвърждението, че историята, която четох и превеждах с такова упоение, се оказваше неизмислена. Във всеки случай, ако в нея фигурираха реални исторически персонажи, значи и самият автор и главен герой на повествованието можеше да се окаже действително

живял някога човек, а не плод на фантазията на белетрист или изкусен мистификатор.

Споменаването на личността на Диего де Ланда придаваше повече достоверност на даже необяснимото изчезване на петнайсетте испански войници под командването на Херонимо Нунес де Балбоа и на страшната смърт на техния водач. Не бързах да вярвам в това, че наистина ставаше дума за известни аномални явления, а чаках в следващите глави на отчета съставителят му да разкрие какво е станало в действителност.

След като набързо попрелистих до края купената книжка за тайните на майте, но така и не се натъкнах в нея на нещо важно, аз я оставих на полицата и седнах над преводите си, като си обещах да посветя първия следващ свободен ден на по-подробното изучаване на Конкистата и на географията на полуостров Юкатан.

С шоколадовите бонбони и пури свърших в три през нощта. Можех да им видя сметката и по-бързо, но съзнателно разтеглях времето за предаване с надеждата, че когато занеса готовата поръчка, дебелата кожена папка със златен монограм вече ще ме чака в бюрото.

Отражението ми в нощното стъкло на прозореца отново бе приело обичайния си вид. Уморен от описанието на изискванията на Държавния стандарт за сладкарски изделия и забележките за пределно допустимото съдържание на консервантите, аз се борех със съня, наливайки си силен черен чай, запарен два пъти по-дълго от обичайното. Вместо редовете в дневния вестник, който разказваше, че броят на жертвите на цунамито в Азия е достигнал неколкостотин хиляди души, на мен отново ми се привиждаха засукано украсените старинни латински букви, а в жалния стон на разпадащите се без нужната грижа антикварни мебели ми се счуваше скърцането на въжетата по мачтите на испанските каравели.

Моята малка хитрост успя: следващия път, когато влязох в бюрото за преводи с измъчените предложения за руско-британски търговски съглашения от английски на руски, погледът ми срещна очите на служителя. За разлика от обикновено, той не седеше пред компютъра, втренчен в картите, а с озадачен вид крачеше по тясната пътечка зад бюрото си.

— Имам работа за вас — съобщи ми той, щом прекрачих прага.

— Инструкции или устави? — обречено попитах аз.

— Идва поръчителят, за когото работихте преди. Испанският текст, помните ли? Много похвали превода ви. Настояваше следващата част да я дадем непременно на вас. Да... и освен това поиска да ви вдигнем заплащането с още четвърт. Каза, че е крайно важно текстът да се превежда от правилния човек и затова не жалел пари, нещо от тоя сорт.

— А какво стана, заради първата загубена част няма ли да имате неприятности? — сякаш между другото се поинтересувах аз.

— Представяте ли си... Каза, че нямало причини да се притесняваме. Значи, той... Не, той каза „ние“, тоест — те. Щели сами да я намерят.

Аз мълчаливо кимнах. Той също не каза и дума повече, мълчаливо ми връчи същата онази кафява папка със закопчалки и след това се задълбочи в отчетността. Реших, че аудиенцията е завършила, и побързах да се измъкна.

Завръщането ми в Юкатан бе съпроводено с цялата възможна тържественост. Предварително си приготвих чай с бисквити, нагласих радиото на някаква испаноезична станция, пяхнах краката си в уютните плъстени пантофи и едва след това най-сетне седнах зад бюрото. След топлите думи и още повече сгряващи душата премиални, с които бе удостоен преводът ми, не бих се учудил, ако в папката имаше запечатан с червен восък плик с признание в любов или поне бележка, поясняваща целта на работата. Но вътре беше само купчинка прилежно отрязани от книга пожълтели листове, върху всеки от които се редяха познатите, малко обезцветени от времето латински букви. Заглавието на първата страница бе набрано с готически шрифт: „Capítulo III“???

„Че след описаните в предишната глава удивителни и страшни събития нашият отряд продължи своя поход към югозападните области на страната на майте и успя бързо да достигне до онази река, край която авангардът му под

моето и на сеньор Васко де Агилар командване беше спрял предния ден; и че времето ни благоприятстваше за това, и порои, подобни на изсипалия се в онзи ден, повече не се повториха до настъпването на природния им срок.

Че съмненията и недоволството в отряда растяха, и войниците питаха къде са изчезнали каруците, и техните другари, останали при тези каруци; и че със сеньор Васко де Агилар се договорихме да им отговаряме, че останалите с Херонимо Нунес де Балбоа са решили да се върнат назад в Мани, и че аз уж съм видял дирите от каруците и копитата, където короните на дърветата са ги запазили от дъжда; и че уж аз и Васко де Агилар сме намерили послание от сеньор Нунес де Балбоа, в което той обяснява, че е взел решение да тръгне и да се върне в Мани заради започналата сред хората му треска. И че източникът на тази болест трябва да се намира недалеч от лагера им, затова е и туй бързано, с което нашият собствен отряд напусна това място.

Че мнозина повярваха на такъв един разказ, тъй като той звучеше по-достоверно от онова, което ние действително открихме. И че истината ние предадохме само на брат Хоакин, тъй като той беше доверено лице на брат Диего де Ланда, а на всички други казахме за треската. И че се съмняваха в този разказ само нашите водачи, но се побояха от наказание и не взеха да разнасят онова, което знаеха.

Че когато отново излязохме при реката, чието название не запомних, макар водачите да ми го съобщиха, ние без трудности я преодоляхме, като преминахме през плитко място; и че индианецът Хуан Нани Коком ни предупреди, че в разгара на сезона на дъждовете тази река се пълни с вода и преминаването и става много по-сложно; също така по-трудно ще бъде да прекосим и блатата, които започват скоро след нея, затова не бива да губим време, и сега, когато каруците вече не вървят заедно с нас, да се възползваме от това и да се движим по-бързо.

Че след загубването на каруците, в които бяха и провизиите ни, се наложи да добиваме храна за войниците с лов, с който се заеха водачите ни; и че най-честия улов сега бяха птиците, които те ловяха с мрежи, докато отрядът е спрял за почивка; ала че понякога успяваха със стрела или с копие, с каквито те бяха въоръжени, да убият елен.

Че след два или три дена, през които ние вървахме по открити места, за първи път от повече от седмица срещнахме на пътя си хора. И че те ни приеха нащрек, макар и да говореха на същото наречие, както и нашите водачи, и ние можахме да се разберем с тях. И че макар аз да казах на своите хора да бъдат сдържани, и им забраних да докосват жените на тези индианци, също така и тяхното имущество, те въпреки това не ни позволиха да влезем в селото им. И че чрез водачите ни успяхме да се договорим да разменим някои от предметите, които носехме за кукурузено брашно, и питки, и плодове; и че после тези индианци поискаха от нас да се отдалечим от тяхното село.

Че вечерта на същия ден при спирането за почивка попитах един от водачите, мелеза Ернан Гонсалес, защо тези индианци така се държаха с нас, макар на пътя си ние нито веднъж не нападнахме нито едно село на техния народ и не воювахме изобщо. И че аз предполагах, че неотдавна преди нас в тези краища е бил някой друг отряд, който с неоправданата си жестокост е могъл да обърне отново индианците, усмирени още преди трийсет години от сеньор Педро де Алвар, срещу испанците.

Че Ернан Гонсалес ми отвърна, че никакъв друг испански отряд не е идвал вече дълго време и индианците затова така се държаха с нас, тъй като техните свещеници са им казали, защо и къде отиваме. И че те са се побояли от проклятието на своите богове, ако вземат да ни помагат, както ще бъде прокълнат и нашият отряд, ако изпълни замисленото.

Че аз наредих да бъде набит Ернан Гонсалес за това, че продължава да повтаря своите богохулни клевети, но

промених решението си и го пуснах, като само му заръчах повече на никого да не говори за това, което е чул.“

Този път имах твърдото намерение да разтегля удоволствието. Защо да глътна цялата порция от моите средновековни приключения наведнъж? Сега, когато бях дочакал новата глава, можех да си позволя както трябва да ѝ се наслаждавам, да обмислям прочетеното, да си представя по-нататъшното развитие на събитията.

Внимателно отместих листовите, станах и повлачих крака към кухнята. Докато моите конкистадори бяха седнали за почивка, аз също можех да си позволя да хапна. Еленско и месо от маймуни-ревачи в хладилника ми като напук нямаше; трябваше да се задоволя с картофи. Приготвих ги по френска рецепта: първо ги сварих, после ги изстудих, нарязях ги, залях ги със сметана, настъргах им кашкавал и така ги запържих. Цялата тази процедура ми остави достатъчно свободно време, което можех да използвам според желанието си. Не намерих нищо по-увлекателно от това да доизмислям след автора на отчета всичко онова, за което той не бе счел нужно да пише.

Синкавочерното чуждо небе, чиито звезди и луна изобщо не са същите като в Испания: някой ми беше казал, че в Латинска Америка (не зная, разбира се, дали е затова, че живеят в Южното полукълбо, дали пък заради това, че са в Западното) дори луната изглежда иначе. За това, че на нея може да се различи човешко лице, там изобщо не бяха и чували; затова пък целият континент е убеден, че лунните кратери и морета образуват очертанията на заек. С ушенца. И звездите там са по-близо.

Тъничка, неясно от кого и кога отъпкана пътечка, по която те са вървели, напускайки това негостоприемно село. Невярна, лъжовна пътечка, понякога неочаквано свършваща в шубрака; налага се да я разчистват, като секат със своите мачете дебелите лиани, които изпускат лепкав, дъхав сок. Раздвояваща се, разтрояваща се, водеща със своите разклонения към тресавища, към задънени места, към странни ритуални зони, поляни, където пътешествениците са причаквани от каменни идоли и зли духове. Лъкатушеща, извиваща се

и отново кръжаща около току-що изминатия отрязък от пътя — или само така ти се струва? Свиваща се ту до съвсем незабележима — пък и дали това е пътечка, може би просто е горска пролука? — ту изведнъж разширяваща се и наскоро от някого отгъпкана — от кого ли?

Селвата — гъстата непроходима гора, в която непознати, удивителни дървета растат така плътно, че между тях не можеш да стъпиш, а цялото пространство между стволите им е запълнено с някакви храсти, увивни растения, гъсто преплетени с лиани, чворести клони, увесени с необичайни тежки плодове — от един да отхапеш — и мъжката ти сила няма да пресъхне до дълбока старост, друг да опиташ — и умираш в страшни гърчове. Едва видими през гъсталака, но пък усещани през десетки метри огромни ярки цветя, които те упойват с аромата си. Гора, която няма как да сметнеш за нещо неживо, за разлика от хилаво залесените и обрасли с криви борчета хълмове, да, всъщност и флегматичните редки горички на нашия унил среден пояс. Селвата диша, движи се, кипи от живот и денем, и нощем, неотстъпно следи пътника с хиляди очи — на паяци, котешки, птичи...

Селвата е квинтесенцията на живота, в горските ѝ гъсталаци непрестанно се появяват на бял свят милиарди нови създания, и милиарди умират, изяждайки и изсмуквайки соковете един от друг, повяхвайки и разцъфтявайки, жертвайки се, за да отгледат поколението си, изпражнявайки се, черпейки своята жизнена енергия от слънцето, въздуха, кръвта и плътта, водата, торта, и когато изживеят отреденото им, да наторят със себе си тлъстата, гъмжаща от червеи почва и да се възродят отново — в други.

Докато пържех върху синия газов пламък резенчетата картофи със сметана, си мислех за аления пламък, с който са горели огньовете на испанците върху разчистените в селвата поляни за бивак. Виждах във въображението си седналите в кръг около огъня конкистадори, червените отблясъци върху загорелите им, задебелили лица, обрасли с гъсти черни бради, отражението на пламъците, играещи върху извитите стоманени шлемове. Ето го сеньор Васко де Агилар: кой знае защо си го представях риж, космат, набит, напорист и готов всеки миг, без никакво колебание, да се хване за меч. Не знаей откъде се взе в главата ми този образ: досега Васко де Агилар по никакъв начин не се бе проявил, освен в качеството на почти безгласния спътник на автора на бележките.

Въобразих си брат Хоакин като висок, попрегърбен, бледолик, с хищно извит орлов нос, с нездрави, станали постоянни от дългото седене нощем в манастирската библиотека кръгове под черните му очи, почти винаги премрежени от замислен поглед, но понякога лумващи с праведна ярост. Сиво монашеско расо, ушито от аскетични францисканци от грубо зебло, с връв вместо колан.

Индианските водачи не можех да си ги представя въобще. Дали са се обличали като испанците или като маите? Пък и изобщо как са се обличали маите?

Най-голямата странност беше самият автор на историята. Мислейки за него, аз всеки път неволно виждах себе си на негово място, само че загорял и стегнат — точно както дете, което чете книгите за някой Чингачгук или за Кожения чорап. Когато веднъж вече се хванах на тази мисъл, изпитах смесено чувство — нещо между лек срам и палавост, сякаш тайно играех с играчки, които вече не ми се полагаха за възрастта, но все още носеха детинска радост.

Обрах с хапка хляб останалия по тигана кашкавалено-сметанов сос и я лапнах. Сега би било много правилно да си измия съдовете, но гледай ти злощастие — тръбата вече свиреше общ сбор, а да се бавя и да изоставам от отряда не можех по никой начин.

„Че след като изминаха три седмици, през които ние бяхме на път, нашият отряд измина не по-малко от тридесет лиги. И че последното селище на индианците, които видяхме, беше същото онова, където успяхме да разменим питките и брашното, и селото се наричаше Хочоб (Hochob), а след него ние отново навлязохме в селвата и пътят стана доста труден.

Че с продоволствието ставаше все по-лошо и войниците отново започнаха да роптаят. И че някои говореха, че водачите искат да ни закарат дълбоко в гората, където нашия отряд го чака засада и където конете няма да ни помогнат да победим в сражението срещу индианците. И че си спомниха изчезналите си другари, и някои започнаха да говорят, че са били изтребени в такава засада, а не са се върнали обратно в Мани; и че само аз, сеньор

Васко де Агилар и брат Хоакин от всички испанци знаехме, че водачите не са ни предавали, а се е случило нещо друго, което не ни е дадено да проумеем, и в което има пръст Сатаната.

Че аз много размишлявах за това, което се случи, и търсех обяснение за него, и също така питах моя другар Васко де Агилар и брат Хоакин, как те могат да обяснят това. За това, че индианците в Юкатан и в другите части на тази земя принасят хора в жертва, като им разкъсват гърдите и изтръгват сърцето им, аз бях чувал още по-рано и самият аз бях видял в едно село, както съм виждал и жертвените камъни по върховете на някои храмове в град (Чичен Ица — Chichiniza), откъдето ми се случи да минавам с поръчение.

Обаче ако оставените с Херонимо Нунес де Балбоа са попаднали на засада, направена от индианците, тогава къде са изчезнали самите те, и защо ние намерихме само тялото на водача Гаспар Чу, но не и телата на войниците, и не конските трупове, и не изоставените каруци? Или войниците са били обзети от безумие и те, подобно на индианците, са принесли Гаспар Чу в жертва на техните идоли, след което са избягали и пороят е отмил следите им?

Че и в онзи ден, и в следващия, и в няколко други дни аз се молих съвместно с брат Хоакин за спасението на душите на (погиналите?) другари, и така, докато не се случиха нови събития, които ме накараха да забравя за тяхната съдба и за много други неща.

Че скоро и аз, и сеньор Васко де Агилар започнахме да губим търпение и попитахме Хуан Нани Коком и Ернан Гонсалес, дълго ли има още да вървим и защо се налага да вървим през селвата, и защо онзи град с храмовете, за който ми говори брат Диего де Ланда, е разположен в такъв пуцинак и отдалечен от всички основни старинни градове, които, както е известно, се намират на североизток и северозапад от Мани.

Че Хуан Начи Коком отначало не искаше да говори, но после все пак ни разказа, че на юг, на няколко лиги от онова място, където останахме за почивка, започват забранените земи на маите и върху тях уж се намирили напуснатите градове с храмовете, които трябва да намерим. И че за индианеца даже само това е светотатство, че той стъпва на тези земи с нечестни помисли; ала че той, Хуан Начи Коком, е кръстен и вярва единствено в Иисус Христос и Пресветата Дева и не се бои от възмездие на индианските идоли; и че за това той е получил благословията на духовния си баща, настоятеля Диего де Ланда; и че той ще дойде с нас докрай, каквото и да се случи. И при това той трепереше, сякаш го тресеше треска, и плачеше като дете.“

Макар и да нямах засега добро издание за историята на маите, но превъзходният географски атлас, издаден от Академията на науките на СССР в средата на шейсетте, стоеше на пода във вестибюла. Огромен, очевидно обречен от създателите си на унижително за всяка една книга място на съхранение, той никога не би се побрал на нито една от видените от мен полици за книги и затова смирено събираше прах на паркета до стелажите. На височина страниците му достигаха метър и за да ги обръщаш, трябваше да положиш определено усилие. Всяка от тях съдържаеше най-подробна релефна карта на определен регион; там беше и Юкатан.

Защо тази мисъл не ми беше дошла в главата по-рано? Сега можех да проследя пътя, по който се е движел испанският отряд. Макар и картите, които сега имах на разположение, да бяха съставяни столетия след описаната от автора експедиция, ландшафтът за това време едва ли се е променил кой знае колко. Естествено, че са били изсечени и засети с царевица и застроени със скотовъдни ферми хиляди хектара от селвата, но реките и планините трябва да са си останали по местата.

След като се настаних на пода с чаша чай пред разтворения атлас и взех за всеки случай и „Тайните“ на Кюмерлинг, където имаше един-два схематични плана на местността с отбелязани древни градове и археологически забележителности на маите, аз заедно с отряда от

петдесет испански войници поех на път от Мани към неизследваните области на югозапад.

Към момента, когато излязохме от древната столица на майте, карти на Юкатан, естествено, вече съществуваха. Ернан Кортес десетилетия преди това бе покорил населяващите Мексиканската долина ацтеки, като беше противопоставил на зверската им жестокост и коварство още по-голяма жестокост, хитрост и вероломство, а след това още дълги години бе пътешествал по Централна Америка, потушавайки метежи, грабейки и провъзгласявайки сред езичниците властта на испанската корона и католическата църква.

Кюмерлинг освен това бе писал и за някой си Педро де Алвар, за когото, между другото, споменаваше и авторът на превеждания от мен отчет. Този конкистадор се бе прославил със завоеванията си на индианските племена на Гватемала и май на Хондурас, откъдето, прехвърляйки се през Андите, също така бе стигнал до Юкатан.

И с единия, и с другия бяха пътешествали картографи, така че за четирийсет години някои от тези земи бяха доста добре изучени. Но на юг от Мани явно започваше такъв пущинак, че нататък крайно неохотно са тръгвали дори коренните обитатели на полуострова.

Когато аз още веднъж прочетох втората глава на отчета, която беше на бюрото ми, а след това я сверих с картите в „Тайните“, започна да ме обзема смътно безпокойство. Опитвайки се да разбере всичко докрай, аз отново прелистих Кюмерлинг, внимателно съпоставяйки всички показани от него планове с разстилащата се върху огромните страници на атласа жълто-кафява обширна, гладка повърхност на Юкатан, на юг леко набраздена от планински разклонения.

Напразно.

По тези места, където Хуан Начи Коком и Ернан Гонсалес водеха трийсетте останали живи испанци, нямаше никакъв старинен град, нито дори индианско селище, поне малко от малко достойно за споменаване. След селото с име Хочоб, което съвсем лесно открих на картата, нататък цивилизация, изглежда, изобщо не бе стъпвала.

Дори в дваисети век тези територии са били слабо усвоени; а в шестнайсети век там, където и да погледнеш, вероятно се е точела само първобитна, дива селва, разпростряла се на стотици квадратни километри, цедяща десетки мътни речици и гнили блата, таяща

невиждани опасности и готова да погълне всеки, който би се осмелил да навлезе в пределите ѝ.

„Клопка!“ — едва не извиках аз.

Индианските водачи не са могли да не знаят за това; предшествайки предателството на Иван Сусанин, те водели доверилите им се чуждоземци към неизследваните и гибелни земи, готови да погинат там заедно с тях или да се опитат да избягат, като изоставят испанците на произвола на съдбата. Хуан Начи Коком е лъгал и сълзите му са били блъф.

Но какво е могло да накара приелите християнството индианци, на които настоятелят на Исамалския манастир се е доверявал като на собствените си деца, да се съгласят да изпълнят поръчението му, за да го предадат и него, и изпратените от него хора? Сусанин е жертвал живота си, спасявайки от завоевателите и друговерците царското семейство; зад самоубийствената измяна на мелеза Ернан Гонсалес трябваше да се крие някаква тайна къде-къде по-мрачна и опасна.

Много бих дал тогава, за да предупредя за това двамата командващи отряда конкистадори. Всъщност, ако бях член на тяхната малка войска, те точно така, както и други съмняващи се, биха ме обвинили в разпространяване на опасни слухове и биха ме били, за да не посмеят и други; ако пък би ми дошло наум да настоявам, можели са и да ме обесят.

Обаче над главите на отчаяно изсичащите път през храсталаците испанци все по-ясно се стъстяваше някакво зло. Гнетящото предчувствие, което ме бе обхванало, постепенно се предаваше и на командирите на отряда, но те нямаха картите на Кюмерлинг и Световния атлас на Академията на науките, за да разобличат изменниците. Започнали са да се колебаят, когато са навлезли прекалено далеч, когато сигурно вече и не са можели да обърнат назад и им е оставало само, разсичайки лианите с мачете, да вървят навътре през пущинака напред към съдбата си.

„Че на следния ден по време на нощуването в лагера в тъмнината ни нападнаха индианците и се биеха яростно, и не се уплашиха даже от залповете на аркебузите; и че трима войници — Луис Карбальо, Франсиско Самарано и

Франсиско Куро, успяха да поразят смъртоносно и още четирима да ранят; и че освен тях установихме липсата на още двамина, Хуан Гарсия и Педро Велес, които изчезнаха, вероятно взети в плен за жертвоприношения.

Че испанците също се сражаваха доблестно и убиха не по-малко от двайсет индианци, и неколцина взеха в плен, за да ги разпитат. И че пленниците не искаха да говорят и не разбираха въпросите, които им задаваха нашите водачи, а помежду си си шепнеха на тяхното си наречие, което нашите водачи не знаеха. И че не почнаха да отговарят въпреки мъченията, на които ние ги подложихме, и едного аз заках лично, а още двама други ги съсякоха войниците.

И че Луис Карбальо, Франсиско Самарано и Франсиско Куро ние погребяхме по християнски обичай, за което изкопахме гробове и над всеки сложихме кръст, изсечен от растящите наблизо дървета.

И че ранените от нашия отряд в последващите дни не се оправяха, и трудно понасяха пътя, и бълнуваха; и че брат Хоакин, прегледал раните им, каза, че те са поразени от отрова, с която индианците понякога намазват краищата на стрелите и копията си; и каза, ние да се молим за спасението им, тъй като без намесата на висшата сила всички те ще погинат.

И че всички през този ден се молиха за тяхното оздравяване, когато спряхме на бивак. Ала че молитвите ни не бяха чути и всичките четирима ранени умряха или в същата нощ, или в следващата, и преди да умрат, викаха така, сякаш самият дявол е дошъл да вземе душите им.

Че заради смъртта им паднаха духом някои от нашия отряд и отново заговориха за това, че поръчението, което трябва да изпълним, ще ни погуби. Ала че и аз, и Васко де Агилар, и брат Хоакин помнехме за това, колко важно е да го изпълним заради вярата и заради положението на испанците в Юкатан, и бяхме сигурни, че трябва да вървим по-нататък.

Че когато аз седях край огъня в един от дните, при мене дойде нашият водач Хуан Начи Коком и каза, че ние вече сме стъпили в онези земи, за които ми беше говорил по-рано, и че нападналите ни индианци охраняват входа към тях; и че не разбират юкатекски език, защото са дошли преди стотици години от други земи, далеч от север; и че за тях говорят, че били охраната на двореца на могъщите царе на град Майяпан (Mayapan) преди триста години, а след като царете били свалени и екзекутирани, градът паднал, а жителите му го напуснали, войните от север си намерили нови господари, на които са верни оттогава.

Че господарите им властват в забранените земи и до наши дни, даже десетилетия след идването на испанците, и че точното им име не го знаят, но охраняващите тези земи хора от севера ги наричат също така, както и по-рано — «к'анули», което означава «отбрани войни», тъй като по жестокост и храброст те нямат равни на себе си в цялата страна на майте.“

Кюмерлинг, разбира се, за никакви забранени земи и охраняващи тайните им древни войни, дори не е и подозирал. Но точно пък по този въпрос аз по-скоро вярвах на него, отколкото на Хуан Начи Коком. Беше ми съвсем ясно, че двамата водачи са се сговорили да погубят испанците. Нападението на индианците, пък били те „к'анули“ или някакви други, беше вторият капан, сложен по пътя на експедицията на конкистадорите. Само че в нощната битка те бяха загубили деветима души; отрядът се топеше пред очите им, той сега би трябвало да наброява малко над двайсет души, а целта на пътешествието, изглежда, така и не бе станала по-близка.

Повече от всичко ме учудваше това, че въпреки тежките загуби нито на командира, нито на Васко де Агилар, нито на придружаващия ги францискански монах не им идваше и наум да прекъснат похода и да се върнат в Мани — макар и с празни ръце, но поне запазили живи останалите хора. Поне заради това, за да вземат подкрепления и отново да комплектуват оределия отряд.

Щеше ли един закален в битки, опитен командир сляпо да рискува своите войници просто заради изпълняването на някаква неясна заповед, чийто смисъл той дори не разбира докрай? С какво се обяснява тяхната непреклонна решимост?

Да кажем, че цялата троица е била фанатично предана на църквата и лично на брат Де Ланда, който е бил за тях неоспорим авторитет. Може би конкистадорите са му били с нещо лично задължени, или просто дотолкова са вярвали на бъдещия епископ, че дори не са се решавали да се усъмнят в правотата му. Какво толкова е могъл да направи за тях? Да е бил кръстник на децата им? Да им е спасил живота? Просто да е притежавал свръхчовешки дар да убеждава? А може би хитроумният настоятел е нахлузил на смелите авантюристи тъничките, но здрави юзди на шантажа?

Или те наистина са вярвали в това, „колко важно е да го изпълнят за вярата и за положението на испанците в Юкатан“, вярвали са дотолкова дълбоко и искрено, че са били готови да рискуват главите си за вярата?

Но колкото по-нататък четях бележките, толкова повече ми се струваше, че всички герои на тази странна история попремълчават нещо важно, нещо такова, което наведнъж би сложило всичко на мястото му. Може би брат Диего де Ланда е научил от свои хора за някакво съкровище? Да речем, някой облицован със златни листове храм, потънал в листака на сандаловите и махагоновите дървета в някоя скрита от очите долчинка на сред безкрайната селва?

Тогава цялата експедиция придобива съвсем друг смисъл — манускриптите, които е трябвало да докарат в Мани, са били само прикритие на дръзката авантюра, замислена от настоятеля на францисканския манастир, комуто верни хора са разправили за несметни богатства, скрити в непроходимите гори на юга на полуострова. Избира няколко надеждни и алчни за злато главорези, осигурява им петдесетина войници и ги изпраща за съкровището.

Като откършиш от покрива на белокаменна пирамида само няколко такива скъпоценни листа, в родината си, Испания, за тях можеш да купиш обширно имение, най-сетне да заживееш както това се полага на един благороден сеньор и дворянин, и повече да не скиташ, облян в лепкава пот по проклетите храсталаци, да се върнеш

най-сетне вкъщи и да се ожениш за някоя морна белокожа графска дъщеря и единствено в непристойни разговори с приятели да си припомняш тръпчивата миризма на дребните индианки...

В своя отчет неизвестният конкистадор не бе споменал такова нещо — във всеки случай досега — за да утаиш??? съкровища, с които си се сдобил с цената на няколко десетки човешки живота, трябва да разсъждаваш така: по-малко завистници — по-малко врагове.

Ами брат Де Ланда? На него също ли му се е полагала част от награвените богатства? На него или на францисканския орден — защо не? Средства за разширяване на манастира или за строеж на нов. Брат Хоакин е бил изпратен с шайка разбойници, за да брани интересите на ордена: на тях не можеш да се довериш, стига само да се обърнеш с гръб — веднага ще ти забият ножа чак до дръжката. Да се уповаваш в случая на честта и благородството им няма смисъл, щом видят покрива на тайния храм, бляскащ в залязващите лъчи, веднага ще забравят и за дълга към своя брат Де Ланда, и за Пресветата Дева. Знаем ги ние тия пройдохи.

Или не е така? Може би за самия Диего де Ланда търсените манускрипти са били действително ценни, а конкистадорите е примамил, като им е обещал приказни съкровища, здраво зазидани в тайна камера на един от полуразрушените храмове заедно с нелепите, направени от велурена кожа и нагънати на хармоника книжки на маите. Донесете ми само манускриптите, останалото е — ваше!

Ами индианските водачи? Опитвали са се да запазят от разграбване и оскверняване древните светини на своя народ? Вероятно...

Усещах същото, което трябва да чувства един археолог, когато множество разноцветни парчета, изкопани от него край развалините на някоя пирамида на маите, след дълги часове къртовски труд започват да се подреждат в осмислена и спираща дъха картина на старинна мозайка.

Преди да загася лампата и да легна да спя, аз за всеки случай обърнах последната страница, проверявайки дали там не е останало още нещо, което не съм успял да прочета.

„Че на следния ден, след като при мен дойде Ернан Гонсалес и говори с мене; и че при тази беседа аз разбрах, че брат Диего де Ланда не ми е казал всичко за нашия поход. И че чутото доста ме разтревожи; и за това ще бъде разказано в Глава четвърта на настоящото съобщение.“

---

[1] Задачата (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

EL CENAGAL^[1]

Моето мъртво куче така и не дочака полагащата му се разходка през тази нощ — бях прекалено зает с мислите за онези тайни, които криеше селвата, и за онези, които пазеше от простодушните конкистадори брат Диего де Ланда. Сънувах съвсем друго.

Грамада от високи пирамиди, всяка от чиито стени е разсечена на две от стълби, които водят стръмно нагоре, към плоския връх, където се намира олтарът — стъпала към небето, към боговете. Прилепи, на гроздове, висящи от тавана на титанични дворци от бял камък, построени от хиляди обречени роби без помощта на колелото и скрипеца и напуснати от обитателите им за един ден, без видими причини. Украсени с йероглифи стени, изсечени в камъка маски на чудовища, герои, божества и демони. Малка площадка по средата на изкачването на гигантската пирамида, където се открива врата, превърната от каменоделците и скулпторите в разтворената паст на Небесния Змей.

Събрани наоколо, смугли хора в странни дрехи, със златни обръчи на главите. Разпрострян върху жертвеника, обезсилен и сломен от упойваща напитка, пленник, с безсмислен и блуждаещ поглед. Монотонното мърморене на облечените в подобие на туники жреци — то става все по-високо, все по-страшно...

Острият камък се спуска надолу със замах, влиза между ребрата, разкъсва плътта. Още един удар — и гърдният кош е разтворен, плиска кръв, изскочилите очи на пленника се забулват със смъртоносна пелена, гърлото с хриптене бълва навън яркочервена пяна, но той е още жив. Зашиването се извършва по строги канони, за вековете ритуалът е толкова огладен, колкото е изострен жертвеният камък. Дяволското изкуство се състои в това — принасяният в жертва да не умре преди ребрата му от лявата страна да изпрацят и да открият още туптящото сърце. Нещастникът ще напусне живота едва когато тази пулсираща, трепереща, задавена с кръв буца бъде изтръгната от ръката

на жреца и хвърлена в специален съд. Тялото, току-що изпънато от конвулсия, като тетивата на индиански лък, а сега омекнало, окървавено, изтърбушено, превърнато в торба смет, бива захвърлено надолу по стълбите, откъдето ще го извлекат слугите.

И още нещо... Лицето на пленника — доколкото имам възможност да го разгледам през слоя мръсотия и кръв — е бяло. А още — адамовата ябълка, мощната шия и вирнатата брадичка са гъсто обрасли с брада.

Седнах в леглото. Сърцето ми лудо биеше в гърдите, сякаш току-що са се опитали да го изтръгнат. Възглавницата ми беше влажна и студена от пот. Стаята с високия четириметров таван изведнъж ми се видя прекалено тясна, искаше ми се да разтворя широко прозореца. Няколко минути убеждавах сам себе си в абсурдността на такова желание, после скочих, дръпнах резето на прозореца и блъснах рамките. Вътре нахлу влажният и изстинал есенен въздух, две глътки от които ми стигаха, за да изтрезнея от сънувания кошмар.

Навън вече започваше посърналият ден; небето бе заприщено от раздърпани сиви облаци, през които едва прозираше кръгчето на умореното есенно слънце. Десет сутринта. Обикновено ставам към три часа, но днес няма да заспя повече. А може би просто се залъгвам, защото се страхувам да се върна в онзи сън, ако все пак успея да задрема.

В главата ми все още се люлееше мътната утайка от откъслечни видения и като мушнах крака в пантофите, се повлякох към кухнята, за да я размия с кафе. Утринното кафе беше за баба ми също такъв ритуал, както за маите и ацтеките — човешките жертвоприношения. Тя пристъпваше към варенето на кафе като познавач: ако извършваш едни и същи действия всяка сутрин в течение на шейсет години, ще придобиеш определена рутина. Естествено, че никакъв нес боклук — само на зърна, арабика. В миналото, благодарение на приятелските връзки с Куба, в килера й винаги имаше няколко огромни, боядисани в бежово и кафяво, метални кутии с кафе. Наричаше се експресивно и напълно по кубински — „Cafe Hola!“. Една от тези кутии открих, когато се нанесох в това жилище, още запечатана — може би в случай на нова световна война. Ароматът, разбира се, отдавна бе изветрял,

зърната трябваше да изхвърля в кофата, но кутията измих и запазих. Сега съхранявам запасите си само в нея и когато сутрин отварям кутията, вдишвам ароматния мирис на кафе — в памет на моята баба.

Тя ми беше оставила целия си арсенал — дървената ръчна мелничка, жълта медна каничка с тясно гърло, малки порцеланови чашки с рисунки по китайски народни мотиви. Най-много ми харесва да меля кафе: изсипваш го във фунийката и започваш, като на латерна, да въртиш тежката месингова ръчка. Отначало тя се превърта бавно, трудно, но когато зърната започнат със скърцане да се превръщат в ароматен прах, става все по-лесно да въртиш дръжката — значи е време да добавиш още зърна във фунийката. А после трябва да извадиш онова трогателно дървено чекмедженце отдолу и да изгребеш от него целия кафеен прах в кафеника. След като сложиш кафето на огъня, ти е строго забранено да се отлъчваш, в противен случай вместо тържественото отпиване на ободрителната напитка, ще трябва да търкаш печката.

Когато най-сетне всичко е готово, удоволствието от такова кафе е несъизмеримо по-голямо, просто защото заради него вече си свършил толкова работа, че сега би било грях да не му се наслаждаваш. Баба беше права — след такова кафе кой ще си помисли за някакво си нес кафе на гранули? Аз дори електрическата си кафемелачка изхвърлих.

Кафето имаше и още едно важно качество: докато го приготвяш, можеш изцяло да се посветиш на простичките механични движения и едновременно с това да занимаваш мозъка си с полагащите се към тях прости механични мисли. С всяко завъртане на дръжката на мелничката студената мъгла, останала в паметта ти от сънвания кошмар, се свиваше, а когато от сложения на веселия син пламък кафеник тръгне зашеметяващият аромат, действителността окончателно надделява над бълнуванията.

Дяволският сън без съмнение беше предизвикан от историята с онези испанци, които аборигените бяха успели да вземат в плен. Авторът на бележките беше споменал този епизод съвсем повърхностно; не зная защо в моето съзнание беше заседнал именно той. Повече от всичко ме учуди това, колко подробно бях видял умъртвяването на пленниците. Детайлите изобщо нямаше откъде да съм ги взел: освен с крайчеца на окото си случайно да съм ги мярнал в

книгата на Кюмерлинг. Но и това е малко вероятно: не може да съм ги пропуснал, докато четях книгата, щом като толкова бяха ме поразили!

Оставаше да се надявам, че просто ми се е развихрила фантазията. Трябваше спешно да се оперира, преди да се е образувал абсцеса и пукването му. Дадох си дума да изнамеря научно-исторически описания на човешки жертвоприношения при маите, за да се успокоя от намерените несъответствия.

Към кафето си приготвих сандвичи с кашкавал и сварено яйце с пипер и сол — ергенската закуска. Главното е да не си накапеш панталона с жълтък, иначе жалката ти участ ще стане очевидна за околните.

След като видях сметката и на едното, и на другото, без да се бавя, се върнах към работата: сънищата са си сънища, но поръчката трябва да се изпълни. За щастие, продължението на превода на тази книга беше за мен не развлечение, а труд, благодарение на който разчитах още тази седмица да си платя сметките. Дори трябваше и да остане нещичко — точно, колкото за един голям испанско-руски речник. За щастие, защото вече самата дума „поръчка“ един вид ме лишаваше от избор — да продължавам да превеждам или не.

Вероятно именно тази сутрин на мен за първи път ми дойде в главата мисълта, че тази книга може да се окаже за мен не просто невинно развлечение. Но мина доста време, преди подозренията ми да започнат да укрепват и да се превръщат в твърда увереност, а после и в паника.

С подбора на липсващите думи, с коригирането и редакцията се справих доста бързо: и така беше, защото работният ми ден започна къде-къде по-рано от обикновено. Макар че обичайната свежест на мислите да си оставаше за мен недосегаема, още няколко ударни дози черно кафе свършиха работа. Привечер седнах пред старата си пишеща машина „Олимпия“ и с индиго натраках два екземпляра от превода.

В бюрото за преводи свикнаха трудно с моето упорито нежелание да използвам компютър, но в края на краищата всичко се оправи. Не виждам какво толкова му е сложното, нима по-рано не работеха така — без всякакви там дискове и електронни пощи? Нека на другите пращат поръчките по кабела, лично аз съм напълно в

състояние да се спусна по стълбите и да мина четири квартала, за да си ги вземам лично. На компютрите не им вярвам и не ги обичам особено, както, впрочем, и електронната техника изобщо. Телевизор не си купувах заради принципа: достатъчно беше да гледаш, докато си на гости, за да разбереш как чрез него се осъществява тотално видиотяване на зрителя. Радиото ми подхожда много повече — картинки то, разбира се, не показва, но пък стимулира въображението. При това в жилище, обзаведено със засукани мебели от осемнайсети век, компютърът или телевизорът просто биха изгорели от срам заради собствения си жалък вид и преходност. Дори транзисторът от седемдесетте, по който понякога слушам новините, от съседството си с такива мебели често има смущения, какво остава за компютър с интернет! Освен всичко друго, аз все едно така и не се научих да ги използвам както трябва.

От двата готови екземпляра на превода един сложих в папката, а другия отделих за себе си. Обаче вече бе късно да ходя в бюрото и си останах вкъщи, като цялата вечер я посветих на блажено безделие.

Още веднъж изчетох цялата история отначало; попрелистих Кюмерлинг, надявайки се все пак да намеря споменаване за изоставени градове в онези места, накъдето се бяха запътили моите испанци. Безнадеждно: цялата територия на днешния мексикански щат Кампече — тоест, целият югозапад на полуостров Юкатан, беше пуст. Чак на стотици километри на север, към границата с Гватемала, при езерото Петен, бяха разположени най-близките селища. Но за да се стигне до там, още отначало е трябвало да се избере съвсем друг път; индианските водачи насочваха отряда именно към вътрешността на селвата.

Реших да погледна разделите, посветени на известните древни градове на майте. И точно там се натъкнах на сведения, споменати някак мимоходом, с намека, че за един образован човек те, естествено, трябва да са известни, затова и няма нужда да се разпростираме в обяснения.

Всички градове на майте са напуснати. Не испанците са ги унищожили: когато те са дошли в Юкатан, величествените дворцови комплекси и гордите, построени от гигантски блокове варовик храмови пирамиди вече са лежали в руини. И Чечен-Ица (ето как, оказва се, е правилно да се пише това название), и Ушмал, и Петен, и Паленке, и

десетки други по-малко известни градове са сякаш внезапно напуснати от своите обитатели и оттогава бавно се рушат. В безмълвна тъга широките, настлани с бял камък площи и арени за ритуални игри обраствали с лиани и се покривали с мъх; временно изгласканите от човека дъждовни гори, без да бързат, си връщат отнетата от тях преди стотици години земя.

Испанците напразно се опитвали да разберат от живеещите сред тези развалини индианци, кой ги е построил. Те само разпервали ръце. Към момента, когато Кортес бе стъпил на полуострова, цивилизацията на майте вече е била в такъв упадък, че от бившето ѝ могъщество оставали само руините, идолите и книгите. Жреците все още изпълнявали според тях своите ритуали, но вече без да разбират напълно скрития им дълбок смисъл.

Именно това беше главната тайна, с която примамваше доверчивите читатели книжката на Кюмерлинг. Какво се е случило с великата цивилизация?

Хрониките на нито един от народите, населяващи Централна Америка, не говореха за това каква участ е сполетяла майте, какъв чудовищен удар е могъл да доведе до това — тази култура да изчезне изведнъж, а народът ѝ — носител — стремително, за няколко поколения, да се изроди, връщайки се към онзи архаичен общинен строй, от който се е опитвал да се изкатери в течение на дълги векове.

Пропастта между тези индианци, които са видели в Юкатан европейците, и майте, създали огромна империя, сложна писменост, най-детайлен календар, по-точен, отколкото онзи, който ползваме днес, и накрая, построили в селвата своите градове — беше безкрайна. Първите учени, стигнали до развалините на Чичен-Ица, бяха искрено убедени, че откритите от тях съоръжения са били издигнати от древните израилтяни, келти, арии, татаро-монголи — от когото и да било, но не и от народеца, който населяваше тези територии сега.

След като поставяше въпроса за крушението на цивилизацията на майте, Кюмерлинг не даваше отговор, като се отървяваше с научни хипотези: Епидемия? Завоевания? Страшен глад? Суша и липса на питейна вода? Дисбаланс в броя на ражданите момчета и момичета? Съвкупност от всички тези фактори?

Нашествие на марсианци? — продължавах вместо него аз. Война с гигантски термити? Внезапно затъпяване на целия народ? Моите

версии не бяха по-лоши от другите. Изчерпателно обяснение на онова, което се е случило, не можеше да даде никой и Кюмерлинг срамежливо го признаваше. Никакви следи от разрушения, никакви данни за преживени потресения в хрониките на маите. Когато културата на маите вече е била почти срутена, в земите им действително е нахлуло войнственото племе на толтеките. Представителите на този народ са властвали над маите в късния период на тяхната история, но древната цивилизация вече преди това е била смъртно болна, задъхвала се е и, все едно, е щяла неизбежно да загине след известно време. Толтеките просто са нанесли coup de grâce^[2].

Легнах да спя така и не измислил нищо. И естествено: след като преди мен тази загадка са се опитвали да разгадаят десет поколения историци и археолози, шансовете ми да разкрия истината за една вечер не бяха големи.

Нищо, мен ме чакаха други тайни. Ако не днес, утре, щом успея да измъкна от бюрото за преводи четвъртата глава на конкистадорския дневник, между мен и Ернан Гонсалес ще се състои интересен разговор, който трябва да осветли събитията от този поход. И кой знае ключа за разбирането на какви тайни той може да ми даде.

Жреците май и белите пленници, на които изтръгвах сърцата, през тази нощ не ме измъчвах. Аз просто притворих очи, а когато ги отворих отново, навън вече беше ден.

* * *

— Толкова бързо? — учуди се служителят в бюрото. — Надявам се, че не е за сметка на качеството?

Аз учтиво се усмигнах и поклатих глава. Бях препроочел превода не по-малко от десет пъти, бях го шлифовал така, че той направо блестеше на слънцето.

— Клиентът май бърза — каза той. — Още вчера дойде със следващата порция. Не зная защо не донесе всичко наведнъж.

Аз си задавах същия въпрос и дори си мислех да попитам в бюрото. Но сега, когато служителят втренчи в мен изпитателен поглед,

сякаш подозираше, че знам нещо повече, аз се почувствах задължен да кажа поне нещичко.

— Може би и той го няма цялото и също го получава на глави?

— На какви глави? Нали казвахте, че са документи — присви очи служителят.

— Исторически документи. Летопис. Разделена, естествено, на глави — обясних аз, искрено надявайки се да го домързи да разчепква подробно въпроса.

— Интересно ли е?

— За хора, които обичат такива неща... — аз направих неопределен жест с ръка и изведнъж изпитах някаква странна ревност: не ми се искаше някой друг освен мен и тайнствения поръчител да вижда тези страници.

— Неясен случай... — изхъмка той и млъкна, очаквайки какво ще кажа аз.

Аз само кимнах. Настъпи мълчание. Не ми ли личи, че не съм настроен за дълги празни приказки? Сега ми трябваше само едно.

— Е, добре... В края на краищата нали си плаща, да върви по дяволите. Ето, вземете — и той плъсна на бюрото си кожената папка, точно същата, каквато току-що му бях дал, само че не кафява, а черна.

— Благодаря! — това трябва да беше първата ми дума, която прозвуча искрено в нашия тромав разговор.

Взех папката подмишница, суетливо се сбогувах и забързах към вратата.

— Чакайте! — с вик ме спря той, когато вече бях на прага. — А хонорара ви?

„Че, както и беше казано в Трета глава, към мене се приближи водачът Ернан Гонсалес. И че имаше той доста разтревожен вид, и поиска да говори с мене насаме, така че нито Васко де Агилар, нито брат Хоакин да не ни чуват. И че за тази беседа ние се отдалечихме от бивака, където нашият отряд беше останал да нощува, към една поляна на стотина крачки.

Че, по думите на Ернан Гонсалес, че до онези места, накъдето той води нашия отряд, остават само няколко дни

път, но че те ще станат най-мъчните за всичките седмици, през които ние вървахме. И че като застана на колене, ме умоляваше да обърна отряда и да се върнем назад и да отидем в Мани, като кажем, че не сме намерили целта.

Че аз го попитах гневно, как смее той сега, след като десетки наши другари погинаха в проклетите гори, да ме моли за такова нещо, и го нарекох предател. И че Ернан Гонсалес плака и казваше, че той не ни е предавал и че единствено заради своята вярност към духовния баща Диего де Ланда изпълнява това поръчение. И че ми даде в ръцете нож и ме помоли да го убия, за да не се мъчи повече.

Че с това той много ме разтревожи, и аз го сложих да седне на земята и го помолих да разкаже какво е това нещо, което му е известно, а за мене и за сеньор Васко де Агилар е незнайно. И че отначало той се инатеше, и едва когато го заплаших с клада за вероотстъпничество, започна да говори кратко и неясно и плачеше пак.

Че в разказа му за мене много не беше ясно; от това, което успях да отбера, ще кажа следното: че по неговите думи брат Де Ланда не ни е казал цялата истина за това защо и къде отиваме. И че в онези храмове, в които ни беше пратил брат Де Ланда, се пазело нещо, безценно за народа май, но важно също така и за други народи. И че брат Де Ланда го беше търсил навсякъде, но не знаел къде именно да го намери.

Че тогава аз го попитах, значи ли това, че ние скоро ще изпълним поръчението, дадено ни от настоятеля, и той отвърна, че това наистина е така, обаче за моето благо, и за благо на всички май и други хора в Юкатан, това поръчение не бива да се изпълнява. А защо, не можа да обясни.

Че думите му за неискреността на брат Де Ланда аз запомних, и когато се върнах след разговора с него, се уединих с брат Хоакин и със сеньор Васко де Агилар, и споделих мислите си с тях, и попитах знаят ли те нещо за поръчението ни, което аз не знам, и дали им е нареждал

настоятелят да направят още нещо, за което на мене да не ми е известно.

Че и брат Хоакин, и Васко де Агилар се учудиха и не знаеха за това; и ме попитаха кой ми е казал това. И че тогава аз им съобщих за разказа на водача, а също така за това, че този разказ трябва да се пази в тайна.

Че после видях, как сеньор Васко де Агилар говори с Ернан Гонсалес настрана, и онзи е изпаднал в смут. И че ние се съвещавахме същия ден и решихме все пак да вървим по-нататък, макар че водачът ни предупреждаваше за това, че напред още ни очакват нови опасности.“

За злато — отново нито дума. Затова пък моите предположения за водачите май започнаха да се потвърждават. Мелезът вероятно е искал да даде на испанците още една последна възможност да размислят и да се върнат. Той дори е бил готов да оклевети своя духовен баща, само и само да откаже испанците да вървят по-нататък. Искал е да спаси невинни животи или своята безсмъртна душа?

Както и да е, но да откаже испанците си е оставало трудна работа. За тези няколко дни, които уж делели отряда от целта на похода му, водачите нямало да успеят да го направят. Именно през тези дни е трябвало да се случат онези решаващи събития, заради които съставянето на отчета за експедицията изобщо е имало смисъл.

Обаче и Диего де Ланда явно не е бил толкова лесен. Разпитваният индианец извъртал и се опитвал да избегне отговора, но страхът му от кладата свършил работа — той издал кръстника си. Жалко, че конкистадорът не е бил по-настойчив и се е задоволил с онова окаяно мрънкане, което успял да измъкне от Ернан Гонсалес. Вероятно той просто го е смятал вече за полулуд и не е искал водачът окончателно да загуби разсъдъка си.

Нещо, което е важно не само за майте, но и за всички хора? Едва ли е ставало дума просто за съкровища. Но какво е могло да бъде това, изобщо не можех да си представя. Каква вещ и защо е била нужна на бъдещия епископ на Юкатан? Книги? Идоли? За какво са му? Дали е вярвал, че те притежават някаква магическа сила и се е опитвал да се

сдобие с древните артефакти, съдържащи в себе си мощта и тайните на великия някога народ?

Разбира се, оставаше още един вариант — индианците са продължавали да лъжат, все още не губейки надежда да подплашат предводителите на отряда и да всеят смут сред редовите членове. Каквото и да ги е водило, с всеки ден от похода те отвеждали испанците все по-далеч от целта — в пущинаците, в дивите земи, където човешки крак вероятно никога не е стъпвал.

За всеки случай аз особено прецизно изследвах всички карти на Юкатан, предложени от Кюмерлинг и отбелязващи точките на разселването през различните периоди, независимо дали изучавах ранната, класическата или посткласическата (именно в нея е испанското нахлуване) епоха от историята на майите. Променяли са се разположението на селищата и техните названия, неизвестно от какво предизвикани миграционни потоци са местели индианците от едни места в други, едни градове били напускани, други били застроявани, трети били въздигани от руините — но онази територия, накъдето водачите са насочвали моите испанци, с хилядолетия си е оставала девствено пуста. Даже в разцвета на своята цивилизация, създали могъща империя, чиято власт се е простирала зад пределите на Юкатан, майите не са смеели да навлизат далеч навътре в тези земи на югозапад на полуострова си.

Изтичах до кухнята, сипах гореща вода в порцелановия чайник и го занесох в стаята. Да се излегна на дивана и да чакам чай да се запари ми се стори кошунство, да не говорим за приготвяне на вечеря. Изобщо не усещах глад; чашата сладък чай загаси смътните сигнали на стомаха и ми позволи по-бързо да се върна към четенето.

„Че ние навлязохме в места лоши и гибелни, където почвата бе неустойчива и невярна и въздухът зловонен и задушлив. И че да се придвижваме можехме сега доста бавно, и водачите дълго пробваха пътя, преди да го посочат на другите. И че аз им сложих да ги съпровожда по един арбалетчик, опасявайки се от предателство и бягство на единия от тях, или и на двамата заедно.

Че скоро започнаха блата, където се въдеха непривични твари и опасни, и от тези блата се вдигаха гнилостни изпарения, от които се замайваше главата и се усещаше слабост в крайниците. Че двамата водачи станаха много неспокойни и проявяваха страх по непонятни причини, и че даже когато наоколо беше спокойно, понякога ни караха да напуснем мястото за почивка и да се преместим на друго място, и че при това обяснения не ни даваха.

Че онези свирепи индианци, които ни нападناха преди няколко дена, и в боя с които ние загубихме деветима, повече не се появяваха. И че когато аз с удовлетворение казах това на Хуан Начи Коком, той стана печален в лицето, и ме предварди от напразната ми радост, и ми каза, че «канулите» се славят със своето безстрашие и че ако не са тръгнали след нас през блатата, това е, защото се боят не от нас, а от нещо друго, което се крие в тези блата.

Че в едно от местата пътеката, по която можехме да стъпваме, беше така тясна, че само един човек можеше да мине по нея, и затова ние вървахме по нея в редица по един. И че от двете страни на тази пътека беше (тресавище?), тъмно и неизмеримо дълбоко. И че един от войниците, Исидро Мурга, не можа да се задържи на нея, и падна, и започна да потъва, и да вика за помощ, и друг, на име Луис-Алберто Ривас, се спря, за да му протегне ръка и да го извади. И че двамата погинаха в това блато, а очевидците на това казваха, че сякаш нещо дърпало потъващия надолу за краката, когато вече той почти бил се измъкнал, и че той дръпнал за ръката и своя спасител, и двамата се скрили от очи, и повече не се видели. И че водачите ни наредиха с цялата бързина да напуснем това страшно място, и така да избегнем нови жертви.

Че тази опасна пътека продължаваше доста дълго и преди настъпването на тъмнината ние все още не можехме да излезем на сухо място. И че аз наредих на всеки от войниците да казва високо името си по ред, за да не

загубим никого, и всеки да следи за своите съседи да бъдат в строя. И че тази проверка я правихме постоянно, така че всеки се отзоваваше веднъж на минутата. И че въпреки тези мерки, ние загубихме още един човек, Игнасио Ферера, който вървеше в редицата последен и веднъж се обади и извика името си, а другия път мълчеше, и когато вървящият пред него се обърна назад, то не видял там нито Игнасио Ферера, нито неговите следи. И че тогава дадохме насмолена факла не само на оногова, който вървеше отпред на отряда, но и на този, който вървеше на опашката му, за да може така да плаши хищниците и изчезването му да бъде веднага забелязано.

Че така вървахме още някое време, и после все пак стъпихме на твърда земя, и бяхме извънредно радостни, защото бяхме изнемощели и ни трябваше почивка. И че там направихме лагер, но водачите забраниха на половината от нас да спят, а казаха, че трябва да бъдат на стража, за да не станат лесна плячка на обитаващите тук демони. И че макар брат Хоакин да ги заплаши, че ще обади за еретическите им думи на брат Диего де Ланда, те бяха упорити и настояваха на своето.

Че беше направено, както те казаха, и половината спаха, а в това време другата половина бяха караул и после се смениха. И че този кратък сън беше непоносим, тъй като към светлината на огъня летеше всякаква блатна дребна гад. И че тези малки мушици хапеха през плата на дрехите, и от тях нямаше спасение. И че двамата водачи се намазаха с приготвено мазило, което и на цвят и по миризма напомняше котешки изпражнения, и предлагаха на другите, обаче се съгласихме само аз, брат Хоакин и още някои от нашия отряд, болшинството се отказаха.

И онези, които се съгласихме, с това си спасихме здравето и живота.“

Избърсах от челото си избилата пот и с усилие отворих вкопчилите се в листовете пръсти, после няколко пъти ги свихах и

разпусках, за да си възстановя кръвообращението. Ето вече трета глава подред аз си играех сам със себе си на пътешествие по Юкатан, но за първи път усещанията ми бяха така реални, сякаш наистина трябваше да вървя в една редица с испанците, опипвайки почвата под тънкия слой блатна каша с гъвкава пръчка, издялкана от сапотилово дърво.

Дори нямаше нужда да се старая, за да си представя усещанията на патрула, седнал край огъня и втренчил поглед в хрусталаците наоколо. Осветени от червения пламък, те сигурно се превръщат в плътна стена; на късчето твърда земя сред безкрайните тресавища ти се чувстваш като в обсадена крепост. Блатата живеят свой собствен живот: издават утробни стонове, изпускат огромни балони газ, шумолят с тръстиките, скърцат с изпитващите стволоче на дърветата. От време на време тази лепкава каша от задгробни звуци се разклаща от дивия крясък на някое нощно животно, отнемащо или отдаващо живот, а може би просто зовящо своята самка.

Да си отделиш погледа от хрусталака не можеш нито за секунда — историята с нещастния Игнасио Ферера се бе случила само преди час-два, а гибелта на Мурга и Ривас бе наблюдавана от целия отряд, скован от ужас. Как да се обърнеш? Караулните си подхвърлят долнопробни шегички, спомнят си местните си наложници или жените и децата си — само за да престанат да мислят за смъртта. Да загинеш в сражение, като вземеш със себе си десетина индиански дяволи — не е страшно, можеш да успееш да погледнеш смъртта в очите и да останеш в паметта на другарите си като доблестен воин, това е достойно за един мъж. Не е като да се нагълташ с лепкав блатен бъркоч и да потънеш, за да те изяде на дъното на тресавището някаква гадна твар...

После въздухът започва ужасяващо да звъни, разлюлян от милионите миниатюрни крилца. Облаци от блатни мушици и москити се вият край огъня, облепват фенерите на стражата, пъхат се в ноздрите, в очите, в ушите, в устата. За да се спасиш, трябва непрекъснато да махаш с ръце; това не прогонва малките кръвопийци, просто им пречи да се впият в кожата ти. Не ти дават да се съсредоточиш, дразнят те. Вътре в теб назрява гняв, готов да се излее върху първия, който попадне пред погледа ти — независимо дали е враг или приятел.

Относително спокойно е на тези, които се решиха на унижението да се намажат с индианската гадост, смърдяща на котешки лайна. Нищо, сега ще трябва да понесат подигравките на своите страдащи другари. Вонята после ще изветрее, но виж, споменът за този поход през блатата...

„Че нощта мина спокойно, ако не смятаме досадливата дребна гад и на дневна светлина напредването продължи по-бързо, така че вече привечер успяхме да преминем опасната част на блатата. И че излязохме на място твърдо и сухо, откъдето отново започваше здрава гора с обичайните зверове. И че, успокоени, ние решихме да вървим по-кратко. И че пътят ни в този ден протичаше спокойно и мирно, и до следващия бивак никой от отряда не се изгуби и не биде ранен.

Че попитахме водачите дълго ли още остава да вървим, и те отговориха, че до съкровениите храмове вече не е далеч, трябва само да излезем на върната пътека, и ако вървим по нея, след два или три дена ще бъдем на мястото. И че от това всички войници, и ние с Васко де Агилар, и с брат Хоакин се ободрихме, и мнозина празнуваха и пиха царевична напитка, която носеха със себе си, и казваха, че на обратния път няма да вървят през тресавищата, и благодаряха на нашите водачи, които все пак ги изведоха на твърда земя.

В онзи ден имахме и успешен лов, и Хуан Начи Коком, съпроводен от двама стрелци, можа да убие няколко едри птици и диво прасе, каквато сполука не бяхме имали вече няколко дена, поради което нашите войници и ние гладувахме.

Че самите водачи — и Хуан Начи Коком, и Ернан Гонсалес — в празнуването не участваха, а имаха доста тревожен вид и си шепнеха нещо настрана. И че с това те привлякоха моето внимание, и аз се приближих към тях, за да узная за какво си говорят те, ала те си общуваха на индианско наречие.

Че когато аз прекъснах разговора им, те имаха смутен и уплашен вид, но не почнаха да упорстват и ми повториха своите предупреждения, и Ернан Гонсалес отново казваше, че бил съгрешил, като ни е довел в тези земи, и че наказанието ще го настигне за това. И че не продължи повече разговора с нас, а се отдалечи в краен ъгъл на лагера, където се предаде на молитва, и че аз повече не го тревожих, обаче наредих на един от войниците да продължи да пази мелеза.

Че всички останали тази вечер празнуваха и бяха в безгрижно състояние, и макар че мнозина бяха пияни, но обичайните сбивания не станаха. И че аз единствен не можах да забравя за онези опасности, за които ми говориха водачите, и обхождах през нощта лагера, като го оглеждах и очаквах нападения на индианци или диви зверове. И че правих така, докато сънят не ме (събори?), ала не намерих нищо странно или подозрително.

Че войниците пируваха до сутринта и че аз не взех да им преча, тъй като бяха успели да преодолеят по-голямата част от пътя и бяха заслужили добра почивка. И че когато аз легнах вече да спя, някои още гуляеха, и се чуваха възгласи. И че аз се събудих едва когато се развидели, тъй като се чу далечен силен вик на звяр, както реве ягуар. И че звярът беше далеч, и викът не се повтори, и аз не станах от постелката си, ами отново заспах.

Че на сутринта, когато караулът тръби за ставане, дотича войник и събщи, че нашият водач Ернан Гонсалес през нощта се е убил, като се е обесил. И че мелезът Гонсалес действително беше намерен от мене висящ на един клон на няколко крачки от онова място, където беше легнал да нощува, и където аз го оставих вечерта в молитва.

Че оставеният от мене пазач до него не можа да обясни как се е случило това и в колко часа Ернан Гонсалес е отнел живота си. И каза само, че той цяла нощ е следил Гонсалес, без да затвори очи, като се е скрил от него, и че онзи е легнал, след като се е помолил, и е заспал спокоен и

дълбок сън, като даже е хъркал. И че този войник каза, че не знае кога сънят го е настигнал него самия, и молеше да му простя затова, че е недовидял. И че аз наредих да го набият жестоко за толкова нещо, тъй като сега нашият живот зависеше само от един водач, който остана жив.“

На тази забележка главата се прекъсваше.

Ето това е! След като са превели испанците през гибелните тресавища, индианците най-сетне са се решили на измяна. Съзнавайки, че не могат да се справят само двамата с десетки тежковъоръжени войници, те са решили просто да ги зарежат на произвола на съдбата. Без водачи пътят им назад е затворен: блатата биха погълнали чужденците, преди да успеят да напреднат и на половин лига навътре.

За какво са говорили в гуляйджийската нощ Хуан Начи Коком и Ернан Гонсалес? Молили са се заедно? Теглили са жребий — кой пръв да отиде при предците си?

Обсъждали са какво ще прави останалият жив, след като единият от тях се самоубие? И двамата са чувствали, че тази нощ ще е съдбоносна за тях и затова не са взели участие в пиршеството.

Кръстът на гърдите му, християнското име и фреските със сцени от Чистилището, неумело нацапани от монасите в параклиса на Исамалския манастир, се оказаха недостатъчни, за да възпрат Ернан Гонсалес от най-страшния грях във вратата на неговия баща — самоубийството.

Боговете, за които тайно му е разказвала майка му, индианката, са се оказали по-могъщи, да ги предаде за него е било къде-къде по-страшно, отколкото столетия да се вари в кипящо масло. Докато Дева Мария разсеяно се усмихваше на всички вярващи — и на никого специално — от сияещия облак, отмъстителните и коварни демиурзи на маите гледаха лошо след крачещия отряд, стаени зад стволовете на разкривените блатни дървета. Само че не на всекиго е било дадено да почувства погледа им върху гърба си.

Вместо да загинат самите те, водачите сигурно са могли да отровят пияните испанци като им сложат отрова в царевичната напитка, или да изколят всички докато спят. Обаче дали не са били

уверени в силите си или пък не са искали да цапат ръцете си с кръвта им? Ернан Гонсалес беше предпочел бягство пред клането: изчакал е, докато пазачът му заспи, метнал е въжето на един по-висок клон, седнал е отгоре, пъхнал е главата си в своя последен ярем, скочил е от клона — и без него!

Можех да се закълна в каквото искате, че подобна съдба е очаквала и втория водач, и съвсем скоро ще трябва да го погребат — не по-късно от пета глава в тези пътни бележки. Испанският отряд почти със сигурност е бил обречен.

Станах от стола и се заразхождах из стаята. Нещо в гърдите ме стягаше.

Не, не, убеждавах се аз! Щом тези бележки са били публикувани, значи авторът им е успял да се измъкне жив от всички перипетии, да доразкаже своята история докрай и да я даде на издател. Приключенските романи, написани от първо лице именно затова свършват добре, защото, за да ги напише, главният герой трябва да оцелее. Може да има множество подобни сюжети, чието главно действащо лице загива от ужасна смърт, но историите винаги се пишат от победителите.

Щом се поуспокоих малко, демонът на съмнението ми предложи друг отговор. Изобщо не е било задължително неизвестният конкистадор да оживее, за да види отчетът му бял свят. Напълно вероятно бе някоя научна експедиция, преминала през горите две и повече столетия по-късно да е намерила скелет, притискащ към гърдния си кош опакован в кожен калъф дневник, и с индианска стрела в очната кухина.

Да предвидя какво се е случило с испанския отряд, тръгнал на югозапад от град Мани през априлското утро на 1562 година, беше невъзможно. За това можеше да ми разкаже единствено петата глава на отчета. Седнах на стола и придърпах купчина чисти листа и пишещата си машина.

Не биваше да губя повече време.

---

[1] Тресавището (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Последният, милостивият, смъртоносен удар (*фр.*) — *Б.пр.* ↑

EL AUTO DE FÉ^[1]

През онази сутрин работих, докато пръстите ми не се вдървиха от умора, така че не можех да уцелвам клавишите на пишещата машина и буквите взеха да се трупат една върху друга и да се сливат. Слънцето вече отдавна беше изгряло и се наложи да дръпна завесите, за да не бие в очите ми, свикнали на полумрак.

Съзнанието ми ме бе напуснало неусетно: дойдох на себе си вече следобед и разбрах, че цялото това време съм спал, оборил глава върху клавиатурата на Олимпията. Листовете бяха безредно разхвърляни по бюрото; надявам се, че поне не съм се опитвал да се завия с тях насън. Главата ми бучеше и всички мускули ме боляха от няколкото часа, прекарани в тази неудобна поза. Смъкнах се от стола и се добрах до леглото; само след няколко секунди светът отново помръкна.

Когато се събудих за втори път, навън вече бе тъмно. Светнах лампата, навлякох халата и се запътих към банята. Тялото ми искаше блажено отпускане. След преживените приключения имах пълното право го погледея с четирийсет минути киснене в топла вода, за да мога през това време да се заема с осмислянето на прочетеното вечерта.

След като напълних докрай ваната — голяма и кой знае защо боядисана в удивителния бледолилав цвят — свалих халата и внимателно се потопих във водата, като вдигнах облаци пяна на повърхността ѝ. Обожавам лежането във вана — как иначе бихме могли да съживим усещанията си, които всички ние сме изпитали в майчината утроба? Това е входният билет за загубения рай, действащ точно толкова, колкото време водата остава топла. Много добре разбирам хората, които си режат вените в топла вана, предпочитайки този изход, за да завършат живота си, пред всички останали. По такъв начин, те сякаш затварят кръга на живота, прощавайки се с него в изходно положение, и при това подарявайки си половин час повече от блажения покой, който ги очаква на оня свят. Освен това, за този половин час можеш да размислиш и да дадеш заден ход...

След няколко минути желаният ефект беше постигнат — моята тленна обвивка напълно се разтвори в ароматния пенлив екстракт, и разумът ми най-сетне се оказа съвършено свободен. Затворил очи, започнах да си правя план за действие.

Първо, с ударни темпове да завърша и огледа превода на четвърта глава. За това си отделях тъкмо започващата, „младата“, както казват италианците, нощ. За утре преводът ще бъде готов и понеже днес станах така късно, нищо не ми пречи да се възползвам от нарушения ритъм, за да си легна по-късно, а освободилата се сутрин да посветя на някои неща, които трябва да свърша. Отначало — щом отворят магазините — да отида в книжарница за голям речник, по възможност, два. Походите по библиотеките отнемат много сили, бих могъл да работя доста по-ефективно, ако разполагам с всичко вкъщи.

Да проверя с новите речници термините, чийто смисъл не успях да разнищя с помощта на онзи, който имах. След това, още преди да съм получил правото да заспя спокойно, да се отбия в бюрото и да предам завършената глава. Ако имам късмет, следващата част вече ще бъде там: служителят казваше, че клиентът бърза. Какво пък, аз него добре го разбирах; ако той и нататък продължи да чете моите преводи, би трябвало, както и аз, жадно да чака продължението. Ние с него бяхме в един вид съгласие, и на мен ми се струваше, че мога да разчитам на *неговото* съдействие.

И така, да предположим, че петата глава от записките е вече там. Ако се добера до нея, мога да се върна вкъщи и умиротворено да си легна, като вероятно прочита за заспиване някой и друг абзац, но оставяйки основната част от развлечението и работата за следващия ден.

Но какво ще правя, ако в бюрото главата още я няма? От нахлулата тревога неволно отворих очи и се взрях във високия таван; изведнъж ми се стори, че водата е изстинала и врътнах червения кран, за да долея гореща.

Нищо страшно няма, казах на глас. Ще я донесе по-късно. Той е доволен от качеството на превода ми, загубата на първата глава от тоя дръвник испанист не го е притеснила, няма никакви причини той да не донесе в бюрото петата част от дневника. А пък аз ще се постарая тя да бъде преведена на руски на такова ниво, че след нея да последват и шеста, и седма, и колкото са там всичките изобщо.

Странно, но в онзи момент повече не се замислях кой може да се окаже моят тайнствен клиент. Напълно ми стигаше това, че той навреме носи в агенцията поредната порция от записките на конкистадора — източник на моите доходи и удоволствие. Какво значение има кой ще се заинтересува от превода? Докато интересите ни съвпадаха, няхах намерение да проявявам прекалено любопитство, което освен това можеше да подплаши сегашния притежател на книгата.

Закусих набързо (май пак бяха тия сандвичи) и се върнах на бюрото си, препрочетох и преписах на чисто вчерашния превод. Към шест сутринта всичко беше готово, оставаха десетина думи, в чието значение не бях сигурен и които предпочитах да проверя в сериозен речник, преди да предам работата си. Върнах се в кухнята, направих си чай и уютно се настаних на дивана, като се завих с голям червен кариран вълнен шал. До отварянето на книжарниците и библиотеките оставаха не по-малко от три часа, а почивката безспорно си я бях заслужил.

Попревъртях копчето на радиото, намерих някаква информационна станция и като се загледах в издигащата се от чашата пара, с половин ухо заслушах сутрешните новини.

Азиатското цунами май вече никого повече не интересуваше. В световните новини го беше сменило земетресението в САЩ и в страните от Карибския басейн. Няколко доста големи градове на островите бяха в руини. Президентите и главите на военните хунти, управляващи тези миниатюрни държавици, се обръщаха за помощ към световната общественост, ООН обещаваха да отдели средства за възстановяване на инфраструктурата. Първите самолети с „Лекари без граници“ и спасители от различни страни вече летяха към островите, пристигането им се очакваше всеки момент.

Щатите бяха пострадали по-малко: системата за сигнализация за сеизмична заплаха бе сработила безупречно и от опасните райони бяха успели предварително да евакуират населението, но учените предупреждаваха, че има голяма вероятност за нови подземни трусове. Нататък вървеше коментарът на специалист, нещо за разместванията

на земната кора, които са предизвикали всички неотдавнашни катаклизми.

После дикторът напомни за предстоящите избори, но тази тема ме остави равнодушен. Май някой някого в нещо обвиняваше, някой си политик бил сниман тайно от разстояние, друг го намерили в подмосковните гори с куршум в главата, трети обявил, че напуска поста като президент на крупна компания, за да може изцяло да се посвети в служба на Отечеството.

На последно място — след информацията за катастрофи, убийства и кризи — журналистите се смилиха и решиха да пуснат новина, която трябваше малко да смекчи получените досега отрицателни емоции. Престижният конкурс по красота „Мис Вселена“ бе спечелен от рускиня. След като набързо съобщи габаритите ѝ и годината на раждане, дикторът сърдечно се сбогува с мен. От ефира меко потече Дюк Елингтън, измивайки следите от мръсотията, избълвана оттам през последните петнайсет минути. Изборът беше верен — ръката ми, вече протегната да изключи радиото, нерешително увисна във въздуха, а след това се върна в гънките на шала. Допих си чая и отворих Кюмерлинг на първата попаднала ми страница.

* * *

Никак не ми беше трудно да намеря голям испанско-руски речник. Книжарниците бяха затрупани с изобилие от разговорници, самоучители и, разбира се — речници — най-различни, от джобен формат с по пет хиляди думи до внушителни томове, дебели десет сантиметра.

Но търсенето на издания за цивилизацията на маите и този път се оказа сложна работа. Упорито и с методичност на учен изследвах новоарбатския Дом на Книгата, няколко антикварни книжарнички, отидох дори до големия книжен пазар, но всичко завърши с придобиване на още две-три брошури с ярки корици, в заглавията на които непременно имаше думите „тайна“, „загадка“ или „секрет“. И едва когато затварях кръга, като се разходих пеша от станцията на метрото „Арбатская“ към къщи и отново, този път разочаровано, минавайки покрай Дома на Книгата, аз случайно обърнах внимание на

книжарските сергии, където се продаваха най-различни печатни боклуци.

Основно това бяха ярки дебели албуми, озаглавени „Уроците на Камасутра“ или „Енциклопедия на чувствеността“, някой продаваше самиздатска езотерика, а двама подозрителни персонажи, с поведение на джебчии, търгуваха с пиратски издания на хитлеровата „Майн Кампф“. Осъзнавайки известната съмнителност на своето положение, тези хора не се обвързваха с едно определено място, като книжарска сергия. Готови всеки момент да хукнат и да потънат в тълпата, те внимателно и хищно се вглеждаха в лицата на минувачите, опитвайки се да открият в безкрайния човешки поток своите клиенти и провокаторите от държавна сигурност. Тя понякога, по неведома повеля на звездите, изведнъж започва ожесточено да се бори с фашизма и има голям риск водовъртежът да завлече и теб.

... Този човек го взех за един от тях, когато замислен за своите си работи, крачех покрай редовете със сергии и разсеяно плъзгах поглед по заглавията на изложените за продан книги. Взех го за един от тях, защото той точно така крадешком се оглеждаше и държеше стоката си, едва прикрил я под палтото си. Както това често се случва, смисълът на прочетените букви не веднага достигна до съзнанието ми. Когато обаче той изкристализира, аз се спрях като закован, а после рязко се обърнах, за да проверя дали продавачът не си е тръгнал, и дали не ми се е привидяло заглавието заради моите дълги и безплодни търсения.

„Хрониките на народите май и завоюването на Юкатан и Мексико“.

Извадих портмонето си още преди да съм успял да попитам за цената.

В мъжа, който продаваше книгата, нямаше абсолютно нищо забележително. Светли прошарени коси, неясни, неуловими черти на лицето — нито пълно, нито слабо, безцветни, дали бледосиви, дали пък не бледосини очи, тъмно палто. Приближих се към него с пари в ръката си, но той кой знае защо се направи, че не ме забелязва. И едва когато запитах за книгата и съдържанието ѝ, мъжът заби в мен студения поглед на экзаминатор, сякаш се опитваше да определи дали заслужавам да ми продаде книгата си. Вече започвах да си мисля, че в книгата е изрязана дупка, в която се намира пакетче с известното бяло

прахче и ако аз сега не кажа нужната парола, продавачът просто ще избяга или ще заяви, че не се продава.

Той обаче не беше наркопласъор. Бързо, но фиксиращо хвърли поглед на банкнотите и каза цената, която ми се стори безсрамно завишена. Като видя, че се колебая, той презрително мръдна рамене и с лишен от интонация глас каза, че изданието представлява библиографска рядкост, защото е издадено в много малък тираж едва ли не преди половин век и единствено дилетанти не биха го оценили.

Уплаших се, че той може изобщо да размисли да продава книгата на такъв дребнав невежа и побързах да платя, като му оставих сума, с която той можеше охолно да си живее поне още две седмици.

След като се отдалечих на петнайсетина крачки, аз си помислих, че можех да попитам този тип дали няма и други книги на същата тема. Но той като че ли беше изчезнал вдън-земя; на неговото място стоеше пъргаво старче, което се опитваше да пласира обемист труд по теория на заговорите, написан от Рудолф Хес по време на доживотния му затвор.

Когато всички липсващи думи бяха най-сетне преведени и главата бе преписана с индиго, аз вече с привичен жест добавих копието към увеличаващия се куп на моя собствен екземпляр на дневника на конкистадора, а оригинала прибрах в кожената папка. Умората и сънливостта започнаха да ме надвиват, но аз бях с твърдото намерение да се сдобия със следващата част от книгата, преди да си легна да спя. До бюрото дотичах за десет минути.

Още от прага се чуваха нечий гласове. Отначало реших, че сега ще срещна някого от своите колеги или клиенти, но вече след секунди разбрах, че просто е включен телевизор. Служителят седеше, прикован в екрана, разлял доволна усмивка, която така бе изкривила чертите му, че едва го познах. Вместо обичайния кисело-презрителен поздрав той ми кимна, без да се откъсва от телевизора и прошепна:

— Само секунда... Ей сега ще свърши.

Сложих черната папка на бюрото и огледах рафтовете, опитвайки се видя на тях нейния кафяв близък. Втората папка не се виждаше никъде: сигурно беше в другата стая.

— Чухте ли? Нашата е победителка в световния конкурс за красота! Московчанка! — гордо изрече служителят, като намали звука. — Ето това са трите кита, върху които се държи великата ни държава: нефта, оръжието и жените!

Премълчах си, не показвайки никакъв интерес. Тогава той се усети с кого говори, изкашля се, за да възвърне обичайния си вид, и лицето му отново се вкамени.

— Ама и това ли е готово?! — той повдигна лявата си вежда; руменината бързо изчезваше от бузите му и със същата скорост живите емоции отстъпваха място на изкуствените.

Вместо отговор аз приплъзнах към него папката. Той надникна вътре, после извади и ми подаде плика с хонорара.

— Следваща част няма, веднага ви предупреждавам — като улови в очите ми незададения въпрос, отрязва той.

— А кога ще има?

Вероятно съм изглеждал доста глупаво и толкова разочарован, че служителят не можа да сдържи покровителското и малко съчувствено подсмивване. На мен ми беше все едно какво си мисли той за мен, стига да кажеше, че за пета глава мога да мина още утре.

— Нямам представа! — стовари се острието на гилотината. — Клиентът ни не е идвал през последните дни. Отбийте се в края на седмицата или просто ми напомнете вашия телефон, ще ви звънна.

— А, не, благодаря, няма нужда, аз ще мина, аз тук често минавам... — мислех си, че сега наистина ще минавам покрай тази проклета агенция по десет пъти на ден.

— Е, както искате — той сви рамене и като се пресегна към копчето на телевизора, увеличи звука.

— Довиждане — казах аз.

На ти сега. Излязох навън и като затворих очи, вдъхнах въздуха с миризма на изгорял бензин и на редките ноемврийски бури. Вслушах се какво става вътре в мен... Като че ли гледах отражението си в бъчва с дъждовна вода, каквито стоят до вилите и до селските къщи. Моят люлеещ се силует плуваше в ленивата тъмна вода, на чиято повърхност кой знае защо лежеше самотен кленов лист. Гледах себе си

от бъчвата уморено и равнодушно. Апокалипсисът засега все още не е настъпил, просто бавят главата. По дяволите всички. Поне ще се наспя.

Вкъщи се върнах съвършено без сили и опустошен, но умората ми бе лепкава като захарно петле на пръчка и също така сладка, с лек горчив привкус. Пъхнах се под пухения юрган и взех купената книга за майте, но така и не успях да я отворя. Мислите ми се заплетоха, смесиха се с неверни образи, нахвърляни от въображението ми и след няколко секунди фунията на съня вече ме всмука целия.

Тази нощ най-сетне сънувах кучето си и си спомням, че дори насън бях много радостен. Излиза, че в апартамента ми, в кухнята имало една малка вратичка за някакво килерче. Точно в него е живяло кучето ми през цялото това време, докато аз съм го смятал за умряло. В този сън кучето започна да драска по вратата, искайки да излезе, и когато го пуснах навън, беше толкова щастливо, че ме облиза целия, като особено много се стараеше да уцели с мокрия си език носа и ушите ми. После, естествено, дойде време да го изведе на разходка. Това можеше да се определи по обичайните признаци: кучето започна да ме гледа в очите, да тича към външната врата, а после, вече отчаяно да ми обяснява желанието си с намеци, ми донесе със зъби каишката си.

От сън към сън се променяха всъщност само обстоятелствата, при които аз откривах, че то всъщност не е умряло, ами точно обратното — чувства се прекрасно, иска да го нахраня, да го разходя, пък и да играя с него по време на разходката, като му хвърлям пръчки, които то да ми носи обратно.

Понякога, както днес, откривах, че през цялото това време то е живяло някъде близо до мен, просто аз не съм го знаел. В други варианти на това видение кучето действително е умряло, но самото то не е знаело, затова, докато аз съм се държал с него като с живо, смъртта му е била като наужким. Тук главното бе да се играе по правилата, да не плача за него и изобщо да нямам прояви на жалост — с една дума, да правя всичко, за да не може то да се досети, че повече го няма. Впрочем при неговата жизнерадост и кипяща енергия това не беше толкова трудна задача. Накрая оставаха сънищата, в които то просто отново беше с мен без каквито и да било обяснения и в тях аз нищо не знаех за неговата гибел. Тези сънища, най-леките и светлите, обичах най-много.

Сега трябваше да се разхождаме по непознат за мен парк; както обикновено, му магнах каишката още щом се озовахме на разстояние от уличното платно. То нямаше търпение да потича по тревата; никога не се реших да го лиша от това удоволствие. Когато кучето беше живо, заради моето домошарство то трябваше по цял ден да се въргала — зимата на дивана, лятото на пода. Сега, изтръгвайки се от царството на мъртвите за кратко съществуване в моите сънища, на него отдавна му се искаше да си спомни за какво го е създала природата. Сетерът е ловджийска порода и аз знаех от какво лишавам кучето си, затова се стараех с нищо да не го ограничавам, когато ние рядко успяхме да излезем в парка или някъде на село — независимо дали наяве или не.

След известно време кучето се втурна нанякъде толкова далече, че го загубих от погледа си. Затова докъм дванайсет през нощта, когато се събудих да отскоча до тоалетната, не ми оставаше нищо друго, освен да обикалям една след друга пронизаните от слънчевите лъчи алеи на летния парк, повтаряйки като с навита пружина името му. През цялото това време кучето ми тичаше някъде наоколо, без да успея да го мерна, и ту отляво, ту отдясно, оставайки на неголямо, но недосегаемо разстояние, от храстите се чуваше радостен лай.

Когато станах, първата ми работа, още преди да вляза в банята, беше да отида в кухнята и много сериозно, и с цялото възможно внимание да изследвам стените там.

Малка вратичка нямаше никъде...

* * *

Като си обещах, че няма да се втурна към преводаческото бюро, а ще издържа поне до утре, аз си измислих с какво ще се занимавам през този празен ден. Като начало — благоприлична закуска, с кафе и вестник, какъвто нямах през последните дни заради трескавото увлечение по испанския текст. След това — бавно и щателно изучаване на книгата за маите, в която разчитах да намеря отговорите на някои въпроси, които не ми даваха мира заради недомлъвките на Кюмерлинг.

След няколкото дни на чай и сандвичи, подходящ избор за закуска ми се стори малко скучната, но безупречна за здравето овесена каша. За да придам на това затворническо-войсково блюдо известна

празничност, след като сварих кашата, ѝ добавих течен цветен мед. Докато изстиваше, отворих днешния вестник, изваден от пощенската кутия.

Първа страница беше изцяло посветена на земетресението в Америка и на Карибите, а две снимки, на четвърт страница всяка, демонстрираха напълно разрушените столици на Хаити и Доминиканската република. На Хавана май също не ѝ се бе разминало.

Цялата втора страница бе заета с подробното интервю с победителката на конкурса за красота „Мис Вселена“, рускинята Лидия Кнорозова. Нейна голяма снимка с инкрустираната с брилянти кралска корона беше поместена направо в средата на страницата. Това всъщност бе една от най-странните кралици на красотата, каквато бях видял през живота си.

Преди всичко, за разлика от девойките, които обикновено участват в подобни конкурси, рускинята определено беше доста прехвърлила трийсетте. Лицето ѝ бе, трябва да се признае, приятно, но че самата Венера е целунала момиченцето по челото при раждането му, не можеше да се каже. Лидия Кнорозова печелеше по-скоро с чар — с меката полуусмивка на пълничките устни, с трогателните бръчици край ъгълчетата на очите — фотографът дори не си беше направил труда да я гримира основно, за да ретушира възрастта на кралицата. Тя изобщо не приличаше по нищо на нимфетките с огромни сини очи, които традиционно представляват Русия на такива конкурси. При цялото си желание не можех да разбера по какъв начин тази миловидна, но с доста обикновена външност жена е успяла да впечатли журито, когато до нея се извисяваха на своите стигащи до небесата главозамайващи крака знойните волооки мулатки от Венецуела и Аржентина.

Заинтересуван от тайната на Лидия, аз прочетох интервюто ѝ. Никакви обяснения как е победила, рускинята не даваше. Вместо това разказваше за жизнения си път и кариера — тя е старши научен сътрудник в някакъв културоложки институт — и благодареше за възпитанието и поддръжката на своите родители, както е прието в такива случаи. С особено голяма топлина Кнорозова говореше за болния си баща, за лечението на когото тя смяташе да използва цялата сума, която ѝ се полагаше заедно с кралската титла.

Аз свих рамене и затворих вестника.

Книгата наистина беше необикновена. Тя много напомняше за един от томове на безкрайната медицинска енциклопедия, издадена в средата на трийсетте години, поне четирийсет тома от която по-рано стояха по рафтовете на баба.

Заглавието — „Хрониките на народите май и завоюването на Юкатан и Мексико“, беше вдълбано с релефни бели букви на луксозна картонена обложка. Плътната качествена хартия беше едва-едва пожълтяла за няколкото десетки години, изминали от момента на издаването ѝ на бял свят, не се бе състаряла, а само отлежала, подобно на скъпо вино в специална изба. Поднесох тома към лицето си, разлистих няколко десетки листа и вдъхнах сладникавия библиотечен мирис на книжния прах. Този аромат, който не може да бъде сбъркан с никой друг, моментално ме настройваше на нужната вълна. Така миришеща книга извиква непреодолимо желание да се излегнеш с нея на дивана и да я четеш, без да бързаш, на включена нощна лампа със зелен абажур, сякаш пиеш със сламка любим коктейл.

Чудно нещо — на титулната страница нямаше име на издателството. Името на автора, набрано с дребен шрифт горе на страницата, кой знае защо извикваше мисли за Библията; напълно вероятно да е псевдоним. Казваше се Е. Ягониел и никакви сведения за този учен, написал такъв солиден на вид труд, книгата не съдържаше. Какво да се каже още? Москва, 1961 година. Офсетов печат. Тираж 300 екземпляра. Оставаш с противоречиво впечатление: от една страна, на вид това беше съветска научна книга *par excellence*, от друга, нещо в нея определено не беше както трябва; беше подозрителна и изглеждаше като изкусен фалшификат. Но на кого би му дошло на ум да фалшифицира съветски научни книги?

Съдейки по съдържанието, изданието беше съставено по най-подробен начин: историята на полуострова се описваше още от онези времена, когато по него са бродели древните номади. Десетки страници авторът посвещаваше на предкласическата епоха, още повече внимание бе отделено на онези векове, в течение на които маите са достигнали върха на могъществото си. Глави, посветени на разрушаването на цивилизацията не откривах, но кой знае защо бях абсолютно сигурен, че Е. Ягониел знаеше за него повече от този

Кюмерлинг, трябваше само да се запася с търпение и да прочета всичко от кора до кора.

Затова пък в раздела, описващ пристигането на испанците и началото на колонизацията, веднага се хвърляше в очи главата за францисканския епископ Диего де Ланда и неговите трудове. Именно от францисканеца реших да започна подробното си запознанство с книгата: на мен като слънцето и въздуха ми бяха нужни познатите лица, за да се гмурна в неприветливия свят на средновековната Южна Америка, разглеждана през роговите очила на социалистическата наука от шейсетте.

Обаче не открих нито една препратка към реалните на това сложно време, в което е писан научният труд. В текста нито веднъж не се споменаваха каквито и да било научни авторитети, публикували по-късно от началото на века, от което направих извода, че книгата на Е. Ягониел вероятно е преводна и е създадена преди Първата световна война; но за точното време на написването ѝ можех само да се досещам.

Още от първите абзаци, прочетени на първата, отворена наслуки страница, авторът даваше да се разбере, че той из основи познава предмета на своето изследване.

„Диего де Ланда Калдерон е роден на 12 ноември 1524 година в селцето Сифуентес, в испанската провинция Гуадалахара. Пейзажите, които той е видял около себе си, след като е отворил очи, и сред които е расъл — лозята, покриващи склоновете на ниските хълмове, и тополовите алеи, безбройните речичи и ручейчета — поразително се отличаваха от онова, което е можел да съзерцава от прозореца на килията си, преди за последен път да склопи очи на 29 април 1579 година.

През същата 1524 година, когато Диего де Ланда Калдерон е дошъл на бял свят, изследователят и воин Педро де Алварадо е основал град Сантяго де Лос Кабалерос в покорената от него Гватемала. Но завоюването на Юкатан, където бъдещият епископ ще пристигне едва в 1547 година, за да остане там до гроб, едва започва и испанската корона дори не е замисляла да включи полуострова в пределите на зараждащата се Западна Индийска империя.

В историята на Конкистата личността на епископ Де Ланда си остава една от най-противоречивите. Той е и гонител на покорените от

испанците май, и техен защитник от зверстващите господари и от сбирщината войници. Именно той най-подробно е описал бита им, вярванията, нравите, обичаите, именно той е направил опит да разшифрова писмеността им. Точно Диего де Ланда без надлежните пълномощия е имал смелостта да се провъзгласи за съдник и съдия на езичниците и техните богове. Именно този самозван инквизитор е извършил през юли 1562 година в Мани грандиозно *auto de fé*, като за един ден е изгорил почти всички налични ритуални книги и летописи на майте, а заедно с тях и дървените статуи на техните божества, също покрити с надписи, съдържанието на които за съвременната наука би било безценно. И при това написаният от него труд «Съобщение за делата в Юкатан» станал най-главният и най-авторитетният източник на знания за хората, изучаващи майте, и за това, какво е представлявала тяхната култура. Ако Де Ланда никога не бе съществувал, тогава не би съществувала в днешния ѝ вид и науката за онези индианци, които той така усърдно е обръщал от езичество в християнство. Обаче, вероятно, в този хипотетичен случай не би имало такава нужда и такова научно любопитство при изучаването на тяхната цивилизация, защото този народ и до днес би съхранил своята потресаваща култура.“

След като набързо прегледах животоописанието на францисканския монах до момента, когато той е пристигнал в Юкатан, аз честно се опитвах да намеря поне нещо занимателно в подробно описаната история на строежа на Исамалския манастир. И докато доста разсеяно прехвърлях тези страници, пред очите ми сякаш изведнъж всичко притъмня и започна да не ми достига въздух. Всичко съвпаднаше. Аз прозрях.

„... инквизитор е извършил през юли 1562 година в Мани грандиозно *auto de fé*, като за един ден е изгорил почти всички налични ритуални книги...“

Същата година, същият град, същият най-мрачен манастирски настоятел. Описаните в превеждания от мен дневник приключения съвършено определено бяха предистория на събитията, случили се в Мани през юли.

Тримата индианци, пътешествали с моя отряд, били много обезпокоени от целта на експедицията. Само няколко седмици след като испанците напуснали Мани, още в първата част на дневника, един

от водачите се опитал да разузнае от командирите истина ли е, че в други места на Юкатан конкистадорите и монасите изземват и горят книгите на майте.

Скочих от дивана и се спуснах към стаята, където върху бюрото ми стоеше купчината листове с моето лично копие на превода. Веднага намерих нужния ми откъс: „... съобщи, че в някои области, в частност в Майяпан, Яшун и Тулум, испанските войници горят индианските книги и идоли. И че този Ернан Гонсалес ме попита защо те постъпват така и дали нямам и аз подобно нареждане. И че макар аз и да се досещах сега защо брат Диего де Ланда ни изпрати в този поход...“

Сега вече нямаше никаква необходимост да строя хипотези. Оставаше ми само да прочета пасажите от Ягониел, разказващи за великото изгаряне в Мани. Как така не си спомних за това и просто не съпоставих фактите още когато намерих споменаването за това злополучно аутодафе у Кюмерлинг?

„По думите на самия брат Де Ланда, за унищожаването на всички индиански идоли и свещени книги той се замислил през юни, а именно в деня, когато на иконома на манастира «Св. Архангел Михаил» в Мани се откъснали от синджирите двете кучета и избягали. Тръгнал да ги търси, този индианец настигнал кучетата си в неголяма пещера недалеч от манастира. Кучетата лаели, спрели се пред нисък и тесен проход, който този иконом отначало не забелязал. Движен от любопитство, той решил да проникне вътре и като изминал едно разстояние, излязъл в помещение, където стояли дървени и каменни статуи, изобразяващи индиански богове, омазани с прясна кръв. Имало там и други признаци, че съвсем неотдавна в тази пещера са се провели религиозни церемонии. За всичко видяно този млад покръстен индианец честно съобщил на настоятеля.

Като разбрал, че петнайсет години след пристигането по тези земи на мисионерите, аборигените продължават да се покланят на своите идоли само на няколко крачки от католическите храмове и възможно дори извършват, както и по-рано, човешки жертвоприношения, Диего де Ланда изпаднал в неудържима ярост. След като обсъдил положението с другите францисканци и с гражданските власти, той решил веднъж завинаги да приключи с езичеството в поверените му области. За изкореняването му брат Де Ланда не виждал по-надеждно средство от унищожаването на обектите

за поклонение и на паметта за тях и затова заповядал да докарат в Мани от цялата местност идоли, книги, написани на еленова кожа и на кора, и много други вещи. Непълното изброяване на предметите, натрупани на главния площад в Мани на 12 юли 1562 година, бил публикуван в деветнайсети век от испанския учен, доктор Хусто Сиера. Докторът говори за 5 хиляди идола с различна форма и размери, 13 големи камъка, използвани като олтари, 22 неголеми камъка, покрити с йероглифи, 27 свитъка, също така съдържащи йероглифи и знаци, и 197 ритуални съдини. Има всички основания да се предполага, че всъщност инквизицията е успяла да тури ръка на къде-къде по-значително количество такива предмети и особено книги. Но колкото и да са били, всички те в паметното утро на 12 юли 1562 година били изпотрошени и изгорени. С един само точен удар францисканският монах Диего де Ланда е успял да превърне десет века история на великия народ на майте в прах и пепел.

Щетата, нанесена от брат Де Ланда на науката, е толкова неизмерима, както е безграничен онзи пробив, който се е образувал заради него в културната съкровищница на човечеството. Достатъчно е само да се каже, че заради своето фанатично рвение към чистотата на вярата Ланда и неговите поддръжници са успели да унищожат почти всички летописи на майте, както и религиозните книги и литературните произведения. Едва три ръкописа на майте са оцелели при тази катастрофа. Днес са известни като кодекси — Парижкият, Дрезденският и Мадридският, наречени така според градовете, в чиито библиотеки се съхраняват. Още един важен паметник са книгите «Чилам Билам», написани в четиринайсети век на езика на майте, но с латински букви. Естествено, остават и надписите на стелите и архитектурните паметници, които все още стоят недокоснати в джунглите на Юкатан, обаче няма никакви съмнения в това, че по-голямата част от знанията, които са се съдържали в изгорените книги, е загубена за човечеството безвъзвратно.

Какво е движело Диего де Ланда и можем ли да го съдим за това, което е направил? Трябва да се помни, че когато францисканците са пристигнали в Централна Америка, наричана тогава Западна Индия, индианските племена, живеещи в тези земи, често се придържали към много жестоки вярвания. Може би това в по-голяма степен се отнася за войнствените ацтеки, отколкото за племената на майте, но почти във

всички култури на Централна Америка били широко разпространени човешките жертвоприношения, които при ацтеките достигали застрашителни размери, а също така ритуалното самоосакатяване и осакатяване. Ведно с неприятните и понякога откровено страшни изображения на индианските богове, тези религии би трябвало да се струват на християнските свещеници като сатанински култове, а всички онези божества и обожествени герои, на които се кланяли майте и другите народи на Западна Индия, на францисканските монаси еднозначно са им изглеждали като демони.

По такъв начин, опитвайки се да изкорени езичеството сред аборигените, брат Де Ланда бил напълно убеден, че се сражава с проявлението на злото на земята в най-чистия му вид. Освен това, не е маловажно да се отбележи, че приелите католицизма индианци са били много по-надеждни и сговорчиви, отколкото онези, които упорито продължавали да изповядват вярата на своите бащи. Насаждайки християнството, испанците затвърждавали своето положение като колонизатори.

Би било прекалено наивно да се смята, че в огъня са горели само книгите и идолите. Има достоверни сведения, че онези аборигени, които не желали да се откажат от своите вярвания, са били измъчвани и пребивани жестоко и мнозина ги е спохождала ужасна смърт.

Любопитно е друго. За краткото време, изминало след завоеванията на Кортес, испанското общество по неясен начин е достигнало до онзи стадий на морална еволюция, която предполагала рефлексия и разкаяние за извършените грехове даже ако средствата били оправдани от целта. Това засегнало и Конкистата — мнозина влиятелни мислители и богослови от онова време смятали, че испанците нямат право да подчиняват, да поробват и угнетяват народите на откритите от тях континенти, смятайки аборигените за безсловесни говеда, а не за равни на тях човешки същества.

Именно затова, когато до короната достигнали слуховете за жестокостите, които прилага в своите владения брат Де Ланда, той бил извикан за разследване в Мадрид. Исамалският настоятел бил спасен само от това, че Генералът на францисканския орден лично му издал документ, в който потвърждавал инквизиторските права на Де Ланда, каквито той първоначално не притежавал. Процесът по това дело продължил няколко години и завършил с оправдаването на Де Ланда.

Точно по това време обвиняемият започнал да пише своя етнографски труд «Съобщение за делата в Юкатан», който след столетия го прославил в цял свят.

Злите езици твърдят, че той го създал изключително за да се оневини и да оправдае своите деяния. Други мислят, че брат Де Ланда се е разкажал за онова, което е сторил и се е опитал да възстанови причинените щети, като е събрал и записал всички сведения за маите; на това дело той посветил остатъка от живота си.“

Е. Ягониел премахна измъчващите ме загадки със същата лекота, с която Диего де Ланда Калдерон беше изтрил паметта за цяло хилядолетие, изпълнено с удивителни събития, най-кръвопролитни войни и невероятни потресения. Настоятелят на Исамалския манастир, както той сам бе обяснил на автора на дневника във втора глава, се беше стремил да обезсили местните култове и да обезопаси испанските колонии.

Когато открил през онзи юнски ден, че едва ли не под разпятието на църквата в Мани неблагодарните индианци все още принасят жертви на дървените кумири, той разбрал колко крехко е положението на неговия орден и на съотечествениците му в Юкатан и е взел единствено възможното и вярно решение.

Водачите на изпратения от него на югозапад отряд в този случай действително просто са пазели идолите и книгите на своя народ, тъй като тук-таме монасите вече са ги изгаряли. Никакви приказни съкровища, чиста геополитика и религиозен фанатизъм. В цялата тази история, изведнъж станала толкова ясна и простишка, мен продължаваше да ме тревожи само един въпрос.

Ако съществуването на езическите капища в Мани е било открито през юни и именно тогава брат Де Ланда е замислил за първи път унищожаването на индианските идоли и книги, как е могло да стане така, че той е изпратил моя отряд в тайна експедиция, явно свързана с аутодафето, цели два месеца по-рано?

---

[1] Аутодафето (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

LA FIEBRE^[1]

В това, че задачата на този отряд е било секретна, нямаше никакво съмнение. Аз най-внимателно прочетох всичко, което Е. Ягониел е имал да каже по повод на аутодафето в Мани, но никъде не можах да намеря споменато каквото и да било за това, че Диего де Ланда се е опитвал да се подготви за него преди юни. Няколко огъня в различни селища, където са изгорени десетина идоли, нямаха никакво отношение нито към историята с голямото аутодафе, нито към самия Де Ланда. Той естествено е знаел за тези събития, но преки заповеди не е издавал.

Ако пък се предположи, че настоятелят на манастира „Св. Антоний“ в Исамал е пробвал да облече мантията на инквизитор още много преди историята с иконома и неговите кучета, от който случай той се е възползвал просто като предлог за началото на настъплението срещу езичниците, тогава напълно може да се допусне и това, че причините, изложени от него пред командирите на моя отряд, също са били само претекст. Веднъж вече излъгал, кой ще ти повярва в бъдеще? Личността на брат Де Ланда все повече ми се струваше нееднозначна.

Опасявайки се, да се впускам в построяването на параноидни хипотези без наличието на сериозни доказателства, аз реших да се спра на версията, че Де Ланда действително просто се е грижил за вярата и отечеството, а своята операция е планирал много преди лятото на 1562 година, изчаквайки само всичко да бъде готово и да се появи повод за началото на „военни действия“. Дори не изключвах, че цялата история с манастира „Св. Архангел Михаил“ и неговия любопитен иконом е била част от този план и за съществуването на някаква пещера с идоли брат Де Ланда прекрасно е знаел и по-рано, но той я е пазил за нужния му ден.

Понеже самият Де Ланда предпочиташе да си мълчи, а Ягониел смяташе въпроса за изчерпан, на мен ми оставаше само една надежда

да намеря обяснение на това несъответствие. Трябваше да се сдобия със следващата глава на дневника и да я преведа.

Нито сутринта, нито през деня така и не успях да заспя, макар съвсем съвестно да лежах в леглото със затворени очи. Не зная кое повече ми пречеше да се унеса — дали това, че моето нещастно тяло окончателно се бе оплело в часовете, отредени му за сън и бодърстване, или пък трескавите мисли, които се носеха с всички сили, като зверче в колело, но не намираха изход и си оставаха на мястото.

Въпреки това едва следобед се реших да атакувам бюрото за преводи. Страхувах се, също като при риболов, да не подплаша съкровената риба с излишно суетене. Защо да досаждам на надменния баровец зад компютъра, по-добре малко да изчакам... Нека всяка минута търпение да е изстрадана, нека през цялото време да трябва да се отвличам от желанието да стана и да отида най-сетне в проклетото бюро, затова пък за тези шейсет секунди нараства вероятността кожената папка с новата поръчка да ме чака вече там. Да извадя мрежата и да видя какво има в нея, тръгнах към четири часа, макар че отначало се канех да го направя буквално преди самото затваряне на бюрото.

През последните дни беше доста застудяло и дъждове валиха все по-рядко, но сега се случи точно една от онези намръщени вечери, когато оловните капки, падащи от оловното небе, обещаваха неминуем порой. Сякаш напук не си бях взел чадър.

Петдесетина крачки преди да стигна до кантората, изведнъж ме обзе лошо предчувствие. Болезнено ме преряза в слепоочието и кой знае защо си помислих, че днес няма да получа никаква глава. Сега бих дал мило и драго, всичко да се бе ограничило само с това.

Когато открянах вратата и се вмъкнах в офиса, служителят така се стресна, сякаш беше видял призрак. Пребледня като мъртвец, очите му нервно засноваха насам-натам, ръцете му безсмислено се заровиха в купчина листове върху бюрото, а косата му щръкна на всички страни.

— Какво ви е? — попита ме той мен.

— На мен ли?! — смаях се аз, защото тъкмо се канех да му задам същия въпрос.

— Поглеждали ли сте се в огледалото? Не, сериозно, всичко наред ли е?

Истинската тревога, която усетих в гласа му, ме накара да се приближа до прозореца и да хвърля поглед на отражението си в стъклото. В огледало не се бях поглеждал вече от доста време. Последните безсънни дни се бяха отразили на външността ми доста зле: очите ми бяха хлътнали, брадата и бузите ми бяха обрасли на островчета с четина, пък и за прическата си, естествено, също не бях помислил.

— Лошо спях — признах си аз, като се върнах към бюрото му.

— Разбирам — увери ме служителят. — Е, а изобщо... Нищо такова... Лошо... — внимателно, като напипващ пътя си сапъор, той подбираше, търсеше верните думи, като се стараяше да не каже нещо повече.

Като се натъкна на подозрителния ми поглед, той млъкна нерешително, а после, събрал смелост, наведнъж завърши:

— Не ви ли се е случило нещо странно в последно време?

— Какво имате предвид? — сложих аз на лицето си израз на благородно недоумение, доколкото това ми позволяваха моята съмнителна четина и очите на вампир, събуден в лош час.

— Е, и слава Богу — предпочете той да не задълбава в подробности. — Няма значение, всичко това са глупости... — блуждаещият му поглед се спря на някаква отдалечена в пространството точка и се разфокусира, той замълча.

— Всъщност, отбих се да питам дали нямате следващата част на тази поръчка, помните ли, архивните материали — бях изчакал минутка, преди да попитам.

Той отново се стресна, сякаш се бе допрял до оголена жица, и се вторачи в мен, все едно ме виждаше за първи път.

— Следващата част на тази поръчка — повторих аз, надявайки се, че моята настойчивост все пак ще го изведе от това полукоматозно състояние.

С него явно неотдавна се бе случило нещо много неприятно, но моето любопитство бе поугасено от чудовищна умора и желание на всяка цена да се сдобия със следващата глава на книгата, затова не се впуснах да го разпитвам.

— Не! — извика той.

— И дори не знаете кога приблизително ще я има? — хапейки устна, попитах аз.

— Няма да има. Ние повече не работим с този клиент — бавно, сякаш всяка дума му беше мъчителна, изрече служителят.

Пред очите ми лумнаха малки звездички и подът се люшна настрана, като се опитваше да ме повали, така че трябваше да се хвана за плота на бюрото. Дълбоко въздъхнах, тръснах глава и се постарях да дойда на себе си.

— Тоест, как така не работите?

— Изобщо. И вас не ви съветвам. Днес идваха от милицията — той отново се замисли.

— Какво общо има милицията? — „пришпорих“ го аз.

— Даже не милицията. Криминалните. Започнаха да ме разпитват с какви преводи се занимаваме, ей така, отдалече, дали не сме имали някакви неясни поръчки, може би военни документи или още нещо от този род...

— Че кой дава секретни документи да се превеждат в обикновено преводаческо бюро? — аз се усмихнах, разчитайки да поразведря малко атмосферата, но той изобщо не бе настроен за веселие; а може би усмивката на измъченото ми лице изглеждаше така зловещо, че предизвикваше обратен ефект.

— И аз им казах същото. Тогава те взеха да ме разпитват откога работи за нас испанистът ни, що за човек е бил, дали сме общували с него извън работата, обикновено колко бързо е връщал той готовите преводи, дали не е имало недоволни от работата му клиенти и така нататък.

— Значи нещо все пак се е случило с вашия испанист, така ли? — най-сетне се досетих аз.

— Безследно изчезнал. Един ден преди вие да дойдете за втората част от превода.

— И какво казва милицията?

— Но го казвам само на вас, конфиденциално, нали? И то защото вие имате отношение към въпроса. Всъщност следователят ме накара да дам разписка... — заговорнически каза служителят. — Е, добре де, няма да вземете да... С една дума, този преводач живеел сам, затова още същия ден не са разбрали, че го няма. След известно време роднините му почнали да звънят по телефона, но никой не вдигал.

Отишли в жилището му — вратата не била заключена, имуществото му — непипнато, а човекът го няма. Милицията не приела веднага заявлението за изчезването му, те обикновено изчакват при такива случаи седмица, може изведнъж да се появи. Не се появил.

— Е, а какво общо имаме ние с вас?

— Основната версия е работата. Той изобщо нямал личен живот, врагове също, на никого нищо не е дължал, за ограбване не са го ограбили, пари и вещи — всичко си било на място... Почти всичко.

— Какво значи „почти“?

— Когато казах на този следовател за последния му превод... Няма го там, ето какво. Изчезнал само човекът и тая проклета папка. И никакви следи. И затова ме разпитваха мене — кой е клиентът, как е изглеждал, защо е плащал толкова, какво е имало в папката.

— И какво?

Той дълго не отговори, като ме оглеждаше със съмнение, а после снижи глас и каза:

— Аз за вас нищо не съм им казал, имайте го предвид. Нали с вас всичко е наред... А на мен неприятности не ми трябва. Те и без това имат намерение да организират тук наблюдение, сред клиентите вече плъзнаха слухове заради цялата тая идиотщина. Така че вие повече не идвайте тук, докато всичко не се успокои. Може пък и да го намерят...

Разказаната история не ме уплаши. Кой знае какво може да се е случило на човека? Излязъл от къщи за цигари, бутнал го автобус. Лежи си някъде кротко с номер на палеца. Какво общо има тук моята книга?

— А при вас не е ли останала някаква информация за този клиент? Бланка на поръчката или може би визитка с адреса му? — на мен вече ми беше все едно дали служителят ще сметне за подозрителен моя прекален интерес към работата или не.

— Имаше, но милицията всичко иззе — намръщено рече той. — Вие нали нямате намерение...

— Но можете поне да ми кажете как изглежда този клиент? — вече и сам не знаех защо ми трябва всичко това.

— Възрастен такъв, с очилца, интелгент... Нищо особено — служителят изтри потното си чело с обратната страна на дланта си. — Господи, за какво ви е? Та няма да го причаквате, я? Сигурно той вече

никога няма да дойде. Вчера веднага след вас идва, взе си папката, а нова не остави.

— А не ви ли помоли да ми предадете нещо? Помните ли, миналия път беше казал, че добре било станало, дето ръкописът бил даден на мен. Може би е казал още нещо от този род? — търсех да се заловя за каквото и да е, защото не исках да се простя с надеждата, че ще се добера до продължението на дневника.

Той се поколеба за кратко и няколко пъти дори отвори уста, сякаш се канеше да каже нещо, но в края на краищата само отрицателно завъртя глава.

— Аз сигурно ще трябва да се обърна към милицията и да им съобщя за моята поръчка — внимателно хвърлих въдицата, като се постарях да придам на лицето си разтревожен израз. — Щом е такава работата... Напразно не сте им казали веднага, сега и към вас ще възникнат въпроси.

Престорено въздъгнах, крадешком установявайки в изкривената му гримаса признаците на скорошна капитулация. Разбира се, че и дума не можеше да става сам да отида при следователя, но неговорчивостта на служителя ме подтикваше към шантаж.

— Естествено, аз ви разбирам — меко добавих, — репутацията на фирмата ви е под въпрос, можете да загубите работата си...

— Да върви по дяволите работата — не издържа той. — Тоя старец ми забрани да ви споменавам! Клиентът ви. Точно преди да си тръгне, сякаш е знаел, че милицията ще цъфне на другия ден.

— И защо така сте послушали старчето, а криминалните не сте послушали? — учудих се аз.

— Вие не можете да разберете — погледът му се заби в бюрото, а ръцете му отново се заровиха в купищата хартия. — Той го каза така, че не можеше да не го послушам... Каза го така, страшно...

Не успях и дума повече да изкопча от него. На всичките ми въпроси и подтиквания служителят само тръскаше глава и си мърмореше нещо неясно, май, отново предъквайки разговорите си с клиента и следователя. Напразно се опитвах да си представя с какво предполагаемо тихото и интелигентно на вид старче е могло така да наплаши този самоуверен тип.

Отчаян, че не мога да измъкна нищо от служителя, аз ядосано треснах вратата и излязох навън.

Не ми се щеше да се връщам вкъщи. Макар че бях на крак вече почти цяло денонощие и отдавна би трябвало да легна да спя, щом си представех завръщането си в апартамента, кънтящата пустота на който аз и днес не можех да запълня с работа, ми стана така мъчително тъжно, че предпочетох още известно време да се помотая из улиците.

Никаква определена цел или маршрут няхах; повече си гледах в краката, отколкото наоколо, заради което на няколко пъти се блъсках във възмутени минувачи, и се стремях да се забия колкото се може подалече в разни глухи улички, каквито все още ги има само в центъра на Москва. Бродех и бродех, без да обръщам внимание на пронизващия вятър, на започващия дъжд; през това време се мръкваше — и навън, и в душата ми. Сградите взеха все повече да си приличат, превръщаха се в плътна стена, улицата ставаше омагьосана клисура, и сивата ивица на небето над главата ми все повече притъмняваше. Кой знае защо хората, живеещи в тези сгради не бързаха да палят лампите и прозорците им оставаха слепи и черни; това беше противоестествено и на мен ми ставаше все по-неуютно.

Стори ми се, че стените на тази клисура, като в древен мит, започнаха да се събират и могат да се сблъснат във всеки един момент, като ме стрият на прах. Подчинявайки се на тази безумна мисъл, че трябва да успея да изскоча измежду тях, аз крачех все по-бързо, после побягнах. Палтото ми се разтвори, косият и силен ноемврийски порой ме удари право в гърдите, а леденият вятър залепи ризата за мокротото ми тяло. Но не спрях да се закопчех, страхувах се да спра и тичах, докато не видях недалеч няколко осветени прозорци. Дъждът биеше в очите ми и пречупените от водните лещи светещи точки играеха, преливаха се, превръщаха се в звезди, които ми сочеха пътя.

Когато най-сетне се добрах до сградата със светещите прозорци, разбрах, че стоя пред същата онази детска библиотека, в която сега се намираще моето преводаческо бюро. Пътят оттук към къщи ми беше познат. Като постоях на прага му десетина минути, аз най-сетне дойдох на себе си, загърнах палтото си и прегърбен поех към къщи.

Макар че след като отключих вратата си с медния ключ, веднага си взех гореща вана, но въпреки това не успях да се опазя от разболяване. Цяла нощ ме преследваха задушавачи видения: ту се

оказвах под приличащото слънце в безкрайна пустиня, в която колкото и да вървиш по нагорещения пясък, не можеш да се придвижиш и крачка напред; ту изведнъж потъвах в блато на сред тропическа гора. В един от особено страшните моменти, когато започна да ми се струва, че въздухът в този свят скоро ще свърши и аз непременно ще умра, кошмарът едва-едва разхлаби хватката си и аз, задъхвайки се, успях с труд да изплувам от дълбините на сънищата към повърхността.

Леглото ми беше цялото мокро. Тресеше ме, челото ми гореше, а гърлото ми бе пресъхнало. Събрах всичките останали ми сили, едва отметнах притисналия ме юрган и няколко дълги минути просто лежах в леглото, без да съм в състояние да стана на крака. В ушите ми равномерно чукаше кръвта ми и звукът на биенето ѝ рисуваше във въображението ми роти войници, с марш минаващи пред трибуната, от която аз приемах парада. Трябваше само да притворя очи, за да разгледам това призрачно войнство, когато водовъртежът на съня отново ме всмукна целия.

Следващия път дойдох на себе си от ужасен студ, който пронизваше тялото ми. Треската така ме тресеше, че ми бе трудно дори да вдигна ръка да си пипна челото, за да си проверя температурата. Опитвах се да стигна до пода и да вдигна падналия юрган, но все не успях. Трябваше да използвам хитрост: изхлузих се до края на леглото, наведох се и се свлякох долу. Сега вече нямах избор: за да не прекарам остатъка от нощта на студения паркет, трябваше да се накарам да стана и като напипам юргана, поне да се завия отново, а ако успея — да се довлека до кухнята за аспириин.

Обаче всичко стана съвсем другояче, отколкото предполагах. Когато все още стоях на четири крака на пода, опитвайки се да напипам в дълбоката тъмнина кой знае къде хлъзналия се юрган, от дъното на стаята ми се счу нечия отчетлива въздишка.

Прозорците оставаха плътно закрити от завесите и заради влажното време небето беше съвсем черно. Сигурно беше четири или четири и половина през нощта — мъртво време, когато дори последните гуляйджии вече са се прибрали по къщите си, а честните труженици доспиват последните сладки часове, уличните лампи са изгасени и улиците на града са пусти като при чумна епидемия. Заради това в стаята ми цареше пълен мрак, който бе разтворил в себе си и очертанията на мебелите, и черния правоъгълник на вратата към

коридора, и пода, и тавана със стените. Затова нямах никаква възможност да различа онзи или онова, което се намираше, ако вярвам на слуха си, само на няколко крачки от мен.

Въпреки цялата невероятност на чутия от мен звук, овладя ме пълната увереност, че той не ми се е сторил. Притиснах гърба си към леглото и страхувайки се да не бъда нападнат изневиделица, протегнах напред ръце. После преглътнах и с хрипящ глас (само да не се превърне в истеричен вик!) попитах:

— Кой е там?

Спомняйки си този миг, разбирам, че напълно сериозно очаквах да чуя отговор. Въздишката беше дотолкова истинска, че аз дори не си задавах въпроса как неизвестният гост е успял да проникне незабелязано в жилището ми, а просто го приех като даденост. Все още седях на пода и слепешком движех напред треперещите от умора и напрежение ръце, съдържайки изтръгващото се от гърлото ми дишане и напразно вслушвайки се в тишината. Повече не се чу никакъв шум; но като прекарах в тази нелепа поза още поне десетина минути, аз успях да се убедя сам в това, че чулият ми се звук е бил очевидно изостанало парченце сън. Това ми помогна да събера смелост и като станах най-сетне от пода, да намеря копчето на настолната лампа. Блесналата светлина още веднъж ми доказа, че просто се е разиграло въображението ми. В стаята нямаше никого. Решително се хвърлих към стенния ключ за осветлението и с треперещи крака обиколих целия апартамент, като особено внимателно изучих онова място, откъдето, както ми се струваше, дойде звукът.

Когато се уверих, че в цялото жилище освен мен няма никой друг, аз най-сетне седнах на кухненския диван и извадих от бюфета кутията с лекарства, която държах там. С щръкнал под мишница термометър, аз ровех в белите хартиени опаковки и тубички с лекарства, докато не открих бързоразтворимия аспирин и още нещо, свалящо температурата. Стълбчето с живак допълзя до чертичката с четирийсет градуса и там остана; положението беше сериозно, така че за всеки случай изпих и шумящия аспирин, и другата таблетка. Чешмяната вода миришеше на ръжда и хлор, но аз я пиех така жадно, че не обръщах внимание на гънките струйки, които се стичаха надолу по брадата ми. Едва когато утолих жаждата си и се изтрих с ръкава на халата, с усмивка си спомних кадрите от някакъв филм, който бях

гледал, където скитащ по пустинята странник също така яростно се нахвърляше на извора в случайно срещнатия оазис. Какво пък, тази нощ аз също бродих сред дюните...

Налях си чаша с вода евентуално за после и без да загася в кухнята и вестибюла, се върнах в леглото. Към сутринта температурата ми малко спадна, но повече от седмица не посмях да излизам навън подалеч от магазина за продукти зад блока. Дори тази скромна експедиция изискваше от мен толкова усилия, че всякакви мисли за връщане в преводаческото бюро моментално извикваха слабост в коленете ми и леко гадене.

Макар и да си казвах, че причината за стоварилата се върху мен болест е разходката ми под дъжда, тъничко гласче вътре в мен не спираше да твърди, че работата изобщо не е в това. Да предположа, че ме е покосила вестта, че продължението на дневника на конкистадора никога повече няма да видя, беше смешно за моя разум, но и напълно да го отричам не бих се решил.

Ако това наистина беше простуда, тогава тя бе крайно необичайна: нито кашлица, нито хрема, нито други характерни симптоми така и не настъпиха. Вместо това всяка вечер ме мъчеше температура, а денем тя се сменяше с противна слабост. Сигурно щях да заподозра, че нещо не е наред и щях да се обърна към лекар, но трудното дишане и свирещите хрипове, с които въздухът излизаше от дробовете ми, добавяха на тази болест прилика с бронхита, от който често страдах в детството си.

Който няма постоянна работа, той няма нужда да се оправдава пред работодателя си заради отсъствията си по болест, а значи — няма и сериозна причина да ходи на лекар. Реших да се доверя на собствените си медицински знания и способности и в течение на седмица и повече методично унищожавах запасите си от аспирин и синапени лапи. Денем повечето време седях в кухнята, като си свих от няколко одеяла уютно гнездо и преместих чайника на една ръка разстояние. Нощем, когато очите ми вече сами се затваряха, се промъквах в стаята, където още малко четях в леглото, преди за последен път подозрително да се огледам наоколо и да изгася лампата.

Отново и отново прехвърляйки през ум онова, което се случи с мен вечерта, когато бюрото за преводи ми отказа продължението на работата над дневника, разбирам, че именно тогава започнаха да ме спохождат странните явления, които ме увлякоха в следващите дни и седмици. Затова с такива подробности разказвам за неща, наглед безсмислени и недостойни за внимание, като моите сънища и глупави страхове.

Трезво погледнато, не мога да кажа, че историята с изчезването на моя предшественик не ми направи никакво впечатление. През първата вечер няхах нито сили, нито желание да мисля за това. Вестта, че моите приключения с дневника са завършили, до такава степен ме опустоши и ме доведе до отчаяние, че аз, който се смятам за спокоен, разумен и дори малко флегматичен, в края на краищата няколко часа се скитах под дъжда в типичен нервен пристъп.

Трудно е за обяснение защо някакво старо испанско повествование така ме бе омагьосало; за това ще трябва прекалено дълго да описвам предишния си живот — скучен, самотен, лишен от смисъл и приключения. В онзи момент, когато дневникът на конкистадора за първи път попадна в ръцете ми, аз почувствах, че случайно се озовавам в епицентъра на някакви удивителни събития. Те явно не принадлежаха към моя пращен малък свят, но точно затова толкова по-решително имах намерение да се хвана за тях — та нали те можеха да ми позволят поне за кратко да се измъкна от рутината. Даже и авторът на дневника да не примамваше читателя с обещания за някакви тайни, щедро разпилени сред редовете на творението му, аз въпреки това сигурно бих превеждал със същия ентузиазъм глава след глава и със същото нетърпение бих тичал като хлапе към бюрото, за да взема продължението. Но пък мислите за това, че разшифровайки записките, аз се причислявам към тези тайни и може би преживявам най-увлекателното си приключение, на което бих разчитал в своя унил живот, правеха раздялата ми с изпълняваната работа съвършено непоносима.

Когато този проклет испанист изчезна, а служителят в бюрото в пълната си увереност, че цялата тази история е свързана с моята книга, едва ли не изпаднал в истерия, ме изгони, аз още дълго обмислях случилото се. Отначало ми се струваше, че той не е успял да ме уплаши и да ме накара да се откажа от превода на дневника. Ако

всички тези събития наистина бяха свързани с книгата, това само ѝ придаваше — а значи и на всичко, което се случи с мен — изключителност.

Обаче не всичко беше така просто. Можех да си играя на смел малък изследовател колкото си искам, но слуховите халюцинации никога преди не ме бяха поставяли в такова жалко състояние, като през онази нощ, когато ми се стори, че има някой в стаята. Някаква част от мен вече бе повярвала на служителя от бюрото и отсега нататък аз бях готов за всякакви опасности. Но въпреки всичко тези страхове не можеха да ме откажат да продължа работата. Рискът само подчертаваше важността и сериозността на това, което ставаше.

Залогът се вдигаше.

Бедата беше другаде: останал без никакви следи от клиента си, аз губех надежда, че ще мога някога да видя продължението.

В живота аз често използвам една малка хитрина: ако много силно искам и очаквам нещо, предварително си казвам, че нищо няма да излезе и всичките ми надежди, както обикновено, ще завършат с пълен крах. От една страна, това ми позволява предварително да свикна с мисълта за невъзможността да се изпълни това желание и с помощта на тази имунизация да смекча разочарованието. От друга — настройвайки се за неуспех, сякаш се опитвам да си направя закланение срещу него; получава се своеобразно урочасване наопаки. Така реших да постъпя и този път.

Убеждавайки себе си, че книгата повече няма да я видя, намирах дори известна полза от разболяването си. Слабостта на тялото не ми позволяваше да отстъпя пред душевната слабост и безкрайно да се връщам в кантората, вярвайки, че въпреки всичко един прекрасен ден следващата глава все пак ще се окаже там.

* * *

Обаче да се сбогувам с Юкатан, да си призная, никак не беше леко и да го направя веднага ми изглеждаше невъзможно. Стараех се постепенно да снижа дозата, като пийвах в кухнята чай със сладко от вишни и старателно изучавах двете купени книги в търсене на отговора на заинтригувалия ме въпрос за аутодафето.

В една от тези тихи вечери направих плашещо откритие. В справочника към книгата на Е. Ягониел намерих, че брат Диего де Ланда се споменава на две различни места. Преди ми се струваше, че след като прегледах целия труд, забелязах само един раздел, посветен на юкатанския епископ. Второто споменаване посочваше страница в съвсем различна част на тома, но отначало аз не му придадох значение.

След като изнамерих нужната страница, не повярвах на очите си. Това беше плътен лист от хромова хартия, покрит отгоре с тънкия воал от полупрозрачна оризова хартия. Именно с такъв пиетет поднасяха най-важните илюстрации в многотомните съветски енциклопедии от петдесетте години техните издатели.

Отблъснах тома от себе си, сякаш се бях изгорил.

Разбира се, нищо чудно нямаше, че в такава книга също бяха сложили илюстрация. Но аз държах в ръцете си Ягониел далеч не за първи път, вече нееднократно съм прелиствал целия том от кора до кора и бях готов да се закълна, че по-рано тази вложка просто я нямаше. Не бих могъл да я пропусна при цялото си желание: в книгата се срещаха и други рисунки, но всички те бяха направени на обикновената хартия, точно същата, на каквато бе напечатан текстът. Дебелият, едва ли не картонен лист, при това снабден допълнително с оризова хартия, се отличаваше от общата маса страници. Сега не можех да разбера как съм успял да го пропусна преди: само да погледне човек книгата отстрани и бялата вложка моментално се набиваше в очи.

В главата ми веднага взеха да се въдят разни странни и лепкави мисли за дяволщини и аз даже сериозно се попитах дали да не изхвърля Ягониел през прозореца, докато не е станало късно. Но съблазънта да науча повече за тайнствения францисканец се оказа прекалено голяма и аз със смехотворна предпазливост, като се стараех да не докосвам книгата с ръце, приближих лице към настоятеля на Исамалския манастир.

Портретът му заемаше цялата страница. Това беше черно-бяла репродукция на рисуванa с маслени бои картина. Тези бои точно подходяха за изобразяването на Диего де Ланда: студеният блясък в очите бе предаден от художника дотолкова натурално, че да се откъснеш от тежкия поглед на настоятеля бе невероятно трудно.

Има такива портрети, които улавят този, който ги разглежда и вече не го пускат. Независимо от каква точка разглеждате такива платна — хората на тях сякаш винаги гледат право в очите ви и затова са като живи. Това например е характерно за Джокондата, но и други работи на Леонардо понякога крадешком наблюдават музейните посетители. Впрочем, не само Да Винчи е такъв: някъде бях чел за един малко известен испански художник, който е бил обвинен за връзки със Сатаната и едва не го изгорили на кладата, дотолкова портретите му приличали на оригиналите. Макар че всъщност, не, работата била друга: изобразените хора скоро умирали, затова пък на неговите портрети си оставали съвършено като живи... Някои дори според мен вярвали, че може да се надяват на вечен живот, ако се откажат от тленната си обвивка и се преселят на едно от вълшебните платна, така че опашката от клиенти при този майстор никога не секвала. Жалко, не помня как завършваше тази красива история, която вероятно е вдъхновила Уайлд за създаването на неговия „Портрет“. Който и да било полинезийски абориген не би я сметнал за смешна и неправдоподобна: ако не бъркам нещо, те и досега отказват да позират, дори да се снимат на лента, страхувайки се, че изображението им ще им отнеме жизнената сила. Както и да е, няколкото некачествени малки репродукции на портретите от онзи художник, съпровождащи текста, поразяваха въображението. Помня, че тогава аз реших да тръгна за Испания, за да ги видя в оригинал. И както става обикновено, не само че не тръгнах, но и в края на краищата забравих и името на майстора; постепенно началното ярко впечатление и предизвиканото любопитство избледняха и се загубиха сред нови преживявания.

Обаче при вида на портрета на Диего де Ланда аз веднага се сетих за тази история — може би защото картината по нещо приличаше на видените тогава от мен репродукции. Не се наемам да твърдя, че тя е принадлежала на четката на художника, продаден се на Дявола, но магически свойства тя притежаваше в същата степен. Брат Де Ланда бе предаден сполучливо от художника: той беше дотолкова жив, че аз дори се разкаях за леността си, която ми попречи по-усърдно да уча испански: ако сега ми заговори портретът на настоящателя, аз дори няма да мога да му отговоря нещо смислено.

Освен всичко друго, картината беше много странна. Класическата традиция, по която е рисувана, не допуска лекомислие —

достатъчно е да погледнем картините на Веласкес, за да го разберем. Бледите восъчни лица и белите дантелени яки остават единствените светли петна на такива портрети; останалата част от платното обикновено е потопена в сумрак. Какъвто и да било израз върху тези лица отсъства, те са безстрастни като посмъртни маски; тази школа проявява известна доза снизходителност само към децата, на които понякога е позволена дяволита усмивка. Няма сюрпризи и във всичко, което се отнася до позите, в които са нарисувани хората.

Затова и портретът на францисканеца изглеждаше като изкусен фалшификат на работите от тази школа, както и цялата книга на Ягониел — фалшификат на сериозно научно издание. От гледна точка на стила не можеше да се заядеш за нищо, но виж самият персонаж...

Брат Диего де Ланда беше нарисуван анфас. Всички чертички и вдлъбнатинки, предадени от майстора с великолепно чувство за светлина и сянка, както и напрегнатата извивка на тънките безкръвни устни, и внимателният поглед на двете, подобни на черни испански маслини очи — всичко в лицето му издаваше крайна тревога. И сякаш това не беше достатъчно, настоящият бе вдигнал ръка с изправен показалец право пред себе си, като че ли заплашваше или предупреждаваше за нещо.

Като цяло той изглеждаше именно така, както ми го рисуваше въображението: високо чело, уголемено още повече от плешивината, остри скули, едър нос с гърбица, подпухнали клепачи и сенки под очите...

Под портрета нямаше никакъв текст. Съставителят на изданието се беше ограничил с кратката бележка „Диего де Ланда“ и годините на живота на юкатанския епископ. Още повече ме учуди това, че в цялата глава, сред която се беше озовал този портрет, Де Ланда не се споменава нито веднъж. Беше съвършено неясно от каква логика се е ръководил съставителят, слагайки портрета на францисканеца именно в този раздел, посветен на вярванията на маите и описанието на някои техни обреди.

Озадачен, забравих за всички суеверия и щателно прелистих главата от начало до край. За случайния читател тя не оставяше съмнения в това, че портретът на Де Ланда е могъл да попадне точно тук само поради грешка на печатницата или на издателя. Но колкото повече си мислех за това загадъчно разполагане на илюстрацията,

толкова повече ми се струваше: францисканецът се намира тук заради прищявката на самия автор.

Листът с репродукцията заемаше дясната част на отворената книга. Лявата бе закрыта от обърнатия лист оризова хартия, което пречеше да се види едновременно цялата книга отворена и да се свърже съдържанието на двете страници, затова тази мисъл ми дойде в главата далеч не веднага.

Цитирам целият текст, който видях отляво.

„По време на провеждането на ритуалите, свързани с човешки жертвоприношения, на жреца са помагали четирима възрастни мъже, които в чест на боговете на дъжда са наричани Чаки. Всеки от тези Чаки е държал ръцете и краката на жертвата, сложена на специален олтар, в това време гърдите ѝ са отваряни от още един човек, който носел титлата Наком (титла на военен вожд). Друг служител на култа бил Чилам, своего рода шаман духовидец, който в състояние на транс получавал «послания» от боговете. Неговите пророчества обикновено се интерпретирали от събранието на жреците.

За човешките жертвоприношения се използвали пленници и роби, но най-често в жертва са принасяни деца (незаконородени или сираци, които били купувани специално за тази цел). Обредите за принасяне в жертва именно на хора, а не на животни, се утвърдили в Юкатан заедно с господството на войнственото племе толтеки. За важни церемонии се използвали жертвеници върху култови съоръжения — най-често храмови пирамиди.

Провеждането на всички ритуали много стриктно се определяло от календара и преди всичко — от календара на 260-дневния цикъл. Ритуалните свещенодействия били наситени със символичен смисъл. В тях например много често фигурирали цифрите 4, 9, 13 и посочване на цветовете, свързани със страните на света. Няма съмнения в това, че най-важните ритуали били насрочвани за настъпването на новата година.“

По-нататък авторът преминаваше към разсъждения за тънкостите на съответствията между двете приети от древните май календарни системи. Тук аз бързо затънах, защото вече нямах никакви сили да чета: в предишните три абзаца видях нещо такова, което напълно парализира способността ми да разбирам текста и да се задълбочавам в него.

Лаконично нахвърляният от Ягониел обред на жертвоприношението абсолютно съвпаднаше с онова, което бях видял в своите кошмари. Мислите ми лудо се завъртяха. Възможно ли е да съм се натъкнал на описанието на този страшен ритуал още преди да попадне при мен дневникът на конкистадора? Може би ужасяващата, но с нещо притегателна картина ми е останала в паметта откакто още като дете съм прочел някаква приключенска повест за изследването на Южна Америка? Разумът ме е накарал да я забравя тогава; тя е изпаднала в тъмното подсъзнание и едва сега се е изкатерила нагоре по възената стълба, която ѝ е хвърлил моят конкистадор... Но няма може окончателно да се забрави нещо, до такава степен уплашило те в детството?

В тези три абзаца имаше и още нещичко, „... които в чест на боговете на дъжда наричали Чаки...“. Къде съм срещал това име? Дали нямаше нещо, свързано с него във втората глава на дневника? Скочих от дивана и се втурнах в стаята, където на бюрото ми стоеше купчината листове с превода ми. Нужната ми дума се оказа най-накрая: това беше нескъпопосано предадената от мен рисунка на приказното уродче, под което с латински букви беше написано „Спас“.

Отново препрочетох цялата глава и като тропически порой, чийто повелител се явява това божество, ме заля съзнанието, че с мен става нещо необяснимо и зловещо. Всички детайли на историята ми се струваха сега взаимосвързани: и единият, преждевременният дъжд, излял се върху челния отряд на конкистадорите по същото време, когато техните другари ги е застигнала страшна и неизвестна съдба; и другият, окъснял, леден, който ме тури под домашен арест, и жертвоприношенията, които видях насън. Повече не се съмнявах, че зад всичко това стои определен скрит смисъл, който си оставаше засега недостъпен за мен.

На изкушението можах да се съпротивлявам само още два дни. Щом се почувствах малко по-добре, плюх на всички логични и суеверни догадки, облякох се по-топло, въръжих се с чадър и поех към моето преводаческо бюро. Бях настроен повече от решително: или ще измъкна от мнителния служител адреса и телефона на клиента, или нека се готви за разговор със следователите.

Схватката обаче не се състоя. Бюрото се оказа затворено и ми трябваша поне пет минути, за да повярвам в онова, което видях. Прозорците бяха мъртви и вече покрити с тънък слой прах и мръсотия. Прах имаше и по звънеца на вратата. Бравата и дръжката на вратата бяха обвити с жичка с пластмасова пломба, а вратата по периметъра беше облепена с вече изпокъсани бележки с надпис „Запечатано“ и със синия печат на Московската криминална милиция.

---

[1] Треската (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

LA OBSESIÓN^[1]

Нима милицията все пак е затворила бюрото, както се опасяваше служителят? Следователите са разбрали, че той нещо крие, заподозрели са го в съучастничество и са го арестували, а на агенцията са ѝ взели лиценза или каквото там имат преводаческите фирми? Просто са я затворили, за да го притиснат? Може би той изобщо не е бил никакъв служител, а собственикът на агенцията? Какво друго би могло да се случи с нея и главното, защо е трябвало да запечатват офиса?

През прашните двойни стъкла не можеше да се види нищо. Обиколих, като се озъртах крадешком, цялата двуетажна сграда, в която се помещаваше бюрото, за да мога на всеки прозорец да застана на пръсти и да се опитам да видя какво става вътре. На обратната страна на сградата открих малка желязна врата — явно, черен вход. Тя бе също така пломбирана и облепена с милиционерски печати.

На няколко крачки от нея имаше вход към мазе, превърнато в заведение. На тенекиения покрив, който защитаваше от дъжда десетте стъпала и входа, бе сложена табела с надпис „Шашлична на Цомпантли. Кавказка и мексиканска кухня“. От откритата врата върху стълбите падаше тесен клин бледа светлина и се носеха небесни аромати, от които на мен веднага ми се разигра фантазията, възискателно ме сви стомахът и устата ми се напълни със слюнка.

Дори не знаех, че в тази постройка има още нещо освен преводаческата кантора. Влязох в ролята на смелия детектив, вдигнах яката на палтото си и заслизах надолу по стълбите. Трудно е да се каже какво ме подгони повече — изследователското любопитство или неочаквано разигралия се глад.

Седнах на една масичка и колкото се може по-приятно кимнах на спретнатата светлокоса сервитьорка със синя престилка и тривиално памучно боне, и се зарових в менюто. Названията на блюдата ласкаеха окото, а цените не разваляха приятното впечатление.

За всеки случай проверих съдържанието на портмонето си и поръчах фасул, един шиш овнешки шашлик и тапас^[2].

Съчетанието безспорно беше малко странно, но ми се беше случвало да съчетавам и суши с борш, затова не взех да се правя на ценител на истинските тапас, оскърбен от съседството им със сациви^[3].

Когато се заех с великолепно приготвеното мезе (в Испания така и не отидох, затова не можех да сравня поднесената ми репродукция на тапас с оригинала) и оглеждайки се наоколо, пристъпих към планирането на по-нататъшните си действия.

Посетители в заведението почти нямаше — само на една отдалечена масичка дремеше пълен мустакат мъж с кожено яке. Имах обяснение: мъртъв час, когато обядът е свършил, а до вечерята остава още доста време и из заведенията се мотаят единствено безделници като мен. Вечер сигурно тук не може да се разминеш. Интериорът е приятен и спокоен: стените са облицовани с байцвано дърво, под ниския таван — лампи във вид на старинни улични фенери, сервитьорките са учтиви, менюто е съставено толкова примамливо, че ти се ще непременно да опиташ всяко блюдо. Още час-два и тук ще нахълтат освободилите се от работа костюмирани хора и през врявата и дрънченето на вилици и ножове набелязания от мен разговор с персонала на заведението, ще стане съвсем не такъв, какъвто би ми се искало.

Когато сервитьорката ми донесе фасула, аз хвърлих поглед към баджа на гърдите ѝ и попитах:

— Кажете ми, Лена, какво е станало с вашите съседи? — и врътнах глава нататък, накъдето ми се стори, че се намира моето бюро за преводи.

Момичето замря, като гледаше безсмислено с огромните си сиви очи, заобиколени от удвоени с черен туш мигли и учудено се втренчи в мен. Помислих, че тя е решила, че се интересувам от съседите ѝ вкъщи или току-виж, че съм неин таен обожател, затова побързах да уточня:

— Говоря за преводаческото бюро, знаете го, което откъм уличката в тази сграда — за да отхвърля всички съмнения, аз посочих пода.

Тя стисна устнички и с подозрение присви очи. Като се стараех да изглеждам безгрижно, взех с вилцата си малко салата и се опитах

да я лапна, но ръката ми подло трепна и парчето се плъкна на масата. Понечих да взема салфетката, но сервитьорката се оказа по-пъргава. Докато тя бършеше масата, аз, обръщайки се към игривата опашчица от боядисаните в платинен цвят коси на врата ѝ, пелтечех:

— Аз просто работя за тях... Като преводач. Бях болен почти две седмици, днес се почувствах по-добре, идвам, а то затворено и запечатано. Не знаете ли какво е станало? Кога ще отворят?

— А вие вестници не четете ли? В „Московский комсомолец“ половината от рубриката „Спешно за броя“ предишния четвъртък пишеше за това — като спря да бърше, каза тя. — Ние дори специално го изрязахме, искате ли да го видите?

Малкото хартиено квадратче, където криминалният репортер описваше историята на моята кантора, беше цялото омърляно от ръцете, които са го пипали, и покрито с мазни петна. Явно не съм аз единственият, който се интересуваше от тази история, и на сервитьорките вече им е омръзнало да я разказват по десет пъти на ден. За да не се откъсват от работата си, те просто бутеха в ръцете на передния любопитен клиент вестникарската изрезка.

„Московските убийци са започнали да крадат труповете“ — многообещаващо гласеше заглавието. Именно заради такива статии през последните десет години престанах да чета този любим в юношеството ми вестник.

„Зверско убийство и ограбване е извършено в сряда в бюрото за преводи «Азбука» на «Староконюшенная» улица. Неизвестните престъпници проникнали в офиса на фирма «Азбука», предполага се, че са неутрализирали намиращия се там служител И. П. Семьонов и са ограбили бюрото. Злосторниците вероятно са действали по сигнал и са търсели пари и документи. От офиса са изчезнали доста книжа и сейфът, в който се е съхранявал седмичният оборот на фирмата. Офисната техника престъпниците не са взели.

Основната загадка за следствието си остава това, къде убийците са дянали тялото на И. П. Семьонов. В смъртта му милицията не се съмнява: на пода е открита голямо количество кръв от същата група на Семьонов. Според мнението на съдебната експертиза, такава кръвозагуба определено говори за смърт. Самият труп обаче на мястото на престъплението не е открит. Водещите следствието от Московската криминална милиция смятат, че крадците са могли да го

вземат със себе си и да го закопаят впоследствие в подмосковните гори или да го хвърлят в река Москва. Но за какво им е трябвало да го правят, милицията засега не може да каже.“

— Че те тука ще ти напишат ли истината? — насмешливо попита хриплив женски глас зад гърба ми.

Стреснах се и се обърнах. Зад мен, опирайки се на дългия прът на парцала за миене, стоеше чистачката — жена на около петдесет със слабо зло лице и прошарени тъмни коси.

— Истината ли? — задавих се със салатата и оставих вилицата.

— Истината, истината... Че всички врати били заключени отвътре и ключът е стърчал в ключалката от вътрешната страна, че там кървища е имало поне пет литра, сякаш са го разпорили целия, а трупът после са го влачили по офиса поне пет метра нанякъде: следата се точи, точи, а после се прекъсва изведнъж... И че сега клиенти са ни само милицията и журналистите — злобно завърши тя.

— Ами вие откъде знаете?

— Нали ви казвам, докато ровеха из офиса, всички идваха при нас да обядват. Ония, дето са с висок чин, разбира се, мълчаха, а виж, младичките милиционери, които пазеха — не можеха да се сдържат... Ето, Ленка все я ухажваше един, та ѝ разправи всякакви неща. Нали, Лена?

Сервитьорката, която току-що ми донесе блюдото с шашлика и пържените картофи, кимна в съгласие, но нищо не каза.

— Така че... Наздраве — заключи чистачката и като дрънчеше с кофата, изчезна по дългия коридор.

Десетина минути аз замислено ровех с вилицата в парченцата превъзходно опечено, сочно месо и ту ги сгребвах на купчинки, ту отново изравнявах по чинията пържените картофи. Да се накарам да ги сдъвча и да ги глътна, не можех: достатъчно беше да поднеса към устата си парченце шашлик и главата ми се замайваше, а в гърлото ми бе заседнало нещо противно.

Поне пет литра е изтекло, повтарях си аз наум. „Сякаш са го разпорили... Вратите са били заключени отвътре.“ „Така ми го каза, че не можех да не го послушам... Така страшно го каза.“ Кървава следа пет метра. Накъде? Защо? Боже, какво значение има накъде? Най-важното е — кой? Именно — „Кой?“, понеже отговорът на въпроса

„Защо?“ на мен ми се струваше, че го зная, макар че да повярвам на такова нещо и дори само да си помисля не исках.

Две тайнствени изчезвания подред изключваха възможността за случайно съвпадение. Миналия път, по време на разговора със служителя, аз се опитвах да се вразумя, да се успокоя, доказвайки си, че за мен историята, в която се оказах забъркан, не представлява никаква опасност. Испанистът е блъснат от кола? А защо не си е заключил вратата, като е излязъл на пазар? И защо е взел със себе си папката с превода? Без да заключа, аз ходя само до шахтата за боклук на етаж: Москва е опасен град, достатъчно е да прочетеш рубриката „Спешно за броя“, за да почувстваш непреодолимо желание да си сложиш двойна стоманена врата и да не си показваш носа навън, след като се стъмни. Случилото се повече приличаше на отвличане, при това испанистът е трябвало доброволно да отвори на гостите си и покорно да тръгне с тях, без да се опитва дори да се съпротивлява и без да заключи вратата.

Но ако станалото с моя предшественик е така нееднозначно и ужасно, то съдбата, застигнала нещастния служител от бюрото, действително ме караше да потръпвам. Та на него му е било известно още нещо, нещо такова, което той не се е осмелил да каже нито на следователите, нито на мен, вероятно опасявайки се, че ще го сметнат за луд и че даже аз само ще се изсмея на признанието му. Може би, ако всичко бе казал честно на милицията, те биха го охранявали... Или щяха да го затворят в психиатрична лечебница, прекъснах аз себе си. Поне лудницата е закрито заведение, да проникнат в нея за престъпниците е доста по-сложно и кой знае, той можеше да е още жив. Малко вероятно е, настояваше вътрешният ми събеседник: злосторниците, които просто не използват вратите и прозорците, едва ли ще се притеснят от охраната и от оградата на специалната клиника.

— Не ви ли харесва? — обидено попита сервитьорката, като сочеше отдавна изстиналия шашлик.

Замислен, аз само мрачно поклатих глава и тя въздъхна, сигурно притеснена за бакшиша си.

— Той винаги обядваше тук — от средата на собствения си мислен диалог, като изведнъж реши да го озвучи, каза сервитьорката.

— Кой?

— Иля... Семьонов. Когато са убили... — Лена подсмръкна. — Той беше толкова добър, весел. Все се шегуваше, винаги оставяше рестото.

Аз кимнах, като се опитвах да си представя как този неприятен надут очилатко с вечно зализан перчем можеше да флиртува с момичета. Искаше ми се да кажа нещо остро, но навреме си дръпнах юздите, като си напомних, че и при мен с жените не всичко върви гладко.

— Онази вечер той дойде да вечеря, запомних, защото никога друг път не е идвал толкова късно, само през обедната почивка. Нали беше женен, винаги си вечеряше вкъщи... Приказвахме си понякога, когато излизах да пуша — сякаш оправдавайки се, добави тя.

— И какво през онази вечер? — опитах се меко да върна мислите ѝ в нужната ми посока.

— Каза, че имал много работа и ще остане до късно. Имал някакви сложни преводи, трябвало да рови много из речника и затова закъснял.

— Нима самият той е превеждал? — учудих се аз. — Струваше ми се, че е само така — по административната част.

— Не знам — сви рамене момичето. — Аз, когато си тръгнах, вече беше съвсем късно, един и половина през нощта, тъкмо онази вечер аз заключвах, та при него още светеше. Да ви дам ли сметката или ще пиете кафе?

Откровението ѝ секна така внезапно, както се бе отприщило. Поръчах си кафе, разчитайки, че ще успея да я разприказвам, но щом го донесе, сервитьорката веднага се отдалечи. Димящото еспreso аз кой знае защо дълго разбърквах със сребърната чаена лъжичка, слушайки как тя прозвънва в стените на чашата, после наведнъж изпих студената и вече невкусна черна каша и поисках сметката.

Щедрият бакшиш я накара да се усмихне.

— А какво значи наименованието ви? — попитах я аз, надявайки се да разпръсна гробовното настроение, което съпътстваше края на разговора ни.

— Цомпантли? Сега ще питам собственика. Рубен Ашотович! Мустакатият шишко на далечната масичка се сепна и сънено погледна сервитьорката.

— Тука питат какво означава Цомпантли? Това е нещо по вашему, нали? Или е на грузински?

— Нищо не означава — разтегляйки гласните в характерен изговор, флегматично се обади той. — Думата е хубава...

Вървах към къщи, дълбоко замислен. Започваше да ми се струва, че случайно съм се озовал в „окото“ на урагана: неведоми и неизмерими сили рушат всичко наоколо, изтръгват из корен вековни дървета, отнасят нанякъде хора — но в самата среда на това буйство е мъртва тишина. Макар че, възможно е именно аз, без да разбера, да съм предизвикал този вихър, мен той не ме засегна. Засега...

Най-вероятно ми се струваше това, че аз, със свойствения ми късмет, съм се намерил в самия пъкъл на разгръщата се детективска история, чиито всички действащи лица преследват някакви безценни книжни антиквариати. Маниаци букинисти, наемници, работещи за големи аукционни къщи, криминална милиция, озовали се не навреме и не на място филолози испанисти и служители на преводачески фирми... Би излязла чудесна детска приключенска книга, а още по-добре — комикс. Опитах се да дръпна ъгълчетата на устата си към ушите, като си казвах, че се получава просто комична ситуация. Нищо не се получи. На мен наистина ми беше чоглаво.

Съдбата ме пази от изкушения, помислих си изведнъж. Да имах поне най-малката възможност да се добера до продължението на дневника на конкистадора, без дори секунда колебание отново бих се захванал с превода му. Кой знае каква участ би ме очаквала в този случай, но едва ли бих размишлявал за нея, без да разбера и напиша на руски какво е станало с отряда на конкистадорите в Capítulo V. Но невидима ръка ме бе спряла на крачка от пропастта, към която аз сляпо вървах, обърна ме и ме насочи към обратната посока — към нормалния, обичаен живот. Спокоен, посредствен, сив, отдавна вече дотегнал ми, празен, безсмислен живот. Към живота. Трябваше ли да ѝ бъда признателен за това?

Така или иначе, избор не ми бяха оставили. Аз продължавах да крача като курдисан в тази посока, накъдето ме бяха насочили. Да завия самостоятелно наникъде не можех; в такова положение остава единствено да му търсиш преимуществата.

Обаче да се успокоя и да забравя за моята експедиция в горите на Юкатан успях далеч не веднага. Първото нещо, когато се прибрах вкъщи, беше да седна с книгата на Е. Ягониел, подслаждайки си изучаването на бита на индианците май с вишнево сладко.

„При майте била приета официалната и задължителна астрология — твърдеше Ягониел. — В зависимост от деня на раждането за всяко дете се е съставял специален календар, предсказващ бъдещите събития на живота му. Този календар съдържа отговорите на всички въпроси: кога човек ще започне работа, кога ще се ожени, кога ще го сполети нещастие, кога ще умре. Календарът бил винаги с него, пеели го на децата вместо приспивна песен, вкоренявал се в съзнанието му и го съпровождал цял живот. Всеки знаел наизуст своя личен хороскоп и това знание го успокоявало, помагало му открие мястото си в света и да разбере на какъв етап от пътя си се намира.

Такава система действала практически безпогрешно, защото жреците астролози сами помагали на предсказанията да се сбъдват. Ако хороскопът обещавал на някой юноша да срещне възлюбената си в определен ден на определено място, съществувал и друг хороскоп, който предписва на някое момиче в същия ден да се яви на това място и също ѝ обещава среща с нейния избраник, който ѝ е определен. Според някои данни по същия начин са се предсказвали и предопределяли и крупни сделки, такива като покупка и продажба на къщи, и даже сбивания, чиито участници знаели за предстоящия бой предварително. Има изследователи, които смятат, че войните, които са водели помежду си различните народности на Юкатан, принадлежащи към тази вяра и култура, също са били описани в своеобразни «летописи на бъдещето». Болшинството народи май били войнствени и перспективата за въоръжен конфликт никак не ги е смущавала. Те дори не са разглеждали възможността да се обърнат срещу съдбата и да се откажат от предписаните сражения. Броят на падналите в битка врагове също е бил предсказан от хороскопа и ако загивали по-малко, винаги оставала възможността да се приближи реалността към пророчествата, като се принесат в жертва пленници.

Това пристрастие на майте към предсказанията им позволявало да преодолеят страха пред бъдещето, страха от смъртта и изпълвало с

увереност в себе си всеки човек и цели народи. Обаче в десети век от н.е. то си направило с цялата им цивилизация доста лоша шега, която, предвид недостатъчната научна обосновааност на тази хипотеза, ние тук няма да я обсъждаме.“

Умело разпалил въображението ми и тутакси ловко скривайки белия заек на тайното знание обратно в своята магическа шапка, Ягониел с елегантен реверанс благодареше на читателя си за вниманието и без каквото и да било угризение на съвестта преминаваше към въпросите за възпитанието на децата, към което уж и се отнасяше този странен пасаж.

През тази нощ и на следващия ден с мен ставаше нещо невъобразимо: колкото по-добре разбирах, че моето приключение е към края си, с толкова повече настървение прелиствах Кюмерлинг, препрочитах брошурите, пълзях с лупата по щатите Кампече и Петен, и мислех, мислех... Тревожната камбана ми звънна вечерта на следващия ден, когато, след като се навечерях, седнах да слушам по радиото новините, за да се поотвлека от вече превърналото се във фикс-идея желание да разгадая смисъла на описаната в дневника експедиция.

„Небивали разрушения и човешки жертви причини ураганът «Симона», връхлетял преди три дни атлантическия бряг на САЩ“ — говореше дикторът. Инстинктивно увеличих звука — сигурно защото вече самият аз се усещах като попаднал в епицентъра на тайфуна.

„Напълно са разрушени градовете Ню Орлиънс, Хюстън и Далас. Болшинството населени пунктове в щатите Мисисипи, Луизиана и Тексас са в руини. Особено много е пострадала столицата на джаза: девет десети от Ню Орлиънс са под вода, американската армия и националната гвардия не са в състояние да се справят с евакуацията на оцелелите. Броят на загиналите, по предварителни данни, може да е десетки хиляди, но кметът на Ню Орлиънс Рей Нагин смята, че тази цифра е най-скромната от възможните. Градът е разположен в низина, затова десетметровите вълни, които носеше със себе си ураганът, с лекота са преодолели загражденията и са довели до най-голямото наводнение в историята на града. Положението се усложнява от това, че водата е скъсала дигите на каналите към езерото Понтчартейн,

което е на възвишение. Всички опити на военно-инженерните части поне някак да укрепят язовирните стени не водят доникъде. В града цари анархия. Всички оръжейни магазини са разграбени, заради лошата организация на спасителните операции хуманитарната помощ пристига в Ню Орлиънс с голямо закъснение и не стига за всички. Оцелелите мародерстват и ограбват магазините. Десантните подразделения, прехвърлени в града с транспортните вертолетите «Чинук», се сблъскват с бандите мародери и понасят тежки загуби.

В Хюстън и Далас «Симона» достигна максималната си сила — сега това е ураган от най-високата, пета категория на опасност. Милионите жители на двата града, опитващи се да се евакуират навътре в континента, са се озовали в капан. Пътищата са блокирани заради многочислени катастрофи, транспортните артерии на Тексас са задръстени от многокилометрови опашки. Току-що дойде съобщението, че пътят на «Симона» от Хюстън към Далас на няколко мили съвпада с магистралата. Точният брой на жертвите засега не е известен, но може да се изчислява с хиляди.

Освен това, ураганът сериозно е повредил или напълно разрушил многобройните нефтени платформи, разположени в Мексиканския залив, а също така е нанесъл многомилиардни загуби на нефтопреработвателните предприятия в Хюстън и Далас. В резултат на това цената за барел нефт на световните пазари рязко е скочила и е прехвърлила психологическата бариера от деветдесет и три щатски долара.

«Симона» е подминала крайбрежните мексикански градове Веракрус, Сиудад Ермоса и Сиудат Мадеро, които преди седмица бяха почти изтрети от лицето на земята от друг ураган — «Исабел». Правителството на Мексико обаче не разрешава на жителите да се завърнат в домовете си, опасявайки се от нови удари на стихията.“

Репортажът напомняше някакъв апокалиптичен роман и аз седях, зяпнал и втренчен в радиото. Трябва си призная, че понякога все пак се разкайвах, че нямам телевизор. Ето и сега — зловещите и вероятно незабравими кадри от разрушения Ню Орлиънс се налагаше да ги предоставя на фантазията си.

Водещият превключи на новините от горещите точки на Африка, а аз се заех разсеяно да въртя колелцето на настройката в търсене на нещо по-увлекателно. И то не закъсна.

Моето радио, както вече бях отбелязал, е от седемдесетте и лови само УКВ диапазона. На лицевата му страна, през целия му корпус, има остъклена скала на честотите, многото цифри при които са обозначени и названията на градовете — от тях се излъчва на съответните вълни. Във всеки случай през седемдесетте беше именно така. И така, при едната чертичка пише „Берлин“, при друга — „Париж“, при трета — „Буенос Айрес“. (Кой знае защо ми се струва, че внимателно въртейки копчето и вслушвайки се в едва пробиващия шумовете глас на аржентинския диктор, бащите ни много по-осезателно са чувствали колко по-тесен и малък е нашият свят, отколкото ние можем да усетим това, гледайки телевизия в пряко предаване новини от Латинска Америка.)

На около четири милиметра от Буенос Айрес и недалеч от Мексико неясното мърморене на испанските журналисти и виенето на радиовълните изведнъж се смени с пълна тишина, която се нарушаваше само от лекото електрическо припукване.

Но щом хванах набразденото копче на регулатора, за да се впусна в своите безцелни търсения, изведнъж еквив баритон изрече:

„Буенос диас, драги другари, и добре дошли в радиопредаването «Светът на маите». В днешното ни предаване ще можете да чуете последните вести в областта на политиката, обществения, религиозния и културния живот на индианците май. И така, главната новина на първия ден Чуен четвърто число на месец Кумху: държавата Мани-Тугук-Шиу обяви война на своя най-близък съсед, княжество Кочвах. Дипломатите смятат за неизбежна намесата в този конфликт на държавата Сотута, която е свързана с Кочвах с договор за взаимна отбрана. Освен това в предаването ни: в град Канпеч нараства междуетническото напрежение, след като мексиканските наемници к’анули принесоха в жертва на своя бог на царевицата Шипе Тотек две местни деца. А сега — подробностите...“

На това място в радиото нещо яростно засъска, като че ли в тиган с вряло масло някой е сипал вода. Машинално се опитах да настроя радиото, но от вълнение въртнах копчето прекалено много и целият ефир отново запълниха съскащите латиноамериканци. Напразно се

опитвах да върна стрелката на скалата в изходно положение: на два милиметра от Мексико и на четири от Буенос Айрес радиото ловеше само монотонния шум на разбиващите се ултракъси вълни, които се плискаха върху опустошените от урагана брегове на Мексиканския залив.

Щракнах копчето за изключване и отворих бюфета за аптечката. Планът ми бе прост: да изпия двойна доза успокоително и да легна да спя. Пред очите ми се свиваха и разширяваха кръговете на дъгата, а сърцето ми тежеше като паве и ме теглеше надолу. За първи път си помислих, че историята, която ми се случва, може да ми струва недопустимо скъпо и за приятно гъделичкащия съзнанието ми вдигнат адреналин от моите малки приключения ще ми се наложи да платя с разсъдъка си. Вече ми се налагаше.

Последните панически мисли се мятаха в главата ми като обезумели рибки в разбъркан аквариум. Сънотворното замрази разклатената в него емулсия, тя се стъсти и рибките на мислите ми затънаха в желето на медикаментозното затъпяване. После светлината угасна.

Забравата обаче не ми донесе онази почивка от проклетите индианци, която жадувах с цялата си душа. Маите ме преследваха и ако психоаналитиците са прави и в сънищата ни със символи ни се съобщават нашите тревоги, то в моя случай този знак дори нямаше нужда от разшифровка. Пробивах си път през джунглата, опитвайки се да избягам от подгонилите ме меднокожи войни с пълна бойна украса с цветовете на войната. Те изоставаха само с десетина крачки и не ме напускаше чувството, че нищо не им струва да ме настигнат, че могат да го направят всеки миг, но така си играят с мен, както котката с уловената мишка.

После аз се подхлъзнах и десетки ръце едновременно ме хванаха, обездвижиха, вързаха, тържествуващо издигнаха безсилния пашкул, в който се бях превърнал, над главите си, а след това грубо ме повлякоха обратно към онова, от което се опитвах да избягам. Скоро го видях — широк плосък камък с издълбани каналчета, които се насочваха от центъра към краищата, потъмнели от вечно струящите по тях ручейчета кръв.

Насила наляха в устата ми от груба глинена чаша някаква зловонна течност и от нея пред очите ми се спусна кървавочервена мъгла, а ушите ми сякаш бяха натъпкани с дебел слой вата, през която звуците проникваха със закъснение и изкривени. И на мен, общо взето, ми беше все едно, когато няколко двойки силни ръце властно разстлаха безчувственото ми тяло върху олтара и Наком издигна над сърцето ми ръка с изострен кремък.

Но в този миг в мозъка ми се мярна мълниеносното осъзнаване, че всичко това става с мен съвсем не наужким, че кремъкът след част от секундата ще се стовари върху гърдите ми, ребрата ми ще изхрущят, ще бликне кръв и убиецът в маска на божество ще изтръгне моето горещо сърце, ще изтръгне от мен живота.

С отчаяно усилие, с каквото се гърчат в конвулсии поразените от тетанус, аз се отскубнах от ръцете на жреците и паднах от камъка — на студения паркет. Равномерно тиктакаше часовникът, като с всяко завъртане на зъбчатите колелца ме връщаше малко по малко в моя свят, и сенките на Чаките, тълпящи се край леглото ми, неохотно отстъпваха назад, в тъмнината.

Беше пет и половина сутринта; ясно разбирах, че повече няма да посмея да заспя. След като се измих и пийнах чай, се облякох по-топло и излязох навън. Нужно ми беше да проветря мозъка си и нищо не подходеше по-добре за тази цел от нощната разходка по мразовитата декемврийска Москва.

Тротоарите и пътищата бяха застлани с бели чаршафи. Дори не бях забелязал кога е започнала зимата в града: сега при нас, в Юкатан, сигурно е най-голямата горещина, а през последните седмици, дали съм на Арбат, на „Садовое колцо“ или вкъщи, където и да погледнех, наоколо се простираше безкрайната селва.

Огромните снежинки тихо планираха надолу, като скриваха под себе си мокрия асфалт, преравяната от десетки поколения строители кафява московска пръст, фасовете, хартийките, купчинките кучешки изпражнения, падналите листа, придавайки на целия мой безумен град несвойствените му спокойствие и тържественост.

Редките коли караха непривично бавно, сякаш шофьорите им са се оказали под властта на тази магия и се страхуваха да не я нарушат.

Излязох на „Новий Арбат“ и закрачих накъдето ми видят очите, като се любувах на снежната феерия и се стараех да не мисля за нищо. Преживявах един от онези редки моменти, когато с цялото си тяло, с всяка клетка усещах, че съществувам в действителност, че аз съм някак по детски *ненауужким*.

Снегът припокри и страховете ми, и сънуваните кошмари, и моето обсебване от ужасните конкистадори. Започнах да забравям, че всичките последни дни не мислех за нищо друго, освен за обичаите на отдавна изродените или изтребени народи, за тайни с почти петстотингодишна давност, за хора, от които не е останала и шепа прах, и за изгубилите смисъл интриги, които те се плели. За това, че вчера със собствените си уши чух добре поставения дикторски глас, който от радиото ми разказваше на руски език за последните събития, случили се преди три четвърти хилядолетие. За това, че моето увлечение по маите и историята на Конкистата незабелязано за мен се бяха превърнали във фикс-идея, като че ли тръгнал на екскурзионна разходка по тропическата гора, аз се бях отделил от групата, бях се загубил и ето вече месец и повече бродя сред блатата, лианите и сапотиловите дървета.

Просто вървах, наслаждавайки се на студа, на особеното удоволствие от приятното поскърцване на снежната корица под краката ми и изцяло съсредоточен върху продължението на синджира от дирите, които оставяха върху снега обувките ми. Да следя отпечатъците да са достатъчно дълбоки и през тях да се вижда чернотата на асфалта, и освен това да се старая разстоянието между тях да е еднакво... Именно такива прости безсмислени действия помагат по-добре да изтръскаш от главата си всякакъв, насъбрал се там боклук.

И точно в този момент, когато бях готов да си помисля, че снегът и утринната Москва са ми помогнали да се излекувам от обсебването, откъснах поглед от снега, вдигнах очи и ми стана лошо: право пред мен се извисяваше храмова пирамида на маите.

Тя беше почти същата като на рисунките в книгата на Ягониел или на снимките, направени в джунглите от британски изследователи с коркови шлемове и отпечатани в „Тайните“ на Кюмерлинг. Но

рисуноките бяха схематични, а снимките — черно-бели и при това доста лошо качество. Да видя съвсем истинска стъпаловидна пирамида с квадратен отвор за вход по средата и с надстройка с жертвеник, разположен на предпоследната платформа, да я видя сега в моя роден град — беше невероятно странно и страшно. Краката ми се подкосиха и аз се стоварих на колене в снега, без да мога да откъсна очи от тази постройка.

Тя не беше голяма, не като Храмът на магьосника или Пирамидата на Гнома в Ушмал, но сходството на линиите беше несъмнено. Същите пропорции, също така римувани форми, същата сурова, аскетична и при това пълна с достойнство, чужда на нашата архитектура красота — простичка, но не примитивна.

В пирамидата нямаше нищо илюзорно, за разлика от радиопредаването „Светът на майте“ тя не чакаше да изчезне, стига само да се отвлека с нещо друго. Напразно се щипех, извъръцах се и после косо ѝ хвърлях поглед отново, надявайки се и едновременно страхувайки се, че за онова време, докато я следях, тя ще успее да се стопи в мръсния московски въздух. Но пирамидата си стоеше на мястото, тя изглеждаше непоколебимо реална, сякаш наистина е стояла тук дълги векове, а никой не ѝ е обръщал внимание. Че какво странно има — индианска пирамида в центъра на Москва?

Какво пък, нека окончателно да съм полудял; от това също трябва да умееш да се възползваш. Докато пирамидата не се е стопила с първите лъчи на слънцето, имах уникалната възможност и в цветовете да си представя всичко онова, което съм чел в книгите за майте.

Започнах бързо да нахвърлям върху платното онова, което виждах пред себе си, ескизите от спомените от прочетеното, за да ги погледна само веднъж, да ги смачкам, да ги отхвърля и жадно, страхувайки се, че няма да успея, да се захвана със следващия.

Ето на пирамидата се изкачват върховните жреци: тежки, охранени тела, лъщят от мас, тържествени одеяния, вместо лица — маски на богове и чудовища, в разрезите мътно блестят вече всичко виделите и на този, а и на онзи свят, и затова преситени очи.

Ето в основата на пирамидата робите строят погребална камера, в която след смъртта ще бъде положено балсамираното и увито в най-тънки савани тяло на управника. В същото това помещение ще донесат неговите любими украшения, скъпоценни вещи; след това ще доведат

на закление неговите наложници и слуги; а след това камерата ще бъде запечатана за стотици, а може би и за хиляди години, докато разхитителите на гробници или същите онези британски учени с ударите на ломовете не събудят древния цар и неговата свита.

Ето, четирима Чаки влачат нагоре вързан пленник...

Застанал на колене, аз гледах призрака на ритуалната пирамида, странстващ през времето и пространството и по неведом начин озовала се сега в Москва; и до най-малки подробности си спомнях своят лепкав нощен кошмар. Щом като тя е можела да попадне тук, защо да не могат да проникнат в нашия свят и жреците от моите сънища, съсипан си помислих аз. Затова, когато на рамото ми легна нечия тежка ръка, аз просто покорно отпуснах глава, слушайки, как тъканта на реалността, още съвсем неотдавна такава здрава, с глухо прашене се цепи по шевовете...

— Гражданино, зле ли ви е? — чу се съчувствен мъжки глас.

— Ми той просто се е натряскал, другарю капитан — резонно отбеляза друг.

— Ти, Филипенко, недей така. Тук, пред Мавзолея, нощем какво ли не съм видял... Станете, гражданино, станете. Добре ли сте?

По пътя за вкъщи аз си дадох дума, че моят роман с Юкатан е завършен веднъж завинаги. Не знаех да плача ли, или да се смее, аз ту се спирах на място, като търках със сняг изпотеното си лице, ту, подгонен от срама, изтичвах неколкостотин метра, докато не почнех да се задъхвам.

Панталона си прострах върху радиатора в банята и неговите издути мокри колене ми напомняха за моя позор пред Мавзолея всеки път, когато влизах.

След като пийнах чай и събрах решителност, аз наслагах в найлонов плик книгите на Ягониел и Кюмерлинг, хвърлих там и всички идиотски брошури, и даже (вярно, че след няколко минути колебание) внимателно пяхнах написаните на машина листове с превода на главите на дневника. После излязох с торбата в коридора и тръгнах към шахтата за боклук.

Отварях и затварях не по-малко от три пъти железния капак кофа на тръбата, боядисана в унил сиво-зелен цвят, но така и не събрах

кураж, да запратя в гърлото ѝ всички мои съкровища. В главата ми кой знае защо се въртяха мисли за Диего де Ланда и неговото аутодафе и за книгите, които са изгаряли по площадите на германските градове нацистите. Сравнението беше, естествено, не в моя полза: застанал пред сметицето с жалката си купчинка преводи на чужди мисли, аз никак не изглеждах като свободомислещ герой, още повече, че в ролята на инквизитор се подвизаваше моето *alter ego*.

В края на краищата внимателно оставих плика до тръбата. Не зная, може би разчитах, че ще го вземе някой любопитен съсед, а може би се надявах, че следващия път ще ми стигне смелостта все пак да го изхвърля в отворената паст на шахтата.

Нито на другия ден, нито след това някой пипна книгите; не се приближавах до тях и аз, горд с издръжливостта си и празнувайки постепенното прочистване на разсъдъка си от тропическите отрови. Сънищата за храмове, жреци и гонитби през селвата престанаха на третия ден. Към библиотеката не се приближавах на по-малко от един квартал разстояние и някъде след седмица вече съвсем престана да ме тегли натам. Бях се излекувал.

През това време до Нова година останаха само няколко дни, а пачката банкноти в кутията, скрита в гардероба, стремително се топеше. Моите планове за купуване на естествена елха, а може би и за поход по домовете на университетски приятели, се оказаха под заплаха. За съжаление, прекалено късно си дадох сметка за това, когато двете останали преводачески фирми, с които работех някога, вече бяха затворили за празниците.

След като дълго се рових в стария си тефтер, открих адреса на още едно бюро за преводи, където не бях си показвал носа вече сигурно пет години. Нямах друг избор: шансовете да се сдобия със случайна поръчка в агенция, където ме знаеха поне малко, ми се струваше за предпочитане пред някоя, избрана напосоки от телефонния указател неизвестна кантора. Намотах около врата си червения бодлив шал, сложих си вълнена плетена шапка и като се сурнах по стълбите, забързах към метрото.

Сградата, където се намираше нужната ми фирма, за годините, през които не бях идвал в нея, се бе преобразила напълно.

Стъклопакети с огледални стъкла, прясна благородно жълта боя на стените, облицовани с гранит стъпала на входа и медни табелки с названията на компаниите, чиито офиси се помещаваха в сградата — нищо не напомняше онзи полуразрушен въшкарник, където се бе приютило по-рано бюрото „Толмач-Г“, а именно така, ако се вярваше на тефтера ми, се казваше то.

Това сакрално название аз не открих сред табелките, направени в консервативен дух, и се уплаших, че кантората, която беше, откровено казано, доста съмнителна, често задържаща хонорарите, е фалирала или се е преместила в някой далечен квартал като Митино. Обаче, когато внимателно прочетох табелките на фирмите, които наемаха там офиси, между консултантската компания „Kozine Assessemnts“ и някое си „ООД Максимов и партньори“, аз открих не отстъпващата им по размери и оформление табелка „Бюро за преводи «Акаб Цин»“.

Охранителят на входа записа паспортните ми данни и ми издаде синя хартийка за пропуск. С какво се занимаваше бюрото „Акаб Цин“ не ми се предполагаше дори. Новичкият хромиран асансьор с ласкаещ ухото звуков сигнал, като онези, които се чуват преди обявяването на поредния полет в международните летища, бавно разтвори вратите си на петия етаж. Офисните помещения на бюрото за преводи се намираха веднага вляво.

Както и трябваше да се очаква, „Акаб Цин“ с нищо не напомняше своя инфернален предшественик, нито даже моята предишна кантора. Строга и много стилна мебелировка, най-съвременно оборудване, превъзходно дресирани сътрудници с делови костюми и вратовръзки. Насреща ми стана и ми протегна ръка симпатична девойка с късо подстригана руса коса.

След като сконфузено обясних защо идвам, тя ме разпита за работните ми езици, предишни по-крупни поръчки, внимателно изслуша всичко, но после със съжаление поклати глава.

— Много съжалявам, но в момента никакви свободни английски текстове нямаме, френските също са взети всичките. Наминете пак след Нова година, възможно е да имаме други поръчки.

Просто нямаше какво да отговоря и само пораженчески кимнах. При това изглеждах очевидно унило, като топящ се снежен човек,

защото тя изведнъж съчувствено се усмихна и с вид на спасител, който хвърля спасителен пояс на давящия се, каза:

— А как сте с испанския?

---

[1] Фиксидеята (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Тапас (*мекс.*) — разнообразни видове хапки, леко мезе — *Б.пр.* ↑

[3] Сациви (*груз.*) — национално грузинско месно ястие със сос от орехи, оцет и др- *Б.пр.* ↑

LA ADVERTENCIA^[1]

— Защо питате? — в този момент едва ли бих могъл да кажа по-голяма глупост, но думите изскочиха сами.

— Питам ви, защото преди два часа ни донесоха нова поръчка — някакви книжа на испански. Вече бях започнала да звъня на всичките ни постоянни преводачи, но преди празниците никой не иска да я поеме. Половината заминали, другите — заети. При това испанистите ни не са толкова много, основната маса от документацията е на английски — без изобщо да се учуди, започна да ми обяснява момичето.

— Аз... А какви са книжата? — вълнението, което не успях да скрия, все пак я накара да повдигне веждичката си: едва ли болшинството работещи за тях преводачи изпадат в такова състояние при получаването на нова поръчка.

— Нещо свързано с прокарването на пътища, така каза клиентът. Явно техническо. Самата аз не съм го гледала, политиката на нашата компания забранява преглеждането на превежданата документация — докато казваше тази заучена фраза, тя се усмихна с пластмасова усмивка, каквато имат някои фриволни манекени на бутиковите витрини.

— Ааа, техническо... — отвърнах аз не по-рано от половин минута.

Моето мигновено разочарование отстъпи място на искреното облекчение. Бих излъгал обаче, ако кажех, че в този миг надеждата да се сдобия със следващата част от превода не трепна неспокойно някъде вътре в мен. Кръвта ме блъсна в главата, като ме оглуши и ослепи, и макар да кимах със съгласие в такт с поясненията ѝ, смисълът им стигна до съзнанието ми с известно закъснение.

— Не сте ли работили досега със специализирана лексика?

Фирмената учтива заинтересованост в гласа ѝ почти напълно скриваше едва забележимите нотки на недоверие; тя се владееше

майсторски, бях възхитен. Изящната ѝ главица се наклони на една страна под прецизно обмислен ъгъл и бретонът ѝ се люшна леко и покри лукаво гледащото ме око. И даже ако приемех за женско лукавство стъкления блясък на протезите ѝ, подобни на онези, които слагат на пълнените чучела препараторите, изражението на лицето ѝ бе изпълнено толкова съвършено, не че можех да не му се възхитя.

— Не... Работил съм — сепнах се аз в края на краищата.

— Знаете ли, всъщност... — тя кръстоса ръце на гърдите си и едва забележимо сви устни; аз тъкмо вече щях да махна с ръка, очаквайки отказ, но тук маската ѝ още веднъж показва лека пукнатина — този път вероятно заради това, че тя погрешно изтълкува възхитения израз на лицето ми. — ... постарайте се да изпълните работата оперативно, ще видим как ще се справите — криво съши тя към началото на фразата друг завършек и утвърдително тръсна бретона си, после се приближи до стелажите с подредени еднакви черни пластмасови папки, свали една и ми я подаде.

Подписах се на специална бланка, попитах за заплащането (то се оказа с една степен по-високо от очакванията ми) и радостно се усмихнах на служителката. Позорният ми фалит бе отсрочен. С помощта на огромните испанско-руски речници, с които се бях сдобил поради известните причини, аз се канех да видя сметката на тази поръчка колкото се може по-бързо; новогодишната елха, пресните продукти и подаръците за поостарелите ми университетски колеги започнаха отново да придобиват реален вид. Бях ѝ признателен за това, че моята Нова година този път можеше поне горе-долу да заприлича на истински празник. Но как да изразя благодарността си на това целулоидно момиче? Да ѝ обещаю до края на дните си да бърша прахта от нея и да ѝ сменям батериите?

— Благодаря ви... Много ви благодаря. Наистина — без да откъсвам поглед от нея, започнах да отстъпвам заднишком, но се спънах в прага и политнах към пода, без да изпусна папката.

— Внимавайте! — ахна тя уплашено и скочи, притича и ми помогна да стана.

— Ударихте ли се?

Като се стараех да не поглеждам към нейната страна, за да не види пламналото ми лице, аз неловко се отскубнах, измърморих нещо за довиждане и се спуснах към изхода.

— Пазете се! — извика момичето след мен.

Това беше последното, което чух, преди блестящите вратички на асансьора да се затворят след мен.

По пътя към метрото аз отново и отново, хапейки устни, си преповтарях наум сцената с нелепото ми падане, неловкия разговор и размесвах леката и някак си приятна физическа болка със сърбящото страдание от собствената си нищожност. Моите непохватни опити за общуване с момичетата почти винаги ме съсипваха така.

В тази пустиня на самоунижение и любителско самобичуване вестникарската будка ми се стори оазисът на забвението от арабските приказки. Да се отвлека от своето нещастие с чуждото нещастие, като препокрия неприятните преживявания с изрезки от списания и вестници — ето какво ми трябваше. „Московский комсомолец“ подходдеше за тази цел идеално.

Заглавието, набрано с огромни букви, съобщаваше, че броят на жертвите от ураганите в САЩ и страните от Централна Америка вече е стигнал стотици хиляди. В Гватемала и Никарагуа заедно с тайфуните са се излели проливни дъждове, които са абсолютно необичайни за този сезон. От бреговете си са излезли най-големите реки в региона, гигантски свличания са погребали под милиони тонове пръст десетки селища. Сили и средства за разчистване на свлачищата властите нямат, надежда да се намерят оцелели също няма, затова е взето решение да се прекратят спасителните работи, затрупаните села да се обявят за братски могили и да се изоставят. Стотици населени пунктове се оказват напълно откъснати от цивилизацията, а какво е станало с жителите им, на властите изобщо не е известно.

Съединените щати не са успели да се съвземат от предишните удари на стихииите, когато върху бреговете са връхлетели нови урагани. Правителството е взело решение в пострадалите райони да се струпат части на националната гвардия от цялата страна, но вече е било късно: в наводнения Ню Орлиънс и разрушения Хюстън са започнали епидемии, които правят масовата евакуация на оцелелите практически невъзможна.

С известно безпокойство прочетох още веднъж названията на районите, пострадали от тайфуни и наводнения. Колкото и странно да

е, но познати имена от книгата на Ягониел и от проучената из основи страница на географския атлас, сред тях нямаше. Разярената природа засега бе подминала Юкатан.

В рубриката „Спешно за броя“ този път не забелязах нищо интересно. Разтворен, вестникът пъстрееше с материали от светската хроника; между репортажите от поредната помпозна сватба на отказващата да признае възрастта си поп дива и скръбния материал за десетгодишнината от смъртта на някоя си актриса от Кукления театър Валентина Кнорозова (известна на сцената с моминската си фамилия Анисимова), волно се разпростираше обширната статия за награждаването на победителите в Третата ежегодна национална олимпиада по криптография и лингвистика. Медалите на наградените бе връчил лично президентът на Русия, тържествената церемония се бе състояла в Мраморната зала на Кремъл в присъствието на множество представители на пресата и хайлайфа.

В статията се цитираше част от обръщението на президента към победителите на Олимпиадата: „За никого не е тайна, че в днешния свят именно знанията, информацията са едно от главните достояния на всеки народ, на всяка страна. Ние с вас имаме съдбата да живеем в сложно време, когато нашите научни, интелектуални разработки могат да попаднат в ръцете на определени сили — както на Запад, така и на Изток, и ние трябва да ги защитаваме. При това именно лингвистиката ни позволява по-добре да разбираме не само езиците, но и манталитета на другите народи, с всеки от които се стремим да поддържаме добросъседски и партньорски отношения. Убеден съм, че уменията да се зашифрова и разшифрова информация днес са ключови за успеха на нашата страна на световната арена. Ще ви открия една малка тайна: на мнозина финалисти от тази Олимпиада, дори на онези, които днес не са на тази сцена, вече са предложени добри работни позиции във водещи предприятия от национално значение...“

Изглежда аз бях единственият читател, който не разбираше важността на това събитие. Трябваше да слизам и без никакво съжаление запратих вестника в коша за боклук до турникетите.

Сипах си чай, седнах на бюрото и сложих пред себе си черната пластмасова папка с поръчката, после свалих вече наредените по

рафтовете испански речници. По тази папка човек можеше доста точно да си представи моите нови работодатели: тя беше също така акуратна и коректно безлична, както и цялата фирма. По краищата папката се затваряше с две закопчалки, върху лицевата страна точно в центъра бе залепен етикет с номера на поръчката. Ето в такива агенции сигурно се носят за превод договорите за доставка на оръжие, устави на тайни дружества и допълнителните условия, с които се решава съдбата на многомилиардни сделки. Ако ще пътят, чието прокаране се обсъжда в поверените ми документи, да бъде поредното околоръстно трасе или дори усъвършенствана версия на Транссибирската магистрала — окото ми няма да мигне, помислих си аз. Какво друго би могло да се очаква от такава папка?

Щракнах закопчалките и я отворих.

Моментално я затворих и я заключих с двете закопчалки, поех си дълбоко дъх, разтърках очи и отново надникнах вътре. Те, разбира се, нямаха никакво намерение да изчезват някъде. Нямахте гръм, навън все така беше ден: не се случваше нищо, което би ме накарало да се усъмня в реалността на видяното. Те наистина бяха вътре и спокойно чакаха кога ще престана с истерията си и най-сетне ще ги извадя от тясната папка — десетина изписани отгоре до долу пожълтели от времето листове, а на най-горния с титулни букви стоеше: „Capítulo V“.

Скочих от стола си и се спуснах да обикалям овалната маса за хранене от карелска бреза, сложена наред стаята.

Това изобщо не можеше да бъде и въпреки всичко дневникът на конкистадора сам ме намери, макар да се стараех с всички сили да се отърва от него. Дали е случайност? По своя воля ли се бях спрял именно на тази преводаческа фирма, разлиствайки тефтера си? В този момент, когато вече описвах трийсетия кръг около жално поскърцащата маса, дори идеята за всеобщ заговор, в който бях оплетен изкусно, не ми се струваше смешна и глупава. Все по-малко вярвах в съвпадения и с все по-укрепваща увереност се стараех да намеря невидимите за чуждото око, замаскирани като обикновени ежедневни събития, брънки на зловещата верига, която ме приковаваше към тази странна история.

После, изморен, отново седнах зад бюрото си и ми стигаше само един поглед, хвърлен върху листовите на дневника, за да стихне

щормът, бушуващ в мозъка ми, а на хоризонта да блесне изгряващото слънце. Какво значение има дали са ми пробутали тези листове или те са се оказали там по каприз на теорията на вероятностите? Възможно е един от тях да може да даде отговорите на всички въпроси, които ме занимаваха толкова време. Нима сега ще се откажа от възможността да ги притежавам единствено заради моите параноични опасения?

Ръцете ми все още малко трепереха; отпих глътка изстинал чай, отместих чашата по-далеч, за да не плисна случайно върху скъпоценните листове, и потънах в четене.

„Че като останах само с един водач, от когото сега зависеше съдбата ми и съдбата на всички, които се намираха под мое командване хора, аз реших да не се отлъчвам от него, докато не завърши, за слава на Господа, нашият поход.

Че когато напуснахме този лагер, където се обрече на вечни страдания в ада Ернан Гонсалес, като се самоуби, ние свихме малко на изток и взехме да навлизаме все по-навътре в тези гори, през които пътища не бяха прокарани и нямаше даже пътечка, и че Хуан Начи Коком ни водеше, като отгатваше пътя изключително по звездите и по други белези, достъпни нему, но скрити за очите на испанците.

Че въпреки тегобите, които трябваше да понася отрядът, войниците бяха в прекрасно разположение на духа, и че за това имаше две причини: първо, всички бяха безмерно радостни, че страшните блата, в които погинаха Ривас, Ферер и другите, вече бяха зад гърба ни; второ, че сред войниците се носеха слухове, че истинската цел на нашия поход е имане, скрито в подземие то на храмова пирамида; че настоятелят ни е изпратил натам единствено за да извадим това имане и да го предадем на краля и Светата Църква, ала четвърт от съкровището се полага на оногова, който го намери; говореха и че оцелелите ще си поделят този дял помежду си по справедливост, макар на благородните сеньори по право да се полага три пъти повече, отколкото на простите войници, но трета част от уж

полагащото се на офицерите ще стигне, за да забогатеят извънмерно.

Че изброяваха даже и какви именно богатства са скрити в лоното на съкровениите пирамиди: сред тях различни украшения и отлети изцяло от злато статуи на индиански богове, и редки камъни. Че самият аз бях доста удивен от такива подробности, но колкото и да се старях, не успях да разузная кой пуска тези слухове; на мен самия за такова нещо отец Де Ланда нищо не ми бе говорил, по тази причина не можех да им вярвам, макар и да ми се щеше.

Че, когато питах за скритите богатства Хуан Начи Коком, той ми отвърщаше, че за съкровище нищо не му е известно, но никога не ми даде всички искани от мене обяснения, като с това ме караше да подозирам, че сплетните за имането може да се окажат правдиви.

Че, размишлявайки за неговите думи и постъпки, аз постепенно се уверих в това, че Начи Коком знае за съкровищата къде-къде повече, отколкото казва, а е възможно и да се страхува да ни заведе до имането. Че тогава си спомних аз и за неговия обесил се другар и попитах индианеца направо, дали затова Ернан Гонсалес е взел живота си, за да ни попречи да се доберем до златото и да го употребим в слава на краля, Светата Църква и за собствено обогатяване.

Че водачът упорстваше, макар че го заплашвах с меч, и държеше на своето, твърдейки, че нито златото, нито камъните са му важни и той няма да вземе да подлага на опасности своя живот нито за да намери това имане и да го присвои, нито за да го защити от посегателствата на Короната и Църквата. И после, след дълги съмнения, които аз не взех да прекъсвам, като реших, че той се кани да ми открие нещо важно, каза ми този Хуан Начи Коком, че се заблуждавам, като смятам мелеза Гонсалес за грешник и самоубиец.

И че повече за смъртта на Ернан Гонсалес той не каза нито дума; и че да бия Начи Коком, за да узная правдата, аз

не започнах, като се боях да загубя доверието му, което се надявах да заслужи заради изпълнението на своето дело.“

Прежежданият от мен дневник понякога ми се струваше като безкрайна стълба, която води в дълбоко тъмно мазе. На всяко стъпало са издълбани думи, разказващи определена част от завладяваща история, написана така, че като прочетеш поредната глава, попадаш в плен на собственото си любопитство. Фенерът стига само за крачка напред, и трябва да слезеш още едно ниво по-ниско, за да разбереш разгадаването на ребуса, видян на предишното стъпало. Играта май е построена честно: по-долното стъпало отговаря на въпросите на горното, обаче полученият отговор сам се превръща в нова главоблъсканица, която не можеш да решиш, ако не слезеш още една крачка по-надолу. От парченцата мозайка се подрежда пано; детайлите стават все повече, но докато не ги събереш всичките, не можеш да схванеш смисъла на картината. Налага се да вървиш по-нататък, все по-ниско и по-ниско, обръщаш се — входът, откъдето си влязъл в подземиято, вече не се вижда, а какво те очаква в края на спускането ти, пък и има ли го, не знаеш. Остава само да осветяваш по едно стъпало надолу, да разчетеш написаното на него, и внимателно да стъпваш по-нататък.

Първите три, погълнати от мен страници, сякаш помагаха да се разбере онова, което се е случило в предишните глави. И така, да отхвърля моите предположения за легендарните съкровища, стаени в изгубените в селвата старинни храмове, беше рано. Вероятно самият автор на дневника е допускал такава възможност и по-преди, но да я спомене на хартия е решил едва в пета глава — може би защото скоро след това догадките му са получили потвърждение?

Получи продължението си и историята с обесилия се водач. Както конкистадорът, съставил отчета за своята експедиция, и аз засега не можех да зная казал ли е истината Хуан Начи Коком, отказвайки да се съгласи, че Ернан Гонсалес е самоубиец. Заподозрях го в опита на такава страшна цена да спаси от разграбване наследството на своя народ, щом прочетох за смъртта му. Ами ако в действителност някой просто хладнокръвно е отстранил Гонсалес? Кой нормален човек би

решил да се лиши от водача си, когато вече е навлязъл в самото сърце на селвата?

Ако не се лъжа, в предишната глава върху нещастния Гонсалес се бе нахвърлил вторият офицер Васко де Агилар. Авторът на дневника споменаваше за тази случка само между другото, но на мен и това ми стигаше. Преди да продължа четенето, трябваше да се върна към онези събития.

Запалих лампата в стаята (докато разчитах първите три страници, навън вече се бе стъмнило), отворих вратата и като шляпах с чехлите си, излязох в коридора. Пликът с книгите си стоеше непипнат на същото място до шахтата за боклук, където го бях оставил. Явно никой от съседите не се бе полакомил за солидния том с трудовете на Ягониел, само от вида на който несведущият човек от скука получава скомина, а да изхвърлят на боклука такова издание не им е дало сърце.

Е, да, изпитването на силата на волята ми се провали, но да размишлявам по този въпрос, застанал пред боклукчийската шахта, нямах намерение: имах си и по-важна работа. Огледах се, кой знае защо на всички страни и зашляпах обратно вкъщи, като заключих външната врата два пъти. После отидох в кухнята и, като тръснах плика, за да махна насъбралия се прах, започнах да изваждам върху масата собствените забранени съкровища.

И двете книги с лентички за отбелязване на нужните ми страници, брошурите с ярки корици, речниче с исторически термини и остарели думи, което също съм пъхнал в яда си — в плика имаше всичко, освен копията на написаните на пишеща машина страници с превода на първите три глави. Озадачен, аз отново ги прехвърлих книга по книга, после разлистих Ягониел и Кюмерлинг — безрезултатно. Край шахтата освен моя плик с книгите нищо не се въргаляше; отделна купчинка листа бих забелязал веднага. Преводът беше изчезнал и дори нямаше смисъл да се опитвам да отгатна кога може да се е случило това: за дните, изминали от моето отричане от майте, аз нито веднъж не бях пипал плика.

Е, какво? Единственото, което да е предизвикало любопитството на съседите ми да са моите доста неудачни преводачески упражнения, от които един лаик все едно нищо не би разбрал? Но кой е казал, че преводът е попаднал у съседите ми? Подчинявайки се на моментния импулс, аз се приближих до вратата, проверих ключалката и за всеки

случай подръпнах дръжката. След това се измих със студена вода и се върнах в стаята. Даже ако преводът на Втора, Трета и Четвърта глава беше загубен, можех засега да се опаням на паметта си: те се бяха запечатали в нея задълго, колкото и да се стараех да ги забравя.

„Че на следния ден нашия отряд го застигна беда: привечер трима от всеки четирима войници, а освен тях още и сеньор Васко де Агилар, почувстваха леко неразположение, за което по онова време само двамина споменаха на глас, ала останалите им се присмяха, укорявайки ги в слабост на духа и липса на мъжество, с които войните трябва да понасят подобни несгоди.

Че още същата нощ състоянието и на онези, които посмяха да се оплачат, че не са добре, и на другите, които бяха сметнали своето неразположение за недостойно за внимание, им стана доста зле. Че всички горяха, а с това ги избиваше и обилна пот и голяма слабост в крайниците усещаша. И че брат Хоакин, изпълняващ задълженията на лечител в болницата в Мани, определи у всички, които се поболяха, блатна треска (*la fiebre*), ала не успя да каже каква е била причината ѝ.

Че признаците на този недъг, който ни попречи няколко дни да се движим напред и вкара в гроба най-добрите и храбри наши войници, бяха следните: всички имаха огън, който изгаряше тялото и замътняваше разсъдъка, и тежест в гърдите, която не им даваше да дишат свободно, от което всички заболели и денем, и нощем ни уверяваха, че се задушават, и напрегнато хриптяха.

Че нито аз, нито водачът Хуан Начи Коком, нито брат Хоакин бяхме споходени от тази болест и се чувствахме превъзходно, макар и да се намирахме постоянно край заболелите и да ядахме с тях от едни съдини, и да пиехме от същите манерки. Че треската така и не повали също и няколко други войници; и че колкото и да си блъсках

главата, не можех да проумея защо едни се разболяха, а други не.

Че някои от болелите по тая причина решиха, че техните си другари се опитват да ги отровят, желаяйки чрез такъв заговор да отстранят излишните участници на бъдещото делене на съкровищата, които уж ни предстояло да намерим в изоставените храмове. И че се отказваха занапред от вода и храна, опасявайки се от нов опит за покушение, и убеждаваха и онези болни, които не вярваха на това, да правят и те така. И че по такъв начин много усложниха излекуването си, и предизвикаха гнева на брат Хоакин и неговите помагачи, които се опитваха да им помогнат да оздравеят и да закрепнат.

Че другите взеха да обвиняват в тази напаст последния, останал с нас водач и имаше такива сред здравите, които им повярваха и настояваха индианецът да бъде подложен на мъчения и да разберат от него истината дали той не е предизвикал недъга на нещастниците. Към тия принадлежеше и Васко де Агилар, който, бидейки човек необикновено силен и крепък, единствен можа да понесе страшната болест на крака, обаче тя беше замъглила разума му. И че Васко де Агилар се мятеше като ранен бивол из лагера, като търсеше индианеца и се кълнеше в Дева Мария, че собственоръчно ще си разчисти сметките с него заради неговите смъртоносни магии.

Че брат Хоакин постъпи мъдро и лекуваше болните така: правеше им кръвопускане и слагаше на горещите им чела мокри дрипели. Че кръвопускането им помагаше отначало по чудесен начин, но ползата от него продължаваше не дълго. И че когато водачът Хуан Начи Коком предложи на брат Хоакин своята помощ и изнамери в гората някои треви, които трябваше да се дават на болелите за облекчаване на страданията им и изцеляването им, онзи го прогони да се маха, като го заплаши още, че ще каже за това на останалите.

Че по тази причина Хуан Начи Коком ме помоли да го взема под моето лично покровителство и да не го давам

на войниците. И че като се вслушах в него и се боях да не загубя последния ни водач, който можеше да ни върне обратно в Мани, аз направих така, и го скрих, и го пазех, докато Васко де Агилар не отслабна дотолкова, че престана да буйства. Че самият аз в участието на Хуан Начи Коком в отравянето на войниците не вярвах, понеже, ако той беше отровител, лесно можеше да се скрие от направеното в горите, като ни остави сами и с това ни обрече на вярна погибел.

Че болшинството от заболелите от треската се споминаха, и можа да оживее само един от петима; че сред оцелелите беше и сеньор Васко де Агилар, когото тази зараза за пет дни превърна от могъщ мъж в неговата бледна сянка с жълтеничаво лице. Че разсъдъкът им се оправяше от болестта още по-бавно от телата им и още дълго виждаха те плашещи сънища, а наяве бяха недоверчиви и се бояха от всичко, като не забравяха и за своите предишни подозрения за отровителството; дяволската треска ги бе сломила.

Че в един от дните Хуан Начи Коком се осмели да ми каже, че знае причината на болестта, след което аз му наредих незабавно да ми съобщи всичко, което му е известно, като се надявах да помогна на болните да се изцелят; подчинявайки се, той приписа заразяването с болестта на същите онези мънички мушици, които ни мъчеха в бивака няколко дни по-рано, когато останахме да нощуваме при блатата.

Че са се опазили от недъга само тия от нас, които не се погнусиха от предложеното от индианците мазило, което вонеше гадно; останалите, които го пренебрегнаха, с това сами са се обрекли. И че аз попитах Хуан Начи Коком защо той и Ернан Гонсалес не предупредиха всички за тази опасност по-рано, и защо не е казал къде е коренът на болестта, когато тя вече започна да мори хората. И че по неговите думи те не взели да предупредят всички, защото нямали увереност в болестотворството на блатната гад, а мазилото би стигнало само за малцина. Че до нежеланието

му да каже на страдащите причината за недъга им, той не посмял, смятайки, че тогава него непременно ще го обвинят в преднамерено погубване, както се беше случило и без признанията му.

Че като ме помоли да запазя тайната му, за спасението му от обезумелите от треската войници и преди всичко от Васко де Агилар, този индианец ми се отплати справедливо, като ми довери такова нещо, за което преди той самият и неговите съплеменници отказваха да говорят даже при заплахата от клада.“

Макар че ми се искаше да прекъсна четенето още при описанието на първите симптоми на тайнствената треска, поразила отряда, аз така и не можах да се откъсна от текста, докато не свърших с посветения ѝ пасаж. Едва след това, като притворих клепачи, започнах да си спомням тази болест, която трябваше да преболедувам и аз. Температурата, която обезсили тялото ми и ме правеше на парцал и изстискваше до капка цялата пот, съперничаещите си по правдоподобие с действителността кошмари, и слабостта, която ме лиши от воля, мускули и разум, и ги направи като памук и чужди...

Признаците са същите; а пък аз отдадох всичко на дъжда, който се изля върху мен, когато блуждаех в изтощение по арбатските улички. Обаче всъщност съм можел да си лепна заразата малко по-рано — заедно с целия отряд в блатата на Кампече. Аз поне можех да противопоставя на тази мнима простуда пет столетия развитие на медицинската наука, конските дози от свалящи температурата хапове и легловия режим. Останалите участници в експедицията е трябвало да се задоволят с безполезните кръвопускания, с влажните кърпи на компреса, който за броени секунди се загорява и престава да облекчава, и с тежкия влажен въздух на тропическата гора, който така трудно навлиза във вкостилата се гръд. Успях да преборя призрачната треска по-бързо и с по-малко последствия, обаче едва ли бих могъл да ѝ се противопоставя, ако ми се бе случило да съм нахапан от блатни насекоми преди четиристотин и петдесет години.

Разсъждавайки така, аз вече напълно повярвах в това, че моята болест е била сянка от болестта в четената от мен книга; сянка,

хвърлена в нашия свят, и дори не си задавах въпроса, как е възможно това. Дали се бях заразил, държейки в ръце листовете, върху които може да са останали изсушени и заспали за векове бацили? Чувал съм, че спорите, пренасящи антракс, попаднали в благоприятни условия, могат да чакат своя час десетки години; впрочем, не е изключено тук аз отново нещо да обърквам.

Или, за да успокоя своето ранено рацио, да допусна поне, че върху хора с лабилна психика като мен дневникът може да оказва известно... хипнотично въздействие? Във всеки случай трябва да събера смелост и все пак да призная, че си имам работа с не съвсем обичайна книга...

Дали съм направил своя избор съзнателно, когато стана ясно, че текстът ме принуждава да играя ва банк? Разбирах ли аз, че сред разноцветните жетони, сложени от мен върху сукното в тази хазартна игра, чиито правила не знаех, един означава здравомислие, друг — вяра в реалността на заобикалящия ни свят, трети — живот? Едва ли. Бях така увлечен от играта и възбуден от възможността за печалба, която ми обещаваше катарзис и просветление едновременно, че не се замислях за залога. И макар той да се повишаваше с всяка прочетена страница, аз вече не можех да спра.

„Че когато нашите хора погиваха от тази проклета треска един след друг, ние спорихме как да постъпим с телата им. Че имаше сред нас такива, които искаха да ги опеем и погребем по християнски обичай; други пък казваха, че труповете трябва да бъдат изгорени, като по време на чума, за да се опазим от заразата. Че самият брат Хоакин, който ги лекуваше, не знаеше как да постъпи, понеже монахът в него искаше да бъдат опети нещастниците и да им се направи човешко погребение, а лечителят — телата да минат през огъня, за да се отбранят здравите.

Че някои от умиращите, като дойдеха в съзнание, ни заклеваха да не горим телата им, казвайки, че като постъпим така, ние ще отречем възкресението им след второто пришествие на Господа наш Иисуса Христа; обаче

всяка вечер смъртта идваше за няколко от тях, и лекарят в душата на брат Хоакин надделя в края на краищата над свещеника. И че когато още един войник предаваше Богу дух, брат Хоакин го опяваше и после сам изгаряше тялото му, като плачеше и молеше Всевишния да му прости неговите велики прегрешения.

Че трупове бяха изгаряни настрана от лагера, за да не тревожим болните, ала когато вятърът духаше оттам, където правехме това, болните ги обземаше велико безпокойство, и мнозина от тях викаха и плачеха, молейки Господа да ги подмине тази страшна участ.

Че след седмица от нашия отряд останаха само девет човека, сред които сеньор Васко де Агилар, брат Хоакин, водачът Хуан Начи Коком и аз, а също така петима войници; останалите всички погинаха. И че един от войниците по име Хуанито Хименес питаше не е ли била треската знак, и не трябва ли да обърнем отряда и да се върнем назад, докато не сме предали Богу дух всичките, обаче него никой не го слушаше; някои още се надяваха да намерят имането, което сега при подялбата би било за всеки повече от достатъчно.

Че когато попитах водача дълъг път ли ни чака още, той отговори, че сега вече остава да минем не много, и че скоро трябва да се покаже онази пътека, по която можем да вървим къде-къде по-бързо.

Че Хуан Начи Коком вече се държеше близо до мене и никъде не се отделяше сам, и че ме напускаше само за да отиде на лов. Че по тази причина ние вървахме отпред на отряда, тъй като той трябваше да показва пътя, а останалите вървяха отзад.

Че този мълчалив индианец от признателност започна да говори много с мене, като ми обясняваше живота в гората, разказвайки ми понякога удивителните и непонятни за испанеца легенди на своя народ, които въпреки, че беше учил в училището при манастира, ги знаеше много добре. И че веднъж, когато другите изостанаха от нас на голямо разстояние, той ме попита

известно ли ми е, какво ми е известно за летописа на бъдещето.

Че това странно негово изразяване аз приех за грешка и го приписах на испанския му език, който, макар и да беше добър, понякога можеше да го подведе. Ала че, когато го поправих, Хуан Начи Коком не се поправи, ами настоя на своето и шепнешком ми довери, че за тях е и изпратен нашия отряд, а съвсем не за съкровища, които може и да ги няма в храма.

Че в този момент ни догони брат Хоакин и започна да разпитва индианеца за някои треви, които беше намерил, и за свойствата им, така че нашата тайна беседа беше прекъсната.“

През страницата, съдържаща няколкото последни абзаца, въпреки дебелината и придобития с векове цвят на хартията прозираше нещо тъмно, отпечатано или нарисувано на следващия лист. Като го взех за илюстрация, аз потиснах любопитството си и не избързах напред, за да го разгледам. Съсредоточен в превода, скоро забравих за провиждащия се през хартията неясен силует и затова изтърпях до края на страницата.

След като я обърнах на думите „беше прекъсната“, аз се втрещих: онова, което бях взел за гравюра или рисунка, се оказа кафеникаво петно с чудновата форма и зловец вид. Не се съмнявах и за секунда: това беше кръв и съдейки по характерния ръждив оттенък, пролята съвсем наскоро.

Няколко пъти ми се бе налагало да наблюдавам такива петна как изсъхват постепенно върху тетрадките на квадратчета или на линии, когато в училище ми течеше кръв от носа. По повърхността на тези тетрадки се хлъзга дори, когато пишеш с химикалка, а падналите на тях яркочервени капки изстиват самотно, като бавно се обезцветяват според това, кога се задъхват и загиват еритроцитите. Цветът на тези капки върху листовите на квадратчета се разпределя неравномерно: под действието на силата на тежестта и векторите на молекулярно притегляне кръвта се събира в една точка от петното, където в крайна сметка, хартията ще бъде по-тъмна.

Това отстъпление може да се окаже неуместно, но засега аз, стараяйки се да уталожа изведнъж появилото се сърцебиене, разглеждах кървавата капка на следващата страница, и не можех да мисля за нищо друго. Цялото петно беше еднакво, равно оцветено. Старата хартия, без да се нагърчи, жадно бе попила кръвта, като напукала се от юлската суша земя, която колкото и да я поливаш, изпива цялата вода до капка.

За листовете на квадратчета и на линии е несвойствена такава вампирска жажда; конверсионните ламии на постсъветската хартиена промишленост, из чиято утроба излизат стотици тонове ученически тетрадки, не умеят да вдъхнат живот на хартията. А виж, хартията на испанския дневник беше осезаемо жива...

Капката се намираше долу на незапълнената до края с текст страница — почти там, където на края на Capítulo II бе разположена рисунката на уродчето Чак; сигурно съм я взел за картинка и по тази причина. В капките, както и в облаците, може безкрайно да се откриват всевъзможни фигури, това го знае всеки, комуто някой психолог поне веднъж е пробутал своите коварни хартийки с тестове на Роршах^[2].

Това, което на един пациент му изглежда като пеперуда, на друг му се вижда като ядрена гъба, на трети — като сиамски близнаци в профил. Изобретението на Роршах е камертон за човешките души.

Моята, явно, е била доста разстроена. От една страна, аз прекрасно съзнавах, че кафявата капка на хартията е също толкова безсмислено петно, като разтеклия се туш на бланките с тестовете; от друга — линиите му еднозначно се оформяха в силует на някакво фантастично животно. Равномерно засъхналата кръв правеше рисунката два пъти по-страшна и невъзможна: тя не е била размазана, за да придобие кой знае защо такава прилика, тя сякаш сама е капнала така на хартията, която моментално е попила попадналата върху нея течност.

Не веднага забелязах издрасканите с молив браздички: всички следи от написаното бяха старателно изтрети с гумичка и при това петното покриваше по-голямата част от надписа. Изпод капката се провиждаше само част от буквата „й“ и не бих обърнах особено внимание, ако не бях се заел усърдно да изучавам контурите на

капката. Без да съзнавам защо точно го правя, аз също взех молив и покрих петното с лек щрих. Конспиративният метод от моето детство си свърши работата: през косия моливен дъжд прозираха четири, написани на руски думи: „те вървят след мен“.

Колкото и удивително и глупаво да изглежда, но първото чувство, което възникна у мен, още преди тревогата, беше ревност. Значи аз не съм първият човек, четящ дневника на това място на пресичането на временната и пространствената плоскости? Значи ли това, че са ме лишили от привилегията за извънреден достъп до загадките на майте и от почетната длъжност на тълмач, на водач на неизвестния клиент по тропическите гори на Юкатан? Моливът изпука в ръката ми и се разпадна на две.

Когато дойдох на себе си, аз с недоумение се взрях в стиснатия и побелял от напрежението юмрук, пуснах парчетата молив, и в душата ми бавно започна да прониква страхът. Който и да бе превеждал отчета за експедицията преди мен, това е завършило зле за него. След него и аз се спусках все по-дълбоко в подземията на тази история и около мен вече беше свършена тъмнина: някъде високо и далече зад гърба ми светлият квадрат на входа, който по-рано можеше да ме поободри, оставяйки ми възможността за бягство, вече не се виждаше.

Оставаше ми единствено да продължа спускането. От края на главата ме делиха само два абзаца, и нищо по-ужасно за онези минути, докато ги чета, не можеше да ме сполети.

„Че на следния ден се случи с нас добро нещо: отрядът ни излезе в крайнината на гората, откъдето започваше от празно място превъзходен път, настлан с великолепен бял камък; подобни пътища ми се е случвало да видя и на други места, ала те непременно водеха нанякъде и всички бяха в лошо състояние, и бяха обрасли с шубрак. А този път изглеждаше направен само преди година или две и дърветата и храстите се бяха дръпнали от него, така че той дори имаше и ивици земя отстриани.

Че Хуан Начи Коком назова този път «сакб» и каза, че за индианците той е свещен и се нарича Пътят на съдбата.

И че, преди нашият отряд да стъпи на него, ние трябва да знаем, че обратно връщане по него няма да има.“

Щом прочетох последните редове, се чу грохот, който в тишината на моето жилище прозвуча като гръмовен тътен. Някой възмутително силно и настойчиво чукаше на входната врата.

Машинално погледнах часовника.

Стрелките показваха два и половина през нощта.

---

[1] Предупреждението (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Швейцарски психиатър и психолог, създател на психодиагностични тестове за изследване на личността. — *Б.пр.* ↑

LA INTRUSIÓN^[1]

Няколко секунди седях, парализиран от неочакваното и необяснимо тропане, вслушвайки се в настъпилата след грохота пронизителна тишина и убеждавайки себе си, че никой не е чукал или поне не са чукали на моята врата, а на съседската.

Три нови ясни, точни удара, стоварили се върху моята — именно моята — врата, ме извадиха от вцепенението ми. Прикрих страниците на дневника сред разхвърляните машинописни страници по бюрото ми, насилих се да стана на крака и да направя първата си нетвърда крачка напред. Пътят към входната врата преодолях трудно: пропитият от страх въздух в моето жилище бе станал плътен като вода, не ме пускаше и ме отгласкваше назад.

Когато най-сетне се озовах пред външната врата, преди да погледна през шпионката, аз долепих ухо към вратата и замрях така. Чувах отлично деловото бръмчене на електромера над главата ми, цопването на капките в пълната с вода тенджерата в кухненската мивка и воят на кучета някъде далеч навън... Но иззад вратата не се чуваше нито звук: никой не говореше, не пристъпваше от крак на крак, не кашляше, готвейки се да обяснява нещо на стопанина на апартамента по повод на визитата си по никое време. Надявайки се поне да чуя чуждо дишане, аз стаих своето и притворих клепачи...

... И тутакси се дръпнах като ужилен, зашеметен. Поредните три удара застанахият зад вратата нанесе, както ми се стори, точно на това място, където притисках ухото си.

— Кой е? — гласът ми ме подведе, подхлъзна се и премина в истеричен писък.

Изчаквах отговор не по-малко от минута. В главата ми се въртяха мисли за това, че ако погледна през шпионката, през нея могат да стрелят в мен, както постъпват наемните убийци във филмите. Изглеждаше невероятна глупост, но предупреждението, прозиращо

през кървавото петно на последната страница на превода, ме подготвяше именно за такъв род сюрпризи.

Кучетата навън завиха още по-високо и този път някак особено угнетяващо. Сега вече бих казал, че те са не чак толкова далече от входа ми. Странно: бездомни кучета пред блока ни никога не е имало, а на кого ще му скимне да разхожда кучето си нощем? И при това на разходка със стопанина си кое куче ще вземе да вие? Никога не бях чувал такова нещо... Бях готов да мисля за какво ли не, само и само да не се сещам, че клеча пред собствената си врата, като в това време отвън някой ме чака.

Помогна ми не храбростта, а срамът. Срамът от нелепото ми положение, от това, че съм принуден да играя по чужди, наложени ми правила, заради това, че другите участници в тази неведома игра ме накараха да забравя, че всичко това — не е на сериозно, че е някакъв номер. Нима аз ще пълзя така по паркета, криейки се от своите страхове като шестгодишно момченце?

Когато бях на шест години, с мен се случи една интересна история. Моите родители ме оставиха сам вкъщи, както правеха доста често — в детството си аз бях спокоен, самостоятелен и при това предсказуем, а моята самодостатъчност не че граничеше с аутизъм, но напълно освобождаваше майка ми и баща ми от етичните съмнения и нормалната спрямо другите деца тревога. Момчето се държи съвсем като възрастен, няма да лудува, кротко ще си играе с конструктора или ще си чете книжка — същински ангел; не като съседския хлапак. За непознати възрастни, които могат да звънят на вратата, аз бях точно и ясно инструктиран. Ако през шпионката се виждаше чужд човек, ми бе забранено да отварям. Милиционери, пожарникари, водопроводчици — както и да изглеждат и каквото и да казват — не биваше дори да питам кой е, и никога да не разговарям с непознати на улицата и да не отговарям на въпросите им. Бяха ме убедили, че този простичък кодекс напълно ще ме предпази от всякакви опасности, а в най-краен случай оставаше телефонът в стаята на родителите ми, по който можех да набера написаният направо върху него номер на районния милиционерски участък. Да направя това така и не ми се предостави случай.

Обаче онзи път, за който разказвам, се случи нещо непредвидено. Вече бе започнало да се стъмва и аз май отидох в кухнята, за да си направя сандвич.

Този звук се чу от съседната стая — вратата към нея беше открената, но не отворена, така че от коридора не можех да видя какво става вътре. Звукът беше висок и ясен; да го объркам с каквото и да било бе невъзможно. Единственото, което би ме накарало да се замисля — това беше прекалената му сила. Обяснение обаче може да се намери за всичко.

Така или иначе, но в съседната стая, където естествено нямаше никого и не можеше да има, някой дишаше тежко.

Никога не са ме привличали историите с призраци, макар че на шест години аз вече доста бързо четях: загрижени за възпитанието ми, моите родители ми даваха напълно материалистични и жизнеутвърждаващи книги като приказките на Джани Родари и Кристиан Пино. Едва когато пораснах и прегледах любимата в детството ми книжка с приказки, аз не без учудване и известно ехидство открих, че Кристиан Пино е бил председател на френската Компартия. Макар превеждането му на руски да се обясняваше със съображенията за конюнктура и прочее интернационална дружба, но председателят пишеше съвършено вълшебни приказки — във всякакъв смисъл. Ръководният пост обаче не можеше да не наложи на писателя определени ограничения: призраци, вещици и други подобни глупости в приказките му нямаше. Впрочем, и без тях си беше прекрасно. Същото бе и с Родари, Алексей Толстой, Степан Писахов и Туве Янсон. Изброявам целия този списък с добра детска литература, която бе преминала през суровия подбор на редакторите от „Детлит“ само заради едно нещо: за да поясня доколко не бях готов за среща с призраци.

Бяха ме подготвяли за отбрана на жилището от заплахата, която би дошла отвън. Моите родители представяха вратата като ако не и непреодолима, то напълно осезаема и реална преграда на пътя на хипотетичните крадци. Бях напълно удовлетворен от такова положение на нещата и за съществуването на други възможности дори не се замислях.

Не можех и да си представя, че някой е влязъл у нас не през входната врата, за фантомите почти нищо не знаех и при това бях

напълно уверен, че никой от познатите ми хора не може в момента да е вкъщи. В края на краищата седнах на пода в коридора и без да се осмеля да отворя по-широко вратата на стаята, ревах от ужас. Когато в промеждутъците между риданията млъквах, за да набера въздух в дробовете си, от стаята ясно се чуваше човешко дишане.

За тези десет минути, които прекарах на мокета в коридора, аз се бях примирил, че на света има място за свръхестествени явления и завинаги се простих с усещането за спокойствие и сигурност в собствената безопасност. И освен това се бях научил да задавам въпроси на себе си и на другите, даже когато знаех, че вместо отговор в най-добрия случай ще ме удостоят със слисан поглед. А после, през следващите пет минути — да преодолявам страха си, да прекрачвам през инстинкта си за самосъхранение и накрая да се присмивам на себе си.

Когато, облян в сълзи, станах от пода, все още хлипайки, блъснах вратата с все сила и разбрах, че по някакъв начин прозорецът се беше отворил и кратките пориви на вятъра, които нахлуваха вътре и лавираха между отворените крила на прозореца и мебелите, създаваха този странен шум, който бях взел за човешко дишане.

Веднага затворих прозореца, вратата на стаята напротив — отворих и я подпрях със стол, за да не се затваря повече, а после светнах навсякъде из къщи. С това екзорсисткият^[2] ритуал беше завършен.

Така се състоя първото ми запознанство с демоните.

След трийсет години те се върнаха и какво? Аз отново седнах на пода, готов да се разплача!

Краката ми пружиниращо сами се изправиха и аз, забравил за предпазливостта и за причакващите ме отгатак убийци, въоръжени с пистолети със заглушители, погледнах през шпионката и повторих „Кой е?!“. Както и преди то не ми отговори.

Виждаше се доста лошо: крушката на стълбищната площадка пред вратата ми беше изгоряла, оставаше само една на горния етаж, но и тя не бе повече от четирийсет вата. За да разгледам по-добре страшния си посетител, трябваше да загася лампата в коридора. Направих го от някакво противно лепкаво любопитство, с каквото

хората гледат филми на ужасите или наблюдават екзекуция на други хора. Здравият смисъл ми подсказваше съвсем друго: по-бързо да заключа вратата с всички останали брави, заключалки и резета, да се барикадирам, да извикам милицията! Вместо всичкото това аз загасих в коридора и в сгъстения се полумрак започнах напрегнато да изучавам очертанията на фигурата, която неподвижно стоеше на площадката на две крачки от вратата ми.

Тя беше ненормално огромна, повече от два метра на ръст, от което ми идеше да се успокоя: това е наужким, просто някой шегаджия се е загърнал в широка мантия и се е качил на табуретка... Но най-много ме уплашиха раменете му — неизмеримо широки, те правеха мътния силует в шпионката едва ли не квадратен, като у някои персонажи от американските мултфилми. Именно в мултфилмите: липсата на привичните за окото човешки пропорции не позволяваха да се повярва в истинността, в реалността на тази фигура. В мен все повече укрепваше увереността, че спя или бълнувам.

Въпреки изпъкналата широка буца над плещите, която по всяка вероятност трябваше да бъде глава, всичките очертания наведнъж изобщо не правеха впечатление на човешка фигура. Дори да нямаше глава на мястото ѝ, моят гост не би могъл да бъде още по-страшен. Да разгледам силуета по-добре ми пречеше слабото осветление и бързо запотпяващата се от вълнението ми шпионка, обаче и онова, което можех да видя, беше напълно достатъчно, за да си направя единствения верен извод: на стълбищната площадка ме очакваше създание, което със сигурност нямаше място в онова, което ние наричаме „действителност“. Изразът „пришълец от друг свят“ придобиваше за мен един нов, не много хубав смисъл.

Учудващо е, но в мен имаше известна подсъзнателна готовност за такава среща. Започвайки от един определен момент аз чувствах, че реалността всеки миг може да се огъне и изкриви като лицето на посетител в залата на кривите огледала (никога не съм намирал нещо смешно в тези неприятни заведения) — дотолкова необичаен беше попадналият в ръцете ми документ и всичко, свързано с него. Как поточно да се изразя? Ако сериозно посветиш живота си на изучаването на НЛО, започваш да вярваш не само в извънземните, но дори и да им се обиждаш, че те подминават.

Когато разширените ми зеници успяха да съберат достатъчно светлина, за да се вгледам в него по-внимателно, можах да различа някои детайли: то май наистина бе облечено в безкрайно широко тъмно наметало, а огромната глава беше тежко отпусната на гърдите — за да не видя лицето му? Или липсата на лице?

То стоеше абсолютно неподвижно, без да издава никакъв звук, сякаш не беше живо същество, а механизъм, изпълнил част от програмата си и замрял до следващата заповед.

Да не би пък наистина да е нечия лоша шега? Все пак приближава Нова година, хората вече празнуват. Нямаме ли някаква народна традиция да се плашат хората до смърт с бездарни шеги преди празника? Нещо беше свързано с Бъдни вечер, май, когато е тоя проклет Бъдни вечер? Свили са от тел скелета, хвърлили са му отгоре брезент, почукали са на вратата — а те седят на стълбите и се стараят да задушат смеха си. В тая идиотщина на стълбищната площадка няма абсолютно нищо, дори на глупак ще е ясно, че е неодошевена. Ей сега ще изляза и ще ги сбия!

Изведнъж събрах толкова смелост, че наистина хванах дръжката на вратата и я натиснах надолу. Излишно е да уточнявам, че ако не беше заключено, не бих бил толкова храбър. Винаги затварям и заключвам вратата още щом вляза вкъщи с доведено до автоматизъм движение: две завъртания наляво, после прецракване — фиксаторът отива нагоре; за всичко това не се иска и секунда. Случвало ми се е, разбира се, понякога и да се разсея, изнасяйки кофата за боклук или слизайки до пощенската кутия за вестници, но днес със сигурност бях заключил. Нали така?

Щом дръжката описа дъгата докрай, езичето се скри и вратата под тежестта на тялото ми бавно се поддаде напред...

... Отдавна се канех да смажа пантите — от праха и ръждата те скърцаха безбожно като шмиргел, минавайки по слуховите ми нерви всеки път, когато отварях вратата недостатъчно бързо. Но слънчогледово олио не бива да се слага на пантите, ще стане само лошо — някой авторитетно ми го беше обяснил, а машинно трябваше да търся специално; в резултат на това, вместо да реша въпроса кардинално, аз се бях научил лекичко да повдигам вратата и да я отварям с един точен мълниеносен тласък, на който биха могли да ми

завидят много от мангустите. Затова пък скърцането не беше така мъчително.

Ако пантите бяха смазани, така и бих си останал в този хипнотичен полусън и естествено бих осъзнал случилото се прекалено късно, когато сгъстилият се зад вратата кошмар би се плъзнал вече беззвучно в моя дом, и би излязло, че аз сам съм го пуснал вътре. Отрезви ме проточеното рязко изскърцване на пантите.

В онези части от секундата, когато се сепнах и вече престанах да бутам вратата напред, но още не бях успял да я дръпна към себе си, ясно усетих как от другата страна дръжката меко, но властно я хвана *то...* пантите уплашено млъкнаха, но вратата упорито продължи движението, отваряйки се...

Трябваше да запра крака в пода и с всички сили да дръпна с две ръце — тежестта беше неимоверна, като ония юначаги от книгата за рекордите на Гинес теглех към себе си натоварен железопътен вагон. Езичето щракна и легна на мястото си.

Преди то да се опомни, аз веднага затвърдих успеха си — за половин секунда пуснах единия секрет, като свалих предпазителя, освободих пружината на втория, дръпнах копчето, после блъснах резето и едва тогава си поех дъх. Притиснах око в шпионката — тъмната грамада си стоеше точно там, където бе и преди, без да е мръднала дори сантиметър.

Зашеметен и хипнотизиран, аз се стараех да обузда галопиращото си сърце, сграбчил полираната топка на бравата, все още запрял крака в пода и не откъсвайки очи от фигурата на стълбището. Да обмислям това, което се случваше с мен, изобщо нямах време: точно в момента, когато се канех да отскоча до кухнята за сатъра, то направи крачка напред.

Само тази една крачка беше достатъчна, за да разбера колко глупаво и наивно беше да се надявам на рационално обяснение на ставащото. Движението беше тежко за това създание: то бавно отлепи от пода крака си. Долната част на тялото му оставаше невидима за мен, затова пък горната, почти изцяло обхваната от зрителното поле на шпионката, се изкриви, лявата страна с някаква *тектоническа* мудност и монументалност се издигна нагоре, а после се приближи към шпионката. След това със същото усилие чудовището (нищо не би могло сега да ме убеди, че пред мен стои човек) премести напред и

другата половина на колосалното си туловище. Най-зловеща ми се стори съвършената, невъзможна беззвучност, с която то се придвижваше. Като се приближи по-плътно до вратата, тъмният силует запълни със себе си цялото видимо пространство. Мен буквално ме отхвърли назад; самият аз предпочетох тогава да припиша това несъзнателно движение на инстинкта си за самосъхранение, обаче по-късно, анализирайки своите усещания, разбрах, че то беше заобиколено от поле на ужаса, отблъскващо от него всичко живо... сякаш бе някакъв дяволски обратен магнит. И в този миг чух чукането — точно така, както и преди: три бавни тежки удара.

Гърлото ми пресъхна и никак не можех да преглътна. Играта явно бе стигнала твърде далеч; но главното — на ход бяха другите участници, за съществуването на които аз по-рано се досещах, но да повярвам упорито отказвах.

За късмет, телефонът ми се намира в коридора, значи мога да набера номера, без да се отдалечавам от вратата. Десет секунди, за да се метна до кухнята за сатъра (като че ли той можеше да ме спаси!) и като се върнах набързо да проверя всички ключалки — да, май всичко е затворено... След това внимателно движейки се заднишком, без да се обръщам гърбом към вратата, да се добера до телефона. Да стъпвам възможно най-тихо — скърцането на паркета не бива да заглуши и най-малкия шум, който може да дойде откъм онази страна. Сега остава само да набера нужния номер.

Сигналът в слушалката беше продран и приглушен. Арбатската телефонна станция сигурно си оставаше последната крепост на съпротива на старите, аналогови възли — всички останали вече паднаха под неудържимия напор на съвременните комуникационни технологии. Качеството на връзката беше доста съмнително: дори гласът на съседа от апартамента два етажа по-нагоре звучеше в слушалката ми така слабо, сякаш трябва да стигне дотук от Западното полукълбо по прокарания по дъното на океана трансатлантически кабел. Случваше се в станцията нещо да се разхлопа и тогава ме съединяваха с някакви съвсем други хора; понякога пък в шведското телефонно оборудване от началото на миналия век, което се използваше от нашия възел, се осъществяваха неведоми контакти и в моя разговор неочаквано се вклиняваха още двама странични абонати.

Не си спомням вече кога ми се е налагало да се обаждам в милицията, но за последните десет години такова нещо със сигурност не се бе случвало нито веднъж. Нямах никаква представа колко трябва да чакам, докато на другия край на кабела някой кинематографичен мъжествен оперативен работник с волева брадичка не каже: „Слушам ви?“. Затова, след като набрах сакралното „02“ и напрегнато изслушах пет дълги сигнала, а все още никой не вдигаше, аз се разтревожих.

Шест... десет... седемнайсет... двайсет и пет... На трийсет и четвъртия сигнал на вратата ми отново се почука — така силно, че в отговор в кухненския бюфет задрънчаха съдовете. Опитах се да се обадя на пожарната и на „Бърза помощ“ — безрезултатно. Като че ли бях останал в този свят един на един с чудовищния пратеник от нечии нощни кошмари, който бе обсадил апартамента ми и търпеливо чакаше моята капитулация.

Слушалката така си остана да лежи върху масичката цяла нощ, като през равни интервали от време изпускаше тънък и неуверен писък. Като треперих от страх и умора още два часа, аз в края на краищата не издържах и се унесох в пуст черен сън. Когато дойдох на себе си, навън вече беше ден. На стълбищната площадка нямаше никого; но аз се успокоих едва след като я наблюдавах десетина минути и видях, че по стълбите слиза, подскачайки, съседското момиченце.

Приближих се до масичката и затворих телефона, но след това просто от любопитство набрах отново „02“. Вече и аз не зная какво исках да докажа. Само след два сигнала в слушалката нещо меко изщрака и нисък мъжки глас изрече:

— Милицията. Слушам ви?

Какво може да се каже в такъв случай на човек в униформа? Цяла нощ пред вратата ми стърча голем^[3], по-бързо елате?

Въпреки предупрежденията, аз продължих да чета манускрипта на петстотингодишна възраст и сега тъмните сили се опитват да ме накарат да престана да върша това, защитете ме от тях? Поколебах се няколко секунди и без да кажа нищо, затворих. След това отключих всички ключалки и излязох.

На площадката нямаше никакви следи от съществуването, което през нощта бях видял през шпионката. През заскреженото стъкло на прозореца, който се намираше по средата на стълбището навлизаха слънчеви лъчи, навън беше великолепно време. Отдолу долитаха радостни детски гласове, кабината на асансьора пъргаво сновеше между етажите, от време на време се блъскаше вратата на входа. Вчерашните ми стракове изведнъж ми се сториха смешни. Дали бях просто изнервен? Или бях заспал на бюрото, а после в лунатичен сън бях блуждал из коридора? За всеки случай излязох на средата на площадката и се огледах.

Обърнах се и се втрещих. Върху изкуствената кожа, с която бе тапицирана желязната ми врата имаше някакъв надпис. Внимателно я притворих и недоверчиво се взрях в черните букви, изписани сякаш със сажди. Беше на испански — май без грешки, но не можех да се отърва от усещането, че тези думи бяха първите, които пишеше през живота си, така странно и криво бяха изрисувани буквите.

„el conocimiento es una condena“

... можех да го превода и без речник...

„Знанието е присъда.“

— Вече съвсем се разпасаха! — възмутено изпухтя някой зад гърба ми.

Извърнах се, опитвайки се мигновено да изтрия от лицето се тебеширената следа на страха. Опряла ръце на хълбоците си, пред асансьора стоеше моята безкомпромисна съседка от вратата срещу мен. Двойната ѝ гуша, скриваща шията, се спускаше направо в разтворената яка на коженото ѝ палто от нутрия. Изпод нахлупената над челото ѝ кръгла пухкава шапка мрачно горяха хлътналите ѝ очи.

Дали сега ще почне да ме поучава заради късните гости, които, пияни, са думкали по вратата ми цяла нощ и са събудили целия блок?

— Ама гледайте какви ги вършат, а? Ето, и на Леонид Аркадиевич от седмия също са му написали такава, даже още поругателно, за дъщеря му. Това, разбира се, не е от нашите. Тук във входа вечно кой знае какви се мотаят, на втория етаж вечно са нахвърляни фасове! Видя ли ги още веднъж — ще викна кварталния, няма да ги търпя повече! Защо ли ги учат на този английски, само да

цапат вратите на хората?! — като тикна с дебелия си пръст зловещото послание на вратата ми, тя по чудесен начин го превърна в обикновена хулиганска проява.

— Това е испански — съобщих ѝ поверително аз, но срещнах бодливия ѝ подозрителен поглед.

— А и вие не сте стока! — отрязва ме съседката.

— Серафима Антоновна... А вие нощес нищо ли не чухте? Такъв грохот беше на стълбите, няколко пъти се събуждах!

Аз също се намусих, като с целия си вид показах, че твърдо стоя на страната на порядъчните обитатели на блока и съм непоколебимо срещу хулиганите, алкохолиците от петия и тия от горния етаж, които постоянно пробиват стените след десет вечерта. Да не говорим пък за големите.

— Тропаше се и още как! Тия от петия етаж дигаха гюрултия, та идва милицията. На мен Светлана Сергеевна ми разправи. Вече трябва да ги изселим, тия пияници! Трябва да почнем да събираме подписи... — тя гневно разтреса гушата си, от което тлъстината на лицето и шията ѝ се разлюля и се набразди на вълнички.

Серафима Антоновна започна да разкопчава палтото си, явно смятайки да продължи разговора по наболялата тема, но аз пъргаво се скрих зад вратата.

— Напълно съм солидарен. Извинете, но трябва да работя, клиентът чака.

— А тая мръсотия няма ли да изчистите? И без това целият вход е оплескан! Елате, ще ви дам препарат за миене, вие сигурно нямате, нали сте ерген?

И когато вратата ми вече хлопна, през нея приглушено се чу „Грубиян...“.

„Знанието е присъда“. Къде по-ясно от това... Не просто някакво абстрактно знание, а онова същото, за което всички си помислихме — написалият това неслучайно беше използвал определен член. Онова знание, заради което беше изпратена експедицията в непроходимите пущинаци на днешния мексикански щат Кампече. Онова, което опазваха Хуан Начи Коком и мелезът Ернан Гонсалес.

Онова същото знание, заради запазването и предаването му на живи хора може би е писан и дневникът.

Напълно вероятно е нощната визита да е била предупреждение; да разчитам и по-нататък на снизхождение не можех: онази съдба, която бе сполетяла моя предшественик, в чиито ръце бе попаднала първата глава, и страшната смърт на служителя от бюро за преводи потвърждаваха това.

Обаче с мен ставаше нещо необикновено. Вместо да ме накара да се откажа от тази работа, да всели ужас в мен от продължаването на превода, надписът на вратата разпали моето любопитство. Когато се сещах за него, думата „condena“ не беше на фокус, мисленият ми поглед притегляше омагьосващата дума „conocimiento“.

За какво тогава бях извървял с отряда на конкистадорите целият този труден и объркващ път през селвата и арбатските улички, през опасности, болести и изкушения? Нима съм готов да зарежа всичко и да обърна назад в същия този миг, когато отпред се показва прав път? Щом като изпитанията и заплахите не са изплашили испанците, загубили девет от десет свои другари, дали ще ми стигне смелостта да ги последвам по-нататък поне във въображаемите дебри? Обещаното възнаграждение за храброст и упоритост след петстотин години беше все същото. Както впрочем и залогът, но за него аз се стараех да не мисля.

Продължението на дневника просто беше длъжно да крие нещо невъобразимо. Тайната за получаване на злато от олово? Рецепта за безкрайно удължаване на живота? Предсказания за бъдещето? Разгадаването на тайната за гибелта на цивилизацията на майте? Имайки предвид какви цербери пазеха тези сведения, на по-малко не бях съгласен.

Възможно е за това да се е досещал и авторът му, който на хартия не споделяше мислите си. Щеше ли той с толкова упоритост да води отряда си напред, въпреки тежките загуби? Щом като такова знание си е струвало хладнокръвно да се пожертват четирийсет човешки живота, имах ли аз правото, оказал се на прага на притежаването му, да проявя малодушие и да не заложа на карта само един — макар и своя собствен?

Заклучих вратата с двете ключалки и резето, набързо се измих и без да закуся, започнах да преписвам превода на чисто.

Работех толкова бързо, че се справих с всичко само за два часа, макар че заради бързането няколко пъти да натиснах грешни клавиши, след което ми се налагаше да измъквам листа, да забелвам грешката, като луд да духам върху нея, за да изсъхне по-бързо, а после с точността на часовникар да превъртам лостчето на валяка, за да наглася листа — не дай Боже, буквите да не са на нужното ниво.

Подтикваше ме да бързам не само желанието да разбера най-сетне какво се е намирало в крайната точка на испанската експедиция, но и страхът да не успея да го направя. Сега вече работех като за състезание със смътната сянка зад вратата ми. Тя все още изоставаше зад мен на половин крачка и ако стигна до финала пръв, ще мога поне за няколко секунди да погледам главния приз, макар и в крайна сметка да го загубя.

Още в четири часа вече всичко беше готово. Както обикновено, бях писал с индиго. Скрих своя екземпляр между чаршафите в гардероба, метнах си палтото, хвърлих поглед през шпионката, блъснах вратата и натиснах копчето на асансьора. Ако всичко върви добре, ще успея да се върна вкъщи още по светло.

Идеята да взема тролей не беше моя — явно ми я бе нашепнало в ухото дяволчето, седнало на лявото ми рамо. Едва вчера така чудесно бързо си стигнах до бюрото с метро — не мога да разбера защо този път ми дойде на ум да пътувам с наземен транспорт. „Садовое колцо“ беше необичайно празно, а тролеят тъкмо пристигаше на спирката и монтираното към малкия мозък на всеки московчанин миниатюрно устройство, което моментално изчислява най-бързия път по града, имайки предвид времето, задръстванията и последните новини, ме накара да скоча на стъпалото, като сбутах недоволен чичко с кожена шапка.

Съжалих за това само след пет минути, когато тролеят се закова между „Краснопресненская“ и „Маяковская“. Шофьорът се извини с тон, нетърпящ възражение, и заяви, че по технически причини пътуването временно се прекъсва. За нетърпеливите той отвори предната врата, но моментално със страшен глас обеща да оправи положението за десет минути.

Почти никой не се реши да слезе: да се върви пеша по заледения тротоар до най-близката станция на метрото беше не по-малко от онези десет минути, за които шофьорът обеща да отстрани повредата. Накрая, ремонтът отне повече от половин час, но болшинството пътници така и останаха да седят на местата си: когато си чакал петнайсет минути, започваш да се страхуваш, че тролеят ще тръгне веднага щом ти слезеш.

Подишах върху заскреженото стъкло и стопих наблюдателно кръгче. През него не се виждаше много: парче от сграда и наскоро инсталиран в специално направена градинка още един паметник на героите от Великата отечествена война. През тази година, нагласени да съвпадат с, общо взето, не много кръглата годишнина на Победата, бяха открили някак особено много нови паметници, включително и една статуя със съвършено невероятни размери и доста съмнителни художествени качества. Целият град беше облепен с афиши за концерти с песни от военните години, кината даваха ретроспективни черно-бели филми за партизаните и за превземането на Райхстага, модерни фотоцентрове помпозно откриваха изложби от типа на „Лицата на героите“ или „Онези, които...“.

За мен завръщането на Победата от архивите на улицата си оставаше загадка. Преди двайсет години, доколкото си спомням аз, на това събитие се отделяше доста по-малко внимание. Не само хората, които през онази война с оръжие в ръка са вървели през полетата на смъртта, подгизнали от кръвта, пролята толкова много, че земята не е можела да я попие цялата, но и ония, които поне помнеха воя на сирените за тревога, разкъсващи пелената на крехкия детски сън, оставаха все по-малко и по-малко. Но кой знае защо именно сега празникът на Победата неочаквано беше придобил онази значимост, която е имал сигурно само в първите десет-петнайсет години след края на войната.

Може би това е последното „благодаря“ на последните живи ветерани. А може би държавата черпеше вдъхновение от техните малко ретуширани от историците подвизи и се надяваше, че гражданите ще последват примера ѝ. И Победата изведнъж започна да заема все повече място в съзнанието на народа. На мен това ми изглеждаше противоестественно: гримирани старици изглеждат зле на

пропагандни плакати. На седемдесетгодишната Марлене Дитрих не бива да се поверява съблазняването на нацията.

Историята е Медуза Горгона; под нейния вторачен поглед всичко се вцепенява и вкаменява. Живите лица, способни някога да изразяват болка, радост, страст, страх — застиват в еднаква героична гримаса. Истинските цветове — кафяв, розов, зелен, син, кестеняв, риж, пшеничен — изчезват, отстъпват място на два мъртви: ослепително мраморен — за вождовете, и гранитносив — за изпълнителите на тяхната воля.

Разхвърляните по цялата ни страна вкаменени бойци от Великата отечествена са като набодени на карфици изсушени пеперуди. Едни са призвани да запазят от тлен красотата и изяществото, други — да спасят от забвение героизма и саможертвата. Но състоянието на душата не може да бъде запазено във формалин. Децата, научени да казват „Слава на героите“, не разбират добре за какво става дума. Истинската памет за всяка една война живее само три поколения: за да чувстваш какво е значела за онези, които са я преживели, трябва да слушаш за войната от тях самите — седнал на коленете им. За правнуците на войниците, които не са ги виждали живи, ще останат само скучните учебници, сладникавите, едностранчиви филми и страшно гледащите във вечността празни очи без зеници, издълбани в гранита на статуите.

На мен, както и на почти всички, сигурно им се насълзяват очите, когато заслужилият артист с дълбок бас пее „Този Ден на Победата...“. Аз също съм израсъл с филмите за танкистите и за подвига на разузнавача Кузнецов. Да надраска свастиката — символ на злото, и звездичката — герб на „добрите“ — върху знамето или танка, и досега умее всяко едно момче, което нещо си рисува в тетрадката, и лично аз съм свършил не по-малко от десет детски скицника за рисуване с тази непреходна тема. Веднъж в годината, когато видя старец с орденска лентичка, аз изпитвам желание да му кажа „благодаря“, макар през останалото време неговото досаждане и станалият с годините непоносим характер ме карат да му пожелаая най-лошото. В края на краищата аз пиша думата „Победа“ с главна буква.

Явно аз чувствам по повод на войната и хората, които са победили в нея, същото, което и болшинството. Но не разбирам защо с

всяка изминала година тя става все по-важна, а останалите май не се учудват изобщо.

Паметниците и мемориалните плочи на всеки ъгъл ми се струват като своеобразни урни — но не за прах, а за отлетелите души на умрелите старци с орденски лентички. Ваятелите на героите от Великата война, скулпторите, просто заработват хонорарите си, политиците, произнасящи речи на церемониите при откриване на монумент, всъщност мислят за любовниците си, а децата, които слагат цветя в подножието на паметниците, се притесняват да не се спънат, когато се връщат, защото това е много важен празник, макар и да не е ясно защо. Да съзрат в гранита и мрамора черти, напомнящи им за познати лица, видени за последен път преди боя шест или седем десетилетия по-рано, и да заплачат — могат единствено ветераните. Скоро от тях няма да остане никой, а градът окончателно ще се превърне в безсмислена и безполезна градина на камъните...

Тролеят конвулсивно се разтресе, запъшка и тръгна, а аз все така продължавах да седя, приковал вледенен поглед в стесняващото се прозрачно кръгче на белия прозорец.

В приемната (да я нарека по друг начин просто не ми се обръща езикът) на бюрото за преводи „Акаб Цин“ този път седеше не онова очарователно роботизирано момиче, което ме спаси и ме обрече, като ми предаде новата глава, а слязъл от рекламна страница на лъскаво списание за горния сегмент на средната класа съвременен младеж със строг костюм, с почти незабележим намек за лекомислие, позволен на банковите служители на коктейлно парти.

Зъбите му бяха бели като алпийски върхове и той добре знаеше това. Гостоприемната усмивка бе поразително здраво пришита върху лицето му. Очите му не изразяваха абсолютно нищо. Сигурно този навик се изработва само след дълги години специални тренировки.

Служителят прие от мен папката с изпълнената поръчка, благодари ми и като безпогрешно каза собственото и бащиното ми име, ме попита желая ли и по-нататък да продължа да работя със същия клиент. Потта, оросила челото ми и разтреперилите ми се ръце, протегнати с алчността и нетърпението на наркоман, той тактично не забеляза. Типовата пластмасова папка със следващата част на превода

и хонорарът в бял плик с логото на бюро „Акаб Цин“ легнаха на плота пред мен. Никакви въпроси служителят не ми зададе, а подмяната на двете еднакви черни папки и плика с шумолящите банкноти допълниха забавната прилика на ставащото с някоя шпионска операция или сделка по доставката на наркотик.

— Кога успяха да ви го донесат? — посочих получената папка. — Та аз едва вчера взех предишната част за превод. Да не са ви дали няколко наведнъж? Бих могъл тогава...

— А, не — той се усмихна още по-широко, — тогава бихме ви дали естествено всичко наведнъж. Би било много по-ефективно. Малко преди да дойдете го донесоха. Преди около четирийсет минути.

— А... не бихте ли ми казали кой го донесе? Как изглежда и изобщо...

— Много съжалявам, но ние не предоставяме сведения за нашите клиенти, — доброжелателният израз на лицето му неуловимо се промени: онова, което аз погрешно бях приел за усмивка, сега изглеждаше като страшно озъбване на хищник, предупреждаващ чужденеца, че е стъпил на забранена територия.

— Да, разбирам, извинете...

— Можете да върнете поръчката по всяко време, щом бъдете готов — сякаш нищо не се бе случило, продължи той. — Ние работим без почивни дни. Всичко хубаво.

Стъмни се учудващо бързо, сякаш някой бе загасил светлината. Когато влизах във входа на сградата, където се намираше бюрото, улиците все още плуваха в млечна мараня. Но само за петнайсет минути въздухът беше така щедро разреден с мастило, че ако не бяха уличните лампи, от Земята би останала само една педя място в радиус от двайсет крачки и с мен в центъра.

Реших да не предизвиквам съдбата и да взема метрото. С настъпването на тъмнината се почувствах къде-къде по-малко уверено и нито предвкушването на новото пътешествие във времето, нито мислите за все по-ясно обрисувашката се в словесната мъгла разгадка на крайната цел на експедицията, не ми помогнаха вече да се отвлека от образа на чудовището, което цяла нощ ме чакаше пред вратата на апартамента ми. По пероните на няколко пъти ми се стори, че върху

мен и върху вървящите пред мен хора пада сянката на огромна фигура, стигаща до тавана и закриваща с могъщия си гръб полилеите. Обръщах се единствено за да се укоря за слабостта и допускането на глупавите си страхове. От чувството, че ме следят, физически усещах как ме сърби гръбът и неприятно ме гъделичкаше по тила. След като дочаках влака на самия край на перона, аз си направих отстъпка още веднъж и като разблъсквах излизащите от вратите пътници, преди да тръгне влакът, успях да изтичам два вагона напред, преди да скоча вътре. Никой не ме подгони и до излизането ми навън тревогата малко охлаби хватката си.

Макар че можех да съкратя приличен отрязък от пътя си, вървейки от метрото по пустите вечерни улички, краката ме понесоха към „Арбат“ — там засега беше многолюдно, а значи вероятността от нападение се намаляваше — във всеки случай, така ми се искаше да мисля. Ставаше ми все по-трудно да се сдържам и ако, броейки тройните арбатски фенери, аз все още успях да вървя отмерено, за да не привличам вниманието, когато вече наближих блока си, аз се втурнах през глава към своя вход. В другия край на предблоковата градинка отново се чуваше лай и виене — явно глутница улични псета си беше харесала това място.

Но когато вече набирах кода, за да вляза, вечерната арбатска какофония — смесицата от шума на колите, гласовете, клаксоните и кучешкия лай — беше прорязана от продължителен зловец вопъл, вледеняващ и някак *нетукашен*.

Кучетата моментално млъкнаха, сякаш се бяха задавили със собствения си лай, а после едно след друго отчаяно завиха. Дръпнах дръжката на вратата, затваряйки я след себе си, и за броени секунди излетях до моя етаж, уплашено се огледах на всички страни на площадката и едва когато се озовах вкъщи и заключих всички ключалки, изнурено се подпрях на стената в коридора и се опитах да си поема дъх.

На стълбището всичко бе тихо. Без дори да си свалям палтото, влязох в стаята, сложих на бюрото папката и леко я открегнах. Изпод блестящата пластмаса успокояващо ми намигна старата пясъчна на цвят хартия. Изтрих потното си чело и се отпуснах на облегалката на стола.

„Че значението на индианската дума сакб, с която се обозначаваше удивителния белокаменен път, по който ние решихме да вървим нататък, се разкри за мене едва покъсно. И че животът ми от това се промени, и аз самият после вече никога не бях като преди.

Че промените бяха свързани с това, което се случи с мене по време на моето странстване по сакба и с онова, което ми се откри в края на моя път. С онова знание, за което ще поведе разказа си по-долу и за което аз вече писах при въведението към настоящия отчет, поместен от мене в Първа глава на настоящия дневник...“

---

[1] Натрапването (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] У католиците — изгонване на зли духове чрез молитви и заклинания — *Б.пр.* ↑

[3] В еврейските фолклорни предания съживяван с магически средства глинен великан, който послушно се подчинява и изпълнява поръчаната му работа, но може да излезе извън контрола на създателя си и да го погуби. — *Б.пр.* ↑

LA INICIACIÓN^[1]

„Че по този сакб ние се отправихме по-нататък и вървахме, ако се вярва на звездите, на югоизток, и че в първите часове пътят ни беше необичайно лек, понеже под краката ни от много време насам за първи път се оказа настлана с камъни пътека, а не коварната земя на блатата.

Но че тази лекота, с която ние отначало се придвижвахме напред, беше лъжовна; и сега, когато аз вече смятам този проклет път за живо същество, то мисля, че той така нарочно подмамва странниците, привличайки ги със своите равни камъни и със свободното си от лиани небе над главата. Ние и по-рано трябваше да се досетим за причините за това, защо растенията и зверовете не се осмеляваха да стъпят на него, от което сакбът си оставаше винаги пуст и чист.

Че след като мина известно време, започна с нашия отряд да става нещо лошо: хората върваха все по-трудно, а всяка крачка струваше такива усилия, сякаш този сакб пиеше от нас живота всеки път, когато кракът се докосваше до камъните му.

Че като усетихме това, обърнах се аз към водача Хуан Начи Коком за съответните обяснения и той, без да крие от мене истината, ми съобщи, че пътят е омагьосан от древните вълшебници на неговия народ, и каза той също така и за това, че в тези места още не му се е случвало да идва преди, и ни води той само според указанията на старците, с които е говорил, преди да тръгне на път. И че те го предупреждавали за омагьосващите свойства на Пътя на съдбата, но той тогава, след като се помолил на Дева

Мария, събрал сили, за да се справи със съмненията и да преодолее страха; сега обаче се опасява, че испанските богове не са стъпвали в тоя пущинак, и тука са по-силни неговите вековечни стопани.

Че на мене пак ми се наложи да го утешавам, да го заплашвам и да го уверявам в безпределното могъщество на Господа наш Иисус Христос и на Богородица, и да му напомня, че пред тях туземните божества са само дървени чукани, чиято участ е тлен и забвение. Че моите думи имаха за него определено въздействие, заради което той утихна и само ме молеше да не оскърбяваме индианските богове, докато се намираме в техните владения, а не в Мани, под защитата на крепостните стени и манастирските разпятия.

Че с настъпването на тъмнината всички нас ни овладя страх, чиито причини не бяха ни известни, а да се опише, аз предполагам, е невъзможно. И че този страх придоби такава власт над всички войници и даже над мене, и над Васко де Агилар, и над брат Хоакин, че по мълчаливо съгласие ние в един миг решихме да спрем на онова място, където се намирахме, и да направим там бивак; по-нататък да тръгнем едва с изгрева на слънцето.

Че тази нощ ние прекарахме във велика тревога и както и да бяхме уморени от дългия път, така и не можахме да склопим очи, намирайки се в тежка полудрямка, но идвайки в съзнание от странните шумове, които идваха от гъсталаците.

Че най-много ни смущаваше удивителният и страшен крясък на неизвестен звяр, напомнящ смътно рева на ягуар, който се разнасяше от храстите недалеч от нашия лагер.

И че си припомних аз, как точно такъв крясък бях чул през сън на разсъмване в нощта, когато вторият ни водач, мелезът Ернан Гонсалес, беше се убил.“

Отместих листовете настрана и разтърках слепоочията си. Започнал вече постепенно да свиквам с мисълта, че между описваните

в дневника събития и моя живот се създава някаква необяснима връзка и тази странна синхронизация се усилва все повече, аз бях готов да повярвам, че гробовния вой, който чувах пред блока — не е нищо друго, освен ехото от виковете на конкистадорите, събудени от духовете на селвата.

Ягуар в Москва? Пред моя блок? Може би си струва да попрочета малко жълта преса от последната седмица — току-виж някъде се мерне кратка дописка за избягал от зоопарка хищник? Ако книгата наистина притежаваше онези магически свойства, които ѝ приписвах, и е способна да изкривява действителността — проекция на произшествията, обрисувани на страниците ѝ, защо да не се допусне, че е накарала някой пазач да забрави да заключи някоя от клетките на животинския зандан на „Краснопреснеская“?

Май по достойнство да оценят издигнатите от мен крехки логически конструкции биха могли единствено инженерите на „Загородное шоссе“^[2], но мен това не ме притесняваше.

Да споделям съображенията си с когото и да било аз засега нямах намерение, съзнавайки, че и приятелите, и милицията ще ме посъветват да прогоня терзаещите ме бесове с един курс с феназепам, а пък ако проявявам упоритост, току-виж ме тикнали и в някоя лечебница. Самият аз обаче все още съхранявах увереност, че разсъдъкът ми си остава незамътен, въпреки всички изпитания, които ми поднесе съдбата през последните седмици.

Имах повече от необходимото веществен доказателства за това:

Прекараната от мен блатна треска остави след себе си опразнените наполовина блистери с хапове за сваляне на температура и изсуши тялото ми;

Със собствените си ръце пипнах пломбите, с които криминалната милиция бе запечатала входа на бюрото за преводи след страшната и без съмнение, изпълнена с тайно значение, гибел на служителя. (Като че ли милиционерите разчитаха със същата свойствена им решителност и наивност да запечатат с тези жалки хартийки разтворените — напълно вероятно от мен — врати на Преизподнята на маите!).

И най-сетне, предупреждението, надраскано на вратата ми — зловеща пародия на така любимата на Борхес роза, която беше откраднал от съня си Лао дзъ, неопровержимо свидетелство за

материализацията на демоните от индианските предания — откъде иначе би могло да се появи в нашия свят това чудовище? Надписът бях видял не само аз и едва ли е възможно да бъде заподозряна в склонност към параноични фантазии моята съседка от апартамента отсреща — човек с желязна като релса психика, с още съветска закалка.

Като привеждам тези аргументи един след друг, аз постепенно успях да докажа собствената си нормалност, поне на самия себе си. При това аз така и не се осмелих да изляза на площадката, за да видя дали надписът на вратата още стои.

Вместо това изшляпах към входната врата и още веднъж проверих всички ключалки и дори подръпнах дръжката. После, залепих ухо върху студената тапицерна на външната врата и с опасение се вслушах в скърцането на стария асансьор, който едва-едва пълзеше по шахтата. Огледах прозорците, за всеки случай затворих малкото прозорче, светнах лампите навсякъде и тогава вече се почувствах в относителна безопасност.

Стените на моя „сталински“ блок по дебелина сигурно не отстъпваха на крепостните стени, заобикалящи испанския манастир в Мани, а стоманената врата, за която някога бях дал две месечни заплати, би издържала и удара на таран. Ако направех и един бърз набег до близкия магазин за хранителни стоки, можех да издържа седмици вражеска обсада.

Но Хуан Начи Коком май повече се осланяше на кръстовете на манастира „Св. Архангел Михаил“, отколкото на целия гарнизон на Мани, включително и на кавалерията, топовете и аркебузите. За силите, от които ми предстоеше да отбранявам моята крепост, не бяха страшни нито стоманата, нито оловото, да не говорим за потъмнелите сребърни прибори или смехотворната неръждавейка на десертните ножове — всичко, с което бих могъл да им се противопоставя.

Аз не съм вярващ човек. На църква съм бил едва десетина-двайсет пъти, пък и то — напук на възмутеното шъткане на клисарите вътре, за да пощракам с фотоапарата, при това без да купувам свещи дори колкото за успокоение на съвестта. От миризмата на тамяна ми се вие свят и ми се ще да избягам навън на чист въздух, а от това обилие

на злато ми хрумват неуместни сравнения за бандитските ланци, дебели колкото пръста ми, и изобщо за новобогаташкото пристрастие към показан разкош. Какво да кажа повече? Най-добросъвестно се опитвах да прочета Стария и Новия завет, но за мой срам, ми беше скучно и се оплетох. Яйца за Великден не съм боядисвал никога, а още по-малко съм постил. Светците от тежките православни икони вече отдавна бяха вдигнали ръце от мен и повече не ме гледат в очите, когато от разсеяност или от любопитство все пак хлътна в някоя църквичка.

Ако си бях купил поради страх разпятие или лика на Архангел Михаил, в моите ръце те все едно биха си останали безполезни чуканчета или парчета пластмаса, като бронзовата статуетка на Буда, която само събира прах на полицата в голямата ми стая. Непретенциозната фигурка на Христос, вече трето хилядолетие умиращ в мъки върху двете блокчета дърво, се превръща в магически артефакт само ако се напои с еманацията на човешката радост, надежда, страдания и отчаяние, наслушала се на молби и благодарности.

Изхождайки от това, че незареденото оръжие може единствено да раздразни противника, реших да не купувам никаква религиозна символика. Какво да се прави — с вярата е като с любовта: или я има, или я няма. В призраци — моля. Във вълшебни книги — колкото искате. Но виж, с Библията и с Евангелието изникнаха сложнотии: именно в *тази* история хич не успях да повярвам, макар и да опитвах веднъж-дваж. Неубедително и това си е.

Понякога някой свещенослужител, препъвайки се в скептичния ми поглед, криеше пренебрежителната си насмешка в широката си пищна брада и започваше с мен душеспасителна беседа. Когато имах време и настроение, аз го изслушвах и му отговарях, но към края на разговора всеки от нас непременно си оставаше на своето мнение. След като захаросаше моята кисела гримаса с всеопрощаващата си усмивка, поредният отец ми казваше, че просто още не съм узрял, че не съм готов да съзра и разбере.

Какво пък, възможно е да е точно така. Но когато гледам усърдно кръстещите се бабички, когато чета за вкопчващите се в религията раково болни, когато с любопитството на антрополог намирам в тълпата от енориаши бръснатите глави на бандитите с масивни

защитни амулети на борческите им шии, си мислех: няма скоро да узрея аз. Вярата е патерица, за която се хваща съмняващият се в своя утрешен ден. А моят живот го правеха напълно предсказуем рутината и работата, които се справяха с тази задача не по-зле от свещените хороскопи на майте. До неотдавна.

Озадачава ме как държавата, посветила повече от седемдесет години на унищожаването на вярата и на изкореняването от човешките души на самата необходимост от нея, изведнъж започна да се кръсти и да бие чело в пода с настървение, на което биха завидели и най-набожните бабички. Вярва ли тя в своя утрешен ден? Защо протяга ръка към патерицата?

За какво мислят министрите по време на Великденската служба, които със сериозен вид правят кръстния знак, като се стараят при това да гледат встрани от десетките телевизионни камери, сякаш тия камери там изобщо ги няма, сякаш тяхното усърдие е от сърце?

Стотиците църкви, които се строят по цялата моя страна, биха могли да свидетелстват за възраждането на духовността, ако съграждащите ги организации не се занимаваха с безмитен внос на алкохол и цигари; така че на всички нови храмове би трябвало да се дава името „Спас на крови“^[3].

Но повече от всичко друго поразява въображението върнатият без разрешение от онзи свят огромен събор в центъра на Москва. Снабдена с платен триетажен подземен паркинг, способен да помести десетки хиляди енориаши, тази фабрика за благодат кой знае защо навежда на мисълта за хаитянските магьосници, способни да възкресят мъртвец и да го накарат да им служи.

Дано ми бъдат простени тези хули, когато се разглежда моето дело на Страшния съд, но вижда Бог: формално принадлежейки към новото поколение, но все пак оставайки си явно *homo sveticus* с атрофирани онези жлези, които отговарят за произвеждането на секрета на вярата, аз въпреки това с уважение се отнасям към православието и към християнството изобщо, също както и към другите религии. Не зная какво оскърбява повече този и другите богове — моят честен атеизъм и етнографско високомерие или цялото

това помпозно театро, в което милиони хора играят зле на вяра — с озъртане към небесата или пък един към друг...

И в този момент то зави още веднъж — не в отдалечения ъгъл на двора, а точно до моя вход на блока, така че аз за първи път можах да го чуя както трябва.

За част от секундата, преди да задрънчи стъклото на кухненския прозорец, аз все още се опитвах да рационализирам, да дам поне малко по-разумно и приемливо обяснение на цялата тази история. Убеждавах сам себе си, че някакви задкулисни организатори на тази сложна, многопластова и притежаваща понятен само за тях самите смисъл на интригата, са могли да нагласят и нощното разиграване през вратата ми, и да възпроизведат виковете на тропически хищници в градинката пред блока. Сложена в чашката на Петри^[4] на моето въображение, пълна с питателната среда от средновековен летопис, мимолетната уплаха, породена от тези невинни хулигански номера, порасна, набъбна като колония дрожди и започна да прелива от краищата.

Но чутият от мен вой отново сложи всичко на мястото му. Човешката памет като морски прибор оглажда острите ръбове на преживяното: бледнеят краските, забравят се детайлите. Изпадналите парченца мозайка се заменят с измислени спомени, за да не ни тревожат черните петна на изтритите обстоятелства. Но как само за няколко часа успях да забравя този странен тембър, неприсъщ нито на човешкия глас, нито на животинския? Вярно, че по-рано не го бях чувал от такова малко разстояние...

Ревът, вероятно, бе започнал на някаква отвъдпределна, недостъпна за човешкото ухо нота, но този беззвучен звук беше толкова силен, че бе потиснал всички останали: изглеждаше, че светът е стихнал за част от секундата. А после се е ударил в стъклата на прозорците, изпънал ги е, както вятърът е изпъвал платната на испанските каравели, и те противно издрънчаха. Сякаш ме покри взривна вълна: тъпанчетата ми изтръпнаха, ушите ми заглъхнаха и ми се искаше да отворя уста като при бомбардировка или в набиращ височина самолет. И най-накрая, преминавайки в чуваемата част на спектъра, той получи обем, изпълвайки със себе си главата ми, жилището, околблоковото пространство и целия град. Започнал като

мъчително скимтене, той постепенно се превърна в гъст заплашителен бас, като адски — и жив, в това не се съмнявах — антипод на сирената за въздушна тревога. Този кошмар продължи не по-малко от две минути и дявол знае как трябва да изглежда съществото, чиито дробове и гърло са способни да издържат това.

Седнах на перваза на прозореца и се опитах да погледна долу, но това практически беше безнадеждно: входът ни (а то именно там се криеше) се намира на същата стена, на която и всичките ми прозорци, така че колкото и да притисках буза в стъклото и до болка да скосявах очи, в полезрението ми попадеше единствено крайчецът на тенекиената козирка над входната врата.

Поразената, оглушена вечерна Москва изпадна във вцепенение: след рева се възцари гробищна тишина, сякаш на много квадратни километри наоколо хората замлъкнаха, не вярвайки на чутото и преживявайки отново забравеното от векове състояние на страх — заради това, че човекът престава да бъде господар на известната му част от света.

Това състояние обаче продължи кратко — само след половин минута се тресна прозорец и пиан мъжки глас изгърмя:

— Ако още веднъж чуя тая сигнализация — ще ви срежа гумите, копелета!

Е, какво пък, поне разбрах, че това не съм го чул само аз.

След като се наплисках със студена вода, аз отново инспектирах резето и заключалките, което за няколко минути ми донесе успокоение. На стълбищната площадка беше тихо, отвън, паркирайки, мирно изръмжа нечия кола, звъннаха момичешки гласове. Не беше още много късно; сигурно когато са измислили обяснение на чутото, всеки по свой вкус, живеещите от околните блокове са се успокоили след настръхването и са се върнали към заниманията си.

Все още не можех толкова скоро да се докосна до дневника, все още противно трепереха коленете ми, при това хич не успявах да се отърва от усещането, че колкото повече се придвижвам напред с четенето, толкова по-осезателна и материална ставаше надвисналата над мен заплаха.

Коремът ми закурка и реших да направя почивка. Във всеки случай, ако трябваше да се отбранявам, кухнята подходеше за целта доста повече от стаята: малко, добре осветено пространство, без тъмни ъгли, без стари огледала, пък и все пак с някакви запаси от продукти. Сложих чайника на печката, щракнах копчето на радиото и попаднах на вечерните новини.

„Земетресението в Пакистан, по непроверени данни, отне живота на сто и трийсет хиляди души. Президентът на страната Первез Мушараф обяви извънредно положение. Планинските райони на Пакистан са в руини, точният брой на жертвите в градовете и селата, отрязани от света след трагедията, е неизвестен...“.

Гласът на диктора беше делничен, с лека нотка на сдържана професионална разтревоженост: беше ясно, че сто и трийсет хиляди смърти не са го трогнали. Работейки в новините, сигурно свикваш с труповете не по-малко от паталогоанатомите — едва ли не всяка новина започваше с катастрофи, войни и терористични актове. Само дето не ти се налага да ги гледаш отблизо; но затова пък са къде-къде повече. Сто и трийсет хиляди... Лично аз не мога да си представя дори такъв брой живи хора, какво да говорим за мъртъвци? Впрочем за мен те така си и оставаха кървава атракция, както и за водещия: и без това е трудно да си представиш в детайли съсипаните пакистански села, препълнените болници с наредени стотици мъртви тела, облаците досадни тлъсти мухи, ояли се с лещ, а най-важното е, че няма защо да го правиш. По-лесно е да си мислиш за нещо свое, докато водещият приспивно-монотонно изброява разрушенията и последните данни от преброяването на намерените трупове.

Тази година беше богата на всякакви катаклизми, помислих си аз. Земетресения, наводнения, урагани се редуваха едно след друго във вечерните новини и се съревноваваха за място на първите вестникарски страници. Порядъчно ошмулената от стихииите Азия търкаше праговете на ООН, опитвайки се да се добере до нови инжекции хуманитарна помощ и до спешно преливане на финанси. Но „Лекарите без граници“ и спасителите от развитите страни, които вечно биват запращани в пъкъла под предлог за благотворителност — а всъщност просто за тренировка — се разкъсваха между Латинска Америка, Близкия изток, Карибите и Индонезия. Европа се бореше с бюджетния дефицит и със структурната криза в икономиката, а

„Уолстрийт“ вече и така бе разбил всичките си касички, измъквайки Белия дом от новата му зрелищна военна авантюра.

Макар че сигурно през миналата година бедствията и катастрофите не са били по-малко. Просто аз не съм им обръщал внимание или, да кажем, не така често съм слушал радио.

Намалих звука и напрегнах слух — навън беше все така тихо. Извадих дървената дъска, накълцах криво-ляво два големи картофа, спрях дишането си и надробих лук, и като запалих газовия котлон на печката под опушения като британски танк при Ел Аламейн тиган, сгорещих лъжица бледо слънчогледово олио. Докато картофите съскаха и пращяха, аз от време на време оставях лопатката, за да се промъкна страховито до външната врата и да погледна през шпионката или за да се кача на перваза на прозореца, да откряна за миг малкото прозорче и да предоставя ухото си на мразовития вятър, опитвайки се да уловя в диханието му отсенки на онзи сатанински вой.

Картофите все пак издебнаха един момент и загоряха, а лукът, докато не го гледах, напротив — беше се качил върху картофите и си остана недопържен. Но пийвайки с целия този буламач, до който порано дори не бих се докоснал, изстинало прекалено сладък чай, аз се наслаждавах, както испанските матроси — измъчени от вмирисаната вода и натрошените сухари, размесени с миши изпражнения — са се наслаждавали на прясното еленско и дивите птици, които, за свое нещастие, са им поднасяли гостоприемните май. През последните дни се хранех основно със сандвичи и изсъхналият костромски кашкавал^[5] върху леко плесенялия бородински хляб^[6] вече доста ми бе втръснал.

Слава на Пресветата Дева Мария, под мивката открих мрежести чувалчета с вече сбръчкан лук и прораснали картофи. Като събирах трохите от масата, аз все пак си дадох дума още утре да си купя в най-близкия магазин продоволствие поне за още едноседмичен преход. Кой знае кога ще ми се удаде следващият шанс да го направя.

Страниците от книгата, пишещата машина и речниците довякох след кратко колебание в кухнята. Сгорещих си още чай, сложих нов лист в „Олимпията“, върнах валяка в началото на листа и поех въздух с пълни гърди, готвейки се да се потопя.

„Че на сутринта, макар и да се страхувах, че ще липсват войници или пък други членове на нашия отряд, всички се оказаха цели и невредими, обаче никой от нас не бе могъл да си почине. Че някои роптаеха и молеха да останем и да отложим тръгването, за да се наспят поне през деня, но водачът ни от това предложение изпадна в голямо безпокойство и изискваше незабавно да станем и да вървим нататък.

Че Васко де Агилар беше против това да продължим пътя и се оплакваше от умора, а когато разбра, че все пак ще тръгваме напред по настояването на Хуан Начи Коком, го изгледа с недобър поглед и обеща в най-скоро време да се разплати с индианеца за всичко; а пък брат Хоакин, напротив, смирено подкрепи индианеца, като се стараяше да укроти гнева на сеньор Де Агилар с меки думи.

Че когато ние вдигнахме лагера и отново закрачихме по белия път, аз запитах Хуан Начи Коком не мисли ли той, че другарят му, мелезът Ернан Гонсалес, е могъл да бъде убит от Васко де Агилар. Че индианецът се смути, като се затрудни да назове убиеца, и повтаряше само, че Ернан Гонсалес не си е отнел живота сам.

Че след размишление и известно мълчание Хуан Начи Коком се върна към нашата беседа, като добави към казаното, че по-скоро не хвърля вината върху някого от нашия отряд, а на някой си човек-ягуар. Да ми обясни смислено що за създание е това и защо е могло да се изкуши от живота на неговия съплеменник, водачът не можа. Че от неговия объркан разказ аз успях да си изясня, че този странен таласъм индианците почитат като един от най-могъщите и най-опасните демони, и че в отдалечените селища, разположени в селвата той често отвлича деца, като ходи там нощем; да се защитиш от него, а още по-малко да го убиеш, никак не е възможно.

Че като си спомних за разтревожилия ме зверски вой, аз попитах Хуан Начи Коком, дали не ягуарът е викал така край нашия лагер миналата нощ, но той ми отвърна отрицателно. Че по неговите думи, ревът на обикновената

дива котка той би различил без никаква сложност и без страх да сгреша. Онзи същият вик, който се чу от селвата вечерта, повече му напомнял за неговото ранно детство, когато при същия звук майка му го криела в най-сигурния ъгъл и залоствала по-здраво вратата, а баща му излизал навън с фенер и с едно особено омагьосано копие, което поразявало не само хора и зверове, но също така и духове.

Че аз сам повече бях склонен да смятам, че Ернан Гонсалес, ако и да не се е обесил сам, то по-скоро го е сторил Васко де Агилар, отколкото да е бил погубен от индианските идоли. И че последвалите събития определиха сред нас правия и заблуждаващия се.

Че така вървахме ние напред цял ден, но да се придвижим надалеч не можахме поради причината на онази умора, която ни беше обхванала. И че към края на следния ден нашият отряд бе поразен от нова напасть: двамина от войниците — Франсиско Балбона и Фелипе Алварес — тия, които бяха отслабнали повече от другите, започнаха да бълнуват, казвайки, че виждат напред две огромни плашещи фигури, които според тяхното разбиране били стражници на някакъв проход.

Че нито аз, нито брат Хоакин, нито Васко де Агилар, нито нашият водач нищо подобно не можахме да видим, а поради това на войниците беше наредено да вървят понататък под страх от сурово наказание. И че един от тях, Фелипе Алварес, се подчини, макар че заради това се наложи Васко де Агилар да го набие; вторият пък, Франсиско Балбона, се хвърли да тича назад, като викаше и молеше Пресветата Богородица за помощ. Че тичаше той с изрядна скорост и да го спрем нямаше никаква възможност, така че след няколко минути той се скри зад завоя на сакба. Че след миг от онази страна се чу оглушителен рев, от който даже на мене ми се разтрепериха коленете, а молбите на Франсиско Балбона, както и звукът от стъпките му, пресекнаха.

И че Хуан Пачи Коком възпрепятства онези, които искаха да се хвърлят на помощ на Франсиско Балбона,

казвайки, че по сакба е възможно да се върви само в една посока — напред; връщането назад не е възможно, и тия, които се разколебаят, ги изяждат демоните.“

Искаше ми се да прекъсна превода и да си поема дъх още на онзи откъс, където в дневника се появяваше нов герой на хрониката, който сега напълно вероятно се е стаил под моите прозорци. Но надявайки се да срещна поне още едно споменаване на човека-ягуар в следващите редове, аз отметнах още няколко абзаца. И едва последното изречение, един малък маяк предупреждение, оставен от автора специално за мен, ме препъна и ме накара да се откъсна от книгата.

Не зная в кой именно миг — дали тогава, когато за първи път видях тези страници и се съгласих да ги взема за превод, или по-късно, когато вече ми се намекваше колко сериозна е тази игра, в която се бях въвлякъл, и ми се предлагаше да се откажа от участието — моята работа започна да се превръща в моя страст, в мой живот, в негов смисъл, в постлания с бели камъни сакб на маите, който ме водеше към неведома цел и отнемаше силите ми с всяка направена по него крачка.

Дали пишещият дневника е разбирал, че създадената от него книга ще притежава магическа сила, подобно на пипалата на митическия гигантски кракен^[7], който помита непредпазливия читател и потапя неговата посърнала действителност в маркесовски пренаситените с краски дълбини на своето фантастично повествование?

Или пък авторът сам е надарил с тази сила своето творение? Надявах се да намеря отговора на десетки въпроси, които хаотично, като пчели в кошер, се рояха в главата ми, в края на дневника. А той ме подтикваше, предизвикваше, слагаше сред редовете примамките на обещания, но съблазнен от тях, аз само попадах в новите капани, които още по-здраво ме задържаха, а в същото време миражите на обещаните отговори така си и оставаха някъде на линията на хоризонта и не мислеха да се приближават.

Впрочем възможно е това безкрайно протакане на откровения разговор да беше просто едно от подготвените ми изпитания. Преодолял разочарованието и потиснал ропота си, аз скоро бях

удостоен с обяснение — ако не на всичко, то поне на много от ставащото.

Предупреждавайки отряда да не се връща по сакба, Хуан Начи Коком всъщност се обръщаше към мен. Той ме гледаше в очите — през пет столетия, през книжния прах и тлен, чрез индустриализацията, фройдизма и развития социализъм, чрез тоновете идиотски книжки едnodневки за невероятните приключения на гърдести блондинки в южноамериканските джунгли — чрез всичко, което трябваше да сформира моята представа за света и за мястото на индианците май в него. През всичко, което можеше да ме накара да погледна на разгръщащата се драма като в панаирджийски театър, да ме накара да се усъмня в истинността на този разказ. Той уморено, но настойчиво ме гледаше от пясъчните на цвят страници, изтривайки потта от челото си, и аз разбихах: за мен са били предназначени неговите думи за разколебаните души, на които е съдено да бъдат разкъсани от демоните.

За отстъпление е късно. Някъде далече-далече зад мен с трясък се затвори вратата, от която започна моето спускане в подземие. Аз се бях увлякъл и пренебрегнах предупрежденията, с които изобилстваше дневникът. И сега, ако се вярва на Хуан Начи Коком, единственото спасение бе да продължа по поетия път.

И въпреки всичко, преди да прекъсна кратката почивка и разсичайки с мачете изкусно заплетените суеверия на маите и наистина йезуитските интриги на братята францисканци, отново да се хвърля през глава в дебрите на засуканите староиспански граматически конструкции, аз реших по-добре да изуча своя нов противник. Кой е човекът-ягуар?

Кюмерлинг само безпомощно сви рамене. В раздела „Религия и митове на маите“ този тарикат се ограничаваше със забележката, че основните богове в пантеона на маите са имали по няколко образа и имена, а също така са имали и двойници и антиподи, заради което повърхностните европейци, които не се задълбочават в детайлите, смятали, че божествата на аборигените са неизброимо много. За нагледност той представяше една-две „заимствани“ от нечия сериозна монография рисунки на богове, сред които аз познах покровителя на учените и грамотността — Ицамна, задължителните Чаки, а също така богинята на луната Иш-Чел.

Човекът-ягуар, явно достатъчно забележителен персонаж от митологията на майте, все пак беше споменат, но само мимиходом, сред другите демони и демиурзи. Смятайки, че на средностатистическия читател и толкова му стига, Кюмерлинг с характерния си склеротичен маниер преминава към друга тема.

Какво пък, нищо друго не съм и очаквал от него. Оставаше да се надявам, че Е. Ягониел няма да пропусне възможността чрез такъв ярък пример да демонстрира на изумената публика с какво се отличава истинското вълшебство от панаирджийското шарлатанство. Виж, той няма да си позволи да подмине без внимание такова интересно създание. Бях практически сигурен в успеха си, като започнах да търся човека-ягуар направо в справочника отзад.

На „Ч“ естествено го нямаше. Той дебнещо се е спотаил на „Я“, точно под думата „Ягуар“, напечатан едновременно с дебел и наклонен шрифт: „**човек-ягуар** (мит.) — стр. 272-275“. Виж ти, късмет! Цели три страници, запълнени с извънредно прецизно събрани сведения, смели хипотези, а пък ако ми провърви — и придружени с илюстрации!

267,269, 271,277,279... Чакайте, не може да бъде! Отначало реших, че в бързината съм пропуснал нужното място или че слепналите се от времето страници напразно ми късат нервите. Като затворих и отворих очи, сякаш смятах по такъв начин да разпръсна магията, аз се върнах на двеста шейсет и седма страница и бавно, методично изминах целия път до двеста осемдесет и първа, където за мой ужас открих виденият вече от мен зловец портрет на Диего де Ланда.

Нужните ми два листа липсваха. Те бяха извадени от тома по най-акуратен начин, с идеален разрез. Тънички ивички хартия — това беше всичко, което бе останало от страниците от двеста седемдесет и първа до двеста седемдесет и шеста — свидетелстваха за това, че става дума не за печатарска грешка, а за преднамерено злодеяние.

Листовете, изрязани по точно същия начин от другата книга, лежаха пред мен на масата. Невъзможно бе да се отрече: сведенията за прословутия таласъм на майте, които можеха да се окажат безценни за мен, бяха извадени от случайно купената книга, от същата ръка, която ми поднасяше за превод новите глави на дневника.

Дали тези страници от труда на Ягониел са били махнати още преди да попадне той в ръцете ми? Или неизвестни личности са кастрирали книгата, докато тя е била до боклукчийската шахта, предадена от мен и изоставена там? По-вероятно е второто; друг смисъл придобиваше в този случай и изчезването на първите глави от превода ми.

За момент се почувствах като опитна мишка, затворена от някой учен в хитроумен лабиринт, оборудван със специални устройства, вдигащи и спускащи вратичките, които отварят нови ходове, водещи към свободата или към засада, затварят изходните пътища, постоянно променят рисунька на този лабиринт, като правят запомнянето на първоначалния маршрут предварително обречено на неуспех.

Не, аз не съм тичал сам, като заслепен, гледайки право пред себе си, по безкрайните му пътечки; някой ме направлява, като отваря и затваря вратичките на възможностите, като ми подхвърля нужната информация, като маха от сцената персонажите, които вече са си изиграли ролята, за да ме остави отново сам срещу лабиринта. Значи, избор няма, има само илюзия за избор? И какъв е крайният пункт на онзи единствен маршрут, който е предначертан за мен?

Върнах се към Ягониел. Увлечен от водовъртежа на своите — да се надяваме, шизофренични — открития и догадки, аз вече бях готов да реша, че след като се материализира в средата на издадения преди десетилетия научен труд, портретът на Диего де Ланда ще започне със същата непосредственост да блуждае по страниците му, изниквайки в онази глава, на която аз трябва да обърна особено внимание. Но не — юкатанският епископ беше май напълно доволен от своето предишно местонахождение. Пасажите, посветени на човека-ягуар, преди похищението просто си стояха в съседство със забележките за човешките жертвоприношения, след като са били включени от автора в раздела „Вярвания и обреди на маите“. Обаче сега вече за мен е сложно да съдя от какво именно епископът предпазваше читателя.

Най-лошото беше, че и досега не мога да свържа заедно всички отделни събития, от които се състоеше — едновременно сега и в шестнайсети век — тази странна и все по-мрачна история. Може би и аз самият бих взел по-активно участие в нея, ако правилата ми бяха известни предварително.

Засега не ми оставаше нищо друго, освен да следвам съвета на Хуан Начи Коком и като преодолея изкушението да спусна и да се върна назад, отново да се присъединя към ариергарда на испанския отряд.

„Че след неколкостотин крачки от онова място, където избяга от нас към своята гибел Франсиско Балбона, видяхме ние два издялани от камък идола с неголям размер — всеки от тях едва ми стигаше по пояса; обаче видът на тези каменни джуджета беше зловещ и свиреп, очите им кръгли, опулени, а устите им — пълни с грамадни зъби. Че Фелипе Алварес, още преди да стигне и двайсет крачки от тях, и гледайки не самите идоли, а високо над тях, преживя такъв ужас, че изгуби дар слово и се опика.

Че с удари и ритници Васко де Агилар го прекара покрай онези идоли, като преодоля най-отчаяното му съпротивление. И че въпреки ласкавото отношение и ангелската кротост, с които се обръщаше към нещастника взелият над него опека брат Хоакин, тоя Фелипе Алварес повече не дойде на себе си. Че от звуковете той издаваше само мучене, а от устата му непрестанно течаха лиги, а очите му бяха широко отворени и гледаха в пустотата.

Че на следната нощ в бивака Фелипе Алварес беше прободен с кинжал в сърцето. И че извършилият това злодеяние не беше установен; никой не го и желаше, тъй като със своето непрекъснато мучене нещастникът вдъхваше у всички ни такава мъка и страх, че и аз, и другите в сърцата си бяхме благодарни на неговия убиец.

Че водачът ни, Хуан Начи Коком, доверявайки ми се повече, отколкото на другите, каза след това, че сред нас има човек, който знае за крайната цел на нашия поход повече от него самия. Че точно тоя човек е можел да убие Фелипе Алварес, постъпвайки съгласно своите тайни съображения.

Че макар аз тогава да не разбрах за какво ми говори водачът, реших да улуча възможност и отново да пробвам

да изкопча какво му е известно за тази цел на самия него. Че този път той не взе да се дърпа и само когато се увери, че другите не ни чуват, ми разправи преудивително нещо.

Че, по неговите думи, недалеч от мястото на име Калакмул, накъдето, вероятно и водеше сакбът, има разположен древен храм, съдържащ в себе си малко хранилище на най-съкровениите книги на неговите предци. Че за този храм живеещият с тях дядо им казвал, че в него се пази също така и един ръкопис, който е прието да бъде наричан летопис на грядущето, защото век след век той разкрива бъдещето на маите и на целия свят и му предрича неговата неизбежна кончина, назовавайки с точност деня, в който небесата ще се стоварят върху земята.

Че онзи летопис описва и знаменията, по които ще бъде възможно да се определи приближаващия Апокалипсис, за да даде на посветените време, за да се възвести предначертаното на останалите маи, предоставяйки на този народ време за молитви и прочие необходими приготовления. Че това знание е тайно и тази тайна се опазва по равно от хора, демони и богове. И че това знание е прокълнато, както са прокълнати и всички, посветени в него.

Че по думите на водача, самият той единствено за това е чул за тоя летопис, тъй като майка му била от старинен род, най-достойните синове на който са управлявали в древността всички тези земи, че царска кръв тече в неговите жили. Разказа ми той също така, че в детството му в техния дом е живял някакъв старец, когото той тогава почитал като свой дядо, и че този старец не работел и нищо не правел в къщата, а само си играел с момчето и му разказвал приказки, като изисквал от него да ги запомня. И че в един ден старецът излязъл през прага и повече никога не се върнал.

Че много от неговите небивалици Хуан Начи Коком съумял да запомни, в това число и историята за храма в Калакмул. И че за смисъла на тези оказания и за тяхното

значение той се замислил и се досетил едва след десетилетия.

Че когато аз го запитвах, защо той не е пожелал да ми разправи за това по-рано и е започнал да ми говори сега, отговори ми Хуан Начи Коком, че времето му изтича и скоро той ще се запъти към подземния свят; аз пък, според неговото разбиране се явявам онзи човек, комуто е трябвало да предаде това послание. Че за много неща, излизайки от Мети в поход, самият той тогава не е знаел, обаче то му се разкрило по пътя, чрез сънища и видения. Че от незрима ръка съм воден и аз самият, затова и го защитавам от убийци и от гнева на другарите ми. Че това послание в един ден ще ми стане известно, и на мен ще бъде възложено задължението да го предам по-нататък.“

---

[1] Посвещението (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Район в Москва с елитни жилища по проекти на най-добрите специалисти. — *Б.пр.* ↑

[3] Храм, построен в Санкт Петербург на мястото на трагичната гибел на император Александър II при атентат. — *Б.пр.* ↑

[4] Чашката на Петри — един от символите на научната лаборатория — лабораторен съд — открит от Юлиус Рихард Петри, немски микробиолог — за получаване на чиста култура микроорганизми. — *Б.пр.* ↑

[5] Вид твърд кашкавал от Костромски район на Русия — *Б.пр.* ↑

[6] Вид ръжен хляб с подправки, за първи път изпечен от монахините в женския манастир, основан на мястото на Бородинската битка. — *Б.пр.* ↑

[7] Легенда за морското чудовище кракен — гигантски калмар, потапящ кораби. — *Б.пр.* ↑

LA REVELACIÓN^[1]

Трябва да призная, че далеч не веднага успях да осъзная целия смисъл на прочетеното, действително вселенския мащаб на описваните в дневника събития и особено движещите ги, поразени от хилядолетна ръжда древни механизми.

Като постепенно строях нестабилната кула на своето разбиране на случилото се и продължаващото да се случва с мен, аз все още не бях готов да се откъсна от работата на скромен зидар, който една след друга реди тухлите на забранените знания, за да — вече обхванал с поглед на архитект цялата сграда изцяло — видя в нея нейните бъдещи контури.

Почти всички тухли вече бяха изпечени и лежаха в краката ми, оставаше само да ги подреда — всяка на нейното място, и като се изкача на балкона на построената кула, да огледам света от нова, недостъпна по-рано висота. Обаче аз кой знае защо отлагах този момент, предпочитайки унесено да разбърквам разтвора и с изкуствено безгрижно свирукане за стотен път да изравнявам вече сложените камъни. Да гледам само под краката си бе по-спокойно, отколкото да видя най-накрая накъде води изборният от мен път.

И макар че авторът на дневника, загубил вяра в моята проникателност, вече бе преминал от полунамеци и ребуси към популярни обяснения, аз продължавах да крия главата си в пясъка и да се преструвам, че въпреки всичко нищо не разбирам.

През първите минути мен просто ме преизпълваха щастие и гордост заради това, че аз по всяка вероятност, с достойнство издържах всички изпитания и написалият отчета все пак се реши да приповдигне завесата над неговата главна загадка. Сега знаех: не тонове златни украшения, не скъпоценни камъни са примамвали Диего де Ланда, не заради придобиването на загубено имане на маите юкатанският епископ е принесъл в жертва на селвата десетки испански конкистадори. Не, той е искал да притежава къде-къде по-ценно

съкровище: явно древният манускрипт е бил магически артефакт, във всеки случай францисканецът е трябвало да вярва в това.

Да се сдобие с най-съкровено предсказание на жреците на майте, прикривайки дръзката операция с бутафорния лов на вещици — ето какво е бил замислил настоятелят на манастира „Св. Антоний“. Може би за този загубен летопис му е било известно нещо такова, за което индианският водач не се е досещал въпреки прозрението си. Тъй или иначе, но онези сили, които Диего де Ланда не се е поскъпил да хвърли за експедицията в Калакмул (повярвах на Хуан Начи Коком, който смяташе, че отрядът се движеше именно в тази посока), бяха достатъчно доказателство за важността на мисията, възложена на автора на отчета.

Защо? Можех да се сетя само за една причина.

Властта! Предсказанията за предстоящия Апокалипсис сигурно са били далеч не единствените сведения, скрити в летописа. Смятайки, че той може да бъде причастен към тайните на бъдещето, епископ Де Ланда е могъл да се надява да открие отговора на много въпроси, засягащи и испанското завоюване на Юкатан, и предназначаното за цяла Европа. Нещо повече, историята със заграбването на манускрипта миришеше и на политика: притежателят на единственото точно пророчество има свободата да го разкрива частично или напълно, правдиво или не, да го трактува в изгодната за себе си позиция, манипулирайки безусловно вярващите му индианци. Възможно ли е да се изобрети по-могъщо оръдие за подчиняването на непокорни друговеци от установяването на монопол върху тълкуването на тяхното свещено писание?

Прекъсвайки поредната глава с думи, дразнещи любопитството на читателя и разпалващи фантазията му, пишещият ми даваше да разбере: историята не е завършена. Въпреки че в последния прочетен от мен откъс и да не се намираха преки указания за това, че съдържанието на манускрипта по-късно е станало известно на автора на дневника, на мен кой знае защо ми се струваше, че работата е именно такава.

Отсега нататък аз бях просто длъжен да го дочета до края. Ставащото с мен отдавна вече бе излязло извън рамките на забавното кабинетно приключение, призвано да поуокраси рутината на моите

делници, но едва сега започвах да се досещам защо толкова се вдигнаха залозите в тази игра.

Ако аз действително стоях на границата на разкриването на една от най-великите тайни на древните май, ако можех заедно с достигналия до Калакмул конкистадор да чуя предназначенията изключително за избрани предсказания и — кой знае? — да надникна през пелената на вековете не само в миналото, но и в бъдещето — имах ли право да отстъпя?

И най-накрая, път назад аз няхах макар и единствено заради това, че и аз самият вече не бих се съгласил да се върна в обичайния си живот. Живот? Нима може да се нарече с тази чудесна, велика дума моето жалко живуркане, съществуването от поръчка до поръчка, което просто ми позволяваше да си купя още продукти и да си платя сметките за вода и ток, и за какво? — само и само за да изкарам до следващите поръчки, до пенсията, до смъртта.

В детството си предпочитав книгите за моряци и каубои пред играта навън със съседските момчета — не зная дали заради болезнената ми стеснителност, или заради това, че да вдигаш с конските копита прахта на прерията и да защитаваш от червенокожите разкривени фортове ми се струваше доста по-увлекателно, отколкото да стрелям с прашка по чуждите прозорци и да инжектирам нещастните бездомни котки с одеколон „Красная Москва“, с каквото се забавляваха уличните хулигани.

Изминаха повече от трийсет години — и какво се промени? Фенимор Купър и Жул Верн все още заемаха привилегировани места на моите прашни книжни полици. Това вече беше повече формална почит, подобна на онази, с която се удостояват излезлите в оставка ветерани — на кръглите годишници тях задължително ги закичват с блестящи медалчета от евтини никелови сплави, но в съветите им вече никой не се вслушва, а спомените им за бивши военни подвизи се възприемат като рибарски приказки.

Бях ги израсъл, но това не значеше, че ми е станало по-уютно в реалния свят и че като зрял човек аз трябваше да предпочитам разпивките с приятели и хойкането по жени — онова, с което трябваше да запълват свободното си време твърдо стъпилите на тази земя мъже. Не, както и преди, аз отчаяно се опитвах да се укривя в измислените светове, които при четене се раздуваха и придобиваха лъжлив обем

като картонените фигурки от страниците на едни такива специални детски книжки, нали ги знаете? Само дето в световите на Верн повече не вярвах: сега вече виждах, че зад лъскавата им повърхност няма нищо.

Стигаше обаче да се забъркам в историята с испанския дневник, такъв достоверен, такъв оригинален, и целият свят около мен започна да ми се струва като неубедителен картонен декор. И след като вече се бях гмурнал в магическата реалност на дневника, да се връщам в своя невзрачен, плосък, тъй наречен „истински живот“, стана за мен просто немислимо.

В компанията на суровите, обрасли с брада до очите конкистадори се чувствах по-уютно, отколкото с малкото, запазени по чудо, университетски приятелства. С охота делях с испанците цялото им бреме на техния поход и не бягах от заплашващите ги опасности, които с рикошет удряха и моя живот. Аз повярвах в целта им, след което тя стана и моя цел. Заедно с тях се бяхтех над разгадаването на истинските задачи на експедицията, и на мен се падна честта да бъда сред първите, които ще ги узнаят.

Последния откъс ми се наложи да го разучавам наново не по-малко от три пъти. Чувствах се като провинциален турист, който до втръсване дълго се е друсал в стар разхлопан автобус, провирах се след загорелия и жилав гид по тесните и хлъзгави пътеки, проклетх всичко на света и съжалих, че съм се поддад на обещанията на туристическата агенция, но все пак успях да се изкача на заветната планина. И ето, водачът разрешава да спрем и да починем, а в това време със загадъчна усмивка отмества разперените клони и пред теб се ширва дотолкова невероятен изглед, че ти спира дъхът, объркваш се и не знаеш какво да погледнеш по-напред, а в лицето те удря студеният вятър, като изсушава потта ти, премахва умората ти и освежава възприятията ти.

Пронизва те съзнанието за собствената ти преходност, тленност, безполезност в сравнение със спокойното, почти вечно величие на онова, което виждаш пред себе си. После се опитваш да направиш снимка, за да плениш и да затвориш в златна клетка поне частичка от това преживяване. Изваждаш идиотската си евтина камера, нагласяваш

я и, объркан, разбираш, че обективът обхваща само мъничък правоъгълник от безграничното пространство, открило се пред теб. Безпомощно преместваш визъора от един детайл на друг, но къде ти! — на тази величествена картина ѝ е тясно дори в твоето полезрение, а сто и петдесетте квадратни сантиметра на снимката ще ѝ бъдат дотолкова малко, че не си струва опитът да я напъхаш там.

Мъчех се да хвана във визъора на своето разбиране цялото грандиозно платно, от което създалият го художник е дръпнал най-сетне покривалото, оставяйки зрителите да отсъдят. Обредът на посвещението се състоя, но дали бях готов за откритото ми се знание? Сигурен съм, че дори на самия автор на дневника не му е било лесно да повярва на чутото — а по негово време ангелите и бесовете все още са се разхождали на свобода, а не са били натикани в резервати от специалисти по *delirium tremens*???

„... Че това знание е тайно и тази тайна се опазва поравно от хора, демони и богове. И че това знание е прокълнато, както са прокълнати и всички посветени в него... И че на мен ще бъде възложено задължението да го предам по-нататък...“

Да го предам нататък? Дали пък точно затова не е бил написан дневникът, за да съхрани и предостави на други получените от автора сведения?

Нима наистина аз не съм бил случаен читател на старинни пътни бележки, а адресат на посланието, изпратено до поискване през столетия и континенти? Тази версия изглеждаше съвършено неправдоподобна, фантастична, и въпреки това тя бе способна да издържи на критиката. Единствено в нея имаше място за всички удивителни събития, които разтърсиха живота ми в последните месеци. Единствено тя ги обясняваше и даваше представа за това, какво ще трябва да очаквам в бъдеще.

Но мислейки за това, че аз съм избраният, все още не разбирах плашещото значение на всички, прочетени от мен редове. Алчно бях нагълтал стръвта цяла, без дори да усетя стоманената кукичка, на която е била набодена. А тя се прояви само след половин час.

Вслушан в далечния тътен на колите и в носещата се от Арбат отслабваща глъчка на тълпата, аз възбудено крачех около овалната маса в голямата стая и се стараех да обединя всичко, което ми се случи, в едно цяло.

И така, да допуснем, че превежданият от мен дневник с целия му приключенски фалшив блясък е само едно въведение, подготовка към известни откровения, пророчества, съдържащи се в по-късните глави. Да речем, че описваната в него история е правдива и нещо повече — нейните най-странни части трябва да се приемат именно буквално, а не като някаква метафора. Тоест, ако се споменават демони, охраняващи съкровенията от любопитните, по-добре е да повярваш в тях и да се вслушаш в предупрежденията. Тогава? Опитах се да възстановя цялата история от самото начало...

... Изпратен в поход за някакви книги и идоли на маите, испански благородник заедно със своите другари и подчинени се оказва марионетка в ръцете на известни сили, доста по-могъщи от короната или църквата, макар че самият той отначало е смятал, че изпълнява именно тяхната воля. Без да го уведоми за истинската задача на експедицията, Диего де Ланда доказал, че е играл независима партия, целите и смисълът на която са били понятни единствено на него самия.

Бъдещият юкатански епископ оправдава отделянето на такива значителни ресурси за една толкова мъглява мисия с опасенията от индиански бунт. Дори такава заплаха наистина да е съществувала, интуицията ми подсказваше, че Де Ланда я е използвал по-скоро като предлог за осъществяването на свои тъмни планове. Бил ги е намислил още месеци преди случката с кучето на иконома, което го е завело до езическите капища в подземията на манастира в Мани. Чрез осведомители е научил за съществуването на някакъв старинен свитък на маите с мрачни и страшни предсказания, чието притежаване му осигурява безгранична власт над умовете на маите, над съдбата на полуострова и нещо много по-голямо.

Дали е знаел къде да търси манускрипта? Макар че летящите отряди да са се изпращали от Мани във всички краища на Юкатан, най-многобройният бе поел именно към Калакмул. Останалите вероятно са били само прикритие, а унищожаването на хиляди книги в грандиозното по варварство аутодафе — опит да се скрие изчезването

на най-важните от тях. Де Ланда е искал да завладее свитъка на всяка цена и изпълняващите неговите заповеди конкистадори не се спирали пред нищо. Нито загадъчното изчезване и предполагаемата гибел на половината отряд в неочакваната буря, нито предупрежденията на изплашените индианци (за плановете на настоятеля по някакъв начин е било съобщено на старейшините на маите), нито нападението на свирепите диваци, нито избухването на блатната треска, нито съпротивата, с която сякаш самата селва посреща чужденците — нищо не е поколебало решимостта им. Да, войниците роптаели, но всички наченки на бунт са потушени от командирите на отряда още в зародиш. Индианският водач казвал, че един от хората в отряда съвсем точно е знаел каква плячка го очаква в края на пътя, какво именно трябва да се търси, за да се достави то на нетърпеливо чакащия вестник епископ. И на мен тепърва само ми предстоеше да смъкна маската на този човек...

Но ако има едни сили, които се стремят да счупят печата и да узнаят забраненото, тогава съгласно предупреждението на Хуан Начи Коком, трябва да се проявят и другите, противодействащи им, опазващи тези сведения. Знаейки за това, можеше ли да се продължава да смяташ всичките напасти, стоварили се върху експедицията, за проста случайност и да се откажеш от търсенето на скритото им значение? Не, бедите, които една след друга подлагаха отряда на децимация и не можеха да бъдат нищо друго, освен резултат от демонична или пък божествена намеса.

Спомних си онази вечер, когато прочетох главата, в която съвсем в началото на похода конкистадорите загубиха половината отряд, оставен да пази лагера. Единствената илюстрация към тази глава — отблъскващото уродче, изобразено в самия край, върху незаетото от текст място, се наричаше Спас. Чак — едно от най-могъщите божества на маите. Та дали бурята, озарила незрящото черно небе с разклонени мълнии, и излелият се върху селвата порой, измил всички следи на изчезналите хора и коне, не е проклятието и сълзите на Бога на дъжда? Дали и други гибелни произшествия не са съдържали тайни знамения, които аз не съм могъл да разгадая заради своята неопитност?

Участниците в експедицията са се подложили на опасност едва-що са стъпили на пътя, който е можел да ги отведе към споменатото от Хуан Начи Коком знание... Знание, което вероятно се съдържа в най-

късните глави на бележките... И значи, достатъчно е било да се направи първата крачка по водещата към него пътека...

Хартийката, която сложи всичко на мястото му, ми бе дало в ръцете Провидението. Обикновено аз, без да се замисля и за секунда, хвърлях в кошчето квитанциите, които ми връчваха от бюрото при предаване на готовата поръчка. Но тази по някакво чудо бе избегнала съдбата на другите, скрила се бе в задния джоб на панталона ми и преседяла там по време на няколко химически чистения.

Онова, което вчера ми се стори като обикновена хартийка с нечий небрежен почерк и разлят син печат, днес се превърна в безценен документ, в онази същата, на пръв поглед с нищо забележителна, но заветна плочка от домино, която пада първа и увлича след себе си хиляди други, откривайки за погледа нови фигури и зашифровани рисунки.

„Бюро за преводи «Азбука», и по-нататък — на ръка: „поръчката изпълнена, приета. Изплатени 970 руб. 00 коп. И. Семьонов“. Забавната, прилична на яйце буква „о“, вече будеше у мен неспокойни спомени, но невиджаната „д“ с камшиче, дълго едва ли не два реда надолу, не оставяше никакви съмнения.

Съвсем точно знаех къде съм видял този почерк, прекалено продължително и прекалено внимателно се бях вглеждал в онези четири думи и те танцуваха пред очите ми и досега, като изгорено в очната ретина на нехаен работник ослепяващо пламъче на заваръчен апарат.

„Те вървят след мен“. В паниката хвърления в края на една от главите надпис с молив, изтрит и потопен в кръв — той беше написан от същата ръка, която ми е давала разписките за направените преводи в бившата детска библиотека.

Сега разбирах кой е чел дневника преди мен, какви ли примамливи обещания, накарали го да измъкне прашинка знание под носа ми, е видял той в прочетените от него страници, защо е трябвало да се стареа да преведе преди мен новите глави на дневника и при това да крие от мен съдържанието им и своята работа. И аз знаех каква цена е трябвало да плати за това. Не беше ясно обаче до колко глави е успял да се добере преструващият се на равнодушен служител от моето старо бюро и какво точно е навлякло гнева на клиента, ако зад убийството стоеше той? Дали са си разчистили сметките с него за това,

че се е полакомил за чужди тайни, или такава съдба очакваше всеки, който се докосне до испанския дневник? Ето точно на това място и падна онази същата плочка от доминото.

Създанията, унищожили любопитния служител, вероятно добрали се и до първия преводач, изтерзалата ме болест, натрапникът пред вратата ми, воплите на юкатанския горски дявол пред къщи — всичко това са били брънки от една верига. Тази верига е потопена в тъмно блато и към нея е приковано приказно ковчеже. Опитвайки се да го достигна, аз самият изтеглях в мрака брънка след брънка и всяка от тях бе по-ужасна от предишната.

Аз повтарях съдбата на безименния испански офицер, ние двамата с него правехме всяка нова крачка, преодолявайки все по-голямото съпротивление, сякаш опъвайки все повече невидимата сплитка от въжета, упорито придвижвайки се напред — едновременно — той в шестнайсети век, аз — в двайсет и първи. Аз не бях вече наблюдател, незабелязано за себе си станах част от тази история, затънах в нея до пояс, и продължавах — сега вече доброволно — да се потапям все по-дълбоко.

Това, което ставаше с мен, беше сянка, повторение на случилото се преди пет века. Но може би и първото, и второто са отзвук, реинкарнации на някакви изначални откровения на състояло се, невъобразимо отдавна, първо предаване на Знанието? Знанието, което впоследствие е скитало от пазител към пазител — понякога направо от учителя към ученика, понякога — чрез посредници, изчезвайки за дълги столетия и отново връщайки се в нашия свят от небитието, водейки със себе си множество демони и чудовища... От поколение в поколение, от ера в ера, от уста на уста, от пергамент на хартия, от раждането на Вселената — и до последния й дъх, който самото знание и предрича, и описва.

Ако е така, тогава в същите тези минути аз преминавах през обряда на посвещението, и в най-близко време трябваше да поема върху себе си задълженията на пазител — да се приобщя към тайната, да я опазвам, докато ми стигне стоицизъм, а след това — да намеря последовател и да му я предам. Дали е била предвидена награда за честното изпълнение на този тежък дълг? Ако властимащите са жадували за скритите в ръкописа тайни, дарявали ли са тези тайни

своите носители с власт и могъщество, както е предполагал Де Ланда? Уви, едва ли...

Францисканецът не е могъл да знае всичко. Не мисля, че на прага на килията му нощем се е явявал мълчаливият голем: само едно такова предупреждение би стигнало на мнозина, за да загубят завинаги охота да издирват митичния летопис. Но аз нали го получих това предупреждение и сега разбрах, какво ми предвещава.

Надписът „El copocimiento es una condena“ беше още една част от мозайката, която аз внимателно сложих до другата: „... Че това знание е тайно и тази тайна се опазва по равно от хора, демони и богове. И че това знание е прокълнато, както са прокълнати и всички, посветени в него...“.

Случва се, когато строиш наум сложни схеми, като се стараеш да систематизираш разхвърляните явления и да видиш закономерност в тях, пътеводната нишка на логиката да ти се изплъзва от ръцете и докато отново не я намериш, системата, която ти изглежда подредена, изведнъж започва да представлява натрупване на несвързани един с друг елементи, половината от които са излишни. Или, ако прекомерно се увлечеш от някой изящен вариант на решение, да започнеш да затваряш очи за определено принадлежащите към конструкцията детайли само защото те нямат място в тази красива схема, могат да я обременят и ще се наложи всичко да се строи отново.

След като съгласувах всички частички на историята с дневника, аз не помислих само за едно: ами, ако емисарят на Де Ланда е успял да изпълни поръчението? Ами, ако въпреки обещанията на индианския водач древният ръкопис така и не попада в ръцете на автора на пътните бележки, но е открит от друг човек, който след това успешно го е доставил на настоятеля на манастира „Св. Антоний“ в Исамал? Та нали онова аутодафе се е състояло! Какъв е бил смисълът да се прави то, ако централната част на сложния, многопластов план, както виждах аз цялата тази интрига около летописа, бе завършила с провал и Диего де Ланда не е успял да получи манускрипта? Ако се съди по всичко, това би трябвало да повлече известни преломи в неговия жизнен път... Имало ли ги е? Да, имало ги е. Скандалът с аутодафето, извикването в

Испания, отстраняването от длъжност и процесът, повдигнат срещу него по обвинение в превишаване на правомощията.

А след това — личното застъпничество на Генерала на францисканския орден, чудесното оправдаване на мадридския съд и триумфалното завръщане в Юкатан — за да заеме в скоро време освободилото се място на епископ. След историята с летописа той не само не е пострадал, но напротив — издигнал се е. Скептиците ще кажат: епископът не е папа, и даже не е кардинал, такива висоти е напълно възможно да постигнеш и без помощта на висши сили. Обаче кой е казал, че самият Де Ланда непременно е искал за себе си папските регалии? Не е задължително да гледаш света от балкона на събора „Св. Петър“, за да управляваш съдбите му...

Не, рано е, прекалено е рано да се правят изводи. Все още имах нужда от нови глави на пътния дневник, за да мога окончателно да разбера ставащото.

Навън вече беше дълбока нощ, но изобщо не ми се спеше. И пред блока, и на стълбищната площадка цареше пълна тишина, и не напрегната, криеща нещо, а обичайната, празна. Чувствах, че каквото и да ме бе преследвало предишната вечер, то си бе отишло, беше отстъпило, макар и временно. Но това не ми донесе успокоение — бях прекалено развълнуван от последните си открития, за да заспя.

Три и четирийсет... КВ радиостанциите в този късен час излъчват само лек джаз, водещите си доспиват последните часове преди сутрешния ефир. А на мен изведнъж така ми се прииска да чуя последните новини! Нека са пожари, нека са войни, нека са грабежи, стига само да е нещо реално, съвременно, някакъв спасителен пояс, който не би ми позволил окончателно да се удавя в лепкавата смесица от старинни хроники, мистични подтекстове и собствени догадки...

Като притворих за всеки случай кухненската врата, започнах да въртя копчето за настройка на радиото, докато унилото виене на празния ефир, ситният капчук на пианото и замислените саксофонни сола не се смениха с човешки гласове...

„... разбира се, Андрей Валериевич, абсолютно съм съгласен с вас. Последните събития не може да не предизвикат определена тревога, особено у онези наши слушатели, които внимателно следят новините. Създава се впечатление, че различните стихийни бедствия се случват все по-често и по-често. Да вземем например последното

земетресение в Пакистан. Става дума, доколкото разбираме, за стотици хиляди жертви, а разрушенията са направо гигантски. Трябва ли да напомня за цунамито неотдавна в Югоизточна Азия с повече от двеста хиляди жертви. Или за ураганите, които един след друг удрят бреговете на Съединените щати — да отбележим, много по-често, отколкото преди, и за това свидетелстват метеоролозите. Ню Орлиънс, Хюстън, да не говорим за десетките по-малки градове, и до днес не могат да се съвземат от предишните удари на стихииите, а по прогнози ги очакват още. И затова въпросът ми към вас е: просто ние, имам предвид хората, които следят новините, ли оставаме с впечатление, че е така, а всъщност статистическата ситуация винаги е била такава, или все пак има някакви глобални промени, свързани, да кажем, с парниковия ефект? Напомняме на нашите уважаеми радиослушатели, че тази нощ гост в студиото ни е Андрей Валериевич Сузи, ръководител на Руския хидрометеорологичен център, Марат Зиновиевич Готлиб, геолог, специалист по тектоника, и Сергей Кочубеевич Шайбу, министър на извънредните ситуации. Моля, Андрей Валериевич...”

Аз недоверчиво се взрях в радиото. Нима в три и половина през нощта министър и шефът на хидрометеорологията, вместо да спят, ще взимат участие в някакво популярно радиопредаване за природните катастрофи? Не, това просто не може да бъде! Сигурно пускат някакъв стар запис...

„Благодаря. Аз смятам, че глобалните климатични промени още не са започнали. Да вземем например ураганите, да, за които вие говорихте, в Мексиканския залив, в САЩ. Е, засега нямаме достатъчно основания да говорим за това, че те са свързани, например, с парниковия ефект. Тоест, в бъдеще, ако изхвърлянето на въглероден двуокис в атмосферата не се съкрати, и тя продължи да се нагрива, можем да очакваме, след двайсетина години, например, такъв ефект, това да. По повод земетресенията, на мен ми се струва, че това е всъщност въпрос към уважаемия Марат Зиновиевич, защото с климатичните процеси това изобщо не е свързано. Тоест, ако ви интересува моето мнение, за глобална тенденция все още не може да става дума. По-скоро, отделни събития, просто някак така се получава, че са едно след друго, и по телевизията това е непрекъснато, та затова изглежда кой знае какво.“

„Е, добре, тогава да минем към вас, Марат Зиновиевич. Цунами, земетресения, изригване на вулкани — дали не чуваме прекалено често за тях в последно време?“

„Често ли? Ами практически непрекъснато! И знаете ли какво? Това е един абсолютно естествен процес, и при това вече изучен доста добре. Просто там, в Азия, точно близо до бреговете на Индонезия се получава, как да ви го обясня, сблъсък на тектоничните плочи. Те, плочите имам предвид, се намират в непрестанно движение и има две точки на пречупването им. В Атлантическия океан е едната — там те се разделят, един вид се раздалечават и втората ето, точно в Югоизточна Азия, онази същата. Оттук, от това сблъскване са и земетресенията, и вълните цунами. И нещо повече ще ви кажа — този процес едва набира скорост и районът ще си остане сеизмично нестабилен, така че, ако сега точно ни слушат хора, които биха искали да отидат на курорт в Тайланд или на остров Бали, нека имат предвид този риск. А ако говорим за ураганите, наводненията и подобни катаклизми — с моята епархия това няма нищо общо, тук Андрей Валериановия е свършено прав.“

„Благодаря ви, Марат Зиновиевич. Ако уважаемите гости ми позволят едно малко отстъпление, бих искал да разкажа за една беседа наскоро с доста известен еколог, чието име няма да споменавам сега. Той има много интересна теория, съгласно която цялата Земя, целият свят, така да се каже, цялата съвкупност от създания и материя, е всъщност някакво свръхсъщество, може би онова същото окончателно и физическо възплъщение на Бога, което хората винаги са искали да обхванат и да си представят. А човекът според това определение е като един от видовете негови клетки. Човешката цивилизация пък е своеобразен раков тумор върху тялото на това свръхсъщество. Всъщност ракът е неочаквано изменение на поведението на клетките в човешкото тяло, нали така? Те започват безконтролно да растат, унищожавайки останалите клетки и тъкани, разпрацат метастази по целия организъм, всяка от които трябва да стане нов тумор, и всичко това е подчинено на примитивната, разрушителна логика на експанзията и изяждането. Цивилизацията е също такава заболяване, също такава нарушение в генетичния код на клетката, което превръща чудесния тих пещерен човек, абсолютно неопасен за екосферата, в нов вид същество, в зачатък на бъдещ тумор. Поразено от цивилизацията,

човечеството развива буйна дейност, много напомняща онези принципи, по които се развива раковото заболяване. Прекомерният и неконтролируем демографски бум, метастазите от епохата на Великите открития и колонизацията, Колумб и Васко да Гама, Афанасий Никитин в края на краищата. Е, и тази аналогия, естествено, върви и по-нататък и засяга индустриализацията, глобализацията, изсичането на горите на Амазония и Сибир, изхвърлянето на въглероден двуокис в атмосферата, изчерпването на запасите от полезни изкопаеми, изливането на токсични отпадъци в реките и океаните, взривовите в атомните електроцентрали и така нататък. Всички бедствия и катаклизми са просто следствие от това, че човечеството вече почти е отровило този свръхорганизъм и той постепенно умира. Трябва да се признае, че теорията е доста мизантропска, но все пак в нея има нещичко, не е ли така? Това, разбира се, не значи, че аз самият вярвам в нея.

Е, а сега да се върнем към нашата тема, въпрос към министъра на извънредните ситуации — Сергей Кочубеевич, имате ли на ваше разположение технически ресурси, с помощта на които може да се провежда мониторинг на опасните природни процеси, да се предсказват по някакъв начин, за да...“.

Именно при думата „предсказват“ не мен ми притъмня пред очите. Отговора на министъра дори не го чух: заглуши го чудовищен грохот, с който в главата ми се наместваха тектоничните плочи на смисъла. На зачестяващите катаклизми, които не слизаха от първите страници на вестниците и списанията, аз самият вече бях престанал да обръщам внимание. Но да прехвърля мостче между сведенията от последната глава на дневника и вестите за набиращите обороти природни катастрофи аз не съумях, пък и бих се побоял.

Кой знае защо в мен се появи увереността, че страданията на жителите на планинските пакистански села и разпрострелите се в долините мръсни бедняшки градчета по най-непосредствен начин са свързани с отчаянието на оцелелите обитатели на индонезийските острови, чиито домове и семейства са погълнати от гигантските вълни. Техните викове и плач са отзвук от отчаяните вопли на жителите на Ню Орлиънс, също лишени се от покрив и роднини, загубили вяра в

най-доброто правителство на земята, и с последни сили бранещи родните развалини от мародерите.

Всички тези събития само изглеждаха различни и това, че те се случваха на различни материци и имаха различна природа, задълбочаваше това заблуждение. В действителност имаше някаква свързваща нишка, която зашиваше тези пъстри парцалчета едно към друго, а иглата, през чието ухо беше вдяната тази нишка, нито за секунда не прекъсваше своята дяволска работа, присъединявайки към образуващото се платно нови фрагменти. И сега започвах да разбирам, че в близко време гърчовете, обхванали планетата, не само няма да спрат, а напротив, ще нарастват, разпространявайки се и на нови, незасегнати досега от бедствията страни.

Когато видиш в двора на дома си умрели плъхове, можеш да ги заобиколиш гнусливо или да ги съжалиш, но можеш в това да видиш и ясният знак за приближаваща се епидемия от чума. Досега, когато четях вестници или слушах радио, аз или съчувствах на мексиканците, или уморено прелиствах нататък, останал без сили трета седмица да ровя заедно със спасителите в крайбрежните пясъци на остров Ява, измъквайки оттам раздутите, разпадащи се в ръцете ти тела на аборигени и туристи.

Без подсказването на суфльора, който ми нашепваше от страниците на старинната книга, аз за нищо на света не бих се сетил да чуя в ехото на пакистанските земетресения, азиатските цунами, американските торнада и мексиканските наводнения предконцертното настройване на медните тръби на Апокалипсиса. Аз вече отдавна го слушах, но едва сега ме научиха правилно да разбирам и да се отнасям към тези вести. Дали не е късно?

И още, освен това си помислих, че дори да ми е съдено да стана приемник на незнайния конкистадор и да получа от него знанията за пророчествата на маите, да ги предам на бъдещите поколения, аз вероятно няма да мога. Защото тези предсказания се отнасят не до някаква отдалечена точка, трудно различима през мъглата на грядущето, а до дните, които ще трябва да преживеят повечето от нас, в това число, явно и аз. Дали не затова така се обостря противопоставянето на демоните, хората и божествата покрай тези стари страници, които поради каприз на една от страните продължават да попадат при мен? Каква роля все пак ми е отредена на мен в тази

драма, написана преди няколко хилядолетия и приближаваща се към своята развързка едва сега? Ако аз не мога да стана прост пазител на тайната, какво още мога да направя, и струва ли си даже да опитвам да извърша това?

Безсилно се отпуснах на дивана и се свих в ъгъла му, смачкан, сразен, вцепенен. Ако над главата ми току-що се бяха разтворили небесата, и някой гръмогласен би се обърнал към мен оттам, назовавайки ме по име, аз бих бил потресен не повече, отколкото след това, което с намеци ми разкри това странно нощно радиопредаване. Постепенно започна да се възвръща слухът ми: министър Шайбу все още бавно бърбореше за успехите на своето ведомство.

„... естествено, всичко е под пълен контрол. За последните години, както знаете, финансирането на Министерството на извънредните ситуации съществено се увеличи. Сдобихме се със средства за обезпечаване на пълното функциониране на всички наши структури. Правителството правилно оценява степента на заплахата и е готово да я неутрализира. Нашите спасителни отряди непрекъснато провеждат тренировки и учения. В министерството се закупува най-новата техника. Такива опасности като земетресения, наводнения, урагани засега е невъзможно предварително да се предвидят. Но ние си сътрудничим с водещи научни институти, които провеждат разработки в тази насока. Разработен е механизмът за евакуация на населението от зоните на бедствия. В дадения момент нашите отряди притежават висока мобилност и са готови да пристигнат в пострадалия район за по-малко от денонощие. С една дума, ако трябва да обобщя, днес ние можем да се справим практически с всяка една извънредна ситуация. И ако на територията на Руската федерация станат такива природни катаклизми, като онези, които сега се регистрират в Азия и Латинска Америка, аз мисля, че ние можем да се справим със ситуацията не по-зле, а може би и по-добре от нашите колеги в чужбина“ — с дървен военен език рапортуваше Шайбу.

„Благодаря ви, Сергей Кочубеевич. А сега, уважаеми слушатели, вие имате възможност да зададете вашия собствен въпрос на министъра на извънредните ситуации. Напомняме ви нашия телефон...“

Бях сигурен, че предаването се транслира от запис и взех телефонната слушалка просто машинално, все още обзет от своите собствени мисли, доста далечни от онова, което говореше министър Шайбу. Обаче след няколко дълги сигнала нещо меко щракна и нежен момичешки глас ме попита как се казвам и откъде се обаждам, а после ми съобщи, че ме включва в ефир.

Кой знае, дали пък всемогъщият министър не беше също такава пешка в приближаващата се към завършек разигравана небесна партия, както и аз? Иначе кой дявол го караше късно нощем, вместо да спи между безкрайните полети по изтерзаните от катастрофи региони, да се мъкне в студиото за радиопредаване, което се излъчваше лично за мен, и едва ли щеше да се похвали с друга аудитория? Кой можеше да ми даде отговор на току-що формулирания въпрос по-добре от главния чиновник, в чиято сфера на компетенция влизат епидемиите, катастрофите, глада, ураганите и земетресенията? В това положение се чувстваше и изящството, и иронията на седналите над шахматната дъска играчи. Склоних глава, показвайки, че оценявам тази малка забавна маневра по достойнство.

Обаче на ход бях аз.

„И така, имаме първия въпрос от наш слушател от Москва. Моля, вие сте в ефир!“

Аз се изкашлях, с учудване слушайки как моето ехо се чува от колонката на радиото, облизах пресъхналите си устни и не много високо, но ясно казах:

„Кажете, Сергей Кочубеевич, а не ви ли се струва, че всички ваши усилия са абсолютно безполезни, защото просто приближава краят на света?“

---

[1] Откровението (исп.) — Б.пр. ↑

LA CONDENA^[1]

Въпреки моето очакване, министърът не се смути, не се учуди и не отказа да отговаря на такъв абсурден въпрос. Със същия делничен тон, той отвърна:

„Разбира се, правителството има сведения за това. Иначе какъв смисъл биха имали всичките приготовления, които се водят сега? Ние...“

„Какво е това? Какво става?!“ — изведнъж го прекъсна гласът на водещия. „Но това е...“ — излъчването прекъсна, радиоапаратът тихо засъска и се изключи.

В бюфета ситно звънтеше чаеният сервиз, от кухненския шкаф започнаха фалшиво да му пригласят чиниите, лампата се заклати няколко пъти, като засилваща се детска люлка, и угасна. Малкото светещи прозорци в блока отсреща почернях, изгоря гирляндата от улични лампи навън, и всичко потъна в съвършена, непрогледна тъмнина. Звънът на съдините в шкафовете достигна неприятна истерична тоналност, подът под краката конвулсивно завибрира, чу се меко шумолене и върху главата ми се посипа нещо.

Още няколко секунди ми трябваша, за да измъкна от прашния килер на паметта ми, някъде от тгълчетата, вестникарските изрезки с гръмкото название „Енциклопедия на екстремалните ситуации“, която публикуваше преди време едно от безплатните московски издания. Нужното бе озаглавено „Какво да се прави при земетресение“. Да застанеш под касата на вратата — там шансовете да не загинеш при срутванията са оптимални, обещаваше статията. Спънах се в крака на масата и едва не я преобърнах, ударих си коляното, стоварих се на пода и в тъмнината се опитах да напипам вратата. Обаче след още няколко мига всичко престана: физически усетих как спазъмът отпусна напрегнатата, напъваща се земя; тракането на чашите и чиниите стихна, почти оживелите мебели отново застинаха по местата си. Все още не се решавах да се изправа на крака, опасявайки се, че затишието

е само временно. И в този момент с мен стана нещо странно: дали от насъбралата се за последните дни страшна умора, дали пък от току-що преживяното сътресение, аз изпаднах в забвение, по-скоро сравнимо с припадък, отколкото с дрямка.

В съня ми неочаквано се появи моето куче, макар че бях сигурен, че след случилото се няма да ми се разминат лепкавите и задушаваци видения, изпратени от разсърдените богове на майте. Спомням си, че бях неимоверно радостен да го видя: сега имах достатъчно кошмари наяве и сънят ми даваше редки моменти на душевна отмора. Обаче всичко тръгна на терсене: исках както обикновено да изляза с него навън, да се разходя из парка и да дам на горкичкото да раздвижи лапите си, отекли за тези две седмици, през които не ни даваха свиждания, но то категорично отказа да ме следва на стълбищната площадка. Колкото и ласкаво да го убеждавах, колкото и да го мамех към вратата, то не искаше да стане от килимчето си в кухнята, като се притискаше към пода и уплашено скимтеше, а когато се опитах да го вдигна насила, започна глухо да ръмжи и да се зъби.

Смаян от упоритостта му, аз на няколко пъти се приближавах до входната врата и поглеждах през шпионката — на стълбите всичко беше тихо. Това беше странно и непривично: докато кучето беше живо, то никога не пропускаше възможността да излезе на разходка, дори ако току-що се е върнало от улицата. И даже само няколко дни преди болестта, против която аз заради небрежността си пропуснах да го имунизирам и тя го вкара в гроба, то слабо биеше с опашка и се мъчеше да стане на несигурните си крака, когато някой пред него по невнимание кажеше думата „разходка“. И вече наистина нито веднъж не се случи да пренебрегне такова предложение в сънищата ми.

Веднъж един познат ловец ми подари кожа на рис, когото убил някъде в Далечния изток. Тази кожа остана вкъщи точно два часа: от вида ѝ, или по-скоро от миризмата ѝ, кучето ми получи такъв пристъп на паника, че не се реших повече да мъча горкото животинче. Обикновено уравновесено и мълчаливо, то замря на прага на стаята, където аз хвърлих ловния трофей, и залая с всички сили. Не млъкна нито за секунда в течение на тези цели два часа, докато напълно не пресипна, и при това трепереше толкова силно, сякаш го удряше

електрически ток. Сетерът е ловджийско куче, но аз никога не напусках града и диви зверове то не беше виждало; обаче с паметта, останала му в наследство от хилядите поколения сетери, безпогрешно позна риса по миризмата. Наложих се да върна кожата с извинения, а с кучето още дълго се опитвах да си оправя отношенията: след този номер то се отнасяше към мен с известно недоверие.

Всичко това го разказвам, защото, връщайки се в съня си от входната врата в кухнята, аз сварих картинка, много прилична на онази отдавнашна случка: кучето се бе свило в ъгъла и беше направо вкаменено, козината на врата му бе настръхнала, лапите му трепереха, а устата му се отваряше и затваряше, като издаваше само едва чуто скимтене. Погледът му беше втрещен в празното пространство недалеч от мястото, където стоях аз. То вероятно виждаше нещо, което бе недостъпно за моите очи... Хищник, къде-къде по-страшен от сибирския рис, който го беше уплашил до смърт... И едва когато се обърнах към кучето, ми се стори, че с периферното си зрение успях да мерна някаква смътна полупрозрачна сянка, която бавно се примъкваше все по-близо и по-близо... В този миг кучето най-сетне успя да излае и призракът се разсея като откъслек мъгла, отскубнат от порив на вятъра.

Сепнах се и седнах, загледан през нощния полумрак към коридора, в същото място, където преди няколко мига се бе втрещило моето куче. И още няколко дълги секунди не ме напускахе усещането, че там действително има някого и оттам той, или то, също така втрещено гледа мен, но има една разлика: аз съм спял, а то ме вижда...

Този сън неприятно ме порази и още дълго не излизаше от ума ми. Първо, аз не очаквах такова безцеремонно нахълтване на индианските духове в моята светая светих, такова нагло посегателство върху моя таен отдушник. Второ, участието в този нелеп кошмар на моето куче по странен начин му придаваше достоверност, показваше сериозността на положението. За първи път през всичкото това време то преплува Лета, за да ме предупреди за опасността, и аз няхах право да оставам глух за неговите предупреждения.

* * *

— Дмитрий Алексеевич, вкъщи ли сте? При вас също ли спря токът? Наистина ли има земетресение? Какъв ужас! Дмитрий Алексеевич... — заглушен от стоманената врата, от стълбището се чу гласът на моята съседка — същата онази, която ми се накара тия дни за хулиганските надписи на вратата ми.

Предпазливо, опипом, аз станах и приведен, протегнал напред ръце, сякаш се надявах да се защитя с тях от причакващите ме безтелесни чудовища, тръгнах напред. Поне една жива душа да имаше в това царство на мрака! Сега не исках нищо повече от това просто да видя, поне да чуя до себе си обикновен човек, от плът и кости, да разменя с него няколко думи, да обсъдя станалото, просто да почувствам, че не съм сам, че всичко това става не само с мен...

— Идвам, идвам! Проклетият ток, нищо не виждам — едва отново не загубих равновесие, като болезнено си ударих рамото в касата на вратата.

Пантофите ми противно скърцаха, като разпрашаваха по паркета падналата от тавана мазилка. Очите ми прекалено бавно свикваха с тъмнината, очертанията на предметите изплуваха постепенно, като контури на бъдещи снимки върху негатива, потопен в разтвор.

— Дмитрий Алексеевич, вкъщи ли сте?

— Вкъщи съм! — викнах аз, измъквайки се от оплетения телефонен кабел. — Сега ще отворя, Серафима Антоновна!

— И вие ли нямате ток? Наистина ли е земетресение?

— Целият блок е без ток и не само нашият! Сигурно е четири бала по Рихтер, не по-малко! — наслуки изтърсих аз, като опипвах кожената тапицерия на вратата, търсейки секрета.

— Какъв ужас! Дмитрий Алексеевич...

Опитайте се да намерите ключа на лампата в тъмна стая — колкото и привични да са разстоянията в жилището ви, колкото и десетки хиляди пъти да сте щракали ключа на лампите, светвайки или гасейки, в пълна тъмнина няма да успеете да го намерите веднага. Същото е и с бравата, да я вземат мътните...

— Дмитрий Алексеевич, вкъщи ли сте? — тревожно попита иззад вратата съседката.

— Вкъщи съм, вкъщи съм! — раздразнен от нея ли — за внезапната ѝ глухота (а колко пъти я бях виждал как подслушва съседите, залепила ухо към чуждата ключалка, увлечена дотолкова, че

дори не ме забелязваше как се качвам по стълбите!) — от себе си ли, заради своята несръчност и тромавост.

— И вие ли нямате ток?

Тревожно ли? Или точно със същата интонация, като първия път? Ама че идиотщина... Аз замрях и се залепих за тапицерията на вратата, вслушвайки се.

— Наистина ли е земетресение?

Това не беше догадка, нито предчувствие, нито подозрение — просто в мен, като в пълен съд, ливнаха някаква гъста вледеняваща течност. Съставът ѝ беше — мигновеното осъзнаване на ставащото и инстинктивното желание веднага да избягам, да се скрия където ми падне — в гардероба, зад дивана и треперейки да се надявам, че опасността ще отмине, без да ми причини сериозна вреда.

— Какъв ужас! Дмитрий Алексеевич...

Така и неуспял да превъртя секретa, аз се дръпнах назад и започнах да отстъпвам към кухнята, чувайки как онзи, който се бе притаил на стълбите, отново и отново пуска своята кошмарна грамофонна плоча.

— Дмитрий Алексеевич, вкъщи ли сте? И вие ли нямате ток? Наистина ли е земетресение? Какъв ужас! Дмитрий Алексеевич... И вие ли нямате ток? Наистина ли е земетресение? Какъв ужас! Дмитрий Алексеевич... И вие ли нямате ток? Наистина ли е земетресение?

Времето се забавя... Отвън се чува тихо противно скърцане, сякаш външната желязна обшивка някой се опитва да я издере с пирон. После звукът става по-силен, настойчив.

— Какъв ужас! Дмитррр... — трептящият глас на съседката прераства изведнъж в зверски рев и тогава върху вратата се стоварва удар с такава сила, че тътенът е като от манастирска камбана, а от тавана отново се сипе мазилка. Падам на пода и на четири крака пълзя, хлъзгайки се по праха към кухнята, като мечтая да съм незабележим, мъничък, да се превърна в хлебарка, за да се пхна в дупчицата зад перваза на паркета — може би поне там няма да може никой да ме стигне...

— Дмитрий Алексеевич! — нов удар; стоманената плоскост стене, скоро тя ще поддаде под този нечовешки напън и ще изхвърчи от касата, ще се посипят искри, ще литне метална стружка, и тази твар ще нахълта в моя дом...

— Вкъщи ли сте? — по желязото сякаш млати таран, така, че ушите ми заглъхват от грохота, подът се тресе целият; след това настъпва секундно затишие и аз успявам да чуя собствения си шепот: „моля ви, моля ви, моля ви...“ — а то в това време явно се засилва, за да се хвърли с гигантското си туловище върху вратата ми.

— И вие ли нямате ток? — и веднага, удар — рев, какъвто не е способен да издаде нито един от известните ми зверове — властен, разярен, оглушителен. От него ти секва дъхът — не като сравнение, а в действителност — така, че не можеш да вдъхнеш в дробовете си въздух, коленете и ръцете ти треперят, като на епилептик, а в долната част на корема усещаш как става мокро и горещо.

— Наистина ли е земетресение?

В този миг започва късогледо да примигва крушката, сякаш самата тя зажумява, отвикнала от собствената си светлина, толкова силна след дългите минути, прекарани в сумрак, после започва да кашля радиото и неясно, през шумовете, като случайно засечено в тила на врага, родното „Совинформбюро“ докладва:

„... в някои райони за отбелязани прекъсвания на електроснабдяването. Според последни данни силата на подземните трусове е била повече от пет бала по скалата на Рихтер. В районите на Одинцово, Строгино и Митино^[2] частично са разрушени няколко панелни блока. Има пострадали...“.

През стъклото виждам как светват прозорците на съседните сгради, техните тъмни силуети със светнали точки ми приличат на грамадна перфокарта, през която някой свети с джобно фенерче...

Седя на пода, целият побелял от падналата мазилка, скрил главата си под една възглавница от дивана, точно пред мен на пода тъмнее позорното петно.

На стълбищната площадка май всичко е стихнало.

... Силите ми стигнаха само колкото гнусливо да се облея с душа. И въпреки двата пухени юргана, с които се надяхах, като се увия, да се скрия от кошмарите и да се стопля, цяла нощ ме тресе треска.

Събудих се от дълго, самоуверено звънене на вратата: кой знае защо си помислих, че така може да звъни само милицията. Навън вече бе съвсем светло и това ми донесе спокойствие. Загърнах се с юргана и като присвивах очи от светлината, се повлякох да отворям. Подът и мебелите бяха плътно напудрени с вар; изглеждаше сякаш вкъщи е валял сняг. Вътре в мен премина присвиваща студенина, като че ли се засилвах от върха със скоростно влакче — към пропастта: вчера всичко беше наяве.

На прага стоеше, втренчил поглед точно в шпионката, нисък як мъж с дълго кожено яке китайско производство. Усетил, че го гледам, той вдигна пред себе си червена карта с надпис ГУВД^[3]. Обречено въздъхнах и отключих вратата.

— Майор Набатчиков — произнесе той така, сякаш казваше „Казвам се Джеймс Бонд“.

Разбрах, че изпитвам към майора ирационална антипатия. В следващите минути той направи всичко, за да я утвърди.

— Това на какво прилича?! — с тон, с който стопанинът се кара на изходилия се в пантофите котарак, попита той, показвайки външната страна на входната врата.

Изтривайки потното си чело и вече досещайки се, какво ще видя сега, аз предпазливо излязох на площадката, внимателно притворих вратата и я огледах.

Тя цялата беше издрана с дълбоки резки, които биха изглеждали точно като следи от нечий грамадни нокти, ако съпротивлението на материалите се сметне за лъженаука и се допусне, че вроговените клетки на кожата могат да бъдат по-твърди от стоманения лист, с който бе затулен входът на моя бункер.

Мълчаливо разперих ръце, опитвайки се да придам на лицето си обезкуражен израз и с това да спечеля поне още мъничко време. Не можех да измъдря нито едно поне малко правдоподобно обяснение за състоянието на вратата ми, а импровизирано да лъжа милицията някак си се страхувах.

Набатчиков изтръска от кутията една цигара, щракна метална запалка и си дръпна дълбоко, като ме разглеждаше с изпитателен поглед. Очите му не бяха добри, дълбоко вкопани, а тежките дъги на веждите допълваха сходството им с наблюдателните процепи в

танковата броня. Като изпусна облак смрад, майорът се развърна и запълзя в настъпление.

— Как спяхте? — той изплю лепкава слюнка в белия прах.

— Неспойно. Така тресеше — оплаках се аз.

— А нещо друго да сте чули? Викове, може би? Някакви странни звуци?

— Навън май крещеше някой, но не обърнах особено внимание. Естествено е, когато има земетресение. Работата е там — на рамото ми най-сетне седна музата и аз почувствах прилив на вдъхновение, — че последните дни спях лошо и затова вчера реших да взема приспивателно. Явно съм прекалил: даже когато се разтърси, не можах да се накарам да стана от леглото, така че всичко ми беше като на сън. Докато не дойдох на себе си, ето, с ваша помощ, се надявах, че всичко това изобщо ми се е привидяло. Пих димедрол — уточних аз за всеки случай.

В този момент майорът, който закриваше с гърба си стълбите, се дръпна назад и аз конвулсивно преглътнах: на площадката между етажите тъмнееше огромно алено петно, очертано с тебешир.

— Вашата съседка — кимна към петното Набатчиков, като тръсна цигарата си. — Цялата е разкъсана, гръдният кош е разпорен. Пикантен детайл: сърцето го няма. Да не сте вие, случайно? Шегувам се, шегувам се — без да се затруднява с усмивка, добави той.

— Боже... — разтрих очи с ръка и едва тогава обърнах внимание, че целият съм покрит с бял прах; в гърлото ми дращеше.

Вратата на съседния апартамент се откряна и оттам се показва още един милиционер, висок, мургав, със силно изпъкнала адамова ябълка — външно изобщо не приличаше на Набатчиков и в същото време с нещо неуловимо напомняше на него. Помислих си, че ГУВД, пък и изобщо всичко, което сме свикнали в нашата страна да наричаме с анатомична ирония „органи“, вероятно подлага аурата на своите служители на един щемпел, в резултат на което те изобщо няма нужда да показват на гражданите своите удостоверения — гражданите и така сами чувстват всичко на астрално ниво.

— Нищо не разбирам — тихо се обърна вторият към майора. — Вратата е отворена, апартаментът не е пипнат. По праха вървят следи към изхода. Тук ти сам видя всичко, снимали сме го — следите от пантофите й на площадката, и тази ивица по стъпалата, когато са я

влачили. Повече никакви следи няма. Вие какво слушате, това вас не ви засяга — присви очи той, като ме гледаше.

— Тогава аз ще се измия, ако позволите?

Пуснах водата на съвсем тънка струя, за да не ми заглушава откъслечните фрази, които долитаха откъм вратата:

„... което напомня... в цирка един тигър разкъсал дресъора... пристигнал,... още когато работел... тук не става дума за човек... цирка, в зоопарка да звъннем... някои екстравагантни богаташи ги държат в жилищата си...“

„... следи няма... отпечатъците на лелката са навсякъде, а от тоя... само следи от ноктите, ето върху вратата... защо на неговата?... нещо знае...“

Когато най-сетне намъкнах анцуга и се върнах на стълбите, те вече бяха успели да определят тактиката си.

— Ние засега няма да ви безпокоим. А вие си помислете, напрегнете паметта си. На димедрола, в края на краищата, някога ще му мине действието. Оставете си телефона и запишете нашия. Засега не изчезвайте. Имам предвид — не напускайте Москва. А, и ето какво още — оставаме с впечатлението, че са се опитали да се доберат и до вас. Знаете ли, както се казва — „Моята милиция ме пази.“ Не си мислете, че ни е все едно, не можем да си оправим отчетността. И две неразкриваеми убийства в един блок за нас е по-зле от едно. Весели празници — заключи майорът, като хвърли фасата си под краката ми.

Докато заключвах, отчаяно мислех, че и аз бих бил доволен да не изчезвам никъде от Москва, но да обещавам — нищо не можех.

... Следователите бяха недалеч от истината: това не беше тигър, а ягуар. Но да споделям с тях своите, прераснали в увереност предположения, нямах намерение. Даже техния закоравял мозък и да съумее да ги възприеме, и даже да повярва на моята история — какво от това? Способи за борба с таласъмните на маите не се споменават не само в служебните инструкции на милицията — срещу тях сигурно бяха безсилни дори сребърните куршуми и прочие народни средства, споменавани в европейската митология.

Заплахата сега бе по-реална от когато и да било. Моята нещастна съседка си плати само заради това, че първа беше излязла от апартамента си след земетресението, съвпаднало по време с пришествието на чудовището, изпратено да ме довърши. Моята

авантюра струваше живота на невинен човек и това само по себе си вече бе достатъчно основание да се замисля за това, имам ли право да продължавам.

Най-сетне, аз просто се страхувах. Струваше ми се, че вече съм прекрачил границата, до която можеше все още да се прави избор: сякаш исках да се полюбувам от въженото мостче на течащата долу бурна планинска река, но съм паднал и сега ме носи течението; ту пък изведнъж започвах да си казвам, че още може да върна играта отначало, да премисля, да отстъпя, да се спася.

Повече не можах да заспя, независимо от това, че бях спал само няколко часа. Цяла сутрин прекарах с метлата и парцала — да мета пода и да бърша праха от мебелите, чистейки жилището от падналата мазилка с такова старание, сякаш исках едновременно да изтрия следите от земетресението и от паметта си, за да мога и занаят да затварям очи за най-очевидните доказателства на моите хипотези, да измоля извинение от демоните и да се върна към обичайното си съществуване.

Към момента, когато жилището ми придоби отново предишния си вид (оставаше само да варосам тавана), на мен за стотен път ми се удаде да се договоря със себе си да прекратя работата над книгата. И тогава в коридора звънна телефонът.

— Дмитрий Алексеевич? — беше глас на младо момиче.

Кой знае защо аз веднага реших, че тя трябва да е много красива; такъв един разпалващ въображението тембър притежават водещите на сутрешните радиоблокове. Тях вероятно ги избират от цялата страна, доверявайки им сложната, отговорна работа: с нежността и вниманието на сапър да будят недоспалите махмурлии съграждани. Тя още не бе успяла да каже нищо, а аз вече бях готов да се съглася с всичко.

— Обаждам се от бюрото за преводи „Акаб Цин“. Имаме нова поръчка за вас. Дали бихте могли да минете веднага щом завършите работа над предишната? И моля, постарайте се да го направите до трийсет и първо число, защото на Нова година не работим заради ритуалите.

— Добре — механично казах аз.

— Чудесно. Тогава ви чакаме — гласът ѝ звучеше доброжелателно, почти ласкаво, сякаш се бях обадил на телефон на доверието.

Горе-долу половин минута след като тя бе затворила, аз слушах кратките сигнали в слушалката, опитвайки се да си спомня дали си бях оставял домашния телефон в това странно бюро. Разбира се, че в наше време за всеки човек може да се намери информация, но все пак...

Без да направя еднозначен извод, аз се върнах в стаята, сложих нов лист на „Олимпията“ и започнах на чисто да преписвам превода на последната глава. Главата ми бе блажено празна, не губех време за съмнения и колебания и само след около два часа работата беше приключена.

Сигурно така наркоманите, които са взели твърдото и окончателно решение да зарежат дрогата, да престъпят чертата, да започнат нов живот, в един миг изведнъж сякаш забравят за това и без да срещат никаква вътрешна съпротива, като бродещи под шепота на Луната сомнамбули, скачат от мястото си и тръгват за доза. Те не мислят за нищо и когато вече ги обгърне всмукващият водовъртеж на сладкото забвение; едва на следващия ден заедно с конвулсивния гърч идва разкаянието.

Сложих кламер на готовата белова, облякох се по-топло и плахо погледнах през шпионката. На стълбите вече нямаше никого; запечатаният съседен апартамент, следите от нокти и надписът на вратата ми, който така и не бях успял да изчистя, напомняха за това, колко близо до ръба на пропастта съм стоял. Не посмях да мина през размазаното от чистачката кърваво петно, извиках асансьора и щом излязох навън, веднага хванах кола.

Прозорците на покритата с мръсни размазани петна жигула бяха замъглени от скреж, тя се тресеше като мръзнецко улично куче, а шофьорът кавказец с раздърпана двулицева пухенка в цветовете като колажите на Анди Уорхол мълчеше, настръхнал, сякаш се страхуваше, че заедно с парата, от устата му ще излезе скъпоценната топлина и кастанедовската жизнена сила.

Разрушения от нощния катаклизъм на заснежените московски улици не се забелязваха на пръв поглед, но навсякъде сновяха жълтите

мравуняци — работниците по поддръжката оправяха невидимите комуникации, явно повредени от подземните трусове.

— В Ленинанкан беше по-страшно — хрипливо отрони шофьорът.

— На мен и вчерашното ми стига, за да се уплаша до смърт — честно казах аз.

— Тогава загина половината ми семейство. Къщата ми отиде. Когато се премествах в Москва, си мислех, че тук поне няма да тресе...

— Знаете ли, мисля си, че сега вече от това никъде няма спасение — казах аз на себе си ли, на него ли.

— Във вестника ли го прочетохте? — намръщи се той.

— В една книга.

Шофьорът кимна и отново млъкна, потънал в мислите си. До края на пътуването тишината бе нарушавана единствено от еднообразните ругатни, които той изпращаше в космическото пространство, когато на пътя ситуацията ставаше сложна.

Охранителят при входа на сградата, където се помещаваше бюрото „Акаб Цин“ ме позна и без да ми задава въпроси, сам ми написа пропуск. Въпреки предстоящите празници и природните бедствия, в коридорите беше доста многолюдно: планетарният капитал, на който това сияйно здание беше един от мъничките аванпостове, не признаваше почивните дни. Двама бояджии със спретнати оранжеви комбинезони боядисваха таваните.

По навик вече потопих копчето с цифра пет в алуминиевата платка на асансьора, притворих очи и въздъгнах с пълни гърди. Вътре витаеше неуловим аромат: нещо средно между мириса на благородно старо дърво и дискретен мъжки парфюм, какъвто трябва да ползват възрастните, но елегантни милиардери, застанали зад руля на своите белоснежни яхти.

Този път ме посрещна добре поддържана, редовно посещавала солариума брюнетка на средна възраст. След като се усмихна мило, тя прие папката ми с готовия превод, приближи се до сейфа в дъното на офиса и извади оттам точно същата, отличаваща се единствено по залепения номер.

— Благодарим ви за оперативността. Това е много важно при изпълнението на тази поръчка.

Веднага познах гласа ѝ: именно тя се обади днес сутринта вкъщи. Вземайки плика с хонорара, след известно колебание аз все пак попитах, макар и да не бях сигурен, че по време на телефонния разговор с нея, не ми се беше счуло:

— Кажете ми, а за какви ритуали говорехте?

— Моля? — тя изви вежда като дъга, което много точно придаваше на лицето ѝ израза „учтиво любопитство“.

— Ами, по телефона... Казахте, че бюрото няма да работи на Нова година заради ритуалите.

— А, да... Съвсем тривиални ритуали. Руска салата, белени портокали, шампанско. Филмът „Ирония на съдбата“. Новогодишното обръщение на президента. Празнуване с трудовия колектив.

— Корпоративен купон? — кимнах аз.

— Да, може и така да се каже. Корпоративен купон — наред фразата тя изведнъж престана да се усмихва, сякаш забравила, че при разговор с клиенти това трябва да се прави винаги; на мен веднага ми стана някак неуютно, като че ли от павилиона, където се снима филм изведнъж са изчезнали всички ярки декори и наоколо са останали само сиви бетонни стени.

— И сега кога да ви донеса готовата поръчка? — попитах аз подмазвачески, като заотстъпвах заднишком към изхода.

— Не се притеснявайте, ще се свържем с вас — тя се сепна и отново сложи на лицето си благожелателната усмивка, но това само задълбочи уплахата ми.

Навън беше още светло: благодарение на милицията моят ден бе започнал доста по-рано от обикновеното. Реших да рискувам и малко да се поразходя пеша, разчитайки, че мразовития декемврийски въздух ще ме отрезви и ще ми върне ясният разсъдък.

Ако не ми бяха напомнили веселият милиционер и приветливата дама от бюрото за приближаващия празник, може би така и нямаше да си спомня за него: що за нелепа идея да се празнува сегашната Нова година през май хиляда петстотин шейсет и втора? Обаче освен мен в това, изглежда, никой не се съмняваше: леденият вятър издуваше

закачените над улиците транспаранти с поздравления, във витрините на магазините призивно намигаха пластмасови елхички и епилептически се гърчеха механичните червенотрести Санта Клауси.

Хората мъкнеха превързаните с лъскави панделки ярки кутии и пакети с подаръци, усмихващите се лица наоколо бяха непривично много. Минавайки край пазара за елхи, аз все пак не издържах и застанах на опашката. Трудно ми е да обясня защо го направих. Най-вероятно, защото като сложа жива елхичка въщи и я украся с блестящи стъклени топки, които засега изчакват своя час, завити в стари вестници в кутия на антресола, и включа малката гирлянда с лампички, може да се топля на нейната светлина, спасявайки се от сгъстяващата се наоколо мъка и самота, които така остро се усещат на рождените дни и на Нова година... Която при това, може да стане и последна.

Преди да пхна купената елхичка в багажника на колата, която спрях, аз си купих от будката два днешни вестника. Огромни заглавия биеха тревога, почти целите първи страници бяха заети от снимки на пропаднали при земетресението пететажни сгради; оказва се, че московските трусове са били само слабо ехо от къде-къде по-страшна катастрофа, с чудовищен удар сринала Иран. Десетки хиляди, загинали в Техеран, стотици — по цялата страна...

Молохът набираше мощ, никой не бе в състояние да го спре, но аз поне можех да разбера природата му, да изтълкувам ставащото, да узная какво трябва да се очаква и дали все още е възможно да се спасиш. И само като си помисля, че заветният ключ е може би в ръцете ми точно в този момент!

Естествено, докато се прибера, вече не ми стигна търпението да се занимавам с играчки и гирлянди. Оставих елхичката във ваната, само си измих ръцете и се спуснах към бюрото си. Новата глава ми напомняше приключенски роман и докато преводът не беше готов, аз така и не можах да се откъсна от нея.

„Че първата наша откровена беседа с водача Хуан Начи Коком трябваше да я прекъснем, тъй като в най-близките храсти ние чухме подозрителен шум. Че като се

приближих натам и извадих меча си, аз с висок глас поисках от скрилия се да излезе и да каже кой е. Че тогава от храстите излезе Васко де Агилар, и че беше ми той много ядосан, и с лице от бяс и срам червено. Че ми каза той, че уж в онези храсти бил по нужда, а разговора с нашия водач изобщо не бил чул. И че аз на онези негови думи не повярвах, обаче не го обвиних в лъжа, като не желяех да го принуждавам да защити честта си, се престорих, че съм приел неговото обяснение.

Че нашият път по сакба в онзи ден на похода, станал последен, ние преодолявахме особено трудно, тъй като всички в нашия отряд телесно бяха отслабнали до крайност. Че аз все така вървах до Начи Коком, останалите пък вървяха на някакво разстояние от нас, като тихо си говореха, така че думите им не можех да чувам, обаче вятърът духаше към тяхната страна и поради това да говоря за тайни неща с водача аз се опасявах.

Че към края на деня ние видяхме напред светла пролука, а след това и белия горен край на индиански храм, издигнат над листата на дърветата. Че още преди слънцето да залезе, пътят ни отведе към кръгъл площад, изсечен в селвата и постлан с бял камък, на който площад и стоеше виденият от нас отдалеч храм. Че на този площад сакбът свършваше, и от всички страни го ограждаха дървета високи, растящи едно до друго, през които да се мине нямаше никаква възможност.

Че самият храм, както ми казваше и Жуан Начи Коком, не беше голям по размер, ала с красотата си надминаваше всичките, видени от мен досега старинни индиански постройки. А предците на днешните индианци, забравили древното изкуство и загубили умения, бяха по тази част големи майстори.

Че по форма храмът приличаше на пирамида, по четирите страни на която нагоре водеха стръмни стълби с високи стъпала, които се изкачваха отначало към широк издатък, който опасваше постройката примерно по средата на височината ѝ, а после по-нагоре, към малка площадка,

разположена на самия връх. Че освен този храм тук имаше и още няколко по-малки съоръжения, сред тях и дълбок сух кладенец, от онези, които ги има и в другите изоставени градове. И че по думите на Хуан Начи Коком, този кладенец, който маите наричали «сенот», се използвал от бащите и дедите им, от заблудени езичници, за жертвоприношения, сред които имало и човешки.

Че макар нито в самия храм, нито наоколо следи от хора да нямаше, самата постройка беше различна от ония, които ми се случваше да видя по-рано. Че предишните бяха покрити с мъх и най-често разграбени, а тази беше чиста от растителност, и с такава белота, като че ли е строена вчера.

Че нашият водач отказа да се приближи до пирамидата, като се въздържа да се разхожда и по белокаменната площадка. Че всичкото това време, докато ние бродехме по описаните от мен съоръжения, като ги изследвахме, той ни чакаше до пътя, и само от време на време ми даваше пояснения, когато се обръцах към него; от прекалено любопитство при изучаването на постройките той ни възпираше, особено ни заклеваше да се въздържаме от нахълтване в храма.

Че аз бях единственият от всички, който го послушах, помнейки за това, което той ми бе описал преди; другите пък не обърнаха внимание на неговите предупреждения. Че по указание на брат Хоакин войниците се изкачиха по стъпалата до издатината на пирамидата, където намериха зазидан с камъни вход. Че всички те заедно започнаха да го трошат, като ме викаха и мене да помагам, а брат Хоакин ги караше да бързат и им казваше, че вътре може да се намират богатства, от които на всеки работещ му се полага част; но че аз се оплаках, че не ми е добре, и отказах, имайки някакво лошо предчувствие. Че отказът ми предизвика сред останалите недоволство и насмешки, обаче никой не посмя да ме принуди.

Че водачът Хуан Начи Коком, като видя, че възпирането и предупрежденията му нямат сила, се отчая да ги спре и започна тогава да плаче и да се моли на

Всевишния да го защити той от гнева на индианските богове.

Че войникът Педро Ласуен беше първият, който успя да пробие в зида малка дупка, за което той с радостен вик съобщи на всички. И че в продължение на няколко часа успяха да направят в стената доста голям отвор, но заради настъпилата нощ трябваше да прекратят работата.

Че за нощувка ние всички все пак се събрахме заедно на сред площада, при което нашият водач се съпротивляваше. Че по нареждане на Васко де Агилар въпреки моите възражения Хуан Начи Коком го вързаха, за да не може той в тъмнината да избяга сам, като изостави отряда.

Че на това място сънят ни на всички беше кратък и тежък: и на мене, и на водача, и на часовите. Че посред нощ аз се сепнах по някое време от това, че ми се стори, сякаш наблизко грохотят, падайки камъни, а после през сън чувах и още друг тътен, също като че ли от камъни, но сега съвсем близко до нас. Че да се вдигна на крака не можах; тежко ми беше дори да отворя очи и го направих с превелик труд. И че през моя унес ми се стори, като че ли седя на самия край на кръг от светлина, която идва от догарящ огън и виждам неимоверно висока и широка тъмна фигура, по очертания прилична на човешка, но със странна сплескана глава, като че растяща направо от раменете.

Че на сутринта ние открихме Педро Ласуен мъртъв на онова място, където беше заспал; черепът му беше смазан, сякаш по него се е търкулнал грамаден мелничен камък, и освен кръв и тази пихтия съвсем нищо друго не беше останало. И че предмета, с който му е била разбита главата, или следи от злоумишленика, сътворил това, никой не можа да намери.

Че вместо неголемия отвор, пробит предния ден от войниците, в стената на храма сега зееше огромна пробойна, през която можеше да влезе, без да се навежда, и много висок човек. Че след случилото се с Педро Ласуен

никой не посмя да влезе вътре; само брат Хоакин, като упрекна другите за страхливостта им, се качи по стъпалата.

Че останалите в това време си говореха помежду си и искаха веднага да напуснат прокълнатото място. Че брат Хоакин не се появи в течение на един час, обаче никой от отряда, включително даже и сеньор Васко де Агилар, известен с бичата си смелост и безразсъдство, не се реши да отиде след него.

И че когато всички вече бяха готови да тръгнат по обратния път, към което ги призовавах и аз, на стъпалата се появи брат Хоакин Гереро, цял и невредим; че в едната си ръка държеше горяща факла, а в другата — няколко свитъка. Тези свитъци се оказаха индиански ръкописи, направени на кора и на обработена кожа.

Че при вида на тези свитъци Хуан Начи Коком се хвърли към брат Хоакин със страшен вик, но Васко де Агилар го събори и го върза; да се убие обаче единственият водач брат Хоакин забрани.

Че след това каза брат Хоакин, че вътре в пирамидата има съкровищница, пълна със златни слитъци и изкусни изделия, украсени със скъпоценни камъни, и че от всички тези богатства на всеки му се пада такава част, каквато той може да носи, и че имането ще стигне за всички. Но че преди да даде на всеки заслуженото, каза брат Хоакин, трябва да се отмъсти на убиеца на Педро Ласуен.

И че в този същия миг ме удариха отзад по главата; и че аз, замаян паднах, а когато дойдох на себе си, бях вече вързан — и ръцете, и краката. Че предателският удар ми беше нанесен от Васко де Агилар, който се намираще в заговор с брат Хоакин, за което той сам ми съобщи покъсно.

Че като ме плени, брат Хоакин обяви, че уж аз заедно с водача Хуан Начи Коком съм сключил сговор с дявола, за да погубим целия наш отряд, и използвайки получената от него сила, съм препятствал за осъществяването на волята на Църквата, като съм убил най-добрите войни, а също така другия водач, мелеза Ернан Гонсалес.

Че вбесените войници искаха да ме убият тутакси, но брат Хоакин ги спря, като им напомни, че кръвопролитие то е противно на Господа наш Иисус Христос и на Светия престол, така че при обичайни обстоятелства мене трябвало да ме изгорят на клада, но че заради бързането, с което сега трябвало да се връщат в Исамал, с мене ще постъпят иначе. И че като каза така, той нареди да ме хвърлят вързан в сухия кладенец, където маите са хвърляли предназначенията за заклание.

Че заповедта му веднага беше изпълнена; и макар аз и да си мислех, че непременно ще се пребия на дъното на кладенеца, това не се случи, понеже дълбочината на сенота се оказа не толкова голяма, както смятах аз, а долу беше мека земя. Че при това аз все пак силно се ударих и си счупих крака, заради което да избягам оттам стана немислимо. И че около себе си аз видях много човешки кости и цели скелети, останали от принесените в жертва индианци.

Че макар аз и да се боях от разправа с Хуан Начи Коком, те не убиха водача, тъй като се нуждаеха от него за пътя обратно в Исамал. Че сред някое кратко време храмът беше разграбен, за което аз можех да съдя по доволните викове горе. Че след това гласовете им започнаха да се отдалечават, от което аз повярвах, че ще остана в това страшно място сам, докато не умра от глад и жажда.

Ала че когато гласовете почти стихнаха в далечината, горе аз видях брат Хоакин и помислих, че той се е върнал, за да ме пощади или пък да ме довърши, макар и по такъв начин да прояви милосърдие. Обаче той остана, за да поговори с мене, вместо опрощаване на греховете да проведе последно разпитване.

Че ми разказа той как е подслушвал сам и е изпрацал да подслушват другите всички мои тайни беседи и с Ернан Гонсалес, и с Хуан Начи Коком, че си призна, като се усмихваше, как е удушил мелеза, сънен, а след това го е обесил на клона за устрасяване на съплеменника му и мене, но аз не съм приел предупрежденията. Че е заклал и

загубилия разсъдък Фелипе Алварес, за когото самият той се грижел, за да не може той със своя вой да смуцава останалите и да пречи да се движим към целта. От мене обаче брат Хоакин искаше да разбере, защо аз съм заменил вярата си в Христа и доверието на отец Диего де Ланда със суеверията и дружбата на мръсния мая???

И че аз му отвърнах, че постъпвам не според ума, а според сърцето си, и смятам, че индианските свитъци, които иска да получи настоятелят, трябва да си останат непипнати и скрити, докато не настане техният ден, и да не се месим в съдбата им. И че летописът на грядущото, който е алчен да има отец Де Ланда, не е предназначен за него.

Че от моите думи монахът дойде в неописуема ярост, плюна ми на главата, като ме нарече упорит осел, и ме увери, че сред намерените ръкописи го има и търсеният, тъй като разпратените от настоятеля доверени лица обикалят целия Юкатан и събират всички дяволски писания, за да ги унищожат и нито едно няма да им се изплъзне. И че ме прокле и ми пожела мъчителна и продължителна смърт, каквато, аз по негово убеждение, напълно съм си заслужил, след което ме остави сам, да си умра като псе“

---

[1] Присъдата (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Райони на Москва. — *Б.пр.* ↑

[3] Главное управление внутренних дел — Главно управление на вътрешните работи. — *Б.пр.* ↑

FELIZ AÑO NUEVO^[1]

С треперещи ръце отместих купчинката изписани със забързан наклонен почерк листове и потърках сълзящите си от напрежение и умора очи. На дъното на жертвения кладенец, където коварният монах беше блъснал моя конкистадор, можехме да загинем и двамата. Осъществи се най-мрачният от въображаемите ми сценарии: дневникът се оказа предсмъртни записки на нещастния авантюрист, бавно умиращ от жажда и глад в сърцето на селвата.

Който и да ги е намерил между развалините след години или столетия, и какъвто и къртовски труд да му е струвало възстановяването на манускрипта, тази работа е била напразна. От летопис на бъдещето дневникът се превръщаше в тривиален летопис, един документ, който не е магически, тоест — вечен, а най-обикновен, исторически, едва ли не битов, следователно тленен и безполезен. Човекът, писал го с надеждата, че това занимание ще прогони досадните мисли за скорошна кончина, които са се виели в главата му като мухи над труп, не е вдигнал завесата, скриваща великата тайна за крушението на света, а само за кратък миг е надникнал в образувалата се в нея дупка.

Бях почти напълно сигурен, че ако следващата глава е съществувала, тя се е състояла единствено от мъчително и объркано описание на последните часове от живота на губещия съзнание конкистадор. Той е бил толкова безсилен и жалък, както съм и аз. Тръгвайки на поход по следите му из гибелния лабиринт и изцяло доверил му се, аз завърших пътя си в задънено място, където все още се белееха костите му. И нямаше кой да ми посочи как да се върна, и чугунените стъпки на приближаващия Минотавър ставаха все по-гръмки...

Как е могъл да се остави така да го притиснат?! Как е могъл да си позволи такава лекомислие? Защо не е предвидил главната опасност, защо е останал глух за предупрежденията, защо не е успял

да изобличи предателските козни на брат Хоакин и неговия бикоподобен помощник Васко де Агилар? Нима не е разбирал, че е отговорен не само за своя живот?!

Вбесен, аз пометох от бюрото и страниците с нахвърления превод, и листовете от старата книга, а после замагнах и ударих по него с юмрук, така, че дървото хрипливо изохка.

Цялата тази история ми се стори дяволска игра, започната от сънени демони и прашни идоли с първия попаднал им смъртен само за да се спасят от вековната скука. Посегнал към божието, като в същото време не ми се полагаше и кесаревото, аз вероятно добре съм разсмял цялата небесна галерия, внасяйки необходимия комичен елемент в движещата се към развързка вселенска трагедия.

Гледайки разлетелите се по пода страници, едва се сдържах да не се изплюя върху тях. По дяволите мъртвите индианци с техните неразгадаеми шаради! Плюя на всички тези пирамиди, горски демони, вонящи на сира францисканци и главорези в кираси! В огъня хрониките, прорицанията, книгите от дървесна кора и резбованите идоли!

Ядът измести страха от мен и като си нахлупих шапката, излязох навън: утре е Нова година, а хладилникът ми е празен като провинциален етнографски музей.

... Картофите, варената наденица, яйцата, киселите краставички и майонезата поотделно са само продукти, но това е точно онзи случай, когато съвкупността от събираемите превъзхожда тяхната аритметична сума. Руската салата за всеки постсъветски човек не е просто салата, а културен символ, знак, асоциативният ред на който е по-дълъг от кремълската стена. За мен пък тя, заедно с традиционното шампанско, кутийката червен хайвер и мандарините, трябваше да стане котвата, която моята изтерзана от щормове каравела се канеше да хвърли в пристанището на реалността. Плаването е завършено. Аз се завръщах.

И сега отново исках да се усетя като еснаф, който с весела суетня се кани да отбележи Нова година. Да се престоря, че предишните седмици не ги е имало в моя живот. Исках да усетя невинния страх, че няма да успея да купя подаръци за приятелите, вместо сгъстяващия се

ужас пред скорошния и неизбежен Апокалипсис; да усетя радост от предвкушването на празника вместо радостта от това, че отново съм успял да се изплъзна на изпратените ми убийци; да усетя новогодишната самота на ергена вместо космическата самота на Ной, който дни и нощи наред се вижда в непрогледната тъма зад борда на своя ковчег.

Беше вече към девет; вчера по това време за нищо на света не бих се осмелил да си подам носа дори на стълбищната площадка. Но сега нещо се бе прекършило в мен. С несвойствената ми наивност реших, че щом аз излизам от играта, то тя от само себе си се прекратява.

Обаче навън действително беше тихо, само от близкия павилион за хранителни стоки се носеше една от коледните песни на Бинг Кросби. На огромни парцали бавно падаше сняг, пухкавите преспи памук нарастваха пред очите, а небето бе станало с такъв неправдоподобно гъст син цвят, че ми се стори сякаш се е въплътила наистина една от моите смешни детски мечти — да се намеря вътре в онази прозрачна играчка с идиличния зимен пейзаж и с вихрещите се, ако я обърнеш, пенопластови снежинки. Сградите наоколо бяха сякаш слепени от мукава и ако в обичайната мръсносива Москва добродушният старец Кросби беше повече от неуместен, то в този вълшебен захаросан град от поздравителна картичка, в която аз неочаквано бях попаднал, неговите сладникави композиции звучаха като национален химн.

Все пак няма по-хубав празник от Нова година. И нека някои да го смятат за болшевишки ерзац на Коледа, за мен този сурогат е много по-приятен от оригинала. Всичките му квази традиции, същите онези съветски ритуали, които са заменили християнските, на мен ми се струват не казионни, а мили и трогателни — може би защото и аз самият съм дете на отминалата епоха. Нова година е хубава именно с безсмислието си, със своя отказ от каквито и да било корени — етнически или религиозни. Това е празник за нищо, и затова е за всички. Свързан единствено с празна календарна дата, лишен от историческо, нравствено и всякакво друго значение, той може искрено да се отбелязва и от православни, и от будисти, и от руснаци, и от татари. Ето един ден на истинското межкултурно, международно примирение...

След като безжалостно изкормих портфейла си в съседния супермаркет, аз безпрепятствено се върнах у дома, отрупан с пакети провизии. Вкъщи беше топло и уютно, и след като си взех вана, пристъпих към приготвянето на вечерята. Радиото тихичко си мъркаше нещо американско от четиридесетте или петдесетте, май Глен Милър.

Още утре, направо сутринта връщам последната преведена глава в бюрото, мислех си аз, като отпивах от сухото бяло вино и с апетит омитах спагетите „Карбонара“. Следваща все едно няма да имат, пък и да имат, ще събера сили да я откажа. А после ще се обадя на всички университетски приятели — ще разбера дали не е късно все още да си изпрося една покана за гости у някого.

Преди да заспя, около половин час препрочетох на светлината на зелената настолна лампа няколко глави от „Майстора и Маргарита“, след което потънах в лек и топъл, като добре бухнат пухен юрган, коледен сън.

Беше чудесна спокойна вечер.

Последната такава вечер в моя живот.

* * *

Всичко започна с „Олимпията“. Безупречният германски механизъм, служил на три поколения в семейството от четирийсет и девета година без едничък упрек (профилактичните смазвания с машинно масло и подмяната на износените ленти не се броят), изведнъж отказа да работи. Така че още рано сутринта ми се наложи да мъкна това петнайсеткилограмово чудовище в единствената, по чудо останала отворена работилница, където ми обещаха да го поправят в близките дни — избягвайки да назоват конкретен срок. В търсенето на такава работилница убих половината от деня си, а след подобно събитие вече и дума не можеше да става за празнуване на Нова година с приятели.

Затова пък за „Олимпията“ бях спокоен. Майсторът, мило старче с омазнена синя престилка, беше така любезен с мен и с пишещата машина, че на ум веднага ми идваше определението „техническа интелигенция“. Той ласкаво погали клавишите, вслуша се в мекото

въртене на ваялка и аз вече очаквах той всеки момент да извади стетоскопа и да каже на „Олимпията“: „Е, кажете сега къде ви боли.“

Вместо това той ме увери, че с „малката“ не е станало нищо страшно, но все пак ще се наложи да се позанимава с нея: „И при това, нали разбирате, празници...“, затова по-рано от трети няма смисъл да се обаждам. Поисканата от него цена беше доста внушителна, но да споря при моето положение беше просто глупаво: не можех да предам ръкописен превод, пък и машината все едно трябваше да се поправи. Когато се разбрахме за всичко, той ми предложи светска беседа — нещо като онази цигара, която финансовите тузове във филмите непременно изпушват заедно, за да утвърдят постигнатите договорености.

— Как само тресеше, а? Половината ми чинии изпопадаха от полиците... И мазилката падаше направо на пластове. Съседът отгоре получи инфаркт, няма да повярвате, а пък е на моите години... Наложил ми се да пия валидол.

— При мене също настъпи такъв хаос, половин ден съм чистил...

— Я ми кажете — попита той изведнъж, като се усмихваше смутено. — Вие вярвате ли в края на света?

Понечих да кимна утвърдително, но кой знае защо размислих и само неопределено свих рамене, като очаквателно гледах майстора.

— Четох някъде във вестника, че някакви индианци предсказали... Инки ли бяха? Или ацтеки? — той не вдигаше очи към мен, като изброяваше тези определено неверни отговори, сякаш ме подтикваше да го поправя.

— Нищо такова не съм чул — поклатих глава аз. — Пък и знаете ли, във вестниците всяка година пишат за края на света. За две хилядната, помните ли, колко се писа? И — нищо, все още сме на линия — предпазливо се усмигнах аз.

— Маите! Ето кои бяха. Маите! Наистина ли нищо не сте чули? — той най-сетне вдигна поглед и така се втренчи в мен, че ме побиха тръпки.

— Честна дума от вас го чувам за първи път. Весели празници! Ще бягам, че имам още доста работа, и на децата подаръци трябва да купя — вече през рамо лъжех аз, като се изкачвах по стълбите от мазето, където се помещаваше работилницата.

— Маите, точно маите бяха — хлопналата се желязна врата прекъсна мърморенето му и аз въздъхнах с облекчение.

* * *

До вкъщи имах доста път и преди да слеза в метрото, се приближих към стенда с вестници. Почти всички издания пъстрееха със снимки от Иран или на ранени, направени в московските болници, при това повечето бяха цветни, заради което стендът приличаше на огромно тропически цвете — от онези, които миришат на развалено месо, за да привличат мухите. И точно в центъра на тази макабрична цветна пъпка се мъдреше „Независимая газета“ с прищипана на нея горе брошурка с кръстословици „От тъщата“.

Заглавието на „Независимая“ беше набрано с огромни букви и беше невъзможно да не го видиш: „МАЯ ВИНАГИ НИ НАБЛЮДАВА“.

Глъчката на тълпата стихна, заглушена от гръмките удари на сърцето ми. Опрях гръб в един стълб и умолително погледнах към небето, но днес то бе закрито от плътни рошави облаци, през които отгоре не се виждах. Когато събрах кураж и отново погледнах към стенда, зловещият вестник все още бе на мястото си.

Когато най-сетне се реших, аз се приближих до продавача и поисках „Независимая“. Той ме изгледа малко учудено — макар че може само така да ми се е сторило — и като се подчиних на мигновеното лумване на срам, като някое хлапе, което за първи път си купува презерватив, аз грабнах и много други издания, надявайки се, че единственото интересуващо ме ще се изгуби сред тях, а няма, предизвиквайки насмешка, да изпъкне на най-видно място.

Отворих го едва когато се настаних по-удобно на тапицираната с изкуствена кожа изпонарязана седалка във вагона и като се убедих, че никой наоколо не проявява прекалено любопитство към мен.

Колко смешен и жалък съм станал, изгризан като секвоя от дървояд, със своята индианска шизофрения! Статията се казваше „Мая Плисецкая и КГБ: Аз знаех, че КГБ винаги ни наблюдава.“

Вестникът бе сгънат така, че злополучната брошурка с кръстословици скриваше наполовина заглавието и снимката на

великата балерина. За всеки случай аз внимателно проучих всяко изречение: за пирамиди, жреци и конкистадори там естествено нямаше нито дума. Просто откъс от готвените за публикуване спомени на Плисецкая, посветен на отношенията ѝ с Родион Щедрин и с Държавна сигурност в онзи период, когато звездната двойка тъкмо е почнала да пътува на гастролни зад граница.

Успокоен и едновременно разочарован, запрелиствах останалите вестници. Сред безбройните репортажи от местата на земетресенията в Русия, Европа и Близкия изток, обезкуражителните коментари на сеизмолозите, печатните хипнотични сеанси на различните министри и кметове, които се опитваха да успокоят населението и актуалните тълкувания на катрените??? на Нострадамус, аз се натъкнах на две информации, чиито автори сякаш падаха от Марс и изобщо не бяха разтревожени от последните събития.

Първият беше посветил цели две съседни страници в „КоммерсантЪ“ на проекта за грандиозен монумент, одобрен тези дни от московската управа. Било решено тристаметров бронзов самолет „Ла-5“ от времето на Великата отечествена война да бъде инсталиран на „Воробьовие гори“ в памет на летците герои, отбранявали столицата от фашистките „ястреби“ по време на битката под Москва. Фашистките „ястреби“ дори не бяха турени в кавички, което ме накара да примигам и да прочета фразата отново. Уникалната конструкция на паметника, предложена от изтъкнат британски скулптор, била такава, че бронзовият изстребител можел почти изцяло да се рее във въздуха над спокойно спящия град. В статията отделно се подчертаваше, че в сянката на гигантските му крила се намира площад от няколко квадратни километра, а в корпуса на самолета се предвиждаше огромна изложбена зала и дори няколко аудитории за студентите на московския университет, където да им четат лекции по история на Втората световна. За да се изгради този монумент, се предвиждаше една година и необходимите средства вече били събрани сред патриотично настроените представители на едрия бизнес.

Втората статия разказваше за преминалата тържествена церемония по откриването на мемориалния комплекс на Валентина Анисимова (Кнорозова), за който на мястото на разрушените исторически сгради на една от московските улици по специален проект било построено впечатляващо на вид здание.

Отначало аз небрежно пропуснах тази информация, като продължих алчно да преглеждам вестника в търсене на скрити знамения на Рагнарбок^[2], обаче скоро нещо взе тревожно да ме яде под лъжичката и пръстите ми сами разлистиха вестника по обратен ред.

Фамилията „Кнорозов“ определено бях срещал и по-рано... Актриса от кукления театър, която „самоотвержено бе посветила целия си живот на творчеството и семейството“, съдейки по публикуваната снимка, десет години след смъртта си е била удостоена с мавзолей, не много по-скромен от ханойската гробница на Хо Ши Мин. Прочел с болезнено любопитство статията, аз се убедих, че тялото на Кнорозова, макар да не бе изложено в кристален ковчег на сред музея, който репортерът без никакво колебание бе нарекъл „храм в памет на великата актриса“; и без това вече понамирисваше на култ към личността.

Сред разделите, отворени за посетители, имаше обширна експозиция на куклени герои, „на които Анисимова бе вдъхнала живот“, фотоизложби „Училище“ и „Младост“, а също така и „Семейни архиви“, които изчерпателно документираха многогодишния ѝ брак с някой си Юрий Кнорозов, учен етнолог, изследвал народите на Мезоамерика. Историята на нейния живот ми се стори банална докрай и колкото и отчаяно да търках слепоочията си, за да разбере с какво толкова именно Анисимова е заслужила такова раболепно отношение от страна на московските власти, така и нищо не измислих.

В същото време не ме напускаше усещането, че статията за музея на Анисимова неслучайно е приковала вниманието ми. Нащрек и внимателно, сякаш се придвижвах опипом в тъмна стая, аз я прочитях отново и отново, докато не дойдох до извода, че цялата работа е в нелепите „Семейни архиви“, а по-точно в мъжа на Кнорозова. Излизаше, че той се е занимавал с културата на майи и ацтеки. Дали точно той не е онзи същият канал, който е съединил древните територии на Латинска Америка с днешната, пукаща се по шеговете Евразия? Или, упоен от манускрипта, аз виждах притаилите се май навсякъде — като в случая с Плисецкая? Къде минаваше гънката граница между безумието и реалността и можех ли все още да бъда сигурен, че не съм я прекрачил?

Спомням си, че тогава озарението беше съвсем близко; то можеше да настъпи още преди крайната станция на „Соколническая“

линия (своята станция — „Библиотека «Ленин»“ аз естествено бях пропуснал, увлечен в конспирологични проучвания).

Попречи ми онова момче.

* * *

То явно вече отдавна ме гледаше така: лошо, изпод вежди и дотолкова внимателно, че първата ми мисъл беше — как не съм усетил по-рано неговия тежък поглед?

На вид не бих му дал повече от пет години, но върху руменото му лице нямаше и следа от онази весела безгрижност и непосредственост, в които обикновено намират отдых и утешение възрастните, които си играят с децата. Напротив, като че ли отсреща седеше и изучаващо ме разглеждаше помъдрия от годините старец, уморен от живота и отдавна разочарован от него. Веднага ми мина мисълта за преселение на душите, макар досега да се въздържах да повярвам в тази теория.

Момчето беше почти неподвижно, само флегматично поклащаше едното си краче, което висеше от седалката. Изглеждаше така, като че ли някой, вселил се в тялото на детето, се опитва да придаде естественост на държанието му, но излиза непохватно, недодялано, като при дървените кнорозовски марионетки.

Когато срещнах немигация му поглед, странното момче никак не се смути, вместо това лекичко ми кимна — не на мен, а някак само на себе си, сякаш удовлетворено отбелязваше, че все пак е постигнало желаното. Отначало се извърнах, като реших да не се обиждам на едно дете за нетактичността му, но после не издържах и отново го погледнах — за да се сблъскам с присвитите му очи, които то и не мислеше да сведе. Почувствах се неловко и започна да не ме свърта на седалката, като че ли бях двойкаджия, който има „пищов“, и сега учителят го гледа втренчено.

Защо родителите не му се скарат? Безпомощно завъртях глава, като се стараех да определя кой от намиращите се до момчето възрастен би могъл да му каже да спре да ме фиксира. Но то седеше само, отделно и от хората вдясно, и от хората вляво, и нито едните,

нито другите не само нямаха нищо общо с него, но и изобщо не го забелязваха.

Беше ме срам да побягна, оставяйки бойното поле на такъв несериозен противник, и реших поне да не скачам от мястото си още в същия момент, а да събера смелост и да дочакам следващата станция, за да стана с достойнство и да напусна спокойно вагона.

Докато стигне до нея обаче, времето се разтегли най-малко четири пъти; никога досега не бях чакал с такова нетърпение спирката на влака. Вече бях готов дори да се откажа даже от тази малка маневра, да захвърля знамето и да се скрия в далечния ъгъл на вагона; даже събрах вестниците, канейки се да стана, когато момчето заговори.

Без съмнение то се обръщаше към мен. Заради тракането на колелетата и тътена в тунела не можеше да се разбере нито дума и дори не можех да предположа за какво ми говори. Изразът на лицето му си оставаше неизменен и само устата му беззвучно се отваряше и затваряше: то даже не се и опитваше да надвика шума на носещия се влак. На мен изведнъж ми се дощя да го чуя и му показах ушите си, давайки му да разбере, че нищо не чувам, но момчето по никакъв начин не реагира на отчаяния ми жест.

Когато влакът влетя в станция „Университет“ и започна да се чува малко по-добре, до мен най-сетне достигна гласът му: неочаквано нисък, възрастен, дори малко дрезгав. При звука настръхнах; поразени, всички пътници, които бяха наблизко, едновременно се обърнаха към момчето.

„... да бъде намерен. Ибо бедата световна е в това, че неговият Бог е болен, поради което и светът е болен. Обладан от треска е Господ, и творението Му от треска боледува. Умира Бог и светът, що е Той създал, умира също. Но не е късно още...“

Последните му думи бяха заглушени от бодрия дикторски глас, призоваващ да не забравяме вещите си във вагона. В това време бабката, която седеше до момчето, разсеяно загледана в празното пространство, сякаш се събуди, хвана го за ръката и като каза строго „Альошенка, стой мирен!“, решително го помъкна към изхода. То не се възпротиви, но като че ли знаеше, че ще го съпровожда с поглед, пред самия изход се обърна, хвърли ми един поглед през рамо и още веднъж кимна — но сега вече на мен, сякаш потвърждавайки, че всичко това не ми се е привидяло току-що, а се е случило наистина.

Не се осмелих да го последвам. Объркан, аз останах закован на седалката, затворих очи и вдъхнах мръсния, сдъвкан вагонен въздух. За кой ли път през последните дни си помислих за феназепама със същото малодушие и плаха надежда, с каквито булгаковият прокуратор мечтаеше за чашата с отрова. Изкушението да се забравя и да забравя беше дотолкова силно, че минавайки по пътя за вкъщи край една дежурна аптека, аз се спрях до витрината и няколко дълги минути се борих със себе си, опрял чело на студеното мръсно стъкло и разлял поглед по елховата украса, с която бе обвита табелата „24 часа“.

В първия рунд бях претърпял поражение и успях да си сложа юздата едва пред гишето, когато намръщеният фармацевт, който току поглеждаше часовника си, ме попита колко още смятам да задържам опашката, без да купувам нищо. Сконфузено поисках аспирин, шмугнах се към касата и изтичах навън.

Не зная дали постъпих правилно, като се отказах да посрещна Нова година в бездната на забвението. Не съм сигурен, че това би ми помогнало да се удържа на ръба на пропастта, макар че поне да опазя няколкото косъма, побелели през тази нощ, вероятно бих могъл.

* * *

Да окича елхата! Качих се на клатещия се стол и свалих от антресола пращната картонена кутия с играчките за елха, внимателно избърсах тъмносините и тъмночервените стъклени топки, духнах посипаните с грапав сняг шишарки, проверих гирляндите. Както обикновено трябваше доста време да си поиграя с кръстачката, но това само ме зарадва. По радиото предаваха нещо от съвременната естрада, но вместо да се намръщя и да превключа на друга станция, припях заедно с безгласата силиконова блондинка с кучешки псевдоним. Десетината криво-ляво скалъпени една с друга чепати думи за земната любов аз тананиках под елементарната звънка мелодийка със старателността на будистки монах, повтарящ заветните мантри, като прехвърлях една по една като при броеница вече лъснатите до блясък играчки и постепенно се успокоявах, успокоявах...

За първи път през последните години искрено съжалих, че нямам телевизор. По същата причина, поради която все се отказвах да си

купя: заради способността на този апарат с успех да замества човешкото съзнание, заменяйки критичното мислене с аналитични програми, предлагайки вместо собствени емоции — гланцираното щастие и неубедителното преозвучаване на истеричността на героите от сапунените опери, запушвайки любопитството с новини. Сега аз исках по примера на цялата страна да огранича разума си в рамките на това устройство. И нека чуждите фантазии, натъпкани със скритата реклама на мрежовата връзка и разрешените за разпространение върху чуждите умове, да заглушат моето собствено разиграло се въображение, както радиопрехващачите на съветското КГБ уверено заглушаваха прекомерно усърдните гласове на капиталистическите страни. Исках в главата ми да включат блажената тишина и пустота. За да изключат проклетият страх и мъчителната самотност.

След като забучих на върха червената звезда, аз още веднъж проверих входната врата, усилих радиото и започнах да кълцам новогодишната салата. Обаче добрата новина, че Дядо Мраз от Великий Устюг^[3] вече приближава с шейната си към Москва, се прекъсваше от извънредни новини за подводните трусове с невероятна разрушителна сила край бреговете на Тайван.

Няколко крайбрежни градове се оказаха под ударите на цунами, а почти целият континентален Китай бе останал без интернет — земетресение повредило прокараните по дъното на океана кабели.

Вече на третата такава новина за час и половина аз се стреснах, макар че дотогава с помощта на гирляндите, стъклените топки и безмозъчните песнички успявах да задържа мислите си за днешните събития, натикани в едно от далечните тъмни ъгълчета на паметта си. Но те дращеха все по-силно и все по-упорито, настоявайки да им се обърне внимание, обещавайки да ме възнаградят за това, обещавайки да ми отворят очите, да ми разкрият тайни...

Можех колкото си искам да си запушвам ушите, да жумя и като тригодишно дете да крещя „Нищо не виждам! Нищо не чувам!“. Кошмарът продължаваше независимо от това, съгласен ли съм да участвам в него и правилно ли разбирам отредената ми роля. Сухата прашна земя на Иран вече се бе напила с кръв, но тя можеше да пие още. Океанът, за няколко минути помел стотици тайвански небостъргачи и отвлякъл със себе си като гладки камъчета по време на отлив десетки хиляди човешки живота, току-що се пробуждаше след

сън, продължил цял геологически период. Раздвижилите се тектонични плочи, тези зъбни колела в механизма на Апокалипсиса, набираха скорост, задействайки чудовищни мелнични камъни, които смилала на прах цели градове, страни и народи. Независимо дали настъпваше краят на света или само краят на поредната епоха в историята на планетата, човек едва ли бе готов за него повече, отколкото динозаврите в своето време за падането на гигантския метеорит. Предчувствието за приближаващия крах на света витаеше във въздуха и прозираше в истеричните вестникарски заглавия. Снежното покривало, забулило Москва преди Нова година, ми се струваше като бял погребален саван и дори всеобщото празнично настроение, старателно създавано у гражданите от властите и мениджърите по продажба, ако се вгледаш, беше прекалено, изкуствено. Струваше ли си да продължавам да пирувам на общата маса, щом като за разлика от останалите бях трезвен и ясно виждах по телата им белезите на бубонната чума?

Четиримата ездаци не се явиха в определения час и вместо последната битка между Доброто и Злото, увлечените по постмодернизма богове бяха решили да направят крушението на света безсмислено и безлико. Последният съд, чието заседание безкрайно отлагаша под различни предлози, изглежда, беше и съвсем отменен и почиващите на „Елеонския хълм“^[4] — най-скъпото гробище на света — напразно заемаха първите места в партера.

Няма да я има тръбата на архангела, няма да има процес, няма да има оправдани и осъдени, няма да има възкръснали, нито Едем, нито Пъкъл, и всички ги чака единствено еднакво развъплъщение.

Заблуждаваха, заблуждаваха библейските пророци. Посрамяха се повярвалите им брадати мюсюлмански мъдреци, изложиха се християнските богослови. Всичко ще се осъществи много делнично.

Просто конвулсиите, в които се мъчи Земята, ще стават все по-страшни, докато поредният катаклизъм не се окаже достатъчно мощен, за да погълне в океанските дълбини континентите, трошачи се под краката на обезумелите от страх хора.

Играещите в пясъка по морските брегове деца могат колкото си щат да укрепват своите замъци, да рият водоотводни канали и да

влачат павета, за да строят защитни стени. Всички тези инженерни хитринки са до първия прилив, който ще ги отнесе равнодушно, както отнася тайванските небостъргачи. Човекът е въшка пред първичната мощ на океана и американските градове ще се разтворят в солената вода по същия начин както японските, немските или руските. И безсилно ще разпери ръце всемогъщият Сергей Кочубеевич Шайбу, вторият след Господа.

Ще се прекършат и ще потънат в бездната близнаците „Петронас“ в Куала Лумпур, ще се спукат уморените железни конструкции на Айфеловата кула, ще се превърнат в мраморни трохи и ще погинат преживелите стотици поколения дворци и храмове на вечния Рим, под затворилите се вълни ще блесне за сбогом, като хвърлена за спомен златна монета, куполът на джамията Ал Акса^[5], ще се разцепи скритият под нея Крайъгълен камък и заедно с белите парченца юдейски послания към Йехова водни вихри с невиждана сила ще завъртят титаничните късове от Стената на плача.

Въпреки че засега почти никой не вярва, с всяко ново земетресение, цунами, изригване досетилите се ще стават все повече и повече. Не зная ще имат ли те време да осъзнаят всичко и да се покаят, макар в покаянието им няма да има никакъв смисъл, за да се залъжат с надежди, да се отчаят и най-сетне — да се освободят. Или всичко ще се случи толкова стремително бързо, че повечето ще успеят само да се уплашат.

Въпреки че за грядущия край засега мълчат и ходжите, които следят неспокойното си паство от стражевите вишки на джамиите, и замъгляващите рациото с дима на кандилата си православни попове, а и католическите свещеници още не са увеличили оборота си, вдигайки цената на индулгенцията за желаещото да си опрости греховете човечество. Ще стигне времето — ще има и лъжепророци, и сектанти, и чудотворни планове за спасение с последващо разобличение, и оргии, и екзалтирани молби, и масови самоубийства на онези, които бързат и не искат да изчакат. Макар че лично аз предпочитам гилотината пред разчекването и надявам се — заради общото ни благо — че гибелта на цивилизацията ще бъде мигновена.

И наистина, какво ли е чувствал Ной, гледайки през борда? За какво е мислил Лот, бягайки от изпепеляващия Содом адски пламък, без да смее да се обърне назад? Каква буря ще бушува в главата на

последния тибетски монах, безметежно съзерцаващ руините на Вселената от селцето в потъващите на дъното Хималаи, така и не успели да станат нов Арарат? Какво ще усещам аз?

Колко глупаво ще е, ако единствените знамения са били именно за мен — разочарования и язвителния, глуповатия и необразования, страхливия и съмняващия се, неспособния да стане нито спасител, нито дори пророк... За мен, приемащия божествените откровения за параноично бълнуване! Готовият да бъде разтерзан от психиатрите, едва-що чул описаните в учебната литература по шизофрения *гласове*, даже ако те се чуват от горящата неизгаряща къпина^[6]!

И колко странно би било, ако се окаже несъстоятелна и християнската, и юдейската, и мюсюлманската есхатология^[7], а истинският сценарий за края на света е бил предсказан от езическите жреци на полуостров Юкатан!

Ако кръвожадните божества на маите — умилоствивени от изтръгнатите от гърдите още биещи човешки сърца — са били почетни със своите почитатели, отколкото всепрощаващият Иисус, светлият Буда и гордият Мохамед...

* * *

Отново стоях на кръстопът и отново имах нужда от съвет. След като поразмислих, реших да се обърна към моя изпитан, макар и своенравен наставник — Е. Ягониел. Лесно намерих в речника отзад не най-характерния за такава книга термин „Апокалипсис“ и попаднах на четиристотин и трета страница.

И Ягониел не ме подведе — веднага хвана бика за рогата.

„За религиите на Мезоамерика са характерни представите за повтарящите се цикли на сътворение и разрушение. И ацтеките, и маите са били убедени, че Вселената вече е преминала през четири такива цикъла и сега се намира в петия, в който на Земята ѝ е съдено да загине от земетресения.

Немалко копия са били счупени от съвременните учени при опитите им да изчислят точната дата на Армагедона на маите — и любопитството им може да бъде разбрано. По най-достоверни към днешна дата данни, изчислението ще изглежда по следния начин.

Дължината на всеки от циклите на създаване и разрушение бяха тринайсет Бактуна — т.е. около 5200 години. И самият Армагедон, носещ смърт на израждащите се народи и на всички живи същества на Земята, трябва да настъпи в последния ден на тринайсетия Бактун.

Вярата на маите в цикличността на устройството на мирозданието е била абсолютна, също така, както и тяхната убеденост в неотвратимостта на бъдещия Апокалипсис. Напълно осланящи се на своите звездобройци и прорицатели, индианците от Мезоамерика са превърнали цялата история на своята цивилизация в един голям самоосъществяващ се хороскоп. Под диктата на астрологията се намира не само животът на представителите на племето, но и съдбата на цялата култура. Безусловната вяра в това, че светът е осъден на унищожение и че точната дата на неговия крах е достъпна за изчисляване от смъртните, станала такава една адска машина с часовников механизъм с обратно действие, заложена под цивилизацията на маите.

Тази вяра без съмнение давала на маите и ацтеките определени преимущества в сравнение с другите народи, а именно — време да се подготвят за Армагедона. И ако с класическите май всичко е повече или по-малко ясно, то представите за края на света при ацтеките, а също и при толтеките и съответно, завоюваните и попаднали под тяхно влияние късни май, все още трябва да се изясняват.

Работата е там, че народите от тези култури, също както и маите, са имали кръгов календар с петдесет и двегодишен цикъл. В него влизат три приети у маите системи за летоизчисление — основната на 260-дневна година («цолкин»), на 360-дневна («тун») и на 365-дневна («хааб»). Точно един път за петдесет и две години или ако искате — хааби — равняващи се на 73 цолкина, се затваряли и всичките три вида седмици — деветдневна, тринайсетдневна и дваисетдневна. С една дума, кръгът се завъртал до края, след което отчитането започвало отначало. Точно през последните дни на този голям петдесет и двегодишен цикъл при ацтеките и толтеките настъпвал периодът на очистването и подготовката за вероятния Армагедон. Тези обичаи и традиции са доста интересни и могат да се окажат полезни и досега.

И така, през последните пет дни от големия цикъл светът замирал на ръба на бездната. По онова време малко хора доживявали до повече от шейсет години, затова в паметта на почти всички

индианци, които имали нещастieto да сварят тези прокълнати дни, това ставало за първи път. Обаче те по най-стриктен начин възпроизвеждали всички установени от предците им ритуали, защото за всеки от тях заплахата от края на света е била напълно реална и нещо повече — напълно възможна.

В преддверието на Апокалипсиса светът се изпълвал със зли духове. Те излизали от горите, просмуквали се през цепнатините в земята, въздигайки се на повърхността от мрачните дълбини, изплували от дъното на реки и езера. Те можели да остават невидими или да приемат както човешки, така и животински образ. Срещата със скитащите на воля демони предвещавала за беззащитните хора урочасване, продължителни болести и даже смърт.

За да се предпазят от духовете, индианците за пет дълги дни превръщали своите селца и градове в своеобразни астрални крепости. Всички жители се скривали в къщите си и по никакъв повод не ги напускали в течение на всичките пет дни, при това специалната забрана се отнасяла дори за децата и бременните жени. Навън излизали само опитните войни, въоръжени с особени магически копия, на които е врачувано против демони. Те на смени бранели своите градчета, като обикаляли из улиците денем и нощем, подплашвайки бесовете. В самото начало на този странен период се изисквало да се загасят всички огънове, тъй като светлината и топлината на пламъците можели да привлекат духовете. Трябвало непременно да се изпочупят всички съдове в къщата. Всичките пет дни се изисквало да се прекарат в приготовления за края на света, в страх, в смирение и в молитви.

През последната, петата нощ, мъжете се качвали на покривите на къщите си, сядали там и обръщайки взор на изток, търпеливо очаквали изгряването на Слънцето. Страхувайки се дори да си шепнат помежду си, те безкрайно дълго се взирали в черния пуст хоризонт. Никой не знаел дали светилото ще се издигне отново над покорно пригответилото се за заколение мироздание. Всеки индианец разбирал, че Слънцето може никога повече да не изгрее, и тъмата ще се възцари във Вселената навеки, предричайки скорошното ѝ разпадане, както е и записано в свещените книги.

И едва когато то най-сетне осветявало далечните тъмни хълмове и короните на дърветата, те слизали долу и съобщавали на близките си

благата вест: тъматa се е разнесла, светът е пощаден — поне за още петдесет и две години.“

Омаян от нарисуваната от Ягониел картина, аз застинах насред кухнята с книгата в ръка. Тези пет страшни дни в навечерието на края на света, описани от него, ми напомниха моя собствен живот през последните седмици. Като не владеех опита за защита от зли духове, който за своята хилядолетна история бяха насъбрали индианците, аз се оказах почти в същите условия, но бях къде-къде по-уязвим. Нямах омагьосано копие и не знаех, че светлината привлича духовете. Няма да взема да чупя семейното венецианско стъкло и бохемския порцелан даже сега и всичко, което мога да направя, е за стотен път да се прокрадна до шпионката, боязливо да погледна през нея, да подръпна дръжката на вратата и да се върна в кухнята — единственото място на света, където се чувствам в относителна безопасност. Зад прага ми се вие на кълба тъмнината, пред къщи бродят разбудените от нехайните конкистадори демони на селвата и на мен не ми е разрешено да напусна тази призрачна пътека, макар да не разбирам защо вървя по нея и накъде води тя...

„До Нова година остава една минута!“ — съобщи говорителят и млъкна, като даваше възможност на слушателите във весела паника да грабнат чашите за шампанско, да запалят бенгалските огньовете, да загасят лампите и да охлабят телта на *същата онази* бутилката.

Спуснах се към хладилника, сграбчих шампанското и успях да изстрелям тапата към тавана точно заедно с дванайсетия удар на Кремълския часовник. После ливнах в чашата сладка пяна, разтворих прозореца, отпих малка глътка и подложих лицето си под порива на мразовития вятър, който слабо миришеше на приятно изгоряло, като че ли някъде наблизо палеха печка с дърва. Точно в чашата ми кацна огромна ажурна снежинка и аз се усмихнах, чувствайки как очите ми се пълнят със сълзи.

За мен беше много важно да успея. Когато знаеш, че правиш дори най-обикновени неща за последен път, те придобиват особена сладост и нов смисъл.

„Честита Нова година!“ — скъсваше се да вика радиото...

[1] Щастлива Нова година (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] В скандинавската митология — представата за гибелта на света; последната битка между богове и чудовища, когато ще загине съществуващият свят. — *Б.пр.* ↑

[3] През 1998 година в Русия селището е обявено за родина на Дядо Мраз. — *Б.пр.* ↑

[4] В Ерусалим — най-старото гробище в света, само за праведници — *Б.пр.* ↑

[5] Джамя в Ерусалим на Храмовия хълм — не само свещено място за мюсюлманите, но и причина за арабско-израелски конфликт. Единственото място в света за евреите, където е заложен Крайъгълният камък и където може да бъде построен Третият храм, е заето от Ал Акса. — *Б.пр.* ↑

[6] Бог в Стария завет се явява на Мойсей като пламтящ храст — неизгаряща къпина — и като светец в нощта огнен стълб в похода към Обетованата земя. — *Б.пр.* ↑

[7] Учение за задгробния живот. — *Б.пр.* ↑

EL ENCUENTRO CON EL DESTINO^[1]

Ягониел само още веднъж подкрепи моите собствени заключения, потвърди обективността и фаталността на вселенските процеси, в които аз случайно бях надникнал. Но дори да получа още десет доказателства за здрав разсъдък, това не променяше нещата: останал без помощник и без надежда да узная как е завършила онази експедиция с петстотингодишна давност, аз изгубих единствения ключ към шифъра, с който бяха кодирани разиграващите се с мен и с целия свят събития.

Донесох от съседната стая листовете на последната глава и докато човърках с вилицата руската салата, ги препрочетох. Добре помнех съдържанието на последните страници, но търсех едно: каквото и да е споменаване на събития, по-късни от онези, на които бе посветена главата. В дневника доста често се срещаха такива позовавания за открития и изводи, направени от автора по-късно; те намекваха, че всички описани нещастия той е преживял благополучно, а самите бележки са съставени доста по-късно, когато вече му е била известна цялата история от начало до край.

В последната глава обаче нищо не намекваше, че хвърленият в кладенеца конкистадор е успял да излезе оттам жив. Аз май все пак правех изкуствено дишане на посинял и подут удавник. Да върви по дяволите, казах си. Колкото и трудно да беше за мен това решение, не биваше да отстъпвам. Той е мъртъв, както са мъртви преводачът испанист, служителят от бюрото „Азбука“, както и моята нещастна съседка. Упокой, Господи, метежната му душа, или каквото там са казвали испанските свещеници през шестнайсети век в такива случаи.

И тук, сякаш се прощавах с покойника, навън силно завиха кучета.

Сърцето ми се откъсна и се стовари надолу: уличните кучета бяха станали за мен херолди на посетителите от отвъдната страна, възвестяващи със своя вой пристигането си в нашия застинал от ужас свят. Нима те се завръщат?

И сега? Богове, ами сега? Да постъпя, както казва Ягониел ли? Да загася, да се опитам да стана невидим за духовете? Да счупя някакви съдове? Щом не мога да отблъсна нападението им, поне да опитам да се скрия...

Крадешком се промъкнах в коридора, заключих всички ключалки наведнъж, изключих бушоните, отново подръпнах вратата, сложих резето, после опипом се върнах в кухнята, на една глътка допих останалото в чашата шампанско и напосоки я хвърлих към плочките над плота. Стъклената чаша тихичко изписка, на пода се посипаха стъклени пръски; удовлетворен, аз приседнах на крайчеца на дивана и замрях, целият наострил уши.

Кучетата млъкнаха и за известно време навън стана съвсем тихо. После някакъв пиан закрепця песента за премръзналия файтонджия, последва я продължителна канонада от фойерверки и пиратки и отново настъпи затишие. На стълбите и в коридора май всичко си оставаше спокойно. Макар че очите ми вече бяха свикнали с тъмнината, без лампа все едно си бе страшно. Но ако индианският начин за защита от бесовете действа, да го пренебрегвам в такъв момент би било непроситимо безразсъдство.

Не издържах тъмнината и очакването и след десет минути все пак си позволих да запаля свещта на масата, за което съжалих веднага.

От стаята — по-точно даже не от самата стая, а някак от улицата, но през отворения прозорец — се чу далечен, приглушен вик. Какво викаха не можеше да се разбере, обаче ми се стори, че са откъслеци от испански думи. Възможно бе да е нещо като „*vien aquí*“^[2], но не бих се заклекл: в онзи миг аз мислех за съвсем друго.

Прозорецът на стаята беше акуратно уплътнен за зимата, а горното прозорче — затворено с райбер; извършвайки вечерния обход на крепостта, аз бях го проверил както трябва. Нима все пак се е отворило? Но как? Или пък, което е доста по-гадно, звукът не идва отвън?

Дори при моето безгранично уважение към авторитета на Е. Ягониел не се осмелих да отида в стаята без осветление. Рискувайки

да се демаскирам, аз високо вдигнах чинийката с обраслата с потекъл восък свещ и бавно тръгнах напред. В ушите ми глухо биеха огромните индиански барабани: боговете виждат, че в онзи миг аз бях готов за всичко — и за нападение на свиреп ягуар, и за среща лице в лице с безстрастния пазител на гробниците на майте...

Обаче там нямаше никого; очаквах да видя поне издутата като платно на лодка завеса — това би означавало, че прозорчето все пак се е отворило, и странните звуци долитаха отвън. Но в стаята цареше пълно безветрие и макар нервите ми вече да се бяха разшавали, не можах да открия нищо по-плашещо от играещата на жмичка с мен сянка от превзетата антикварна мебел. Само старото огледало, което висеше на далечната стена, едва се бе изкривило.

Това огледало беше част от наследството, което ми остави баба. Огромно, почти човешки бой, то имаше масивна позлатена рамка, украсена с богата дърворезба. Бог знае на колко години беше — баба ми го бе наследила от своите родители заедно с бюфетите и столовете от карелска бреза. Със сигурност е на не по-малко от сто и петдесет, увери ме оценителят, когато повиках.

Аз почти не го ползвах: за дългия си живот огледалото беше доста помътняло. Вероятно се бе повредила амалгамата или пък самата повърхност на стъклото. Честно казано, не го обичах особено. Отражението в него винаги беше някак разлято, невярно, а понякога — ако гледаш в него под определен ъгъл — и изкривено, но не забавно, като при кривите огледала, а някак неприятно, отвратително, сякаш гледах спиртосан изрод в музей. Да си фокусираш погледа върху отражението си в него беше невъзможно и след половин минута опити да го направиш започваха да те болят очите. Да продам огледалото в антикварен магазин не ми позволяваше семейният кодекс на честта, затова аз се ограничих с това, че го закачих на най-далечната стена, почти в ъгъла, за да попадам в полезрението му колкото се може по-рядко. Там си остана да виси като стар паяк, протегнал нишките на отраженията си навсякъде, докдето можеше да стигне. Ако се случеше да се окажа в пределите на досегаемостта му, огледалото алчно притегляше погледа ми и тогава се виждах в него с крайчеца на

окото си, подчинявах му се и за няколко секунди се приближавах към него — да се видя с неговия мътен старчески поглед и да го подхраня.

Рамката му обаче бе изработена превъзходно и въпреки почтената си възраст, огледалото беше доста здраво. Веднъж прогнилият му дървен дюбел, който го държеше към стената, не издържа солидното му тегло и то се стовари на пода от еднометрова височина. Единствено от рамката се отчупи едно парче, което после без никакви проблеми бе залепено на мястото му, обаче дърводелецът строго ме предупреди, че следващото подобно сътресение може да завърши плачевно за огледалото.

Сигурно затова по всяка вероятност забелязах съвсем слабото изкривяване в положението му. Трябваше внимателно да го оправя, за да не предизвиквам съдбата. Пък и дали не бях взел от страх скърцането на дървото за звуци на далечни гласове? Имайки предвид онова, което ми се наложи да преживея през последните дни, нищо чудно.

Но след по-малко от минута мен вече за нищо на света не можеше да ме накарат да докосна проклетото огледало. Станалата с него метаморфоза беше отвъд пределите на моето разбиране и преди да се изплаша, аз няколко дълги секунди стоях пред него, бавно изстивайки, и продължавах отчаяно, но все така безуспешно да търся в него своето отражение...

Стъклената повърхност беше съвършено тъмна. Не видях нито лицето си, нито пламъка на спокойно горящата свещ. Смаян, аз отначало я раздвижих нагоре-надолу, сякаш огледалото беше прозорец, зад който някой в нощта очакваше моите тайни знаци, после поднесох огънчето съвсем близо до стъклото. То си стоеше на мястото, обаче неизвестно по какъв начин беше изгубило напълно своите характерни свойства.

Обля ме хлъзгаво, вледеняващо подозрение: ами ако работата не е в огледалото? Обърнах се към прозореца така рязко, че свещта едва не изгасна. Дълбоко в нощната тъмнина зад стъклото изплува моето лице: алено, измъкнато от мрака с помощта на запушилото от преживяванията пламъче, то напомняше гръцка театрална маска, условно изобразяваща страх. Какво пък, поне оставах притежател на тялото си и продължавах да се отразявам в огледалните повърхности. Поне в повечето от тях.

След като събрах малко смелост, поисках да разбера тази загадка.

Черната гладка повърхност на стъклото явно поглъщаше цялата, попаднала върху нея светлина и не пускаше нито частичка обратно. Отначало бях сигурен, че в огледалото не се вижда изобщо нищо, обаче, след като прекарах пред него пет или шест минути, до болка изцъклил очи, аз сякаш различих някъде далеч пред себе си някакъв неясен контур. И когато отместих свещта встрани, надявайки се да осветя по-добре, ми се стори, че той промени формата си, като че ли там, вътре, някой мърдаше...

В мен се бореха страхът и любопитството. Човъркаше ме да опитам да се докосна до тъмната повърхност; струваше ми се, че при докосване по нея ще тръгнат концентрични кръгове, а ръката ми ще потъне вътре... И колкото по-дълго стоях пред огледалото, толкова повече се убеждавах в това, че странният далечен силует не ми се е привидял. Той постепенно оживяваше, започваше да се движи по-бързо и накрая взе яростно да се мята от една на друга страна, сякаш се опитваше да преодолее някаква невидима преграда, да се изтръгне на свобода.

Уплашен, аз си дръпнах ръката и направих крачка назад; така и не можах да го разгледам: щом се отместих от огледалото, загадъчното петънце помръкна и се разтвори в тъмнината. Нови опити не успях да направя, защото в коридора звънна телефонът.

След случилото се аз, разбира се, и не мислех за Нова година, така че звънът, прозвучал сто пъти по-силно и по-рязко от обикновено в увисналата напрегната тишина, ме накара буквално да подскоча.

Хвърлих смаян поглед на часовника (ако можеше да се вярва на стрелките, беше един и половина през нощта) и се приближих към тресящия се като луд телефон, и едва когато в коридора усетих миризмата на елховото дръвче, си спомних, че още никой не ми е честитил. Взех слушалката, като предварително си прочистих гърлото с намерението да звуча колкото се може по-спокойно и весело, когато сетилият се за мен с подпийнал глас ми се скара за моето отшелничество.

— Всичко наред ли е при вас? — без да поздрави, изграчи тревожно някакъв смътно познат глас.

— Дда... — беше толкова неочаквано, че се задавих със собствените си думи. — С каква мога да ви услужа?

— Майор Набатчиков съм, от ГУВД. Дмитрий Алексеевич, ще ви помоля да си останете вкъщи и да не излизате никъде. На никого не отваряйте. Животът ви може би е в опасност.

Къде изчезнаха онези цинични, пренебрежителни нотки, така дразнещи ухото при последното ми общуване с майора? Той звучеше по съвсем друг начин — пределно сериозно, стегнато. Ясно беше, че именно сега той е искрен, защото вероятно са му известни някакви нови подробности от това дело, цялата сериозност на което по-рано не е разбирал.

— Чувате ли ме, Дмитрий Алексеевич? Да не сте посмели да напускате жилището си! Изчакайте ме. Ще бъда при вас утре, още сутринта.

— Разбрах, разбрах ви... Нещо случило ли се е?

Ако Набатчиков имаше причина за такова безпокойство, по-добре да я знаех, а не да чакам до следващия ден.

— Групово ритуално убийство. Сектанти. Може да е жертвоприношение... Да не сте полудели да ги товарите в този вид в линейката?! Сложете ги в чували и ги затворете херметично! — последните две фрази явно не бяха адресирани към мен; майорът крещеше някъде настрани, при това явно прикриваше слушалката с ръка.

— Чакайте, какво общо има това с мен? — застанах нащрек аз.

— Защо не ми казахте нищо за края на света? — с укор отвърна той на въпроса с въпрос.

— Как... Вие знаете?! — Сега вече аз и не мислех да отричам; чувствах крайно, нечовешко облекчение от това, че моята тайна е известна на още някого, че има жива душа, с която мога сега, без да се опасявам от психиатрична клиника, сериозно да обсъдя положението, в което бях попаднал. — Но откъде? И вие вярвате ли?!

— Това не е за телефон, Дмитрий Алексеевич, би трябвало сам да разбирате — сухо ме прекъсна той. — Моля ви, изчакайте ни, и бъдете внимателен.

Слушалката щракна и жално заскимтя. След като я послушах цяла минута, аз най-сетне я оставих върху телефона и върнах бушоните на местата им. Влязох в стаята и внимателно разгледах

огледалото: никакви следи от нещо свръхестествено. Магията се разпръсна вероятно в същия онзи миг, когато се чу телефонният звън на Набатчиков. Искаше ми се да мисля, че неговата земност може да ме защити от необяснимото, а булдожата милиционерска хватка ще се окаже по-силна от гибелните обятия на пипалата, които ме теглеха към юкатанските тресавища.

Не бях посветил майора в моите тайни, обаче нещо той знаеше; какво пък, бях готов да му разкажа много работи. Стоварилото ми се бreme беше прекалено тежко за сам човек като мен, а и аз не бях молил за него. Не аз бях молил надзираващия ме легионер да ми помогне с кръста, той сам поиска да раздели с мен тежестта му. Знае ли той до какво може да го доведе това? Трябваше да се досеща, иначе едва ли щеше така натрапчиво да ме предпазва.

Веднага си легнах, разчитайки така да приближа утрешната заран, но от вълнение цяла нощ се въртях в леглото, като се мятах в плитката вода на дрямката и така и не успях да се наспя както трябва. Затова пък чух майора още когато се качваше по стълбите и вече бях на крака, когато той посегна към звънеца ми.

Набатчиков носеше типична чанта от евтина изкуствена кожа. Без да се събува, той свойски отиде в кухнята и стовари чантата си на масата, като многозначително ме погледна. Аз чаках.

— Нима си мислехте, че вашата причастност към тази история ще остане в тайна за органите? — той по инквизиторски добродушно се подсмихна.

— Разбирате ли — развълнувано започнах аз, — просто обстоятелствата тук са необикновени, че започнах да се съмнявам в здравия си разум. Нали вие сам видяхте следите от ягуара, но това не е всичко, имаше освен това и голем...

— Няма никакъв голем, както няма и ягуар — намръщи се той. — Вие сте голям човек. И недейте да измествате темата към страна, която няма никаква връзка с тази работа.

— Как така няма?! — запротестирах аз, но той нетърпеливо махна с ръка.

— Защо не казахте, че знаете от какво загина вашата съседка? Вие давате ли си сметка, че така пръв ще станете заподозрян?

— Аз? Но вие самите видяхте, че са ме нападали и мен... — объркано изломотих аз. — Нещо повече, всъщност нападаха именно мен... Ягуарът... Или таласъмът...

— Абе, какво сте се хванали за тоя ягуар? — раздразнено рече той. — Подслушали сте нашият разговор на стълбите и сте се уловили като за сламка? И защо не казахте най-важното?

— Най-важното ли?...

— Вие още от самото начало прекрасно сте знаели, че цялата тази история се върти около вас и вашата работа!

— Но откъде вие...

Тук той с движение на месар, който разпорва корема на прасе, отвори чантата си и като пъкна ръка във вътрешността ѝ, измъкна оттам пачка страници, опръскани с кръв.

— Познахте ли ги?!

Да, познах ги веднага — същите онези листове с превода на първите няколко глави, които бях написал с индиго за лично ползване и откраднати от някого, когато ги бях зарязал до шахтата за боклук в един от пристъпите си на малодушие. Но откъде ги имаше майорът?

— Нали вие сте ги дали на вашата съседка да ги прочете? Не ме гледайте така, за милиционерите не представлява никаква сложност да изяснят на кого са принадлежали. Бележките на полето са направени със същия почерк, с който са написани жалбите ви до домсъвета заради вашите съседи алкохолици. Ако тези доноси, разбира се, не са също работа на големите — той изкриви устни в някакво подобие на усмивка.

— Те при съседката ми ли бяха? — с всички сили се опитвах да нагодя фактите един към друг.

— Вашите драсканици — Набатчиков размаха листовете пред очите ми, — тя не ги е оценила както трябва, пъкнала ги е в шкафа със стари вестници. Убиецът, който ги е търсил, даже не се е сетил да погледне там.

— Уверявам ви, че аз за нищо на света не бих... Ние нямахме такива отношения, че да...

Не успях поне някак да завърша фразата си: мислите ми вече забързаха в друга посока. Горката Серафима Антоновна... Пък аз

обвинявах в кражбата на превода демони и таласъми, но излиза, че любопитната ми съседка ги е изпреварила. И сигурно дори е успяла да ги прочете, преди да ги определи за изхвърляне заедно с друга хартия. Значи нейната страшна смърт в нощта на земетресението не е била случайна? „Те“ са дошли за нея точно така, както са дошли по-рано за служителя от предишната ми преводаческа агенция? Също така, както бяха дошли и за мен?

Майорът без разрешение прочете мислите ми.

— Едва ли бихме обърнали внимание на тия хартийки, ако не беше подозрителното изчезване на някой си гражданин Семьонов, чиновник в бюро „Азбука“. Почеркът е същият, няма нужда да си много умен, за да свържеш двете убийства. Вярно, че от гражданина Семьонов бяха останали само петте литра кръв, неравномерно разпределени върху двайсетте квадратни метра офисна площ. По удивително съвпадение гражданинът Семьонов е приемал от вас готовите поръчки от испански език, за което свидетелства записаното в дневника за поръчки.

Намерих сили само колкото да кимам в такт с разсъжденията му.

— И ето вчера, само няколко минути след новогодишния звън на Кремълския часовник, на мен ми се налага да зарежа и семейство, и приятели, да пътувам до район Бибирево, защото в новогодишната нощ на покрива на една от новите сгради група неустановени лица отварят гръдния кош на други лица, изтръгват сърцата им и им отсичат главите. Кървища имаше, честно да си призная, не бях виждал толкова — той спря, за да се наслади на моя ужас и отвращение със садизма, с който жестоките деца наблюдават мъките на изтезаваните от тях насекоми.

— И какво намираме ние на мястото на престъплението? — драматично произнесе майорът, като се убеди, че желаният ефект е постигнат. — Продължението на вашите трудове, Дмитрий Алексеевич. А също така и някои още по-неясни записки за настъпващия край на света.

— Какво продължение? — слисано попитах аз.

— Ей сега, ей сега... — той отново бръкна в чантата си и извади оттам други страници, също целите в кървави петна. — Така, такааа... Къде имахме това? Аха... Ето: „Век след век тя разкрива бъдещето на майте и на целия свят и предрича неизбежния му край, назовавайки с

точност деня, в който небесата ще се сгромолясат върху земята“ — той измуча нещо, като прокараваше пръст по редовете и продължи — ... така, ето го — „... приближаващият се Апокалипсис, за да даде време на посветените да възвестят предначертаното на останалите май, като предостави на този народ време за молитви и прочие необходими приготовления. Че това знание е тайно и тази тайна се опазва по равно от хора, демони и богове!“ — победоносно завърши той и сложи листовите на масата. — И така, ние откриваме вашия превод — или неговите следи — на местата на всичките три убийства, едното от които, моля да не се забравя, е масово. Налагат се изводите...

Облегнах се на касата на вратата, като се стараех да се успокоя, да събера мислите си, спешно да изнамеря аргументи, за да отбия неговата атака.

— Сега аз ще ви разкажа какво става, а вие ще ми споделите за вашата роля в тази история, разбрахме ли се? В Москва действа някаква езическа секта, която под влияние на предсказания на всякакви индианци си е въобразила, че скоро ще настъпи краят на света. Подкрепяйки своите убеждения с преведените от вас текстове, Дмитрий Алексеевич — макар че не е изключено вие просто сам да ги съчинявате — те извършват редица ритуални убийства. Понякога в качеството на жертви се избират онези, които застават на техния — или на вашия — път, или просто случайно, даже не подозирайки нищо, се докосват до вашите тайни писания — той иронично вдигна вежди. — Подобни случаи — и у нас навсякъде, и в чуждата практика са известни. Сатанисти някакви ли, свидетели на някого си ли, старообрядци ли... Престъпниците обикновено се смятат за богоизбрани и вярват, че след Армагедона това ще им се зачете. Да... Пръстови отпечатащи вече взехме, всички експертизи се правят в момента, скоро ще има резултати. А докато ги няма, както все още няма и обвинение срещу вас, вие можете доброволно да си признаете, че сте ръководител и духовен водач на тази секта.

Аз отчаяно завъртях глава, сякаш бях обесен, с вързани ръце и крака и със запушена уста, и това е единственият начин да изразя несъгласието си с присъдата.

Но тъй като сега Набатчиков беше дошъл сам, без партньор, ролите и на доброто, и на лошото ченге той трябваше да изиграе сам.

Заплашителният израз на небръснатото му лице се смени с друг, вероятно изобразяващ разбиране и даже съчувствие.

— Или може би вие самият сте жертва? Някой ви е използвал? Някой ви е накарал да се захванете с този текст? А сега е прекалено късно да се откажете и се страхувате за живота си?

— Не знаех към кого да се обърна — прошепнах аз. — Милицията не се занимава с мистика...

— Да знаете само с какво ли не се занимава милицията — тежко въздъхна той и кой знае защо се потупа по корема. — И ви казвам още веднъж — тук няма никаква мистика. Вие самият видяхте ли тигрите и дяволите? Не! И никой не ги е видял. Престъпниците просто се опитват да замажат следите си. А може би това е част от ритуалите. Но да се върнем на въпроса. Вие твърдите, че превеждате тези опуси от испански. Можете ли да ми представите оригинала?

— Разбира се. Само момент.

Оставих го в кухнята и изшляпах до стаята. Върнах се с листовете, изрязани от старата книга.

— Следствието прибавя този материал към делото — безапелационно заяви той и листовете изчезнаха в чантата му.

— Ама чакайте, аз трябва да ги върна обратно в бюрото...

— Не се притеснявайте, ние ще ги върнем вместо вас. Но като начало вие трябва да ни информирате за това бюро — той йезуитски се усмихна. — Името и адресът му.

— „Акаб Цин“ — трябваше да му го кажа буква по буква.

Като записа всичко в бележника си с кръгли, старателни букви, Набатчиков го затвори и ми се закани с молива.

— Това денонощие си останете вкъщи. След час-два ние ще посетим вашата фирма и вече ще сме близо до развързката. Но ако ви следят — а вероятно ви следят — да доживеете до финала ще ви бъде доста трудно — той сграби всички листове от масата и тръгна към изхода.

— И защо точно сега трябваше да се прави всичко това? — пооплака се той, като се закопчаваше. — Така хубаво си прекарвахме вчера... А тази вечер трябваше да ходим с децата на театър, на бенефиса на Анисимова...

— На коя Анисимова? — наострих уши аз.

— На Валентина Анисимова. В кукления театър. Казват, че е чудесна постановка, между другото, нещо за завладяването на Латинска Америка, май. Преди това ходихме на „Приключенията на Петрушка“, децата бяха във възторг...

— Я, чакайте... Тази Анисимова не беше ли умряла още преди десет години? — попитах аз озадачен.

— Ама че глупости! Разбира се, че не. От къде на къде? Преди две седмици бяхме със семейството на спектакъл и тя излезе на сцената.

Усетът за реалност изведнъж ме напусна и за да се убедя, че не спя, аз по кастанедовски погледнах дланите си, а после още веднъж тайно се ощипах по крака.

— Е, всичко хубаво — той прекрачи прага. — Дръжте се добре и тогава ние с вас ще се видим още веднъж.

— Ако не настъпи краят на света — измърморих си аз под носа, но той все едно не чу.

— Нима вярвате в подобни щуротии? — майорът разочаровано поклати глава. — Елате на себе си, нищо няма да има!

Възразявайки му, навън запищя автомобилна аларма, после към нея се присъедини още една и след няколко мига, сякаш заразени от истерия, писнаха всички коли в тази спонтанна лудост. От кухнята се чу вече познатият звън на съдините и аз, пръв осъзнал какво става, извиках на Набатчиков:

— Насам! Под касата! Земетресение!

Очертанятията на стените и на мрежестата асансьорна шахта, заслепяващите контури на прозорците се размиха, загубиха яснотата си; изглеждаше сякаш всичко наоколо се е набраздило ситно-ситно, като че ли се състои не от твърда материя, а от люлеещо се, меко отпуснато желе. Тази тръпка през стъпалата, през впилата се в касата на вратата ръка, се предаде на нас и още няколко безкрайни минути ни тресеше така безжалостно, че си помислих: ето го...

Чух как застена цялата сграда — стабилна, построена със съвест и страх от немските военнопленници под дулата на придиричивите сътрудници на НКВД^[3] — тя се съпротивляваше, вкопчила се в земята с мъртва хватка, като вековен дъб.

По тавана плуваха назъбени пукнатини, на цели пластове падаше мазилката, трошаха се тухлите; на един от горните етажи диво изтрещя

и се стовари нещо тежко. Входят се изпълни с тревожни викове, с женски писъци. В асансьора, заседнал с дяволско стържене един етаж по-горе, някой виеше от страх.

Този трус продължи доста по-дълго от първото земетресение — тогава аз дори не успях както трябва да осъзная какво става, а то вече бе свършило. Сега, когато земята най-сетне се успокои, не можех да повярвам, че кошмарът е преминал и ни е дадена още една отсрочка.

Разтърках очи и се закашлях, като прочиствах дробовете си от варовития прах. Набатчиков с лице, бяло като на актьор от „Кабуки“, вече стоеше на крака и делово се изтръскваше.

— Всичко си остава в сила — каза той. — Не позволявайте да ви сплашат!

— Ама нали... — понечих да споря, обаче той вече пъргаво слизаше по стълбите; изпращайки го с поглед, аз извиках след него — Целият ви гръб е бял...

* * *

Трябва да обясня защо наруших тогава забраната на майора и тръгнах към бюро „Акаб Цин“. Моята среща с него изобщо не премина така, както предполагах. Вместо внимателен слушател и защитник пред мен отново беше циникът следовател; не бе ясно дори от къде на къде се бях надявал на негово чудесно преображение след случая с ритуалното убийство.

Нищо чудно, че се почувствах предаден, когато той бандитски грабна от мен страниците на дневника, а после равнодушно ме остави на разтерзание — не е ли все едно дали на таласъми или на сектанти убийци, като се отърва с препоръката „да се държа добре“.

Вътре в мен се разрази буря; сега, когато осъзнах, че просто са се възползвали от мен, решението да се разкрия пред майора, да му помогна в разследването ми се виждаше жалко, необмислено, продиктувано единствено от моята наивност и самота. Струваше ми се, че самият аз предавам онези, които ми довериха тайната на Вселената. И единствено с желанието на всяка цена да загладя вината си пред тях можеше да се обясни това, с какво настървение набирах следващите двайсет минути номера на „Акаб Цин“. Напразно: след като изслушах

няколко стотици мъчителни дълги сигнала, аз отдадох всичко на телефонна повреда, набързо се облякох и се спуснах навън. Трябваше непременно да се добера до бюрото преди милицията, за да ги предупредя, за да се покая и може би все още — да поискам прошка.

Навсякъде виеха сирени; пред блока една линейка си намигаше с полицейска уазка, санитарите с якета върху белите престилки правеха нещо край една носилка на земята. Нищо странно няма, че на някого не му е издържало сърцето, помислих си аз, още малко и аз самият можех да се окажа на мястото на този нещастник...

Няколко арбатски сгради видимо бяха засегнати; на един наскоро построен новобогаташки многоетажен блок до метрото земетресението сякаш бе изтръгнало гръбнака и той направо пред очите ми безволно се разпадаше, заобиколен от разтревожен рояк пожарникарски коли и оранжеви реанимобици.

„Садовое колцо“, което в тези часове дори в обикновени дни беше затлачено от тромбовете на автомобилните задръствания, днес не можа да понесе и земетресението и спря окончателно по целия си периметър. Тук нямаше как да се помогне с нищо: пациентът изстиваше и след като констатирах края му, аз тръгнах пеша. Метрото, съдейки по всичко, се намираше в предсмъртно състояние: всички дъбови врати бяха конвулсивно разтворени докрай, изливайки пенливия поток от покрити с мръсотия, спяващи се, жумящи пътници.

По улиците бе невъобразимо многолюдно, при това повечето хора объркано стояха на едно място или сомнамбулски бродеха напред-назад, напуснали в паника домовете си и в очакване на нови трусове се страхуваха да се върнат в тях. В равните редове сгради се чернееха огромни дупки от срутените постройки: върху отломките на една от тях две изцапани бабички упорито ръчкаха с бастуните си купчините камъни, опитвайки се май да намерят изгубена котка, и отказваха да се дръпнат въпреки нарежданията на пристигналите спасители.

Курсанти с щръкнали уши от милиционерското училище нерешително разгонваха плахите мародери от строшените на кристални парченца витрини на скъпите магазини, шкембести пътни милиционери спорно разчистваха ивица от пътя за движение на специалния транспорт, промъкващите се по пресечките линейки прибираха пред входовете ранени хора.

От вчерашното предпразнично зимно великолепие не бе останало нищо: през нощта времето се беше много затоплило, преспите по улиците бяха потъмнели и разлети, като стопяващи се в чинийка с чай бучки захар. Под краката жвакаше мръсна каша, по която не можеше да се мине и сто крачки, без да си измърляш безнадеждно обувките и да си изпръскаш панталона. Въздухът беше необичайно топъл и влажен.

Доколкото имах сили, аз тичах, после задъхан, вървах, и накрая капнал от умора, се влачех — покрай разрушените сгради, гъмжащи като мравуняци, покрай ридаещи жени и плачещи деца, покрай изтърбушените в катастрофи коли и израстващите палатъчни градчета и редици страшни найлонови чували, и възрастни мъже, които разговаряха с тези чували като със свои живи дъщери, бащи, жени...

Москва беше неузнаваема: с една чудовищна плесница беше отнесен целият ѝ блясък, цялото ѝ празно охранено благодушие; гражданите, обикновено гледащи наоколо с чувството на увереност и превъзходство, сега се озъртаха безпомощно и измъчено. Новогодишните гирлянди и транспаранти се ветреха, накъсани на парцали, и тежкият, миришец на разложение вятър злобно ги блъскаше, потапяше в кафявите локви и отново ги вдигаше нагоре.

Прелюдията бе изсвирена.

Глупак, нищожество! Покорно да отстъпя дневника на този невярващ циничен подлец, така евтино да си продам душата на правоохранителните органи, като за пореден път скрия главата си в пясъка! Да се поддам на шаблонните следствени прийоми и дежурни думи на съчувствие... Какво ще кажа в бюрото, когато се появя с празни ръце, без превода на главата, без оригинала — запенен и жалък, разкалял се Юда?

Но най-много се страхувах, че Набатчиков ще ме изпревари и докато аз стигна до сградата, където се намира „Акаб Цин“, тя вече ще е отцепена от милицията. Но, изглежда, милицията днес си имаше достатъчно грижи и без сектантите преводачи; никакви следи от готвеща се спецоперация не забелязах. Оживено хлопаше входната врата, в сградата влизаха и излизаха хора: кипящата в помещенията ѝ делова активност не бе изстинала нито с градус заради катаклизма.

Промъкнах се покрай разсеялия се охранител, пъхнах се в асансьора и натиснах копчето с цифрата „пет“. Вратите не помръднаха и асансьорът си остана на мястото, макар че осветление имаше. Проверявайки дали работи, аз натиснах друг бутон и след няколко секунди стоях на третия етаж, където се намираще някаква финансово-консултантска компания. Обаче и оттам не можах да отида на петия етаж: проклетият асансьор отказваше да реагира. Отново слязох на първия и безуспешно се опитах да намеря стълбището, след което все пак бях принуден да отида и се оставя на милостта на охранителя. Този по-рано не го бях виждал впрочем, униформата беше същата.

— Нещо му става на вашия асансьор — още в крачка, надявайки се да го хвана неподготвен, казах аз.

— Какво става? Изобщо, вие къде? — той разроши мустаците си и се изправи в цял ръст.

— Отивам в бюрото за преводи „Акаб Цин“ на петия етаж. А в асансьора ви копчето не работи и не иска да отиде по петия етаж.

— Вие подигравате ли се? — намръщи се той. — Какво бюро за преводи? При нас тук са само банкери. Няма никакво бюро и не помня да е имало. А съм тука вече от две години.

— Не, вие се подигравате! — наежих се аз. — Как да няма, когато аз само преди два дни бях в него, донесох поръчка! Казвам ви, че са на петия етаж!

— Ама какъв пети етаж?! Излезте навън, другарю, и погледнете — сградата има само четири етажа! А това копче никога не е работило, просто го има, понеже такова табло са намерили. Всичко хубаво! — и той ме побутна към изхода с внушителното си шкембе.

Етажите наистина бяха четири. Как може да не съм видял преди?

Преброих ги не по-малко от десет пъти, обиколих сградата и за всеки случай ги изброих още веднъж. Зданието определено беше същото, само дето табелка с надпис „Бюро за преводи «Акаб Цин»“ не открих никъде. Напълно осъзнавайки колко глупаво би трябвало да изглеждам отстрани, аз даже потърках с ръкав всяка от месинговите табелки — дали случайно това не е бърза маскировка или пък ме лъжат очите? Само дето напразно се изложих: нито една от тях не се

поддаде; нещо повече, всички те бяха малко поиздраскани, малко потъмнели и съвсем очевидно висяха на това място от доста време.

Плюнах настрана от досада и отстъпих назад, като се блъснах в нисичък слабичък старец с топла номенклатурна шапка, застанал зад мен. Присвил очи зад очилата си с рогови рамки, той, както и аз също, така озадачено разглеждаше табелките с названията на фирмите.

— Бихте ли ми казали дали тук се намира бюрото за преводи? — попита ме той.

— Преди два дни все още беше тук... Струва ми се... — неуверено отвърнах.

— А, така ли... Е, да, разбира се... Какво пък, тогава ще ми се наложи някак другояче... — замислено проточи той. — Благодаря ви, много ми помогнахте. — И с ревматична пингвинска походка старчето тръгна нанякъде.

Той сигурно бързаше много, защото не забеляза, как от джоба му излетя и планира в кишата парченце хартия.

— Чакайте! Изпуснахте!... — но докато дотичам до онова място, където му изпадна бележката, старецът, който не ме чуваше, вече бе успял да свие зад ъгъла.

Изтръсках я от мръсотията и я разгърнах. Това беше написан с мастило разлят адрес, бавно превръщащ в две петна името на улицата и номера.

„Ул. «Ицамна» 23“.

---

[1] Срещата със съдбата (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Ела тук (*староисп.*) — *Б.пр.* ↑

[3] Народный комиссариат внутренних дел (*рус.*) — Народен комисариат на вътрешните работи — *Б.пр.* ↑

EL FIN DEL MUNDO^[1]

Съвпадение? Не може да бъде!

Името на Ицамна ми бе познато повече, отколкото името на което и да било друго индианско божество. Главният от боговете, венецът на пантеона на майите, създателят на писмеността, покровителят на учените и астролозите, съпругът на светлата Иш-Чел...

Мислите в главата ми се стрелкаха с шеметна бързина. Сякаш се носех със скоростно влакче, летейки покрай откъслеци от образи, стараяйки се да се задържа вътре, когато релсите на умозаклученията правеха особено рязък завой...

Старецът търсеше същото, което и аз — бюрото за преводи, което според твърдението на охранителя не съществува и не е съществувало, макар аз лично нееднократно да бях ходил в него. Няма значение дали „Акаб Цин“ се рее някъде в тънкия ефир, веднъж в столетие отваряйки вратите в нашия свят, или просто се помещава в някое подземие, но се е дълбоко законспирирало в преддверието на милиционерския маскен бал.

Има значение само едно: за двама души това бюро със сигурност съществува. За онзи, който донася там новите глави на дневника, и за превеждащия ги от испански на руски, за да върне после преведените страници обратно. Ами ако бюрото е само пощенска кутия за кореспонденцията между тези двама души?

И точно преди две минути аз говорих с човек, който също като мен беше уверен в реалността на „Акаб Цин“! Връзката между него и моята работа не би била напълно истинска и моето желание непременно да я осъществя може да бъде отдадено на отчаянието и шизофренията, ако отгоре на това старчето не бе изпуснало бележката с името на бог на майите. Дали би могло всичко това да бъде просто чудновата комбинация от случайни събития?

Предварително знаейки отговора, аз се спуснах напред и здраво стиснал бележката в ръка, се втурнах да догоня свилия зад ъгъла старец. Нещо ми казваше, че в „Акаб Цин“ аз вече никога няма да вляза. Можех само да се досещам какво е станало с бюрото; защо входът беше запечатан, а самото мистично бюро е отплувало от нашето измерение; но изчезването му очевидно беше необратимо.

Дали заради това, че не издържах изпратените ми изпитания, оказах се недостоен за предложеното знание, заради своята страхливост и скудоумие предадох небесното, за да го погуби земното? Или пък затова, че преживелите векове страници на конкистадорския дневник бяха същият онзи вълшебен билет за други пластове на мирозданието, без който входът за там на простите смъртни би бил затворен?

Пък даже „Акаб Цин“ най-банално да се бе евакуирало, след като са му звъннали от милицията, за мен със сигурност не оставаше и най-малката надежда да получа новите поръчки, след като бях спомогнал за оклеветяването на бюрото и бях загубил оригинала на една от главите.

Така или иначе, но единственото, губещо се в непрогледната мъгла възнено мостче, което ме съединяваше с човека, поръчал превода, се късаше; лишаваха ме от възможността да направя избора си самостоятелно. Сигурно именно затова точно сега ми се струваше, че няма нищо по-мъчително от това да те изхвърлят от божествената колесница и да бъдеш обречен през остатъка от дните си да скиташ по прашните покрайнини на обикновения в своята безсмисленост човешки живот — макар още вчера аз сам да се канех да се откажа от продължението на работата над дневника.

И ето че съдбата — по недоглеждане или от съжаление — ми отпускаше още един, последен, невероятен шанс: възможното познанство със самия тайнствен клиент или поне с неговия куриер. Аз просто нямах право да го изпусна!

За някакви си малко повече от две минути старецът успя да се отдалечи на доста голямо разстояние и ако не бе старомодната му шапка, която като плувка, вързана за оловото на неговото куцукане,

неравномерно се показваше от морето с глави, аз неизбежно бих го загубил от поглед.

Врязал се в инертната човешка маса, аз ядосано я разбутвах с лакти, настъпвах хората по краката, но игнорирах възмущението и заплахите и си пробивах път към целта. Шапката му от агнешка кожа се полюшваше и потъваше, просто плуваше по течението на тълпата, докато аз в същото време правех по цели шест, даже и седем възела, на които биха завидели дори някои акули. Но — поразително нещо! — дистанцията между нас при това не се съкращаваше нито с метър. Колкото и яростно да работех с ръцете си, като напълно заслужено получавах ръгане и обиди, колкото и мощни да бяха загребванията ми, те не можеха да ме приближат до стареца. Усещането беше доста неприятно: сякаш се бях озовал в един от онези кошмарни сънища, които ти изпиват цялата сила от мускулите: когато се опитваш да бягаш, но само напразно движиш вялите си, като пихтия, крака, оставайки си на едно място.

После рязко се дръпна, сякаш на въдицата се хвана огромна риба и плувката на шапката взе надясно и изведнъж изчезна напълно. Постарах се да запомня мястото, където той потъна в тълпата, изскочих на улицата и едва не ме смачка един басово ръмжащ камион, и се стрелнах покрай тротоара като летяща риба, изскачайки на повърхността, за да се огледам. Ето го същото онова рекламno табло, край което той изчезна! От наводнения с хора булевард тук като незабележим приток свиваше встрани лъкатушеща пресечка; дали пък старецът не е тръгнал по нея?

Отново се вклиних в тълпата и като я разделях с рамене, пресякох напреко широкия булевард и раздърпан, изпотен, се вмъкнах в мизерната безлюдна уличка, застроена с олющени триетажни сгради. През този ден определено ми вървеше направо нечовешки: само на триста метра видях познатата накуцваща фигура. Да се бях озовал тук с няколко секунди по-късно — и щях да загубя от поглед стареца: той тъкмо бе стигнал до следващото кръстовище и пред очите ми сви наляво.

— Стойте! Почакайте! — извиках с всички сили, но той не ми обърна ни най-малко внимание.

Пресечката, по която той свърна на кръстовището, изглеждаше още по-подозрително: старинна, постлана с камъни уличка, мръсни къщи със заковани прозорци, нито една паркирана кола, нито една жива душа.

Аз обаче не си и помислих да прекъсна преследването: нали ако старецът е онзи, за когото го смятам, ще мога да получа от него отговорите на всичките си въпроси. На всичките! Кой, ако не той знае как е завършила експедицията през селвата за конкистадора, повярвал в индианските предания и пророчества и захвърлен заради това в жертвения кладенец на маите? Той би трябвало да има и другите глави на дневника, ако те изобщо съществуват. Дали е търсил бюрото, за да попита за превода на последната част, конфискувана ми от майора, или е искал да им остави нова глава? Може би той сега я носи със себе си и аз просто трябва да го настигна и да се представя, да му обясня...

Просто да го настигна ли? Въпреки ревматизма си старчето се движеше удивително бързо. Дробовете ми вече свиреха, сърцето ми се разду и в гръдния ми кош му стана прекалено тясно, мускулите ме заболяха, но спирка по желание на тялото ми бе изключена. Напразно се опитвах отново и отново да повикам пъргавото старче и само дете разбих дихателния си ритъм, който тъкмо се бе нормализирал. Разстоянието ли бе прекалено голямо или той наистина не чуваше добре, а може би беше забелязал, че го гоня, и не искаше да спре?

Когато той най-сетне забави крачка, аз си въобразих, че все пак моите екзалтирани призови са достигнали до ушите му. Обаче старецът просто се опитваше да се ориентира; след миг той потъна в близката тъмна порта. Докато измина онези триста крачки, които ни разделяха, той се възползва от получената преднина и изчезна някъде из дворищата. Поколебах се, но го последвах.

Никога досега не ми се бе случвало в този град да се озова в такива странни, дотолкова несъответстващи на времето и мястото дворове. Сякаш бях попаднал едновременно в средновековна Европа от историческите филми и в безжизнените графични фантазии на Ешер^[2].

Тесните криволичещи безистени, отрупани с всевъзможни боклуци и вехтории: продънени детски колички, изпочупени мебели, ръждиви велосипеди и очукани гипсови статуи; вилни огради с разкривени портички, условно разделящи нечии владения, губещи се в

небето пожарни стълби и над всичко това, на равнището на последен етаж — покрити дървени галерии като на крепостна стена на някой френски родов замък.

Отнякъде се дочуваха разговори: детски — весели и капризни, женско любовно гукане, гръмки ругатни, звънтеше празнична трапеза, но наоколо нямаше никого и прашните прозорци си оставаха мъртви и празни. Започнах да подозирам, че старецът нарочно е свил в тази порта, за да се скрие. Е, замисълът му успя: след няколко минути окончателно го загубих от поглед, а шумът на крачките му бяха заматени — както снежната фъртуна замита следите — от дочуващите се от всички страни призрачни гласове.

Бродих още известно време наслуки, докато не се намерих в задънено място с ниска дървена врата под етернизова козирка. Входът също бе необичаен и много напомняше на издигаща се нагоре мрачна шахта, по чиито стени пълзеше тясна — само половин метър — стълба без перила. Вижда всемогъщият Ицамна, че като нищо бих се качил по нея чак до края, само и само да настигна неуловимия старец. Но в този момент забелязах правоъгълник светлина недалеч пред мен — там от игривия вятър се хлопаше още една врата. Входът се оказа безистен; най-вероятно старецът не се е изкачил по халтавите стълби, а се измъкнал към улицата. След него!

Блъснах вратата, излязох навън и замрях смаян. Неясно как лабиринтът на дворовете ме бе извел на същата тази арбатска уличка, където се намираще детската библиотека, станала после моята първа преводаческа кантора. Бях съвсем наблизил до вкъщи, без да загубя за обратния път и една трета от времето, което употребих, за да стигна до „Акаб Цин“! Каква е тази магия?!

За разлика от странните улички и дворове, по които аз преследвах предполагаемия поръчител, както Алиса преследва белия заек, тази пресечка бе задръстена от хора. Най-близката до мен солидна сива жилищна сграда беше разсечена на две сякаш с гигантска брадва; краищата на раната вече доста силно се бяха раздалечили, откривайки вътрешностите. От първия до шестия етаж в образувалия се процеп се виждаха половинките на жилищата: някъде облепени със стари тапети спални, някъде скъпо ремонтирани холове или увиснали

над пропастта тоалетни чинии. Картината напомняше огромна куклена къща, която може да се отвори и да се погледне отвътре. От време на време през процепа виждах как сноват напред-назад спасители в сини комбинезони, проверяващи дали някой не е останал в сградата. Пред входа имаше не много голяма камара от дивани, телевизори, компютри и наблъскани с дрехи куфари — живущите спасяваха най-ценното, преди входът да бъде отцепен от пристигналата милиция. Още сега събралата се наоколо тълпа възмутено бучеше, настояваше милиционерите да снемат кордона и да я пуснат в загиващото здание.

Дали е оцеляла старата библиотека? Нещо ме прободеше в гърдите: тази незабележителна с нищо и почти ненужна никому постройка в арбатските слабини беше едно от малкото места в Москва, към които изпитвах необяснима нежност.

... Земетресението я бе пощадило. Дървената постройка от деветнайсети век се оказа по-здрава от монументалните грамади на сталинския ампир, недодяланите чудовища на елитните жилищни комплекси и хрущовските зле проектирани и зле построени многоетажни колиби. Пломбите на криминалната милиция на вратите бяха срязани: или конкурентите от ГУВД са ги навестили, или мародери са се възползвали от катаклизма, за да си опитат късмета в затворения заради нарушения офис.

Сам не зная защо, но стъпих на прага и хванах дръжката на бравата; тя неочаквано меко поддаде и вратата с недоволно скърцане се отвори. Влязох, оглеждайки се крадешком. Хулиганската ми постъпка ще мине метър: във всеобщата суматоха никой не се интересуваше от изоставената преводаческа фирма.

Вътре цареше гъст полумрак и беше задушно като в запечатана от векове гробница. На предзалезното зимно слънце не му стигаха силите да проникне през покритите с мръсотия стъкла на прозорците. Навътре в помещението се чернееше страшна широка ивица: явно все още тук не допускаха собствениците на кантората, а милицията нямаше време да отмива следите от убийството.

Не посмях да се приближа и да ги разгледам; вместо това се приближих до бюрото, зад което обикновено ме посрещаше неприятният Семьонов. Поради лошата светлина вътре неговото работно място почти не се виждаше, но аз сякаш предчувствах какво ще намеря там.

Сред изронилата се мазилка и книжния прах върху стелажата беше тя. Беше ми достатъчно само веднъж да погледя с пръсти старателно обработената кожа, за да я позная — украсената с позлатен монограм папка, в която получих най-първата, а по-точно втората, глава на старинната книга.

Не започнах да търся обяснения. Алчно грабнах папката, стремглаво излетях от библиотеката и се спуснах към своето леговище. Нито земетресения, нито чудовища, нито дори милицията ме плашеха сега. Страхувах се само от едно: да не се събудя потен в леглото, здраво стиснал празните си ръце, в които само допреди няколко мига съм държал безценното съкровище, тази измолена и изстрадана индулгенция.

* * *

Отгоре лежеше сгънат на четири кариран лист от тетрадка, а под него се виждаха те! Страниците на моя дневник! С треперещи ръце отместих настрани хартиятата — тя ще почака. Целият свят ще почака...

„Че в обозначения кладенец, или сенот, както го наричаха индианците, на мене ми се наложи да прекарам пет дни и четири нощи и че обстоятелствата на моето пребиваване в онзи кладенец, както и освобождаването ми от него бяха преудивителни и чудни.

Че до настъпването на дъждовното време в Юкатан оставаха още няколко седмици и дните бяха доста горещи и задушни, и че изпитанието с жажда аз понесох единствено благодарение на росата, чиито капки облизвах сутрин от каменните стени на сенота. Обаче повече от влага се нуждаех аз от надежда за избавление, която се топеше с всеки час, прекаран от мен в заточение.

Че в първия ден мислех аз, че сеньор Васко де Агилар ще си спомни за задълженията, които му налагаше неговото благородническо звание и произход, че ще си

спомни той и за онези сражения, в които сме били заедно и сме се били рамо до рамо, и сме си пазили един другиму гърба; и че ще се върне той, и ще ме освободи от плен. Ала че словото на проклетия брат Хоакин, тази твар с раздвоен език, се оказа за сеньор Васко де Агилар по-силно от словото на кръвта и честта; Господ да го съди.

Че в първия ден, а също и в ден втори, крещях аз и призовавах от своя кладенец с надеждата да привлека към него вероломния Васко де Агилар или някого от войниците, ако те размислят и се върнат да ми помогнат, като си спомнят, че аз винаги съм бил милостив и добър с тях. Обаче никой от тях не дойде; и че тогава започнах аз да викам още по-високо, надявайки се да ме намерят индианците, и да ми помогнат да изляза, или поне да ме умъртвят от ненавист или от милосърдие.

Че на свършека на втория ден от непрестанните свои викове аз загубих глас и повече не можех да викам за помощ. Че тогава започнаха да ме напускат и силите ми, така че почти цялото време аз прекарвах, лежейки на земята с лицето надолу, молейки Господа да ми прости. Че кракът ми се поду и започна да почернява, и болката в него беше непоносима. И че мисълта за бавната и мъчителна гибел ми беше така противна, че мислех да се убия, за да избегна страданията. Че да извърша това аз исках с каменния индиански нож, който намерих измежду костите и черепите на земята.

И че в третата нощ, когато оставих вече всякаква надежда за спасение, произтече странно събитие, което не ми позволи да извърша моите греховни намерения.

Следва да обясня, че индианските руини на стария град, където се намираше сенотът и търсената пирамида, бяха място напуснато и запустяло; избягваха го даже зверовете и птиците, затова и денем, и нощем цареше наоколо тишина. Обаче в онази нощ, за която казвам сега, наблизко високо се чуваше ревът на маймуни така, като че ли нещо ги е уплашило. Че от този шум аз дойдох на себе си и реших, че зверовете са разтревожени от минаващи

наблизо хора, и започнах отново да викам, питайки на испански и на местно наречие има ли някого наоколо. Че силите ми и гласът ми стигнаха само за два силни вика, след което аз отново пресипнах и можех да моля за помощ само шепнешком.

И че след някое време далече горе видях аз пламък от свещ, и осветено от нея лице, което ми се стори като лице на бял човек. Че този човек дълго се вглежда в дълбокото на кладенеца, но сигурно не е могъл да ме види. Че аз, като пресипнах, не знаех как да привлека вниманието му и да го призова на помощ. И че започнах тогава да размахвам ръце и да скачам на здравия крак по кладенеца, макар че втория ми крак от тези движения ми причиняваше непоносима болка.

Че най-сетне моите старания имаха въздействие и гледащият в кладенеца човек ме забеляза, защото започна да обхожда с пламъка на свещта гърлото на кладенеца, опитвайки се да ме види по-добре; после той отново изчезна за мое преголямо отчаяние и разочарование и повече вече не се появи.

Че остатъка от нощта аз прекарах в молитви и размишления за случилото се и дойдох до заключението, че видяното от мене лице е принадлежало не на човек, ала е бил божествен знак, даден на мене, за да прогоня аз своите греховни помисли и да имам мъжество да се боря.

И че постъпих аз така; и за което скоро ми бе дадено избавление.“

Аз още веднъж прочетох редовете, в които плененият конкистадор описваше станалото знамение. Ето, през мътната пелена на полузабравата си чува той виковете на маймуните ревачи; хващайки се с издраните си до кръв ръце за издадените камъни на кладенеца, едва успява да стане на крака. Какво вика той? „Има ли някого тука?!“

„Нау alguien aquí?!“

Не тези ли думи чух и аз в кухнята през новогодишната нощ? И, о, Боже, дали, гледайки в огледалото, не него видях аз на дъното на жертвения кладенец — загубил глас, ранен, изтощен, но все още жив — само няколко минути след като се отказах от него и му сложих грубо скован войнишки надгробен кръст?

Нима разделящата ни дълбочина на вековете по нечий каприз можеше да се стопи до такава степен, че да започне да пропуска светлина и звук? Кой знае дали пък нямаше да се превърне и в мембрана, през която да можех да протегна на нещастника ръка за помощ, ако не се бях изплашил и не ме беше върнал към действителността тревожният телефонен звън на Набатчиков?

Каква ирония, че аз, изгубил вяра в спасението му и не изтълкувал дори правилно значението и смисъла на невъзможната нощна среща, му бях внушил надежда, а моето, изкривено от страха лице му е изглеждало като знак свише! А този знак — да продължаваш да се бориш и да не отстъпваш на половината път — беше даден не само на него, а преди всичко на мен. А пък аз го бях взел за бесовски лудории, като отгоре на това покрих огледалото с чаршаф, за да не ми изкарва акъла повече. Нищожество, глупак!

Обаче конкистадорът нямаше търпение да ми доразкаже историята на своето освобождение по чудо...

„Че след изтичането на четири дни и четири нощи ми се счуха човешки гласове, но бидейки изтощен и намирайки се почти в безпаметство, не можех дори да стана и да ги повикам.

Че гласовете обаче станаха по-високи и чух, че ме викат по име, а после ме плиснаха с вода, от което аз дойдох на себе си. Че горе, до гърлото на сенота видях аз нашия водач Хуан Начи Кокком и с него още няколко индианци. Че тези хора ми хвърлиха долу въжета, с които аз се вързах, и че при помощта на тези въжета те ме издигнаха от дъното на страшния кладенец и ме сложиха върху живата зелена трева. И че благодарих аз тогава на Пресветата Дева Мария, и плаках като дете, а после отново изпаднах в забрава.

Че се събудих в малко индианско селце и ми беше казано, че в безсъзнание съм прекарал още цял ден. И че в това селце ме хранеха и се грижеха за мене, и сложиха целебни листа на моя осакатен крак, от което мъчещата ме болка мина и подутината спадна.

Че когато моят ум и дух се върнаха при мене, извиках аз Хуан Начи Коком и започнах да го разпитвам как е успял той да избяга от Васко де Агилар и от брат Хоакин и защо е поискал да ме избави от кладенеца. Че водачът ми разказа как при един от биваците войниците се разбунтували, отказвайки да вървят през блатата, ала друг път нямало, понеже свещеният сакб, по който ние дойдохме в Калакмул, вървеше само в едната посока.

Че Васко де Агилар се опитал да усмири метежниците със сила, но бил смъртно ранен от удар с кинжал; и че самият Хуан Начи Коком, уцелил миг, срязал въжето, с което бил вързан за ранения, и успял да се скрие в шубраците. Че, помнейки моето добро отношение към него и желаейки да ми се отблагодари, той се върнал назад и вървял през гората, докато не бил спрял от обитаващите близо до Калакмул индианци. Че тези индианци го пленили и отначало искали да го накажат със смърт, ала жрецьт им, чул молбите на моя водач, не допуснал да го убият и го изслушал. Като разбрал, че Хуан Начи Коком се опитва да ме спаси и ние двамата сме пострадали, желаейки да защитим от поругание и унищожение древните индиански ръкописи, този жрец наредил да го освободят. Че също така наредил той да ме измъкнат от сенота въпреки местния обичай, според който за смъртните няма обратен път от жертвения кладенец, както няма за грешната душа изход от Пъкъла.

Че с този преудивителен човек, жреца, аз после имах продължителни беседи, като се обръщах към него посредством Хуан Начи Коком. И че той ми съобщи сведения, които ме промениха и преобразиха моя живот.

Че по думите на този жрец свещената индианска книга, с която искам да се сдобие по поръчение на Диего де

Ланда брат Хоакин, била за неговия народ източник на велики беди и затова така усърдно се опазвала от любопитни. Че тази книга, в точност както ми казваше порано Хуан Начи Коком, последният от синовете на изродилата се царска династия, била сборник с прорицания, главното сред които било предсказанието за края на света.

Че вярата на индианския народ в неоспоримостта на тези предсказания била съвършена и че всички градове, и всички хора, и всички царе негови живели в точно съответствие с пророчествата. Ала денят, обозначен в тая книга, като ден на гибелта на света, според индианския календар вече е настъпил и се е случило това векове преди пристигането на испанците в Юкатан.

Че извършилото се в този ден станало за индианския народ негов край, едновременно и негова най-страшна тайна, и огромен позор. Тъй като времето било изчислено от жреците невярно и прорицанието не се осъществило; обаче вярата на маите в обречеността на света и в непогрешимостта на великото предсказание, и в правотата на магьосниците и астролозите била така голяма, че те самите изпълнили пророчеството.

Че в обозначения ден те си отишли от градовете и изгорили домовете си, и се пръснали по горите, и нямало вече държави и княжества, а станали само разединени племена. Че с годините били забравени и изкуството на скулптурата, и строителния занаят, в който индианците били достигнали неизказани висоти, и грамотността, и много обичаи на богослужението. И че станал този проклет ден не край на света, а гибел на народа; онези пък, които не желяели да вярват в предсказаното, ги наричали отстъпници и ги хулели, и жилищата им били разорявани, и селищата им били запалвани.

Че ми говореше жрецът още и за това, как неговото племе, което било преди векове могъщо и славно княжество, се разрушавало година след година, превръщайки го в диваци, и не помнело вече, че е останало

хранител на същата онази свещена книга, която погубила майте. Че тази книга той самият я е получил от своя баща, когато той умираше, а той от дядо си; и че когато настане неговият ред да умира, трябвало и той да предаде ръкописа на своя син, който също трябвало да стане жрец и неин хранител. И че така трябвало да продължава, докато великият индиански бог Ицанна и прочие богове са живи, и светът още го има. Защото най-съкровенията и разрушителна тайна на свещения ръкопис е в това, че прорицанието е вярно, а е грешно единствено изчислението на времето, което са направили астролозите, тълкували книгата.

И че всеки син на народа на майте, и всеки живеещ на света човек от всякакво друго племе, на който и бог да се кланя, е длъжен да помни, че светът има край така, както е смъртен човекът; и че свещеният ръкопис е потвърждение на това и негово вечно напомняне и затова трябва да бъде съхранен на всякаква цена.

Обаче съблазънта да се тълкува пророчеството и да се изчислява точният ден на края на света посредством тази книга е греховен и пагубен; и че както е станал той веднъж причина за падението на империята на майте, също така може да въведе в изкушение, а после да обърне на пепел империите на бъдещето, а даже и всички, живеещи на земята хора. Човекът е слаб, страхлив и любопитен, затова такива знания за него са опасни.

Че тогава попитах аз жреца, не е ли попаднала светата книга в ръцете на нечестивия монах, брат Хоакин, когато той разграби индианския храм в Калакмул. И че той ме утеши, и ми обясни, че в осквернената от войниците пирамида е била фалшива книга, на вид подобна на търсения манускрипт, ала лъжлива и празна.

Че го попитах аз също така, защо той ми предаде всичко на мен, чужденеца, тази тайна, за която не знаят мнозина от синовете на неговия народ. И че той ми възрази, и ми призна, че индианската богиня Иш-Чел не е съблаговолила да му изпрати син и в измирането на рода

свой той виждал знак за измирането на маите. Че са му донасяли вести за брадати хора иззад морето и за техните чудесни лодки, и за гръмоподобното им оръжие, и за доблестта им в сраженията. Че всичко това пробудило у него любопитството и помолил той великия Ицамна да му открие истината за тези хора. И че той му изпратил видение, в което брадатите хора подчинили земята на маите и на ацтеките, и на прочие народи, и управлявали голяма част от света.

И че тогава решил пазителят на книгата, че не може да отнесе със себе си в гроба тайната за края на света, само защото той няма син; също така и народът му трябва да я предаде на друг народ, ако сам не е оставил след себе си наследници. И че когато решил той така, взел да се моли на своите божества, сред които били и богът на смъртта Ах-Пуч, и богът на слънцето Ах-Кинчил, и самият Ицамна, и питал правилен ли е неговият замисъл. И му се явило знамение, което укрепило вярата му в това.

Че се случило това преди няколко месеца и че оттогава, осланяйки се на волята на индианските богове, този жрец търпеливо очаквал тяхната помощ, докато Ицамна не ме положи в своя сенот, отрекъл се от моя живот. Че според неговото разбиране аз съм бил предназначен от боговете, за да приема от него древния ръкопис и да направя така, че да го опазя от тлен и забвение.

Че третият мой въпрос към него беше, как ще се разбере кога ще настане истинският ден на Страшния съд и какво ще е причина за него. Че тогава се усмихна жрецьт и ми каза на мене, че брадатите хора също са слаби и любопитни, както и неговите съплеменници; и че новите изчисления, които правил неговият баща, дават на света още около шестстотин и трийсет цолкина, което по наша сметка съставлява четиристотин и петдесет години. Че той обаче отново ме предупреди за съблазънта да се пресмята точният час на края на света, защото това дело не е човеческо, а божествено.

И ми каза той, че земята ще загине тогава, когато умре Ицамна — отецът и старейшината на индианските богове, премъдрият властител на днешния свят, който го е измислил и така го е сътворил.

И че предзнаменование за края на света ще стане немощта на този бог, от която и светът ще почне да се тресе.

И че тогава ще затвори той очи за последен път, и ще се потопа светът във вечна тъма.

И че когато започнат предсмъртните му гърчове, ще се нагъне цялата земя от страшното сътресение на почвата, и от рушенето на планините, и от буйството на моретата.

И тогава ще настъпи краят.

Такива са подробните обстоятелства на моя поход към древния град Калакмул и придобиването от мен на удивителния свитък, който аз пазя и до този ден, и заради описанието на който започнах аз настоящия отчет. За прочие неща — и за завръщането в Мани, и за разобличението от мен на замислите на отец Де Ланда, и за днешното местонахождение на Книгата аз вече разказах в Глава Първа на този отчет, и да го повтарям считам за излишно.

В непрестанното очакване на предречения ден,

Написано собственоръчно от Луис Каса дел Лагарто,
в Мадрид, в месец юли 1582 година от Рождеството
Христово“

И това е всичко?!

Тропическият смерч, който бушуваше в главата ми през цялото време, докато четях заключителната част от повествованието на Луис Каса дел Лагарто, изтръгна от ръцете ми последния лист, но аз още дълго седях, без да смея да помръдна, не вярвайки, че конкистадорът няма какво повече да каже.

И тогава чух как с изкусителни прещраквания се напасват в жлебовете разпокъсаните части на тази невероятна история и се превръщат в едно цяло.

Как случайното участие в експедицията на необичайния испански офицер, готов да повярва на езичниците, вместо да изгори селата им в прослава на Христа, се превръща в промисъл на боговете на майте.

Как придобива смисъл гонитбата през четири и половина столетия на някои сили за тайния свитък или поне за сведения за него и стремежът на други сили, не жалейки човешки животи, да възпрепятстват това.

Започна да ми се прояснява и моята собствена роля и се оказваше, че тя изобщо не е така жалка, както ми се струваше по-рано; доказателство за това беше мистичното обръщение към мен на хвърления в сенота Каса дел Лагарто. (Само след няколко минути аз получих още едно потвърждение на това.)

И още... Неочаквано ясно си спомних момчето, което ми говореше във вагона на метрото. Досега не се решавах да трактувам думите му, като не бях напълно сигурен, че те не са навети от моята есхатологическа параноя. Но сега, дочитайки разказа на конкистадора, аз моментално познах в тях последните речения на пророците на майте.

„... да бъде намерен. Ибо бедата световна е в това, че неговият Бог е болен, поради което и светът е болен. Обладан от треска е Господ, и творението Му от треска боледува. Умира бог и светът, що е Той създал, умира също. Но не е късно още...“

Кое и да е било това момче и който и да е вложил тези думи в неговите уста, те по магически начин допълваха изповедта на Каса дел Лагарто, който се бе вслушал в заветите на жреца и избягва да тълкува предсказанието, като просто го съхранява за потомците.

Нима е можело да се направи още нещо? Та нали ми бе казано „Но не е късно още...“ и „... да бъде намерен“. Всемогъщи Ицамна, да бъде намерен кой? И как?!

Замислено прехвърляйки в ръце страниците на дневника, погледът ми се спря върху листа от тетрадка, който бе в намерената папка. Бележка? Струва ли си да чета чужди писма, когато само за

един любопитен поглед на непредназначен за тебе текст може да платиш със сърцето си? Разбира се, че си струва!

Почеркът беше същият като на хартийката с адреса, която изпусна избягалият старец; познах и мастилото на писалката. Не можеше да има съмнение: пред бюрото „Акаб Цин“ се бях сблъскал лице в лице със самия поръчител на превода. Той не ме позна и няма нищо учудващо: дотогава не се бяхме срещали никога. Загадъчно бе за мен само решението му да занесе папката с последната глава в изоставената преводаческа кантора на „Арбат“... Отворих бележката.

„Не се притеснявайте за предишната глава, преведете по-добре тази. После ще върнете двете наведнъж. И моля Ви, побързайте! Остава съвсем малко време.

ЮК“

---

[1] Краят на света (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Мориц Корнелис Ешер (1898–1972 г.) — холандски художник график, използвал математически идеи, илюзии и странни фигури. — *Б.пр.* ↑

EL TEMPLO DE LA MEMORIA^[1]

Въпрос с повишена трудност: къде в Москва се намира улица „Ицамна“?

Разсъждавайки разумно, в този град нямат място булеварди, площади и улици, наречени в чест на боговете на маите. Обаче бележката с адреса „ул. «Ицамна» 23“ беше в ръцете ми и мен там ме очакваха. От това доколко бързо ще успея да намеря тази улица, зависеше нещо много по-важно от моята собствена съдба.

Глупаво е да се смята, че на картите и в автомобилните атласи на Москва са означени всички съществуващи улички и сгради: тайни места тук има предостатъчно. Обаче надеждата да открия улицата с име на главния от боговете на маите не ме напускаше и аз продължавах да пълзя с лупата по огромната топографска карта на града.

Бележката с адреса беше единствената следа в ръцете ми. Естествено, първата ми работа беше да изпълня молбата на клиента ми и колкото се може по-бързо да превода последната глава на съчинението на Каса дел Лагарто; след това трябваше да я върна на загадъчното старче. Можех, разбира се, просто да оставя превода в старата библиотека — там, където бях намерил папката, но на мен ми трябваше в края на краищата лично да се срещна с този човек и да чуя обяснението му. Освен всичко друго той — за първи път — се бе обърнал към мен направо; това доказваше, че между нас действително се е установила известна особена връзка и имах право да разчитам на неговата откровеност.

Той ме караше да бързам. Аз също разбирах, че времето свършва. Но можех ли нещо да променя? Едва ли е възможно да предотвратят или поне да задържат прииждащия Апокалипсис, като правя превод на криптоисторически документ, за което не се е досетил даже нито един свръхчовек от американското кино. Пък и индианските пророци не са и споменали за бъдещето на мисията, за чиято роля бих могъл да

претендирам аз, ако не ми се беше счупила пишещата машина. Определено бях безнадежден. И все пак този път аз твърдо знаех, че назад път няма и бях готов да вървя до самия край.

„Намери го“, „още не е късно“... Ако не беше толкова абсурдно това предположение, бих решил, че става дума да се намери самия бог на майките, който е на смъртно легло. Обаче при това положение трябваше най-малкото да се лети до Мексико, пък аз дори няхах международен паспорт. Кой тогава? Да ми разтълкува тези думи можеше само един човек — подписалият се „ЮК“ старец, който ме въвлече в тази фантастична интрига. Какво между другото можеха да означават тези букви? Явно началото на думата „Юкатан“...

Значи, все пак улица „Ицамна“. Улицата, която я нямаше на нито една московска карта, план, телефонен указател и атласа за автолюбители. Изгубих около два часа, за да се убедя в това.

Тогава, уморен от мяркащите се пред очите ми синьо-бели преплетени линии на улици и булеварди, реших да подхвамна работата от другия край. Може би, ако преведа последната глава, клиентът сам ще ме намери, както ме намираше досега?

След като се напълних с кафе така, че сърцето ми започна да се спъва, аз четири часа, без да мръдна, превеждах и преписвах на чисто последната глава. Предишната глава, иззета от Набатчиков, можех да възстановя само приблизително, тъй като, докато я четях, си правех само бележки за превода, разчитайки после да се върна към оригинала още веднъж и да подготвя финалния вариант.

Едва ли можеше да се надявам на милосърдието на майора и на желанието му да ми помогне. Не ми беше ясно защо той досега все още не се бе появил да ми иска сметка за даване на неверни показания по повод местонахождението на бюро „Акаб Цин“. Нали се канеше с щурм да превзема това опасно бюро в течение на няколко часа след нашата среща? Явно, че земетресението бе объркало плановете му. Но скоро той сигурно ще дойде на себе си и ще започне да ми досажда, така че ми е скъпа всяка минута, която мога да отделя за работа.

Май съседът от седмия етаж имаше електрическа пишеща машина. Не можех да чакам да върнат от работилницата „Олимпията“; надявам се старата дружка да ми прости тази малка изневяра. Боговете

знаят, че давайки я за ремонт, аз изобщо не се опитвах под предлог за кратка хоспитализация да я пъхна в старчески дом.

Нашият асансьор, когото при подземните трусове го удари инсулт, така си и остана парализиран между четвъртия и петия етаж; така че, преди да почукам на съседите, трябваше да преодоля осем стълбищни крила. Бяха пуснали тока само преди двайсет минути и цялото семейство се бе събрало в кухнята, където телевизорът се давеше от прекален изблик на емоции.

В столицата при земетресението бяха загинали повече от хиляда души, още толкова засега се смятаха за безследно изчезнали. След три-четири дни, както обикновено, ще се откажат да ги търсят и при разрушените сгради ще пратят тежка строителна техника, която ще превърне срутените постройки в братски могили, но засега властите се зарекоха, че ще направят всичко за спасяването на всеки човешки живот.

Ето, повдигайки десетметрова желязна греда, от случайно образувалото се укритие изваждат разплакано малко момиченце. Такива чудеса ще има само две или три в целия изплашен град, но те ще дадат нови сили на хилядите хора, които яростно разгребват руините на своите домове с разранени пръсти и звънят до скъсване в щабовете на министерството на извънредните ситуации. Какво може да бъде по-страшно и мъчително от надеждата?

Сега — болниците; така си е прието в телевизията. Ридаещи като бебета старци, смръщено мълчащи деца със старчески очи, бинтове, бинтове, бинтове... Трябва ни кръв за преливане, много кръв. Море от кръв...

И това е само Москва, а освен това има и Питер, и Екатеринбург, и Сочи, и Махачкала, и Владивосток. Има освен това и наполовина залетия от наводнението Ню Йорк и десетки хиляди граждани, объркано щуращи се при евакуацията и затова останали в своите домове с дробове, пълни със солена вода. И Токио с повалените стоетажни кули, затиснали цели квартали; и сивите квадратчета на покривите с черните точки на изплували хора — всичко, което е останало от потъналия в бездната японски град Кобе. И омазаните с пот и кръв индийци, за които четвърт милион смлени от катаклизма мъртви тела след няколко дни ще се превърнат в извор на неизбежни епидемии и ще предизвикат милиони жертви.

Прекрачил прага на кухнята на съседите, стоях десет, двайсет минути — скован, залепил поглед в екрана, страхувах се да помръдна и не се осмелявах да заговоря за идиотската пишеща машина. И едва когато блокът на новините, посветен на Армагедона, наближи края си, аз отлепих устни.

— Сергей Андреевич, вие май имахте една пишеща машина, нали?...

„Нов обрат в делото за груповото убийство в московския район Бибирево“ — безцеремонно ме прекъсна телевизорът.

Кадри от мястото на събитието: хора в милиционерска униформа внимателно стъпват по заления със засъхваща кръв под; санитарите слагат върху носилки изстиналите трупове с необичайни одеяния: нещо ярко, май украсено с птичи пера; в едър план — ръка със скъп швейцарски часовник, после въргаляща се на пода чудновата маска, извикваща в паметта илюстрации от книгата на Ягониел.

„Личността на някои от жертвите е установена“ — на екрана се появяват снимки на усмихнати хора; по същия начин е трудно да се подбере подходяща снимка за некролог и гравирание върху надгробен паметник... В трима от тях разпознавам служители на „Акаб Цин“ — младото момиче с късо подстригана коса, елегантната брюнетка и плейбойът като от корица на лъскаво списание. Боже, Боже... Мен сякаш самия ме покрива, оглушава ме тежка океанска вълна... „На Нова година ние не работим заради ритуалите.“ Що за сатанински церемонии са правели на покрива на бибиревския многоетажен блок? Нима са се съгласили доброволно да идат на заколение или някой се е намесил в обредите им? И ако Набатчиков не ме е излъгал, изтръгвайки признание от мен, за какво са им потрябвали копията на моите преводи?

А ето го и самият майор, загледан покрай камерата, с неочаквано сух, казионен език дава разяснения на репортера. Стопкадър върху лицето на следователя...

„Току-що получихме новината, че разследващият делото Пьотр Набатчиков е обявен за издирване. По съобщение от пресслужбата на ГУВД на град Москва има всички основания да се опасяваме за живота му. Засега не е ясно свързано ли е изчезването на майор Набатчиков с последното дело, което той води.“

Протегнах ръка в търсене на стол и без да питам, си налях вода от чешмата. Ама че глупак! Казвах му, какви ти сектанти... Горкият...

— Зле ли ви е, Дмитрий Алексеевич? — притесни се съседът.

— Ами май нищо хубаво няма... Всъщност исках да питам за пишещата машина — едва изрекох, като пресуших чашата и си налях още.

— Какво всъщност се каните да пишете? — вече покачен до антресола се поинтересува той.

— Завещанието си — опитах се да се пошегувам, но Сергей Андреевич с разбиране кимна.

* * *

Почеркът ми се стори, че прилича на онзи, с който Набатчиков записваше в тефтера си моите признания и аз с известна доза облекчение реших, че с майора не се е случило нищо лошо.

Посланието беше пъхнато под вратата ми; вероятно донеслият го — възможно е това да е самият Набатчиков — е дошъл точно в момента, докато аз съм бил при съседите. Никой не му е отворил и той е оставил бележка:

„Ако искате да получите онова, което ви взеха, елате днес в два часа след полунощ на булевард «Н. В. Гогол»“.

В този миг мислите ми бяха единствено в конфискуваната глава, чийто превод трябваше да представя колкото се може по-бързо; то нищо друго не ми бяха и взимали. Малко ме караше да съм нащрек това, че доброжелателят, сякаш избягал от детективски роман, бе пожелал да остане анонимен. Обаче почеркът, ще се повторя, ми се стори познат, а за да си върна отнетия оригинал, бях готов към доста по-сериозни жертви от нощното поклонение пред паметника на автора на „Вий“.

Затова, след като преработих превода на заключителната част от ръкописа на Луис Каса дел Лагарто, едва дочаках настъпването на определения за среща час.

Въпреки късния час на две-три места на „Арбат“ продължаваха да работят спасителите при ослепителната светлина на прожекторите. Обаче булевардите сякаш се намираха на територията на друга държава: тук беше съвсем пусто и се кълбеше такава гъста мъгла, като че ли върху земята бе легнал буреносен облак.

Москва е градът, където почти никога не се стъмва. Блестят неоновите реклами, не жалят сили и софитите за нощно осветление, в които с удоволствие позират, преживявайки през нощта второто си рождение, дори най-мърлявите и неугледни московски сгради. Вечно реещата се над града мараня, която е смес от изпаренията на стотиците заводи и милионите хора, попива в себе си това пазарно сияние и започва да излъчва собствена белезникаво фосфоресцираща светлина.

Но булевардите през онази нощ бяха сякаш покрити с калпак; тук цареше гъст, задушен сумрак. Фенерите светеха един през десет, превръщайки мъгливата алея във верига от отдалечаващи се, просветващи с млечна светлина топки, обрасли с голи клони на мъртви дървета. Още докато се приближавах до покрития със студена влага, вкаменен писател, аз вече съжалих, че се поддадох на изкушението и дойдох на срещата.

Влизането в булевардите беше спряно заради купчините от срутени постройки; за цялото това време не мина нито една кола. Прозорците на сградите наоколо бяха тотално черни, сякаш им бяха забранили да гледат към булеварда. Тук явно още не бяха успели да пуснат тока, успокоявах аз себе си, но ставаше лошо: ако се случеше с мен нещо сега, никой дори няма и да забележи.

Нервно се огледах: никой. Може да е просто нечия шега? Следствен експеримент? Запромъквах се дебнешком бавно напред. В бележката не се посочваше точно къде именно се определя срещата, така че ще се наложи да преодолея цялото разстояние от „Н. В. Гогол“ до „Кропоткинская“...

Алеята беше пуста. Към края ѝ, когато вече приближавах търговските палатки до метрото, аз ускорих крачка, за да се убедя, че са ме преметнали. Може би точно в този момент, възползвайки се от отсъствието ми, злосторници проникват в жилището ми, за да похитят последната глава на дневника! Рязко се обърнах, за да затичам към къщи, и тогава видях...

... На трийсетина крачки зад гърба ми в пашкула от светлина се чернееше странна фигура. На пръв поглед човешка, тя неприятно дразнеше окото с неестествените си свивки на ръцете и краката, със сгърчената си осанка, с безводно увисналата глава. В същото време в силуета се провиждаше нещо неуловимо познато...

Съществуто направи крачка към мен: с рязко движение се вдигна нагоре коляното, разтърси се тазът и с някаква необяснима въздушност то се пренесе на почти половин метър напред, потопа се в сянката. Оттам, сякаш за да ме ободри, то ми кимна: главата поривисто се отметна назад и отново падна на гърдите му.

И аз самият исках да се приближа към него, но кишата от полустопения сняг, тънко размазана по черния асфалт, се бе превърнала в истински плаващи пясъци: краката ми залепваха за нея и отказваха да ме слушат. Зловецата тъмна фигура беше почти неподвижна — само леко се поклащаше, като залюляна от вятъра, и изобщо не проявяваше враждебност. Обаче ужасът, който изпитвах само като я погледнех, не отстъпваше на онова, което се наложи да преживея, когато се борех с напирания да влезе в дома ми голем.

Ръката на създанието, която безжизнено висеше покрай туловището, изведнъж излетя нагоре и като описа полукръг, отново увисна безсилно; това движение се повтори отново и отново — докато не разбрах, че то ме вика към себе си. Сведох очи и вдишах дълбоко, като се опитах да опразня главата си, и се накарах да направя двайсетина вдървени крачки напред.

Погледнах го отново и като не издържах, започнах да се кръстя: макар душата ми да бе пълна с разбъркана смес от научен атеизъм и суеверия на майте, ръцете ми сами започнаха да правят този защитен знак; явно се беше намесила прословутата генетична памет.

Все пак това беше човек.

През разкъсаната му куртка видях чернеещата на гърдите му кошмарна рана. Главата му бе увиснала на една страна, но когато се реших да откъсна поглед от земята, тя потрепери и се повдигна, срещайки очите ми.

Това беше Набатчиков, безнадеждно мъртъв, но по непостижим начин държащ се на крака. Незрящите очи оставаха отворени, но бяха подбелени чак до челото; върху устните и ноздрите се бе спекла кървава пяна. Едната от неестествено извитите ръце притискаше към

хълбока злощастната чанта от изкуствена кожа. Коленете на горкия майор бяха подвити, а цялото тяло тежко бе надвиснало напред — поза, противоречаща на всякакви представи за устройството на опорно-двигателната система на човека. Поза, в която не бе възможно да стоиш прав, освен ако не е...

О, Боже...

Онова, което бях взел отначало за сребристи преливания на мъглата, бяха проблясващи в светлината на фенерите, едва забележими нишки, тръгващи от лактите, китките, коленете, петите, таза, раменете и темето на мъртвия майор и точещи се някъде нагоре. Именно на тези нишки и висеше изкорменото му тяло и именно те го движеха като огромна марионетка. Който и да беше чудовищният кукловод, той така си и остана инкогнито за мен: да погледна нагоре не се осмелих...

В ужас се дръпнах назад, но преди да успея да побягна, мъртвецът изхвърли ръка напред и на асфалта се плъосна чантата му. Той ми я даваше... Връщаше ми онова, което ми бе отнето, както и обещаваеше пъхнатата под вратата бележка. Не дойдох ли тук именно затова?

Набатчиков тактично направи крачка назад. Без да преставам да се кръстя, вдигнах чантата от асфалта и като се хлъзнах и едва не се стоварих в кишата, се спуснах да бягам от това проклето място. Едва когато се отдалечих на около двеста крачки, аз забавих ход и се обърнах. Горкият майор стоеше пак там, където го оставих и с някакво необикновено живо движение печално ми махаше с ръка...

* * *

През онази вечер аз за първи път в последните години се напих много. Бутилката шотландско уиски, която държах като запас за особени случаи, се оказа, както никога, много на място. Едва когато я опустоших наполовина, аз събрах достатъчно смелост, за да погледна в чантата на убития. Извадих оттам заветните листове, а останалото пуснах в шахтата за боклук, пиянски молейки обречената на скитания душа на майора да ми прости за станалото. За това, че оставям улики, които ме правят главен заподозрян за отстраняването на Набатчиков, аз

не мислех. Пък и не е ли все едно, щом като Вселената се търкаля към пъклото...

После май дълго ридах, крещях нещо гневно през прозореца, заканвах се на мрачното и безмълвно небе, пих и шампанско с уискито... Но листовите от дневника и направената част от превода не посмях да пипам. Най-накрая съм потънал в сън на пода на банята, където преди това повръщах.

Дойдох на себе си от това, че някой ми лижеше ръката. Едва приповдигнах подутите си клепачи и се опитах да потисна спазмите в стомаха си. Допълзях до края на ваната и близо пет минути се плисках със студена вода, докато не започнах поне малко да мисля. И вече тогава се обърнах.

Насред стаята приветливо биеше с опашка по пода моето куче. Следователно аз все още спях. Обаче какъв достоверен махмурлук! Всичко като в живота, даже вестибуларният ми апарат ме подвежда, когато се опитам да стана на крака.

Кучето ми бе доста развълнувано: нетърпеливо скимтеше, понечваше да скочи и да се хвърли към мен, но чакаше, кога ще му обърна внимание. И когато най-сетне го потупах по шията, то престана да се сдържа и като подскочи, се изхитри и ме лизна по носа. После изтича в коридора и се върна с каишката си в зъбите. Явно е сън, при това по обичайния сценарий; слава на боговете, че иначе след срещата с Набатчиков аз вече окончателно бях решил — през всички последни дни се опитвам да се измъкна изпод безкрайно горещата дебела завивка на кошмара, който от отчаяние приемам за действителност... Но не може да има сън в съня, нали? Нали?!

Да излизам повече от къщи определено не исках. Но кучето ме викаше на улицата толкова настойчиво, че ми се наложи да отстъпя. В края на краищата това е просто сън, пък и отдавна не го бях разхождал.

Сградите и улиците не бяха бутафорни, както често се случва в сънищата, само че следи от земетресението не виждах никъде. Наоколо бързаха по своите илюзорни дела сиви безлики хора, обичайните статисти от моите нощни сънища. Общо взето, нищо особено — сън като сън, само дето кучето пак се държеше странно.

Вместо, като му махна каишката, то да започне радостно да търчи наоколо, то умолително се вглеждаше в очите ми, захапваше за пеша палтото ми и ме теглеше нанякъде, изтичваше напред,

показвайки ми нужната посока, после се връщаше и лаеше, укорявайки ме за моята несъобразителност.

То ме водеше на мястото, където по невероятен начин се преплитаха пулсиращите магически траектории на цялата история със старинната испанска книга: към бившата детска библиотека.

След като заобиколи постройката отзад, кучето като заковано замря пред много високи железни врати, вмъкнати между две стари жълти еднофамилни къщи, и високо залая. Ако то не ме беше довело тук, аз едва ли някога щях да обърна внимание на тези врати, които изглеждаха като вход за товарни коли към магазин или някакво държавно учреждение. Но нещо в тия врати не беше както трябва; вслушвайки се в кучешкия лай, аз чувствах, че в паметта ми неспокойно се въртят, пробуждайки се, смътни полузабравени образи. Нещо свързано с Диего де Ланда...

Случаят с иконома на манастира „Свети Архангел Михаил“ в Мани, събуден от скъсалите синджирите кучета, които го завели до тайните капища на майте в пещерите недалеч от параклиса! Именно с находката, направена от тези кучета, всъщност е и започнало всичко преди пет века, ако се вярва на Диего де Ланда. Какво беше намерило моето куче? Вратите бяха плътно затворени и здраво заключени, да надникна зад тях така и не успях. Обаче реших непременно да се върна тук сутринта и за да не забравя, се ухапах по ръката, като си оставих следа, за да си спомня: в сънищата изобщо се правят много неясни неща.

Да се събуждаш втори път на същото място, изпитвайки при това същите симптоми, от които уж вече си се отървал, беше още по-мъчително. Отново, но този път всичко беше наяве. Измъчваше ме нечовешка жажда, подът беше отвратително изцапан, а в главата ми сякаш имаше чугунена топка, подобна на онази прекатурваща се тежест, която слагат, за да уравновесят онези играчки-човечета, които се клатят, но не падат, само че с мен този забавен фокус се правеше точно наопаки.

Сините следи от зъбите на ръката ми напомниха за моите видения.

Първата ми мисъл беше плахата надежда, че сънища ще се окажат и двете ми нощни разходки: напил съм се вчера вечерта до безобразие и ето го резултатът. Обаче листовете на третата, предпоследна глава, наредени на спретната купчинка, ме очакваха на бюрото. Самото бюро, намиращо се на сред разбърканата стая, беше предизвикателно подредено, като страхотно хитрата неутрална Швейцария в разорената от Втората световна война Европа.

Изпитах чувство на остър срам едновременно с гадене наново и се повлякох обратно в банята. Не можеше и да се мисли да сядам да работя в такова състояние. Най-доброто, което можех да направя, бе да изляза навън и да се поразведря, като заедно с това ще допълзя до библиотеката и ще огледам около нея. Кой знае, може пък вратите, до които ме заведе кучето, наистина да ги има?

Залитайки като чумав, аз бавно се влачех по „Арбат“. Улицата оживяваше, с поразителна скорост отръсквайки от себе си следите от земетресението: за една сутрин почти на всички пострадали сгради им израснаха строителни скелета, по които сновяха прилични на индианци гастарбайтери от Средна Азия. Много от зданията вече блестяха пряко боядисани: Москва, великата блудница, с всички сили се старееше да скрие под дебелия слой грим следите от вчерашния побой.

Да си призная, когато заобикалях библиотеката, за да мина отзад, хич не се надявах да намеря онези сиви врати. Колко пъти вече се беше случвало кучето ми на сън да ме води до несъществуващи места, носеше ми несъществуващи предмети или ме убеждаваше, че ще остане живо и радостно, даже когато се събудя.

Но вратите си бяха тук. Високи около три метра, не по-малко, заключени здраво, а и с опъната бодлива тел отгоре. На едното крило бе сложен пътният знак „Влизането забранено“ и повече никакви знаци или надписи. С една дума — точно като в днешния сън.

Сигурно не по-малко от десет минути се мотях около вратата, като по всякакъв начин се опитвах да погледна вътре и предчувствайки, че ей сега ще излезе пазачът, а може и милиционер с автомат и с бронирана жилетка и ще ми поиска документите, които аз сякаш нарочно не си носех.

И едва после, вече мислено преживял бъдещия позор, просто се приближих, хванах двете крила и ги дръпнах към себе си. Те

неочаквано меко поддадоха, откривайки тясна, но дълга пешеходна улица, продължаваща докъдето ти стига погледът. На близката към мен сграда се люлееше откъсната от единия гвоздей табелка: „ул. «Ицамна»“, а малко по-долу — номерът: „986“.

Внимателно притворих вратите и си поех дъх. После не издържах, отворих отново и отново погледнах. Улицата си беше на мястото и табелката си беше същата. В слепоочията ми лудо заблъска, а пред очите ми като вихър се завъртяха горящи снежинки. Намерих я. Аз я намерих!

* * *

Щурмоваци не ме очакваха в засада в моя вход; очевидно разследването за изчезването на майора закъсняваше. Обаче милицията можеше да се появи всяка секунда. Настъпи времето за решителни действия.

Заредих пишещата машина с чист лист, дръпнах валяка в началото и под звуците на бодрия марш, собствено съчинение, в пълна бойна готовност слязох на брега на Юкатан. Знаейки предварително как ще завършат приключенията на Каса дел Лагарто, аз можех да си позволя да се присмивам над неговите и над своите опасения, да се ядосвам на нашето безгрижие и да се поразявам от нашата слепота, която попречи да се разобличи предателският заговор в най-ранните му стадии. Заедно с него аз се стараех най-сетне да се насладя на упойващите аромати на тропическата гора, на звънливото пеене на удивителни шарени птици, да послушам край нощния огън войнишките разкази.

Нашето пътешествие идваше към своя край; то ме закали, превръщайки ме в друг човек, то разкри пред мен далечни страшни хоризонти, в точно съответствие с индианските предупреждения, награди ме и ме прокълна със знанието за скорошния Апокалипсис.

Разбирах, че в живота ми настъпва нов, може би заключителният, но най-важният етап. Със странната увереност, с каквата знаех за безвъзвратното изчезване на „Акаб Цин“, сега чувствах, че когато зад гърба ми се затворят сивите врати, много неща в този свят ще изгубят

значение за мен, а срещата, която ме очаква там, на адрес ул. „Ицамна“ 23, ще стане най-важното събитие в моята съдба.

Като завърших работата, аз подших всички страници и събрах превода в изрядно напълнялата кафява папка. Взех си вана, изгладих най-хубавата си бяла риза и си облякох неносения вече много години костюм. Доизбих си махмурлука с остатъците от шампанското, огледах любимото си жилище, сбoguвайки се с него, и загасих осветлението.

Навън отново беше тъмно; отношенията ми светлата част на денонощието определено не бяха добри. Не може да се каже, че не обичах слънцето, просто нашите ритми не съвпадат.

Добре, че за разликата от вчерашните булеварди, улица „Ицамна“ беше великолепно осветена. Съдейки по номера на последната сграда, предстоеше ми доста дълъг път. Поразително е, че такава дълга улица можеше да остане незабелязана от гражданите, макар да не е изключено, че определени категории московчани знаеха за нея много добре, както знаеха за съществуването на секретните линии на правителственото метро или за действащите ядрени реактори в чертите на града.

Сградите, които се точеха покрай разбития паваж, се срещаха най-разнообразни; непонятно беше дори как съжителстват на една и съща улица. Истински селски къщички от дървени греди, напасвани на кръст, почернели от времето. Старомосковски двуетажни еднофамилни къщи с бял кант на търговското съсловие. Груби бараки със стръмни покриви и с дълги редици много малки прозорчета. После изведнъж — колониални къщи, изрисувани с нетукашни ярки цветя, със сини рамки на прозорците, сякаш пренесени тук от кубински картички. И веднага — точно до тях — номенклатурни шестетажни монолити с четириметрови тавани. Каменната настилка под краката ми незабелязано премина в плътно наредени бетонови плочи, а те — в градски асфалт.

На улицата беше безлюдно, но много прозорци светеха и се виждаха човешки силуети. Изглеждаше така, като че ли съм попаднал в безкрайния театър на сенките и бродех от една сцена към друга. Във въздуха се носеше музика — от „Рио Рита“^[2] и Утьосов — до Битълсите и съвременната естрада.

Да разглеждам къщите, да надничам през прозорците и да се вслушвам в смяната на мелодиите беше така увлекателно, че не забелязах как трицифрените номера на стените на сградите бяха се сменили с двуцифрени. Зданията постепенно се раздалечиха, откривайки отпред малък площад, на който се извисяваха постройките с познатата пирамидална форма.

Обаче огромната, прилична на древноримски дворец сграда с номер „23“ се оказа по-близо от загадъчните постройките в далечината. Прекрачвайки любопитството си, аз спрях пред вратите ѝ — дървени, масивни и много високи, сякаш бяха направени не за хора, а за някакви демиурзи на бъдещето. Също такива бяха на съветските министерства и на станциите на метрото, проектирани в сталинската епоха.

Зад стъклото на вратата се виждаше картонена табелка с надпис „Входът за мемориалния музей на В. Анисимова е от другата страна на сградата“. Но аз натиснах дръжката и вратата се отвори.

Явно бях попаднал през задния вход в същия онзи „храм на паметта“ на починалата актриса, помпозно открит неотдавна от московските власти. По всяка вероятност строителството се е проточило прекалено дълго: въздухът в кънтящите безкрайни коридори лъхаше на мухъл. Миришеше не на боя и долари, както във всички амбициозни съвременни проекти, а на книжен прах и протрити тъкани като от театралните завеси и старите плюшени кресла. Може би това е миризмата на експонатите, казах си аз.

Светлината идваше само от висящите високо под тавана кристални полилеи, които горяха с четвърт от силата си и през един. В облицованите с гранит стени на всеки петдесет метра тъмнееха отворите на арки — там се намираха изложбените зали. Помпозни бронзирани табели до входа на всяка от тях представяха експозициите: „Първи крачки“, „Детската градина“, „Здравей, училище!“, „Гордостта на класа“ и така нататък.

После стигнах до истински кръстопът: наляво — коридор „Целият живот е театър“, напред — „Мама, татко и аз — задружно семейство!“. Десният проход бе ограден с абсолютно неуместна ограда с бодлива тел и огромни червени букви: „Опасност“.

Сега накъде?

Тогава, във вагона на метрото, преди момчето да заговори с мен, аз четох за този музей... И си спомням, че за един кратък миг ме озари убеждението — този музей, както и онази натрапчивост, с която в полезрението ми се появява тази актриса, всичко това е свързано по някакъв начин с мъжа ѝ. Как му беше фамилията? Кнорозов? А се казва май Юрий. Да, Юрий Кнорозов. Името определено ми е познато. И инициалите...

Та ето значи защо съм тук!

Дали не трябва да срещна именно него?

И аз се втурнах по коридора с изложбите, разказващи за семейния живот на Валентина Анисимова. „Първа целувка“, „Лидочка“, „На сърце да е широко“... и ето, в края на краищата, търсеното — „Юра“. Погледнах вътре и ахнах.

Зад арката се ширна зала с невъобразими размери, с наредени стотици най-невероятни експонати, свързани с цивилизацията на маите. Тук имаше и макети на пирамидите на Тикал, и ушмалския Храм на Магъосника в миниатюра, десетки всевъзможни карти и многометрови стендове с посуда на маите, оръдия на труда, мечове, лъкове, копия... В специални остъклени саркофази с датчици за температура и влажност се съхраняваха нагънати на хармоника книги от кожа и дървесна кора. Покрай стените върху постаменти стояха фигури на индианци в цял ръст. Не можех да се отърва от усещането, че са препарирани, дотолкова истински изглеждаха. Войни в пълно бойно снаряжение, с татуировки и белези, жреци в пищни одежди, усмихнати деца с кученца в ръце, жени с домакинска покъщнина... Ограден със златни стълбчета с кадифени червени шнурове, в центъра на залата стоеше набразден древен олтар с четири канала за оттичане на кръвта.

Преминах цялото помещение, като разпознавах едва десета част от имената и названията, макар да си мислех, че вече съм добил доста знания по история на маите, след като бях проучил основно Ягониел, Кюмерлинг и ръкописа на Луис Каса дел Лагарто, да не говорим за популярните брошури. Но това, както стана ясно, беше далеч не всичко.

Зад високата, с две крила врата в края на залата започваше още една, също толкова просторна, озаглавена „Конкистата“. На входа посетителят бива посрещнат от две фигури на испански войници в

кираси и огънати шлемове, с алебарди и аркебузи. Очите им подозрително блестяха и аз предпочетох колкото се може по-бързо да ги отмина. Едва ли не половината от едната стена заемаше гигантски портрет на Диего де Ланда — точно такъв, като при Ягониел. Право в очите от отсрещната стена злобно го гледаше Ернан Кортес.

Тук също имаше на какво да се възхити човек: представен бе и малък макет на параклиса в Мани с трогателно миниатюрно аутодафе, и батални сцени между конкистадорите и обградилите ги в засада индианци, и първото издание на книгата „Съобщение за делата на Юкатан“ с автор настоятелят на Исамалския манастир. Но сякаш чувствах, че трябва да вървя по-нататък.

Помещението, посветено на Конкистата, завършваше с една незабележима вратичка. До нея висяха указателни стрелки: „Дирекция“ и „Пантеон“. Стигнах до вратата с надпис „Директор“, натиснах безрезултатно дръжката и се върнах към кръстопътя. Оставаше пантеонът...

Този коридор изглеждаше по съвсем друг начин и повече приличаше на етаж в някакво учреждение или научен институт. Боядисани с бежова блажна боя стени, кабинети с табелки: „Ах-Кинчил“, „Болон-Цакаб“, „Ек Чуах“... На някои имаше по две или по три имена. Всички те бяха здраво заключени. Вървах покрай тях доста дълго, преброявайки не по-малко от сто, докато не стигнах до асансьорна врата. До носталгично прозрачното копче за повикване беше гравирано: „Ицамна“.

Асансьорът — стар, с две вътрешни дървени вратички, които се нагъваха на хармоника, изтрещя, когато влязох вътре, и гостоприемно запали слаба крушка под кръгла плафониера. Вътре имаше само един бутон и нито цифри, нито надписи. Е, и какво, затова пък не можеш да сбъркаш.

Когато асансьорът изщрака и запълзя нагоре, аз се опитах да пресметна колко етажа може да има сградата на музея. Някъде осем, най-много десет.

Минаха три, пет, двацет минути, а асансьорът все се движеше нагоре и нагоре, скърцайки с ръждясалия си механизъм; лампата понякога угасваше, но после светваше пак и аз вече се уморих да броя минутите и да се учудвам, а той все се изкачваше и изкачваше — по-високо, по-високо...

После се разтърси и спря. Това стана толкова неочаквано, че се уплаших: да заседнеш някъде на нивото на връх Еверест би било сега доста неподходящо.

Опитах се да изляза — вратичките се отвориха; намерих се на покрита с фасове стълбищна площадка, постлана с малки кафяви плочки. Пред мен имаше скучна врата със залепена пластмасова табелка с вид на болнична — бяла с черни букви, такава, на която обикновено пише „Терапевт“ или „Очен лекар“.

На тази пишеше: „БОГ“.

Почуках.

---

[1] Храмът на паметта (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Популярна музикална комедия, САЩ, 1942 г. — *Б.пр.* ↑

LAS CONVERSACIONES CON DIOS^[1]

— Влизайте! — чу се не много силен, учудващо познат глас.

Затаих дъх, открегнах вратата и плахо надникнах вътре, готов да видя там абсолютно всичко, каквото може на човек да му дойде наум — от райски облак и церемониално помещение в индиански храм до стаичка на музеен пазач, който притежава специфично чувство за хумор.

Необяснимите събития от последните дни ме бяха подготвили за това, че стенещият грохнал асансьор, инсталиран в зданието на загадъчния музей на несъществуващата улица, като нищо може да ме изведе на най-високото ниво на мирозданието. Къде другаде може да се изкачваш сума ти време, ако не на небесата, или поне на Олимп?

Затова аз дори усетих известно разочарование, когато стаята, в която се озовах, се оказа само една обикновена болнична стая. Унили зеленикави стени, покрит с щора сляп прозорец, преносима стойка за системи до спретнато оправено легло. Обиталището на всемогъщия Ицамна си го представях някак си по съвсем друг начин...

Той стана да ме посрещне от неголямо и сигурно не много удобно бюро, отрупано с хартии, с някакви схеми и чертежи, затиснати с няколко преспапиета с формата на храмова пирамида на маите. Веднага го познах, макар да го бях виждал досега само веднъж и то бегло: това беше същият онзи старец, който търсеше, както и аз, отплувалото в астрала бюро „Акаб Цин“. Значи нищо от станалото не е било случайно? И изпуснатата бележка е била своеобразна покана, потвърждение на това, че съм записан за прием при... Бога?

— Юрий Андреевич Кнорозов — представи се той, задълбочавайки моето объркване. — Благодаря ви за

експедитивността.

В отговор се представих и аз, като с това предизвиках снизходителна насмешка, а после неловко млъкнах, очаквайки той да заговори пръв. Но той не бързаше да започва разговор, като ме изучаваше.

Пречупен от дебелиите стъкла на роговите очила, неговият събран в снопче поглед пълзеше по мен, като ме изгаряше, караше ме да се свивам и да крия очите си.

Въпреки че облеклото му беше в известна степен нелепо и дори домашно — проскубани кафеникави пантофи, анцуг и казионната бяла пижама — той изобщо не изглеждаше жалко или поне несериозно. Ако не бяха разсипаните разноцветни таблетки върху нощното шкафче до леглото и полупразната система, която търпеливо очакваше завършването на прекъснатата процедура, бих решил, че стоя не пред болен, а пред главния лекар на тази странна едноместна клиника.

Спартанският дух на стаята се разчупваше от многобройните снимки, които плътно покриваха стените около леглото и бюрото. Тук имаше и древни кафяви снимки с калиграфски подписи, и черно-бели от седемдесетте, и съвременни любителски „десет на петнайсет“. Почти всички лица и изгледи на снимките изглеждаха неуловимо близки, някои — едва ли не родни, но за да се справи човек с това изплъзващо се усещане, трябваше да се приближи до тях.

Болничната стая изглеждаше одомашнена, като че ли пациентът беше прекарал тук вече доста време. Въпреки семплата и сурова обстановка се забелязваха опити тя да бъде облагородена. Насред стаята имаше мебелна гарнитура, сякаш изцяло открадната от съветски почивен дом: две стари кресла, напълнени с дунапрен, с полирани дървени облегалки и също така полирана кръгла масичка с доста идиотска ваза за цветя.

В ъгъла имаше електрически грамофон, покрит с фладър, имитиращ дърво, който въртеше заекваща плоча на Мирей Матьо. Силно наблягащите на „р“-то изповеди на френската певица не можаха да прекъснат за дълго увисналата тишина: смутен, грамофонът се задави и млъкна. Като не знаех какво да правя, аз отново погледнах стареца.

От нашата среща пред сградата на „Акаб Цин“ бях запомнил Кнорозов като по-крехък, безпомощен, но дали не бях успял да го

огледам както трябва, дали пък той нарочно е искал да направи такава впечатление — но така или иначе, сега той бе съвършено преобразен. Невисок и сух, заради правата си и твърда военна стойка, той изглеждаше по-едър, отколкото беше в действителност. Вместо гръбнак на този старец сигурно му бяха имплантирали парче арматурно желязо, а тежките, резки, сякаш изсечени от гранит черти на лицето му и неподвижният му поглед навяваха мисли за слязъл от своя пиедестал каменен командир.

— Извинете ме, че така съм се втренил във вас — най-сетне каза той. — От толкова време ви познавам, а очи в очи съм ви срещал само веднъж, и то — разбирам го едва сега.

— Откъде ме познавате? — предпазливо се поинтересувах аз.

— Аз вас, как да го кажа по-ясно, ви виждам. Заедно с всички останали. Но вие играете много забележителна роля и, естествено, се досещате за това.

За всеки случай кимнах: малко ме беше срам да призная, че все още не бях разбрал почти нищо както трябва.

— За мен е много важен преводът на последните глави на книгата, която ви предавах. Преводът ще ми помогне да осъзная какво става с мен. Ако трябва да бъда честен, чувствам се доста глупаво: целия си живот посветих на изучаването на майте, сто пъти съм бил в Латинска Америка, испанският ми бе като роден език, а изведнъж забравям всичко и дори този несложен текст не мога да разбера. Взема го в ръце — и той се размива пред очите ми, излиза пълна безсмислица. Добре, че поне се сетих да наема преводач. Още първия път, когато ви видях, разбрах, че точно вие ще можете да го направите по най-добрия начин. Да ми обясните какво става и какво да очаквам.

— Но аз не...

— Знаете, естествено, вие всичко знаете. Просто ви трябва да се съсредоточите. Поразмишлявайте, а аз ще сложа чайника — добре, че тук поне никога не спират газа. Не искам от вас прибързани отговори. Разговорът, който ни предстои, значи за мен прекалено много, за да дам воля на нетърпението си.

Трябваше да му кажа, че самият аз дойдох тук в търсене на обяснения, разчитайки да му върна преведените глави и в замяна на

това да чуя какво означава започнатата от него игра с мен, откъде се е взела тайнствената книга на Каса дел Лагарто и как би трябвало да се тълкуват пророчествата на маите. Но, изглежда, сега той не бързаше да прочете превода, който така припряно искаше.

Докато старецът се занимаваше с газовия котлон, аз, опитвайки се отложих момента, се направих, че разглеждам окачените на стената снимки. Не ми се наложи дълго да се преструвам: снимките наистина се оказаха доста интересни.

На една от тях, за свое голямо учудване, аз видях моето куче. Беше наистина то — кафявото петно на носа — като следа от лапа — не можех да сбъркам с никое друго.

Но преди да успея да попитам, погледът ми спря върху вече позната снимка на миловидна млада жена. Тя така ме заинтригува, че цяла минута мъчително търсех в паметта си обстоятелствата, при които би могло да съм я видял. После изведнъж се сетих: тя беше онази руска победителка в конкурса „Мис Вселена“, която бе задминала смуглите модели от Венецуела и Пуерто Рико. Как ли се казваше? Лидия... Не беше ли Кнорозова?...

— Моята дъщеря — потвърди старецът, като ми подаваше чашата, над която се вдигаше пара. — Наистина е хубавица, нали? — върху гипсовата маска на лицето му за миг се появи пукнатина.

— Ние с Валя, моята жена, много дълго искахме дете, но все не можехме да имаме. Обиколихме най-добрите лекари, дори в Мексико направихме изследвания — нищо. А после, когато вече съвсем се отчаяхме, стана чудо и тя забременя. Знаете ли, казват, че късните деца са красиви като ангели? Това се отнася и за Лида. Но когато беше на около тринайсет години, изведнъж много погрозня, превърна се в едно грозно патенце. Плачеше понякога, страхуваше се, че такава уродлива никой никога няма да я обикне. Пък аз ѝ казвах: „Глупавичката ми, за мен ти винаги ще бъдеш най-красивата на света...“ — той замислено се усмихна.

— Не само за вас — усмихнах се и аз в отговор. — Но и за целия останал свят.

— Какво значение има? — възрази той и кой знае защо отново стана мрачен.

Сепнах се и пак започнах съсредоточено да разглеждам снимките. Тук изглежда беше целият му живот (сериозно момченце с

къси панталонки с презрамки държи надолу с главата нещастно плюшено мече); съвпаднали с военните години младини (строен лейтенант с униформа на летец позира до някакъв старинен самолет; сватбата; после той вече в зряла възраст — на разкопки в джунглата; множество снимки на фона на юкатански пирамиди...

Върнах се към снимката, където Кнорозов позираше до самолета. Плавните, почти елегантни линии на корпуса вече за втори път през последните минути извикаха у мен ярко дежа вю. „Ла-5“, подсказа ми вътрешен глас. Дяволите да го вземат, откъде зная това?

— Това е нашият „Ла-5“ — дублирайки мислите ми, поясни старецът. — По онова време се смяташе за най-съвременния и страшен изстребител. Немците се страхуваха от него като от огън. Хванах само края на войната, самия край — бях прекалено млад. Взеха ме за бордови механик, успях да летя само в няколко бойни полета. Затова пък целият останал екипаж беше опитен, пилотът и радистът бяха минали заедно през цялата война, от Москва до Берлин. Бях хлапак, влюбих се и в тях, и в авиацията. Когато отслужих, постъпих в авиационно училище, после мечтаех да работя в конструкторско бюро. Да ми кажеше някой тогава, че целия си живот ще посветя на майте, бих се изсмял...

Той продължаваше още нещо да ми разказва за службата си, за това, как добре, бащински го приели в екипажа, каква чест му се е струвало тогава просто да бъде до миналите през огън и вода бойни пилоти... Виждаше се, че темата му е много скъпа, а сянката от крилата на изстребителя „Ла-5“ се бе разпростряла едва ли не над цялата му младост.

И тогава си спомних — вече предпазливо, защото последните седмици ме бяха отучили да вярвам в случайни съвпадения — откъде ми бяха познати названието на кнорозовския самолет и неговият вид. От наскоро прочетената вестникарска статия за плановете да се инсталира огромен монумент на „Ла-5“ на „Воробьовие гори“!

Какво бе станало? Покойната жена на Кнорозов бе удостоена с мемориален комплекс, по размах многократно превъзхождащ музея „А. С. Пушкин“. Изстребителят, на който бе летял по време на службата си в армията, увеличен едва ли не сто пъти и отлят от бронз, заемаше

почетно място до Московския университет — за пример на младежта. Най-накрая, дъщерята на стареца, независимо от скромната си външност, бе омагьосала журито на престижния международен конкурс и бе завоювала титлата на най-красивата жена на планетата — дали не единствено затова, защото баща ѝ я смяташе за такава? Та кой в края на краищата стоеше сега пред мен, приел облика на старец, потопен в гневните разсъждения за незавидната съдба на ветераните от Великата отечествена война?

— ... как се отнасят сега с фронтоваците! Хората, които, без да се замислят, жертваха живота си заради бъдещите поколения, заслужават по-добро отношение. Попитайте юношите, пък и хората от средното поколение — никой вече не помни какви нечовешки усилия им е струвало да завоюват победата! Подвизи, не отстъпващи на онези, възпети в древните гръцки митове, са забравени. Ветераните доживяват последните години от живота си в нищета. Държавна склероза е това, ето какво...

— Кой сте вие?... — прекъснах го аз. — Кой сте вие?!

Старецът се намръщи, недоволен, че го прекъсвам.

— Вече ви се представих — сухо отвърна той.

— В името на всичко свято, какво означава табелката на вратата ви?! Какво отношение имате вие към Ицамна? Какво изобщо значи всичко това?! — вече не се сдържах и закрещях аз.

Тъмен субект, колекциониращ старинни предмети и антикварни книги? Историк мегаломан, случайно намерил източника на неограничената власт? Съветски учен, в когото по време на изследователските експедиции на полуостров Юкатан се е вселила заточената в изоставена пирамида божествена същност? Обикновен градски луд, който колекционира вестникарски изрезки и съчинява според тях своята несъществуваща биография? Кой, по дяволите, беше този странен старец, въвлякъл ме във фантастичната история с петстотингодишна давност, вплетена в бъдещето? Кой подложи под ударите моя разсъдък, разпореждайки се с живота ми като в игра на зарове?!

— Онова, което е написано на вратата — в една или друга степен е вярно — неочаквано тихо отвърна той. — Такава една забавна алегория, кой можеше да си помисли, че подсъзнанието ми все още е способно да се шегува...

— Ще ми обясните ли най-сетне какво става? Що за място е това? Що за дяволски асансьор, който може да се издига на километри височина — в пустотата? Що за мъртва улица е това с хиляда къщи, не отбелязана на нито една карта? Сигурно аз просто бълнувам... Привиждате ми се и това е! Няма нищо такова, ето сега ще се събудя и ще стане ясно, че съм сънувал и не е имало никаква книга, никакъв Каса дел Лагарто и няма да има никакъв край на света! Ами, разбира се! Боже, ама какви ти големи, какви таласъми, какви марионетки?! Аз просто спя и ви сънувам!

Изобщо не можех да се овладея, треперех силно. Той внимателно ме наблюдаваше, без да прави опити да ме спре или да ме успокои. Когато престанах да бълвам думи, той поклати глава и се усмихна.

— Поразително е, колко всеки човек, дори въображаемият, е егоцентричен.

— Какво имате предвид? — ядосано попитах аз.

— Няма да ви е лесно да повярвате на това, но всичко е точно обратното. Не ми е удобно да ви го казвам, но всъщност аз ви сънувам вас. Както и целия заобикалящ ви свят.

— Що за дивотии! — възмутих се аз.

Първата възможност: с асансьора е свързан някакъв сложен технически финт, който кара пътуващите да чувстват безкрайно изкачване, а всъщност ги издига само на два-три етажа нагоре; що се отнася до странната улица, нея изобщо я няма. В края на краищата не бива да се забравя, че тя е абсолютно необитаема — не е изключено да съм вървял покрай специално сложени декори. Само трябва да разбере с каква цел е била замислена тази грандиозна манипулация.

Втората: аз все пак не можах да почувствам онази тънка ципа, която отделяше реалния свят от въображамия, създаден от моята развихрила се фантазия, и когато я прокъсах, се хлъзнах в тресавището на клиническата шизофрения. В същата тази секунда аз вероятно неспокойно муча, увит в усмирителна риза, в специален бокс за буйни луди в психиатрията. Естествено, това би било ужасно, но поне обяснимо и достъпно за разбиране.

Нищо друго не можеше и да ми дойде на ум. Твърденията на този самопровъзгласил се Ицамна определено бяха абсурд и провокация. Наистина беше сюжет за среднощен кошмар: един от персонажите в него нагло ви заявява, че сте илюзорен вие, а не той.

— Сега ще се събудя!

— Не съм и очаквал, че този разговор ще бъде лесен — уморено рече той. — Не зная дори как да ви убедя, че да се събудите където и да било, освен в моя сън — той направи малка пауза, за да ми даде да почувствам целия смисъл на тези думи, — просто няма да стане. Даже нещо по-лошо, аз самият не мога да дойда на себе си, затова ние с вас сме обречени да общуваме помежду си.

— Как целият този безграничен, многопластов, неописуемо разнообразен свят, включващ всичките мои познати и мен самия, може да се събере във вашата черепна кутия? — постарях се аз да придам на гласа си иронична интонация, но в най-отговорния момент гласът ми изведнъж ми изневери и премина във фалцет.

— А във вашата значи ще се побере, така ли? — язвително попита той.

— Е, добре, да допуснем за част от секундата, че вие сте прав, че просто си правя шега с вас. И къде тогава са доказателствата, че този свят е създаден от вашето въображение?

— Ако той беше плод на въображението ми, би било само половин беда. За нещастие, аз попаднах в подземията на подсъзнанието. Нима мислите, че сериозно бих си въобразил, че съм Ицамна и бих написал на вратата си „Бог“? Съгласете се, че това е най-малкото нескромно...

— Бягате от отговора!

— Е, добре. Между другото, пушите ли? Ще ми правите ли компания? — той се наметна с палтото и с жест ме покани след него на стълбищната площадка. — На мен по принцип ми е забранено, но вие няма да кажете на никого...

Той запали с кибрит и с удоволствие си дръпна от евтината цигара, после изпитателно ме огледа.

— Да вземем поне пирамидата на майте с мумията на вожда — и това — на Червения площад! Нима това не ви изглежда като пълен абсурд? Макар че, от друга страна, откъде да знаете, какво се намира там в действителност...

— Но това е Мавзолеят! — възразих аз; на мен самия, упоен от дневника на Каса дел Лагарто ми се случи да го взема за индиански храм, но нали успях да дойда на себе си.

— Обаче, ако не бях свързал живота си с изучаването на цивилизацията на майте, той не би се оказал там! Цялата работа е в това, че докато учех за инженер-конструктор, взех участие в конференцията на социалистическата младеж в Мексико.

Гледах го, сякаш е безумец.

— Бях най-добрият студент на курса. Поканиха ме на събеседване в КГБ и срещу съгласието ми за сътрудничество с тях, лично за мен приповдигнаха желязната завеса. Посъветваха ме да уча испански и след половин година отлетях за Ню Мексико.

При споменаването на КГБ моето лице явно едва забележимо трепна, защото той се прекъсна и предизвикателно каза:

— И не си мислете, че съжалявам за сътрудничеството с Комитета. Сега всички ги хулят, но те са направили доста полезни неща. И ако днес някой в нашата страна може да въведе ред, това са само те.

Но аз вече се бях окопитил и нямах намерение да се впускам в спорове. Играта не си струваше патроните; искаше ми се само да ми доразкаже историята си с майте.

— Организаторите на конгреса решиха да ни организират малка културна програма — закараха ни на екскурзия до Ушмал. Всички знатни трактористи, доячки и миньори се накатериха по пирамидите тичешком и се върнаха в автобуса, а мен там сякаш гръм ме удари. Ходя, снимам, разглеждам всичко — час, втори и не мога да се откъсна. Вече ме бяха загубили, едва не ме оставиха в развалините. Върнах се в града, накупих си книги по индианска история, четох с речник и вече когато се връщяхме, разбрах, че със самолети повече няма да мога да се занимавам. С нищо повече няма да мога да се занимавам освен с майте. Съвършено потресаваща цивилизация и поразително слабо изучена. Буквално загадка върху загадката. Да вземем поне необяснимия ѝ крах — и то, когато е била на върха. Дори писмеността не беше разшифрована. Някои специалисти направо смятаха йероглифите им за декоративни орнаменти. Майте тогава все още търсеха своя Шамполион^[2] и аз си поставих задачата аз да стана такъв. Започнах да уча за историк, да се занимавам с криптография, с лингвистика — с всичко, което ми помагаше да разбере йероглифите на майте. Заложих целия си живот в това и преуспях.

— Вие ли разчетохте писмеността им?

Старецът успя да ме озадачи: нито Ягониел, нито Кюмерлинг нито дума не споменаваха за Кнорозов. Той ли пак лъжеше, или аз съм чел невнимателно?

Той кимна с достойнство.

— Това абсолютно нищо не доказва — казах упорито. — Аз имам канонично обяснение за произхода на Мавзолея и то с нищо не е по-лошо от вашето.

— Давайте, обяснете тогава по същия начин всичко, което се случи с вас през последните седмици от момента, когато започнахте да превеждате тази книга — той пусна в лицето ми струйка дим и смачка фаса. — За човека-ягуар, за безглавия пазител на гробници, за летописа на бъдещето...

— Надявах се, че вие ще ми разкажете това — задавих се с пригответената вече язвителна реплика аз.

— За нещастие вие не искате и да чуете какво ви се говори — разпери ръце той. — За кой ли път вече ви повтарям, че всичко това става с вас, пък и с цялата заобикаляща ви вселена, защото аз виждам това насън, сънувам го! Следователно вселената съм аз.

— Но тогава, щом като сте и цар, и бог на този свят, вие трябва да сте всемогъщ! Докажете ми, че това не са празни думи. Извършете чудо! Направете така, че да ви повярвам!

— Удивително! — въздъхна Кнорозов. — Явно с този проблем се сблъскват всички. Непременно искат чудеса. Принуден съм да ви разочаровам. Аз съм безсилен.

— Но това е вашият свят!

— Това е моето лепкаво, трескаво бълнуване. Аз просто го виждам и не е по силите ми нещо да променя. Разбира се, моите скрити желания или потиснати стремежи го формират, влияят му и тикат напред неговия витиеват сюжет, но не в по-голяма степен, отколкото това става в обикновените сънища. Може само постфактум да се опитам да разбера какво е означавал този или онзи завой; точно с това аз тук се и занимавам основно...

Отново млъкнах, озадачен от внезапното салто, което направиха мислите ми. Така и не намерил самостоятелно отговор на увисналия въпрос, аз се обърнах за помощ.

— Обаче, ако това е вашият сън, тогава къде сте вие, истинският?

— Хубав въпрос. Най-вероятно лежа под системата в Московския онкологичен център, където ми предстои операция на злокачествен тумор в мозъка. Първите подозрения се появиха преди месец и половина, отначало не повярвах, не исках да казвам на роднините си, но после биопсията потвърди всичко. И рентгенът.

Наложи се да постъпя в болница. Великолепна съвременна клиника, любезен персонал... Лида каза, че засега не може да пристигне, и Альошенка се разболял... Валя също ме забрави, не идва...

— Но няма жена ви не е умряла? — слисано попитах аз.

Старецът, втрещен, се задави с думите си. Отвори уста, за да възрази, но си спомни нещо и така си остана с отпусната и обидено потреперваща долна устна. Извърна се, кой знае защо приглади косата си с ръка, отново запали цигара. Дълго мълча, после прегракнало отрони:

— Извинете. Понякога забравям това.

В ума ми се мярна една безумна мисъл: дали затова, още преди десет години дала своята монета на Харон, Валентина Анисимова внезапно бе възкръснала от мъртвите и бе излязла на сцената на бис, защото мъжът ѝ не искаше да помни, че е останал сам? Гледах стареца и разбирах, че този въпрос би могъл да го нарани още повече, и не се реших да го задам.

Така и не успях да го направя: с Кнорозов стана нещо страшно.

Той се олюля и в търсене на опора се облегна на стената, уплашено се огледа, после пребледня и стисна главата си с такава сила, сякаш иначе тя би могла всеки момент да се спука заради чудовищно вътрешно налягане. Падна на колене и направо пред очите ми започна да става отначало восъчен, а след това все по-прозрачен, почти разтваряйки се във въздуха.

И в този миг, като че ли откликвайки на обзелия го странен пристъп, изстенаха и потрепериха основите на цялото огромно здание, където се намирахме. Започна земетресение.

Исках да помогна на стареца, но той с жест ме отпъди настрана. Тогава, като не знаех къде да се скрия, аз се хвърлих към стаята, оставяйки Кнорозов на площадката.

Припадъкът, в който се тресеше земята, беше най-мощният от всички, които трябваше да преживеем тези дни. Светът се люлееше така, че аз няколко пъти падах на пода, напразно се мъчех да стана и отново падах, като не бях в състояние да се удържа на краката си дори за част от секундата. Обаче извисяващата се над облаците удивителна кула от слонова кост, където бе кнорозовската килия, се оказа доста по-здрава от която и да било обикновена московска сграда. Стените и таванът уверено издържаха натиска на стихията, осветлението не изгасна нито за миг. Събрал смелост, пълзешком се примъкнах до прозореца и дръпнах пердето.

Дълбоко в себе си бях убеден, че ще видя московските улици от птичи поглед, но бях готов да се озова и в космическото пространство, за да съзря храчещите нажежен газ огнени протуберанси или раждащите се в мъки свръхнови. Именно в онзи миг аз сигурно съм започвал да вярвам в думите на Кнорозов, но засега все още възприемах неговото твърдение, че той е вселената в себе си прекалено буквално.

Видяното от мен, при цялата му невъзможност и едновременно обикновеност, къде-къде повече ми доказваше правотата му.

Нарушавайки всички закони на пространството и гравитацията, прозорецът на стаята гледаше към тавана на абсолютно същата болнична стая. Впил пръсти в перваза и загледан през невъобразимо дебелото стъкло, аз гледах някъде отгоре разпростряното върху болнично легло немощно старческо тяло, в което се бяха впили като паразитно увивно растение десетки тръбички на катетри. Наоколо сновяха жени и мъже с бели престилки, преливаха се светлините на стилна бежова медицинска апаратура и в дълбоко вдлъбнатите, като тунели на метро, вени на засегнатите от подагра възлести ръце на стареца се бяха забили жилата на спринцовките за еднократна употреба.

Това беше той. Истинският Юрий Кнорозов.

Нов трус отново ме хвърли на пода; като се откъснах от линолеума, аз се зарових в мозайката от снимки, с които бяха покрити стените на стаята. Пред очите ми заплуваха образи: Кнорозов с екипажа на своя сакрален „Ла-5“, също той, постепенно стареещ, отбелязващ десетгодишния, трийсетгодишния, половинвековния

юбилей от Деня на Победата със своите бойни другари, чиято групичка оредява с всяка година...

Десетки снимки на Кнорозов и жена му, за която той така малко и неохотно говореше с мен, но която наистина е била най-скъпият за него човек — сватбата, отпуска в Крим, съвместни пътувания в Латинска Америка, целувка на фона на Пирамидата на Гнома...

Няколко групови снимки с хора в солидни костюми и шлифери, с непроницаеми физиономии...

Старинни монохроматични снимки, съдейки по надписите, с лицата на неговите родители, още някакви непознати хора. И любимата дъщеря — във всички възрасти, от раждането до ден-днешен.

Ето го него, съвсем възрастен, стои до някаква църквичка; на друга снимка — прекосява двора на стар белокаменен манастир, чинно разговаряйки със солиден, благообразен монах.

Мнозина от хората на снимките извънредно силно ми напомняха познати ми от кориците на списанията или от телевизионните репортажи всемирно известни политици, кинозвезди, учени, но не можех да ги сбъркам заради недопустимите разминавания във времето — да речем, пилотът на кнорозовския изстребител през четирийсет и пета не можеше да се отличи от един от най-популярните съвременни американски певци.

И колкото по-дълго се вглеждах в тези кадри, толкова по-очевидно ставаха за мен паралелите, прокарани от невидим молив между жизнените жалони и хората, определили съдбата на Кнорозов, и особените белези на днешната действителност — най-вече в нашата, но също така и в други страни. Целият известен ми свят сякаш носеше отпечатъка на личността на този загадъчен старец.

Можех да кажа, че в онзи момент, когато окончателно разбрах, че той не ме лъжеше и не се заблуждаваше, в моя мозък — а на мен все пак ми беше по-привично и по-приятно да го смятам за мой — започнаха да се развиват грандиозни процеси, не отстъпващи по мащаби на образуването и крушението на цели галактики. Та аз преосмислях и отново съзиждах за себе си картината на света, в

същото време, когато старата, губейки форма и съдържание, се разпадаше и разпръсваше от вятъра като изсъхнала пясъчна скулптура.

Но всичко бе по друг начин. Аз просто проверих тази възможност.

В двайсети век, векът на триумфа на симбиозата между науката и техниката, възхваляван от материалистическата пропаганда, религиозните и мистични догми, полагащи възможността за тънките сфери на мирозданието, осезаемо предадоха своите позиции.

И досега обаче всеки човек в една или друга степен е готов да допусне, че всичко, което той вижда около себе си, съществува едва дотолкова, доколкото съществува той самият, можещ да възприема тази реалност (доколкото тук изобщо е уместно да се говори за реалност). Броят на философите, направили име с тази изящна умствена конструкция, е пропорционален на нейната недоказуемост и съблазнителност.

Но ако се приеме допускането, че целият заобикалящ свят се намира в главата ни, какво пречи да се направи още една крачка напред и да се примирим с малко по-смелото предположение — ами ако тази глава не е нашата, а чужда?

Религиозните волнодумци — особено онези, които се придържат към източните вярвания — не изключват, че вместилището на мирозданието е някакво велико, всеобхватно божествено съзнание. Тук напълно може да се проявява присъщото на човека високомерие: той е съгласен да се раздели с егоцентризма си единствено ако по такъв начин се приобщи към нещо неизразимо по-могъщо, прекрасно и величествено, отколкото е той самият.

Обаче кой може без колебание да изключи, че това вместилище не е изпълненото с нетърпимо ярката светлина — безгранично съзнание на Буда или Йехова, а е тясното, миришещо на стари банкноти и нафталинови топчета съзнание на самотен носталгиращ пенсионер, който умира от рак на мозъка? Това поне обяснява много от днешните реалности...

Състоянието на лежащия долу старец видимо се стабилизираше: брауновото движение на медицинските сестри и лекарите в стаята му се забави и тя постепенно опустя. Едновременно с това стихнаха и

подземните трусове, които разклащаха сградата на музея. Дръпнах пердето и излязох на асансьорната площадка. Кнорозов седеше на пода, опрян на стената и изтощено притворил очи.

— Как сте?

— Моля да ме извините... Така ме стегна... Мислех, че идва краят ми — едва чуто отвърна той.

— Видях ви, истинският... През прозореца. Всичко е наред, спасиха ви.

— Спасили са ме?! — той широко отвори очи и аз се дръпнах назад, уплашен, че ще ме удари светналият в тях електрически заряд. — Вкараха ми морфин. Килотон болкоуспокояващи. Заради постоянните инжекции не мога да дойда на себе си... Това е като онзи леген с цимент, в който са потапяли краката на длъжниците преди да ги хвърлят в Хъдзън. Няма да изплувам. Обречен съм на пожизнен затвор в този нескончаем задушен кошмар.

— И сега какво? — объркано казах аз.

— Ами това вие ми кажете. Точно затова дойдохте тук.

— Но какво трябва да направя? Какво искате от мен?

— Още от мига, в който се озовах в тази болнична стая, аз знаех, че не съм попаднал тук случайно. Търсех нещо, но не знаех какво именно. Извънредно неприятно усещане. Не ти дава да се успокоиш, непрестанно те подтиква да се ровиш в предметите, спомените, мислите в търсене на онова, което си изгубил. Слязох долу, в музея, изследвах всички зали — безрезултатно. Преминах по цялата улица „Ицамна“, от раждането си до последните си години — нищо. Когато разбрах, че спя и че няма да успея да се събудя, започнах да ходя в града, в библиотека „В. И. Ленин“, в архивите, да скитам по улиците, но все не можех да намеря това — чувството за загуба не преминаваше, все ме дразнеше и дразнеше. Докато веднъж, когато се върнах в музея, спрях пред експозицията, посветена на есхатологията на майте. И вдигнах от пода въргалящата се там старинна книга. Дневникът на Каса дел Лагарто. Моментално разбрах: това е то. Порано я нямаше там, залагам си главата — сигурно защото не съм бил още подготвен да я получа. Опитах се да я прочета — не става. Въпреки че половината си живот бях учил испански и имах сума ти приятели в Латинска Америка, и дори лекции бях чел на испански... А по-нататък вие вече знаете какво стана.

— Но защо не занесохте в бюрото цялата книга наведнъж?

— Вие самият прекрасно чувствате, че това не е просто старо томче. Дневникът на Каса дел Лагарто притежава изключителна сила и на мен ми бе даден като тълкуване и като ръководство. Аз трябваше да опознавам съдържанието му постепенно, глава след глава. А и вие също, въпреки че бяхте изпратен за превода на книгата, не бихте се оказали готов наведнъж да откриете за себе си последните страници.

— Бил съм изпратен? Но аз се оказах в бюрото по чиста случайност! И при това имах пълната свобода да избирам, можех и да откажа тази поръчка.

Като събра сили, Кнорозов стана и уморено, май усъмнил се в умствените ми способности, произнесе:

— Разбира се, отчитайки всички обстоятелства, вашите думи за свободата на избора звучат трогателно... Що се отнася до „Азбука“, аз се спрях на това бюро по точно определена причина. Там, ако знаете, навремето беше детска библиотека, с която съм дълбоко свързан. Когато Лидочка беше малка, тя направо я обожаваше и доста често ме караше да ходим там. Вървим двамата ръка за ръка, тя си бърбори някакви свои неща, аз механично ѝ отговарям, а си мисля за работата си. Веднъж, докато тя там се занимаваше със своите книжки за зайчета, аз получих истинско озарение. Разгадах шифъра на майте. А после там откриха бюро за преводи, виждате ли, колко интересно...

— Вече го закриха... — отбелязах аз.

— А, да... Но той сам си е виновен, горкият. Знанието бе предназначено само за мен, е — и за вас, естествено, а странични хора не биваше да си пъхат носа в онова, което касае моя живот... и смърт.

— Значи вие?!...

— О, не, какво говорите! Господи, та аз дори не мога да си спомня испанския, не мога да разбера какво трябва да намеря в този проклет сън, а вие смятате, че съзнателно извиквам духовете на майте и инспирирам покушения срещу главозамаяли се офисни плъхове и прекалено любопитни домакини?! Това става от само себе си и на мен не е дадено да променя нещата! Мен просто ме носи бурен и мътен поток все по-далеч и по-далеч и ми е нужна вашата помощ, за да разбера, какво ме очаква занапред...

Но какво можех аз, фантом сред фантомите в този призрачен мъничък свят, да направя за неговия всемогъщ и безпомощен повелител? Къде да търся някакъв знак? Той твърди, че аз зная всичко, трябва само да поразмишлявам, да се сетя... И тогава ме осени.

„... Ибо бедата световна е в това, че неговият Бог е болен, поради което и светът е болен. Обладан от треска е Господ, и творението Му от треска боледува. Умира Бог и светът, що е Той създал, умира също. Но не е късно още...“ — така говореше онова момче в метрото.

Той умираше пред очите ми, защото метастазите бяха превзели неговото тяло и мозък. Репликата на неговите конвулсии и отзвук на мъчещите го пристъпи на болка бяха разрушаващите континенти земетресения, поглъщащите огромни градове цунами и разсипващите цели страни урагани. Чутото от мен пророчество не беше литературна измислица на жреците на маите, а чудовищна метафора на конкретни физиологични процеси, унищожаваци Кнорозов-Ицамна заедно с цялата, скрита в съзнанието му Вселена...

Не е късно — да се направи какво? Да се спаси ли? Как?

— Виждам, че вече започвате да осъзнавате кое как е... — отбеляза наблюдаващият моите колебания старец. — Това е много важно, защото ще ви се наложи не само да ми прочетете последните глави на книгата, но и да ми ги разтълкувате. Позволете да ви разкажа какво стана, преди да се озова в тази болнична стая. Може би това ще помогне... Всичко започна преди месец и половина. Мигрени, виене на свят... Дали кръвното не ми прави някакви номера, помислих си аз. Отиваш на лекар, описваш му симптомите, мислиш си, че сега ще ти предпише таблетки и ще те посъветва да се пазиш от преумора, а вместо това те изпращат на рентген и за биопсия. Гледаш доктора като пребито куче и жалко въртиш опашка: докторе, нали няма нищо сериозно, а? А той строго ти отговаря, че е най-добре изследванията да се направят веднага. Няма нищо по-лошо от тези няколко дни, които минават от момента на тази процедура до мига, когато се обаждаш, за да разбереш резултатите. Терзаеш се периодично ту от отчаяние, ту от надежда. Убеждаваш се, че всичко е наред, и намираш в медицинската енциклопедия десетки доказателства за това. Отново поддал се на мнителност, се мяташ като в задънена улица и коварната енциклопедия

вече ти предсказва най-страшното. Не искаш предварително да плашиш роднините си и да притесняваш приятелите си и пазиш това в тайна, макар така да ти се иска да разкажеш на някого, защото тази тайна те гори, изгаря отвътре. А когато в телефонната слушалка ти казват: „Злокачествен тумор на мозъка“, ти се превръщаш в ходещ мъртвец. За умрелите — или добро, или нищо. Затова за научилите за твоето заболяване роднини думата „рак“ моментално става табу и това започва да се нарича само „заболяването“, сякаш така се увеличават шансовете за спасение — повече не се карат с теб, а се стремят само да те развеселят, да те отвлекат от мрачните мисли. Но ангелът на смъртта вече те е целунал по челото, заявявайки правата си, и печатът от неговите устни е виден за живите. Веселието става принудено, усмивките — престорени, гласовете — неестествено ласкави, а хората не искат да стоят дълго време с теб. А и ти самият се чувстваш прокажен, започваш да избягваш приятелите си, за да не ги обременяваш със себе си. Знаете ли, че слоновете, когато усетят скорошната си смърт, напускат стадото, отдалечават се в някакви особени за тях места и там умират. Маите неведнъж са ме спасявали. След като почина жена ми, аз се зарових в работата си. В индианците намерих своя последен пристан, когато разбрах колко страшно съм болен. Оставащите до операцията седмици реших изцяло да посветя на работата на моя живот. И попаднах в този дяволски капан, озовах се вътре в морфиновия сейф с кодова ключалка, за която ключ нямам.

— И вие смятате, че намерената от вас книга, този дневник на въображаемия конкистадор е и същият този ключ, който ще ви помогне да се спасите? А аз трябва да ви обясня скрития смисъл на посланието ли?

— Не зная със сигурност дали той ще ми помогне да се освободя. Но да се прочете и осмисли посланието — това е нещото, заради което съм на този свят. И онова, заради което ви извиках вас към живот.

— Тези земетресения... Това ехото на вашата болка ли е?

— Да. Но не само на физическата болка. Това още е и страхът от смъртта, и отчаянието. Когато диагнозата не ти оставя надежда, а лекуващият лекар казва, че няма смисъл да се прави операция, защото можеш да не я понесеш, и че химиотерапията само ще задълбочи страданията ти, настъпва един нов етап. Казваш си: след като на

самонадеяната съвременна медицина не ѝ е по силите да се справи с тази напаст, това още не значи, че всичко е загубено. Има и чудодейни лекарства от акулски хрущял и женшен, и екстрасенси, и пречистващи медитации. Но коленете ти треперят все по-силно и като не знаеш на какво да се опрещ, ти ставаш набожен, макар и да си отричал като млад иконите. Натъпкваш едри банкноти в цепнатините на дрънчащите от дребни пари тенекиени църковни касички, ревностно се кръстиш пред опушените образи на светци, с рвението на разкаял се грешник си правиш цицини на челото от поклоните и тайно се надяваш, че в небесната счетоводна ведомост всеки момент ще направят баланса. Но Господ вече е решил, и в Книгата на Живите за следващата година твоето име не е написано. Лекарите отново констатират влошаване, избивайки от ръцете ти последната патерица. Тогава ти хвърляш предизвикателство на целия свят и с куража на камикадзе започваш да отричаш всичко, което става с теб — от начало до край. Крестиш на лекарите, подиграваш се със скръбните физиономии на роднините, искаш от приятелите ти, които са дошли да те подкрепят, да не се бъркат в чуждите работи. Бунтуваш се, докато ти стигат силите, но веднъж припадаш направо на улицата и тогава те закарват в клиниката — най-добрата, където против волята ти те урежда влиятелен приятел. И там вече, опустошен, прикован към системата, опиянен от обезболяващите, се потапяш в един безкраен кошмар, който можеш да осъзнаеш, но от който е невъзможно да се пробудиш... Изолиран от външния свят и заточен сам в себе си, търсиш възможности да обърнеш всичко отначало, търсиш спасение на всяка цена... Търсиш и не намираш. Блъскаш се, заслепен, в налучкване на изхода, но навсякъде се натъкваш на острите шипове на бодливата тел... Отговорете ми, къде е изходът? Какво да чакам?!

И така, на мен ми бе определена ролята на оракул, от когото очаквах окончателна, не подлежаща на обжалване присъда. На преводача, помагач на подсъзнанието да пренесе нещо безгранично важно до разума.

Докато мълчах, съсредоточавайки се, старецът с треперещи пръсти отвори цигарената кутия, запали и въздъхна. А аз си припомнях страниците на преведените от мен последни глави и с все повече

обреченост осъзнавах, че на мен не ми е съдено да му дам онова, което той разчита да получи от мен — утешение и надежда.

Той вдигна лицето си и аз разбрах, че няма да мога да го излъжа. Той беше от онези, които при екзекуция отказват да сложат черната превръзка, като искат да гледат в очите разстрелващите го. Късото му палто върху болничната пижама сякаш се превърна в генералски шинел, небрежно наметнат върху блестящия от ордени кител.

— Готов съм да ви разкажа всичко — изрекох аз, след като преглътнах. — Да влезем вътре, студено ми е...

---

[1] Разговорите с Бога (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

[2] Жан-Франсоа Шамполион (1790–1832) — фр. учен полиглот, основател на египтологията, дешифрирал йероглифите на древните египтяни. — *Б.пр.* ↑

CAPÍTULO I^[1]

Ние седнахме в неудобните, тесни кресла и като отворих папката, започнах да му чета последните две глави. Той внимателно, напрегнато се вслушваше във всяка моя дума; аз пък сякаш се бях превърнал в механично пиано, което бездушното свиреше партитура по перфорираните валяци: мислите ми бяха далеч. Аз за първи път видях това хитроумно и чудновато, плашещо и омайващо платно изцяло. Сега бях окончателно уверен, че всички части на историята са ми известни и всяко нещо е отишло на мястото си.

Учудваше ме единствено онази отстраненост, с която аз бидейки частица от тази въображаема вселена и нейния угасващ бог, можех да разсъждавам за очаквания край. Но дали не бях назначен именно затова за оракул, за да мога в нужния момент да свържа всичките части на неговата личност и да построя мостове между всички области на сумрачното съзнание, включвайки и неговия пъкъл? Дали не затова, че оставах единствената трошица от разсъдъчността в разпадащия се вътрешен свят на този човек?

Страшната болест прекалено стремително довършваше Кнорозов. Лудата, необузdana жажда за живот, клокочеща в стареца въпреки годините му, не му позволяваше да се примири с поставената диагноза, с мрачните прогнози на лекарите и на него просто не му стигаше време, за да се разбере със самия себе си — той все търсеше нещо, което би било способно да му даде поне сянка от надежда...

Но загрижените лекари, страхувайки се, че бунтарят ще си направи нещо, го повиха и го хвърлиха в наркотичното тресавище, с безцветни, лъжливи гласове обещавайки му операция и спасение, но знаейки, че скъпоценното време вече е пропуснато. Предаден и скован, старецът все по-дълбоко се потапяше в бездната на своите видения, предизвикани от митовете на маите, в които той в последните години се криеше от реалността, която ставаше все по-студена и чужда.

Обаче, вместо да спре течението на мислите му, болкоуспокояващото го обърна наопаки и проряза нови усукани русла. В безизходния и безкраен кошмарен сън, който умиращият старец трябваше да сънува заради всичките му участници, всички главни моменти на ставащото с него нещастие, коварните май бяха заменили със собствени метафори и образи.

Някакви частички от неговото „аз“ все още помнеха за надвисналата над него страшна заплаха и изпращаха тревожни сигнали, пречупващи се в призмата на подсъзнанието и превръщащи се в глави на конкистадорския дневник, който едната същност на Кнорозов пишеше на другата...

Историята на болестта се преобрази във всемирна история, прогнозите на лекарите — в апокалиптични прорицания на индианските магьосници, а самият създател на илюзорния мъничък свят — в Ицамна, неговия безпомощен бог — покровител на безсилната наука и олицетворение на празната мъдрост.

Противодействието на онези страни от неговата личност, които искаха да знаят истината срещу онези сили, които прекъсваха всякакви попълзновения към разкритието ѝ, животински вкопчвайки се в живота — в неговите сънища се въплъти в борбата на демоните на майте срещу желязките да се докоснат до забраненото знание хора. Всички те бяха наказани за любопитството си и само аз се оказах неприкосновена свещена крава. На мен ми бе позволено да стигна до най-съкровения тайни, да приповдигна небесния балдахин и да поговоря с боговете.

И ето Ицамна-Кнорозов седеше пред мен, изслушвайки търпеливо последните глави на този дневник, след като бе постигнал онова, което искаше. Сега пред мен се разкри всичко докрай; аз можех да му поднеса истината, за която той жадуваше, колкото и ужасна да бе тя...

„И че предзнаменованието на края на света ще стане немощта на този бог, от която светът ще започне да го тресе.

И че когато той затвори очи за последен път, светът ще се потопи във вечна тъма.

И че когато започнат предсмъртните му конвулсии, цялата земя ще се загърчи от страшното сътресение на почвата и от разрушаването на планините, и от буйството на моретата.

А после ще настъпи краят.“

Избягвайки да откъсвам поглед от превода, страхувайки се да срещна очите на Кнорозов, аз тихичко подредих листовете на купчинка и не бързах да заговоря с него. Редовете на пророчеството бяха сухи и безжалостни, като вердикт на военния трибунал. Те не оставяха свобода на тълкуванието. Надявах се, че с това моят дълг ще бъде изпълнен и няма да ми се наложи да обяснявам на стареца, че дневникът, на който той толкова разчиташе, не му дава и сянка надежда.

Но Кнорозов мълчеше. И след минутна тишина започнах да се съмнявам, че той бе съумял или пожелал да разбере онова, което му прочетох. Какво пък... Значи, моята роля не беше още изиграна докрай; преди да падне завесата и да настъпи тъмнината, аз ще трябва още да произнеса написаните специално за мен заключителни думи. Трябваше да провъзглася края на един човек и края на цял един свят. Бях си глътнал езика; на два пъти си отварях устата, като имах намерение да започна, но не намирайки верните думи, си оставах безмълвен. В края на краищата аз неловко, трудно, сякаш тази кратка фраза се състоеше от дървени кубчета, запречили се в гърлото ми, успях да изговоря:

— Вие ще умрете.

Той не отвърна. Притеснен, аз все пак вдигнах поглед: дали ме чува?

Ицамна се извисяваше над мен, скръстил ръце на гърдите си, впил зъби в безцветните си устни и упорито поклащайки побелялата си глава. Да, аз не можех да му обещаю спасение. Но препрочитайки и възстановявайки в паметта си дневника на конкистадора, отново и отново мислено връщайки се към думите на индианското пророчество, аз разбирах, че все пак неслучайно съм бил извикан за живот във въображението му. Аз можех да му помогна.

— Смирете се. Просто се смирете.

Не ми ли беше казал той самият, че трусовете, разтърсили земята през последните седмици, са проекция не само и не толкова на телесните му страдания, колкото на смут в разума и чувствата му?

Ако аз наистина бях единствено лумване на невронни искри в мозъка му, на мен не ми е дадено да изцеля убиващата го болест, не ми е съдено да облекча мъките, гризящи тялото му. По силите ми бе само едно: да установя мир в душата му.

Безполезната борба го беше ожесточила, но той не искаше да се откаже от вярата във възможността да се спаси. Как да го убедя в това, че болката ще си отиде единствено когато той прекрати съпротивата си?

— Ръкописът казва, че светът има край. Човек е смъртен. Още в онзи ден, когато се появяваме на света, всеки от нас е обречен. Вие целия си живот сте посветили на изучаването на маите, но не сте схванали главната от мъдростите им. Помнейки за смъртта, те са преборили в себе си страха от нея. А ние отричаме смъртта, създавайки лекарства, диети и дихателни гимнастики, обещаващи да удължат съществуването ни поне още с ден, сякаш този допълнителен, измолен ден ще го изживеем по друг начин, не така бездарно и безсмислено, както всички други, отмерени ни дни. Но залъгвайки се с илюзиите на безсмъртието, ние само задълбочаваме своя ужас и своята болка в онзи ден, когато неотвратимостта на края става очевидна. Всеки от маите е помнел, че ще умре. Всеки е знаел, че ще загине целият свят. Това е предопределено. То е записано в пророчествата на маите, във всяка клетка от човешкото тяло и върху всяка тухличка, от които е изградено самото мироздание. Чак толкова голямо значение ли има точно кога ще настъпи смъртният час? Да, за да се говори така, се изисква огромна смелост; у индианците тя е възпитавана от най-първите години и не мисля, че раздялата с инстинктите им е била лесна. Но в замяна на това те са получили правото да живеят спокойно и да умират достойно. Като хора, а не като животни.

Спрях, готов да го изслушам, но Ицамна не ме удостои с отговор. Гледайки ме презрително и злобно, той продължаваше с несъгласие да клати глава, а въздухът около стареца се сгъсти и се наелектризира дотолкова, че ме отблъскваше от него. Случи се именно онова, от което

се опасявах: моето тълкуване на пророчествата се оказа нежелателно, а самият аз — жалък и неубедителен в своите опити да го примиря с идващото. Той очакваше идването на влъхва, може би дори явяването на месия, но вместо това при него дойде съглашател, Юда, чийто глас звучеше в унисон с отрекните се гласове на предалите се лекари.

Как ще реши той съдбата ми, след като аз предреших неговата? Дали ще ме изпепели той сега с взора си? Ще нахлуят ли тук сега кръвожадните демони от неговите кошмари, за да ме разтерзаят? Ставах неугоден, а значи нямаше да ми се размине бързата разправа...

— Мога да ви помогна да намерите вътрешен мир. Да намерите покоя, който заслужавате. Да преборите страха. Да ви утеша. Да ви изповядам... За това съм тук — забързах аз, опасявайки се, че ако не успея да го разубедя, просто ще се разтворя във въздуха заради ненужността си.

— По дяволите изповедите!!!

От неговия гръмлив рев, отекващ като юкатански буреносен тътен, стените уплашено се нагънаха, а на мен ми се подкосиха краката. Едва сега аз започвах да вярвам — със сърцето си, а не с ума — че именно той е създателят и властелинът на съдбите на нашата малка абсурдна Вселена.

— На мен не ми трябва духовник! Аз не желая да се смирявам! Какво очаквах, какво търсех през всичките тези седмици?! За какво беше всичко това? Заради какво?!

Но аз няхах право да се отказвам от думите си. Зажумял и треперещ, готов за мигновена екзекуция, но упорит — като опикал се от страх, завързан за насмоления стълб и затрупан със съчки еретик в позорна роба, аз не можех да отстъпя. Защо да лъжа на Последния съд?

— Как можете да оставате така сляп? Та пророчеството дава точното изброяване на знаменията, предвещаващи краха на света. И всички те се осъществяват...

— Прочетете ми тези редове още веднъж! — заповяда ми той.

Подчиних се, надявайки се, че това ще му помогне да се вразуми. Но едва дочакал да завърша главата, той, малко смекчил тона си, поиска да я прочита отново. Като че ли бе чул в думите ми нещо скрито от самия мен. С повтарянето вече трети, пети, десети път на

назубрения откъс от дневника бръчките на лицето му се разглаждаха, а възгласите на гнева в очите му бледнеяха, докато съвсем не изгаснаха.

— Горкият — най-сетне изрече той. — Ти така и не разбра нищо, но успя да го внушиш...

Учудено загледан в него, аз чаках обяснение.

— Те не казват срока! Те забраняват да се изчислява денят на гибелта на света. Знанието действително е присъда. Ако знаеш колко ти е писано, целият ти живот се превръща в очакване на екзекуцията в единична килия. Ами ако в пророчеството е направена поредната изчислителна грешка?! Не бива да се губи вярата. Ами ако аз мога да се излекувам?! Може пък операцията да завърши успешно! Нима не разбра главното в тази проклета история? Маите са изчезнали, защото сами са предрекли края си и безусловно повярвали в него, самите те са си го предопределили. Пророчеството не би се сбъднало, ако те сами не са го осъществили. Какво от това, че съм смъртен? Линията става отрязък, ако се ограничи от две точки. Докато няма втора точка, това е лъч, тръгнал от мига на раждането в безкрайността. Аз не желая да зная кога ще умра! И докато не зная кога ще настъпи моят час, аз съм вечен!

Струваше ли си да споря с него повече? Нима не казах всичко, което можех да кажа? Не направих ли всичко, което можех да направя? Склонил глава, аз внимателно пристъпих към изхода. Там, някъде невъобразимо далече долу доживяваше последните си дни моят свят и аз исках да успея да се сбогувам с него. Да мина по „Арбат“, да подложка лицето си на студения януарски вятър, да се умия с падащия в дланите ми сняг, да отъркам буза в сивата кора на посипаните със снежец тополи, да пратя въздушна целувка на Москва от „Воробьовие гори“... Още веднъж да си пусна плочите на Елингтън и Гудман, още веднъж да вдъхна гъстия аромат на прясно кафе, най-сетне, да се обадя на приятелите си от студентството...

Какво от това, че тази приятели ги няма и никога не ги е имало, както ме няма и не ме е имало мен, нито моите родители? Какво от това, че никога няма да разбере нито какво се намира на мястото на Мавзолея, нито как в действителност изглежда Жан-Пол Белмондо или Мерилин Монро, пък и съществували ли са те изобщо?

Не съм виждал и няма да видя друг свят, освен онзи, където на Червения площад е издигната жертвената пирамида на маите, където

Москва я окупираат уморените мъртви войници, където като фалшиви жълтици призивно блестят куполите на новопостроените църкви и по каприза на неведомо висше същество носталгират по миналото, опасявайки се от бъдещето... Светът, моделиран по образ и подобие на един-единствен човек, в чието тясно съзнание сме се сгушили всички, мислейки, че това е безграничната Вселена.

И аз обичам този свят такъв, какъвто го познавам. И аз искам да му кажа за това. Докато още не е късно...

Кнорозов ме спря на вратата.

— Чакайте. Ето, вземете първа глава. На мен сега вече тя наистина не ми трябва... И знаете ли какво? Благодаря ви. Ненапразно дойдохте. Можете да ме смятате за безумец, но вие ми помогнахте. Дадохте ми сили да се боря. И даже ако борбата ми е обречена, аз няма да отстъпя и няма да се откажа. И няма да се увличам по предсказания. Сбогом! — той ми протегна ръка.

Но преди да го напусна, погледът ми се спря върху окачените на стената снимки. Една от тях ме накара да се забавя.

— Кажете ми, какво прави на вашите снимки моето куче?

— Вашето ли? — уморено възрази той. — Не, това е моят пес, Кецал. Само че отдавна умря...

— Няма значение — аз кротко се усмихнах. — Моля ви, разхождайте го понякога. На него там му е скучно и така му се иска да потича...

— Зная... — усмихна се той в отговор — за първи път за цялото време. — Зная.

* * *

Асансьорът се срина в пропастта с невъобразим грохот и с такава скорост, че се изплаших дали не ме изпращат заради моето неверие в ада. Но не, само след няколко минути той ме докара отново в прашните музейни коридори. Дали защото Ицамна бе искрен, когато ми благодареше за помощта, дали пък защото друга Преизподня, освен онази, която ние привично обитаваме, не съществува.

Навън излязох през главния вход, като го намерих по стрелките. Бродейки по оживената улица, аз все обмислях нашия разговор.

Кнорозов не искаше да ме слуша; та кой от нас бе разбрал правилно посланието на Каса дел Лагарто? Какво ни чака зад последната черта и струва ли си да се страхуваме от него?

Та нали целият човешки живот всъщност е едно бавно умиране. Умираме даже не ние самите — постепенно увяхва обкръжаващият ни свят. През първите години от живота ни и той се намира в разцвет. (Дали не затова детските ни спомени са така ярки?) Заобикалят ни близки създания — баща, майка, баби, дядовци, след тях идват приятелите от детската градина и училището, разцъфва първата любов. Именно тава са крайъгълните камъни, върху които се съзижда малката Вселена на всеки от нас. В детството и юношеството тя е напълно реална и осезаема, докато всичките ни скъпи хора заедно с нас пребивават сред живите. С всеки от тях ни свързват безчет тънички нишки: общи мисли, съвместно прекарани ваканции, леки, замайващи главата любви, протегнатата навреме ръка. Сплитайки се в едно със спомените и преживяванията, тези хора изтъкават копринената прежда на нашата действителност, на нашия свят, на нашия живот.

Но годините вървят и те — един след друг — ни напускат. Превръщат се в безплътни призраци и намират последното си убежище в нашите спомени. Опитвайки се да накараме родният глас да zazvuchi поне за част от секундата в съзнанието ни, стремейки се да върнем от небитието очарованието на усмивката им, ние можем с часове да разглеждаме снимките им, но всичко е напразно. Болката от загубата на любимото същество не може да се преодолее, притъпява я само времето.

И с всяка нова смърт нашата Вселена все повече се измества в друго измерение — в плоскостта на нашите фантазии, в плоскостта на нашата памет. Тя остава в миналото, ние все повече живеем с днешния ден и все повече се потапяме във вчера, което неясно и разлято се е отпечатало в нашето съзнание.

Първи си отиват бабите, дядовците, умира кучето, което е било до нас, докато сме расли — и заедно с всички тях умира и нашето детство. Тяхната смърт е граница — след нея започва тъй наречената зрелост.

После идва ред на родителите; когато и те ни напуснат, това ще значи, че възрастният живот е свършил и ние сме замрели на прага на старостта. Най-накрая ще умре някой от отдавна побелелите училищни

приятели или беззъбо, но с предишната игривост усмихващите ни се колеги от университета, най-накрая мъжът ни или жена ни.

Това е последният знак: време ни е да се готвим и ние. Защото почти целият наш свят, като загиващ огромен океански лайнер, се потапя в бездната на миналото. Тъмните води капка по капка изпълват каютите на спомените, населени с образите на колегите, казармените другари, фантомите на бащите и братята, на майките и сестрите... Ще нахлуят в разкошните банкетни зали, където отбелязваме малките си триумфи: успешно взетите училищни изпити, изстраданото постъпване в университета, любовните победи, сватбите и ражданията на децата, с години очакваните повишения в работата. Ще потопят и трюмовете, където са натрупани да гният черните часове на живота ни: ние бихме искали да ги заключим и заковем, но паметта ни има пролуки, чиито ръбове никога няма да се съединят.

В старостта ние много повече принадлежим на вчерашния ден, отколкото на настоящия. И облепената с пожълтели от времето снимки килия на Кнорозов-Ицамна, неговата болнична стая в кулата от слонова кост почти с нищо не се отличава от стаите, в които доживяват дните си другите самотни старци.

Те често не приемат новия живот, свадливо отблъскват настоящето, то не им е нужно, то нахълтва в щастливия акварелен свят на миналото им. Техният Титаник вече почти е потънал, но те не искат да го напускат. Застанали до ръждясалия щурвал, те настойчиво се вглеждат назад, в далечината. Те живеят в спомените си, техният свят почти окончателно се е преместил в измерението на призраците и илюзиите, където са живи родителите им, където може да се усети върху кожата грапавата длан на дядо им, който ги гали по бузата, и където все още се чува веселият лай на любимото им куче, което иска отново да му хвърлят пръчката, та тази радостна и проста игра никога да не свършва.

... Когато вълните на забвението стигнат до капитанския мостик и оближат краката ни, трябва само с достойнство да отдадем за последен път чест и мълчаливо да затворим очи. И тогава ние на свой ред ще станем онази граница, която ще отбележи края на детството за нашите внуци и начало на старостта за нашите деца.

* * *

Не мога да твърдя със сигурност колко време бях прекарал на аудиенция при Бога: часовник не бях взел. Ако се съди по мрачния небосклон, разреден единствено с мътна облачна суспензия, беше късна вечер, а може би вече и нощ. Обаче наоколо беше непривично многолюдно. Работниците и спасителите продължаваха да разчистват купчините от срутени сгради, а в палатъчните лагери, с които бяха обрасли разредените от земетресението улици, кипеше нездрава, трескава дейност. Явно гражданите се страхуваха да заспят, без да знаят дали ще могат да си отворят повече очите, ако ги затворят сега дори за миг. Какво пък, страхът им е простим, нали на тях не им беше известно онова, което знаех аз. А след моя разговор с Ицамна да им съобщавам за скорошния им и неминуем край аз някак си не исках.

Как ще прекарате вие останалите ви скъпо отброени часове? Какво ще правите, разбирайки, че вече няма да успеете да свършите всичко? Кой от отдавнашните ви мечти ще се опитате да осъществите?

На мен не ми е известно колко време още ще ми остане за завършване на моите земни дела; но сред тях беше едно, което не търпеше отлагане. Вече имах първата глава на дневника на Каса дел Лагарто. Онази същата, заради която беше погълнат от чудовищата нещастният преводач испанист, който вероятно бе надникнал зад разрисуваната декоративна фасада на мирозданието и беше открил, че то се рони на старчески трохи. Според кнорозовския съновник неговата смърт говореше за изключителността на съдържащите се в тази глава сведения. Чиновникът от бюро за преводи безнаказано бе минал къде-къде по-голяма част от книгата, преди да дойдат за него. Вероятно само първите страници на дневника са стрували толкова, колкото всички средни глави, взети заедно.

Вкъщи нямаше ток; запалих свещ и си сварих кафето на газовия котлон. Тракайки с чашата върху чинийката, влязох в стаята и като внимателно оставих свещта на бюро, с благоговение отворих кожената папка. Колко пъти трябваше да си фантазирам какво точно ще има на изгубените страници, първата от които бе увенчана с

тежката „шапка“ на „Capítulo I“... И едва сега, преди заключителния акорд на небесния орган, на мен ми бе позволено да я прочета. Моят път свършваше точно там, откъдето започваше своето странствуване испанският конкистадор: в град Мани през априлското утро на 1562 година.

„Името ми е Луис Каса дел Лагарто. Произхождам от старинен благороднически род и моите предци са служили още на краля на Кастилия Фернандо и на царствената му съпруга Исабел I, и те ги знаели като верни васали, готови да дадат без колебание живота и душата си за короната. Роден съм в Мадрид и продължавайки традицията на мъжете в семейството, станах войник. Честният ни род обедня; търсейки слава, а повече от всичко средства за съществуване, достойни за благородник, аз, достигнал двайсет и осем години, реших да тръгна към Западна Индия, която за короната бе покорил сеньор Ернан Кортес, най-великият от завоевателите. Така пристигнах в Юкатан, където и служих около пет години, усмирявайки индианците и способствайки за укрепването на властта на краля и папата. Там аз се сприятелих с монасите, които заздравиха знанията ми по грамотност, благодарение на което аз сега мога да запиша тези редове. Там с мен произтече преудивителна история, която аз с помощта на Господ, ще разкажа в настоящото съобщение.

Че Юкатан, който по-рано смятаха за остров, в действителност се явява част от недостатъчно изучен материк. Че земята там е равна, лишена от хълмове, заради което лошо се вижда от корабите, и че само в местността между Кампече и Чампотон се виждат хълмове, най-големият от които се нарича Лос Диаблос, за което название има най-зловещи причини.

Че бреговете там са също така равни и ниски, при недълбоко дъно, от което големите кораби не могат да дойдат по-близо до тях и се движат на известна отдалеченост; самото пък дъно е тинесто, затова ако се

случи така, че корабът да бъде изхвърлен на брега, загиват само малцина. Обаче под тинята има скали и шисти, които често повреждат корабите.

Че земята на Юкатан е населена с индиански народ, които се наричат маи. Че този народ е бил в древността велик, за което и досега напомнят съоръжените от тях постройки; ала се случило така, че повярвали на своите жреци и предсказатели, които му предричали денят на Страшния съд да е по-рано, те в обозначения миг напуснали своите градове и загубили паметта си. Че в наши дни испанците ги приобщиха към Христовата вяра, с което ги опазиха от нови изкушения, но им и попречиха да помнят заветите на прадедите си.

Че войникът, пишец този дневник, по волята Господня се оказа въввлечен в събития, открили му потайни знания на индианския народ, сред които е най-великото — известието за бъдещия край на света и неговите верни признаци, а също така и прочие предсказания. Че тези тайни са записани в древната индианска книга, наричана «Летопис на грядущото», с която аз се сдобих в моя поход навътре в Юкатан в 1562 година.

Че някой си Диего де Ланда, францискански монах, настоятел на манастира в град Исамал, който се ползвал с поддръжката на губернатора и с благоволението на Генерала на своя орден, дочул за тази удивителна книга от свои доверени хора. Че и онези индианци, които той кръстил, и онези, които той подложил на мъчения, еднакво му казвали, че по-свято писание от тази книга няма, и по-важно от скритите в нея истини за знанието няма, тъй като в нея е заключен целият свят от началото до края.

И че той сметнал тази книга за крамолна и светотатствена, понеже се намесва в Божият промисъл и е доста опасен, понеже, предопределяйки събитията, на които е съдено да се случат, доказва на индианците, а и на испанците също така, че не е в ничия власт, даже в Божията, да се промени предназначаното.

Че, боейки се, че този летопис ще попречи не само на положението на испанците в Юкатан, но и, преведена на кастилски, може да посее смут в сърцата на всички католици в Европа, решил да я унищожи. Обаче да каже пред хората, че такава сатанинска книга съществува, той не се решил; главното, не знаел нито как изглежда, нито къде да я търси.

Че тогава убедил този брат Диего де Ланда другите монаси, и губернатора, и офицерите, че докато остават у местните жреци всякакви ръкописи, също така и идоли, индианската вяра в Исуса Христа и Пресветата Дева Мария ще си остане плитка като крайбрежните води на Юкатан. И че причина за това станал случай, когато брат Де Ланда открил окървавени истукани, на които индианците уж принасяли жертви в Мани.

Че изпратил той отряди испанци във всички околни индиански поселения, и те иззели пазените там старинни книги, и заедно с това и дървените идоли, и прочие вещи, които се използвали от езичниците за служене на техните божества. Че на всички тях било наредено да карат издетото в Мани, а при невъзможност да се доставят сатанинските тайнописи във францисканския манастир да се горят на място.

Че в една от тези експедиции бях изпратен и аз, и довереникът на брат Де Ланда, брат Хоакин Гереро и сеньорите Васко де Агилар и Херонимо Нунес де Балбоа и освен нас още четирийсет испанци и индиански водачи. Че нито на мен, нито на другите двама сеньори за истинската цел на нашия поход брат Де Ланда нищо не каза, а съобщил за нея само на брат Хоакин Гереро.

Че всички индиански ръкописи, които в изобилие бяха докарани от войниците в Мани на 12 юли 1562 година от Рождество Христово, брат Диего де Ланда изгори, като направи най-голямото аутодафе от които и да било от вижданите в Юкатан. Че замислено било то единствено, за да се унищожи «Летописа на грядущото» И че след това аутодафе не остана у индианците повече нито една книга, и

така се увери брат Де Ланда, че търсеният ръкопис е бил унищожен сред другите.

Ала че книгата, която той искал да изгори, беше спасена. И че Божият промисъл, според който тя трябвало да бъде съхранена за днес живущите и за техните деца, и за децата на техните деца, и за внуците на техните внуци, осъществен беше чрез моите ръце. Че светият този ръкопис, предаден ми от индианските жреци, аз успях да опазя и да доставя в Мадрид, където го и скрих в кралските архиви.

Че аутодафето, което направи заслепеният от своето рвение брат Де Ланда, аз наблюдавах, преоблечен в дрехите на търговец и променил лицето си до неузнаваемост. Че на изгарянето видях аз и брат Хоакин, човек, коварен като змия, и също така жизнеспособен — единственият, който освен мене се върна от нашата експедиция.

Че самият аз успях да се върна обратно в Мани жив единствено благодарение на помощта на верния ми приятел, индианеца Хуан Начи Коком, и водачи от маите, които ме водеха, минавайки през всички опасности, по потайни пътеки; на брат Хоакин обаче няма как да не му е помагал самият дявол.

Че след това с най-скорошната каравела се отправих обратно в родната Кастилия, където от поднесените ми от маите щедри дарове, сред които бяха и златни украшения, се сдобих с имение за себе си и до днес живея в мир и покой.

Че бурите пощадиха и кораба, с който аз пътувах от Юкатан към Испания, и по-нататъшния ми живот: като пазител на индианските предсказания аз надеждно съм опазван от Господа от всякакви напасти.

Че, съхранявайки паметта за бъдещето, аз не само знам, че светът има свършек; аз помня и за това, как са се излъгали маите, като са предвардили своята гибел. И че знамения, сходни с предсказаните, вече са се явявали преди, въвеждайки нашите предци в заблуда и в

изкушение. Че помня аз за това предупреждение да не се правят опити да прочетем своята съдба, което предупреждение ни правят потомците на древните индианци.

Ибо в съзнанието за неизбежността на края е спокойствието, а в неизвестността е надеждата; а с неизвестността и с надеждата живее човек. И в навечерието на края на света той ще лелее надеждата, защото така е създаден. Разделилият се с нея пък се обрича преди време. За да разбере това, аз и бях изпратен от Господа в Юкатан с експедицията, за която ще разкажа по-долу.“

Ето това е всичко. Пръстенът на повествованието се затвори. Какво е станало по-нататък, аз вече знаех.

Леко положих листовете на бюрото и се вслушах. Измина немалко време, докато успея да се преборя и да препиша на чисто Първа глава, обаче нови спазми от катаклизма не последваха. Напразно чаках, представяйки си, че съм замрял в засада паяк, аз се опитвах да усетя и най-леките вибрации на стените. Земята май я отпусна... Дали ще е за дълго?

Стенният часовник твърдеше, че е десет и петнайсет. Каква невероятна глупост! Явно при някой от трусовете се е повредил механизмът и зъбните колелца са се заклецили, приковавайки стрелките към мига, когато е започнало земетресението: навън се кълбеше все същата тежка мъгла. Единайсет вечерта според всичките ми сметки вече отдавна е минало, а за десет сутринта навън беше прекалено тъмно.

Обаче когато след петнайсетина минути неспокойно блуждаене по къщи аз отново хвърлих поглед към циферблата, малката стрелка се бе спуснала надолу точно с четвърт обиколка. Часовникът отново тръгна? Забавно.

И тук в ума ми проблесна нещо... Спомен? Мисъл? Нещо ярко, като първи миг от дежа вю и също толкова ефимерно, мимолетно. Сграбчих този образ и внимателно, сякаш той се държеше на косъм,

готов да се скъса всеки миг, го потеглих към себе си... Нещо свързано с индианските обреди... Боже!

Вцепених се. Коленете ми се подгънаха, коремът ме сви, слепоочията ми подпухнаха от извиващите се змийчета на вените. Страхувайки се от онова, което ще видя, извадих от чекмеджето електронния си часовник със скъсана каишка. Той винаги оставаше неподкупен и равнодушен към всякакви сътресения. И показваше точно толкова, колкото и стенният, толкова, колкото и Кремълският часовник, колкото и всеки друг точен часовник в този град.

Действително до единайсет сутринта оставаше вече съвсем малко и все пак навън беше задушен, непрогледен, невъзможен здрач.

Разплисквайки горещия восък, аз се спуснах към полиците с книги, където се правеше на заспал Е. Ягониел. Да, той бе готов да ми разкаже още веднъж за странния и омагьосващ ритуал, който провеждали юкатанските индианци веднъж на петдесет и два хааба, когато Вселената замира на ръба на пропастта. За онези страшни пет дни, в които земята се оставя на милостта на чудовища и бесове, когато хората, притихнали, наплашени, се крият по своите колиби и дворци и не се осмеляват да излязат извън вратата. Защото за пет безкрайно дълги дни духовете на смъртта са отвързани и се скитат по света, алчно надничайки през прозорчетата на човешките жилища. А в края на това изпитание издържалите го трябвало да се сблъскат с още едно, много по-сурово. Докато препрочитях описанието на обредите и си припомнях смисъла им, измина още около половин час, но небосклонът си оставаше все така черно-сив, възмръсен, непроницаем. Повече тълкувания не ми бяха нужни, Ягониел ми обясни всичко. Макар припадъкът, който огъваше Земята в болезнена агония, да бе усмирен, това не означаваше отмяна на присъдата. Напротив... Сетих се за онази отпуснатост, в която изпада тялото на екзекутирания с електричество, след като токът вече е изключен.

Какво пък... Оставаше ми само едно.

За моя последен поход аз се приготвих солидно, сякаш тръгнах на експедиция за Северния полюс. Термос с чай, топли дрехи, химикалка и топче чисти листове, две опаковки стеаринови свещи. Още един пуловер: там, горе, сега сигурно е много ветровито...

Изкачвайки се към десетия етаж по стълбите, аз долепах ухо до вратите на съседите. Навсякъде бе тихо; само в два апартамента приглушени разговори се редуваха с тихичък детски плач. Мрачната тържественост на тези минути усещах не само аз: хората се страхуваха да говорят високо и да напускат укритието на родните стени, чувствайки причакващите ги във външния свят демони. Аз обаче не се страхувах от тях: какво значи срещата с духове в сравнение с онова, което предстои да срещне целият свят в близките часове?

Ключалката и милиционерската пломба, които ми затваряха изхода към покрива, счупих лесно. Повечето закони и правила, изпълнени със значение в обикновено време, в навечерието на Апокалипсиса губят всякакъв смисъл. Вятърът на вечността отскубва от човека цялата???, наслоени от обществото люспи, всичките налепи от крастата на цивилизацията, оставяйки го първичен, гол и незащитен — сам със себе си и със света, сам срещу боговете и срещу смъртта.

Въпреки очакванията ми на покрива почти не беше студено. Гъстите сиви парцали на облаците, дебело очертани с маслени бои върху черното платно на небето, бяха застинали, а божественото дишане, обикновено подхващащо ги и гонещо ги надалече, бе секнало. Като че ли пред мен наистина бе мъртва картина.

Огледах се.

„Сталински“ десететажен блок в днешната, натъпкана с хормони за растеж Москва, не можеше да осигури господстваща височина, както беше преди двайсетина години. Но макар и да ми се искаше похубава площадка за оглед, за да видя пръв пристигащите ангели на Апокалипсиса, Ягониел ясно предписваше на желязците да съзерцават края на света, да заемат места по покривите именно на своите жилища, а аз нямах намерение да нарушавам проверените през хилядолетията ритуали. И при това отгук изгледът към града все пак беше доста добър.

Почти цяла Москва бе останала без ток, само на няколко места, вероятно снабдени със собствени генератори, проблясваха електрически оазиси. Лепкавият мрак лениво миеше тежките грамади на арбатските сгради, течеше се по линията на изровеното „Садовое колцо“, разбиваше вълните си в подножието на сталинските здания, които като грандиозни сватбени торти се извисяваха над останалите

постройки. Тук-таме се суетяха светулките на колите, безразборно бутайки се в невидимите отгоре препятствия и опитвайки се да минат по изкорубения асфалт.

Приближих се до самия край на парапета, седнах и като провесих крака надолу, обърнах лицето си на изток. Сигурно вече беше около обяд, но хоризонтът си оставаше също така пуст и черен като в безлунна нощ. Дали ще дочакам изгрева? Вероятно за юкатанските индианци, които в края на всеки полувековен цикъл също така нетърпеливо са очаквали появяването на небето на отслабения Ах-Кинчила, всяка секунда многократно се е удължавала, правейки очакването безкрайно.

Аз зная, че краят е неотвратим. Имах всички знамения на Армагедона и съм уверен, че правилно съм ги изтълкувал. И остава само да дочакам последния, заключителен удар, който ще срути небесата върху земята и ще стрие на прах всички хора до последния човек, и всичко, създадено от тях, и самия спомен за тях, и ще спре времето.

Аз зная, че умиращият Бог, отчаяно борещ се с поглъщащия го недъг, е обречен. Че от обятията на Морфей може да се освободиш, но морфинът никога няма да разтвори своите обятия и да пусне Кнорозов. Че аз, картоненият статист на неговите видения, заедно с цялата заобикаляща ме Вселена зазидан в единичната килия на съзнанието му, ще погина в същия миг, когато умиротворено се опънат бръчките на челото му и кривата на кардиограмата му.

Аз зная, че този Апокалипсис ще отмине незабелязан. Колко такива невъобразимо богати, увлекателни, безкрайни Вселени се раждат и загиват всеки ден, така и не намерили своите летописци, оставяйки спомен за себе си единствено в статистиките и върху надгробните камъни, където главозамайващият човешки живот, чиито предели той не е могъл да постигне и дори не ги е запомнил, ще се свият до две сухи дати.

Човек е смъртен.

Но защо тогава аз все още седя на покрива на старата арбатска сграда, седя вече толкова часове, че ми стигна времето да запиша цялата тази история, и все се вглеждам, до болка в очите се вглеждам в

далечината, зад хоризонта, безкрайно очаквайки, че светилото ще изгрее все пак над земята и ще разпръсне мъртвешката тъма?

Дали не защото на човека, идващ на този свят за малко по-голям срок от онзи, който е даден на пеперудата едnodневка, му се дава сходна с нейната утеха: лекомислие и неведение. Тази нелепа илюзия за безсмъртие е всичко, което му е било дадено в замяна на отнетия му вечен живот в райската градина. Затова не е възможно да я отнемеш от човека, както е невъзможно да се унищожи надеждата, прорастваща въпреки всичко и в най-изсушената душа.

... Намирам се тук вече цяла вечност и съм готов да остана на това място още толкова. И няма да напусна своя пост, докато не видя как през кълбата буреносни облаци, някъде невероятно далече, ще пробие първият мъничък лъч на вдигащото се от смъртния одър Слънце.

---

[1] Глава I (*исп.*) — *Б.пр.* ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.